

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

BÖRÜKÇÜ NEKROPOLÜ KLASİK DÖNEM MEZAR
TİPOLOJİSİ VE ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ

Metin AYDIN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Aytekin BÜYÜKÖZER

KONYA 2018

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Metin AYDIN		
	Numarası	064203011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Arkeoloji / Klasik Arkeoloji		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
Tezin Adı:		Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezar Tipolojisi ve Ölü Gömme Gelenekleri		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası

(imza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Metin AYDIN		
	Numarası	064203011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Arkeoloji / Klasik Arkeoloji		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Aytekin BÜYÜKÖZER		
	Tezin Adı	Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezar Tipolojisi ve Ölü Gömme Gelenekleri		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezar Tipolojisi ve Ölü Gömme Gelenekleri başlıklı bu çalışma 25/05/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler
Doç. Dr. Aytekin BÜYÜKÖZER	Danışman
Doç. Dr. Erdoğan ASLAN	Üye
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BİLİR	Üye

İmza

ÖNSÖZ

Bu çalışmada; Börükçü Nekropolü kazılarında tespit edilen mezarlar içerisinde Klasik Döneme tarihlenen örnekeler ele alınarak, mimari ve ölü gömme gelenekeleri üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

Başta, öğrenciliğimin ilk yıllarından itibaren birlikte çalışma onuruna sahip olduğum, tez konumun temelini oluşturan Börükçü Nekropolü kazılarını bizler için bir eğitim alanına çeviren, bizlerden yardımını hiçbir zaman esirgemeyen değerleri hocalarım Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan'a ve Prof. Dr. Bilal Söğüt'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımın her aşamasında beni destekleyen ve yönlendiren, Börükçü Nekropolü hakkında engin bilgilerini benimle paylaşan değerli arkadaşım, hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Aytekin Büyüközer'e teşekkürlerimi sunarım. Uzun yıllar kazılarda beraber çalıştığımız ve kendisinden çok şey öğrendiğim Doç. Dr. Zeliha Gider Büyüközer'e teşekkür ederim.

Börükçü Nekropolü'nde son derece zor arazi şartları altında, bilimsel kazı çalışmalarına, hiçbir maddi kazanç amacı gütmeyen emek veren başta öğrenciler olmak üzere tüm Lagina Kazı Ekibine sonsuz saygılarımı sunuyorum.

Son olarak, yaşamımın her aşamasında beni destekleyen aileme ve yakın dostlarıma teşekkür ederim.

Metin AYDIN

KONYA/2018

ÖZET

Börükçü Nekropolü, Karia Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olan Stratonikeia ile Lagina arasında bulunan kutsal yol üzerinde, doğu-batı yönde eğimli bir yamaç üzerinde yer almaktadır. 2002 ile 2009 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında Klasik Dönem'e tarihlenen 9 farklı tipte, 95 adet mezarın kazısı yapılmıştır. Nekropolün bulunduğu arazi yapısı mezarların düzenlenmesinde etkili rol oynamıştır. Doğru-batı yönde eğimli arazi üzerine kurulan nekropol düzenlenirken belirli teraslar oluşturulmuş ve bu teraslara mezarlar inşa edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı Börükçü Nekropolü'ndeki Klasik Dönem mezarların mimari özellikleri bakımından gruplandırılarak mezar tipolojisinin oluşturulması ayrıca gömme gelenekleri ve uygulanan ritüellerin belirlenmesidir. Bu kapsamda, mezar tipolojisi ve ölü gömme geleneği birlikte ele alınmıştır. Nekropolde uygulanan ölü gömme biçimleri ile mezar tipolojisi arasında bulunan ilişki üzerine tespitlerde bulunulmuştur. Nekropol buluntuları mezar ve ölü hediyeleri olarak iki gruba ayrılarak değerlendirmeye alınmıştır. Sayısal anlamda yoğun buluntuya sahip olan mezarların kullanım süreçleri belirlenmiş, buluntuların kullanım amaçlarına göre mezar ve ölü hediyeleri üzerine tespitler yapılmıştır. Mezar buluntuları kendi içlerinde sınıflandırılmış, mezarda aynı kontekstte yer alan diğer buluntu grupları ile birlikte değerlendirilerek tarihlendirilmiştir.

SUMMARY

The Börükçü Necropolis is located on a steep slope, east-west on the sacred road between Stratonikeia and Lagina, one of the most important cities of the Karia Region. 95 different graves of 9 different types were excavated, which are dating to the Classical Period, at the excavations between 2002 and 2009. The structure of the necropolis has an effective role in regulating the tombs. The tombs were built on these terraces, while the necropolis was built on the sloping land in the east-west direction.

The purpose of this research is to determine the burial traditions and the applied rituals by grouping the tomb typologies in terms of their architectural characteristics of the Classical Period tombs at the Börükçü Necropolis. In this context, grave typology and the burial tradition are considered together. The relationship between the burial forms applied to the necropolis and the grave typology were determined. The necropolis goods were divided into two groups, graves and dead gifts. The graves with intensive goods were determined and according to the usage purposes of the goods, the tombs and dead gifts were identified. The grave goods were classified between themselves and dated together with other find groups in the same context in the grave.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	İ
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	İİ
ÖNSÖZ	İİİ
ÖZET	İV
SUMMARY	V
1. GİRİŞ	1
1.1 Konu ve Kapsam.....	1
1.2 Amaç ve Yöntem	2
2. KARIA BÖLGESİ	4
2.1 Karia Bölgesi Coğrafi Sınırları	4
2.2 Karia Bölgesi Genel Tarihi.....	4
3. BÖRÜKÇÜ NEKROPOLÜ	17
3.1. Konum ve Araştırma Geçmişi.....	17
3.2 Nekropol Alanı	20
4. ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ.....	28
4.1 Klasik Dönem Ölü Kültü.....	28
4.2 Börükçü Nekropolü Gümü Biçimleri.....	32
4.3 Börükçü Nekropolü Mezar ve Ölü Hediyeleri.....	37
4.3.1 Pişmiş Toprak Eserler.....	41
4.3.2 Cam Buluntular, Takılar, Diğer Eserler	64
4.3.3 Sikkeler.....	70
5. BÖRÜKÇÜ NEKROPOLÜ KLASİK DÖNEM MEZAR TİPLERİ.....	71
5.1 Örgü Tekne Tipi Mezarlar.....	72
5.1.1 06BM25	74
5.1.2 06BM27	74
5.1.3 06BM30	75
5.1.4 06BM33	75
5.1.5 06BM37	75
5.1.6 06BM39	76
5.1.7 06BM45	76

5.1.8 06BM47	76
5.1.9 06BM48	77
5.1.10 05BM14	77
5.1.11 05BM17	77
5.1.12 05BM27	77
5.1.13 05BM31	78
5.1.14 05BM40	78
5.1.15 05BM54	78
5.1.16 05BM80	79
5.1.17 05BM84	79
5.1.18 05BM89	79
5.1.19 05BM95	79
5.1.20 05BM100	80
5.1.21 05BM102	80
5.1.22 05BM106	80
5.1.23 05BM123	81
5.1.24 04BM04	81
5.1.25 04BM10	81
5.1.26 04BM13	82
5.1.27 04BM14	82
5.1.28 04BM21	82
5.1.29 04BM23	82
5.1.30 04BM25	83
5.1.31 04BM27	83
5.1.32 04BM28	83
5.1.33 04BM30	83
5.1.34 03BM08	84
5.1.35 03BM11	84
5.1.36 03BM14	84
5.2 Plaka Tekne Tipi Mezarlar	85
5.2.1 07BM04	86
5.2.2 06BM06	86
5.2.3 06BM10	86
5.2.4 06BM41	86
5.2.5 06BM46	87
5.2.6 05BM05	87
5.2.7 05BM06	87
5.2.8 05BM08	87
5.2.9 05BM15	88
5.2.10 05BM25	88
5.2.11 05BM39	88

5.2.12 05BM46	88
5.2.13 05BM51	89
5.2.14 05BM57	89
5.2.15 05BM70	89
5.2.16 05BM93	89
5.2.17 05BM98	90
5.2.18 05BM107	90
5.2.19 05BM109	90
5.2.20 05BM111	90
5.2.21 04BM01	91
5.2.22 04BM02	91
5.2.23 04BM15	91
5.2.24 04BM16	91
5.2.25 04BM17	91
5.2.26 03BM16	92
5.2.27 03BM18	92
5.3 Oygu Tekne Mezarlar	92
5.3.1 07BM14	93
5.3.2 05BM07	93
5.3.3 05BM52	93
5.3.4 05BM53	94
5.3.5 05BM58	94
5.3.6 05BM60	94
5.3.7 05BM61	94
5.3.8 05BM62	95
5.3.9 05BM63	95
5.3.10 05BM71	95
5.3.11 05BM75	95
5.3.12 05BM103	96
5.3.13 05BM108	96
5.3.14 04BM07	96
5.4 Oda Mezar	96
5.4.1 06BM22	97
5.5 Sanduka Tipi Mezarlar	99
5.5.1 05BM66	100
5.5.2 05BM68	100
5.6 Çömlek Mezarlar	100
5.6.1 06BM44	100
5.6.2 05BM50	101
5.6.3 05BM121	101
5.7 Pithos Mezarlar	101

5.7.1 06BM16	101
5.7.2 06BM20	102
5.7.3 05BM65	102
5.7.4 05BM112	102
5.7.5 05BM127	102
5.7.6 04BM08	102
5.8 Urne Tipi Mezarlar	103
5.8.1 06BM36	103
5.8.2 05BM09	103
5.8.3 03BM12	103
5.9 Basit Toprak Mezarlar	104
5.9.1 07BM02	105
5.9.2 07BM17	105
5.9.3 05BM12	105
6. SONUÇ	106
KAYNAKÇA VE KISALTMALAR.....	111
TABLolar , GRAFİKLER VE HARİTALAR LİSTESİ	121
LEVHALAR LİSTESİ	122
TABLolar , GRAFİKLER VE HARİTALAR.....	132
LEVHALAR.....	143

1. GİRİŞ

Ölüm yaşamın bir gerçeğidir ve onun bir parçasıdır. Yaşamsal döngünün an basit ifadesiyle, insanlar doğarlar büyürler ve ölürlər. Ölümü; hayattan çıkıp gitme gibi, insanda olumsuzluk hissini uyandıran bir olgu, dönüşü olmayan bir gidiş, verisi olmayan bir soru işareti olarak algılamak yanlış olmasa gerekir¹. İnsanoğlu gerek inanç farklılıkları, gerekse de yaşadıkları bölgelerin coğrafi özellikleri sonucunda farklı ölü gömme biçimlerini uygulamışlardır. Zamanla oluşturdıkları mezarlık alanlarına ölümlerini gömerken inançları doğrultusunda da farklı ritüellerde bulunmuşlardır. Ölü gömme ritüelleri aslında yaşayanlar içindir. Hayatta kalanların iç huzurunu sağlamak, korkularını yenmek, öteki dünya ile ilgili bilinmezlikleri açıklamak bu ritüellerin amaç ve uygulanma nedenleridir.

1.1 Konu ve Kapsam

Börükçü Mevkii yamaçlık bir alana kurulmuş bir yerleşim yeridir. Burada gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda zeytinyağı işlikleri, şarap işlikleri, dokuma atölyeleri, seramik fırınları ve nekropol alanları ortaya çıkarılmıştır.

Bu çalışmada, İç Karia Bölgesi'nde yer alan Börükçü Nekropolü'ndeki 2003 ile 2007 yılları arasında tespit edilen ve kazı çalışmaları tamamlanan Klasik Döneme tarihlenen mezarlar ele alınmaktadır.

Tez kapsamında Klasik Dönem mezarları tipolojik olarak sınıflandırılmakta ve gömü biçimleri üzerinden değerlendirilmektedir. Mezarların kullanım evresini ve mezar hediyelerinin istatistiğini etkileyecek buluntulara da çalışma içerisinde yer verilmiştir.

Börükçü Nekropolü'nde ilk çalışmalar 2002 yılında Lagina kazısı ve Muğla Müzesi uzmanlarından oluşan bir ekip ile yürütülen kurtarma kazıları başlamıştır. Çıkan mezarlar ve çevrede yapılan yüzey araştırmaları, burada yeni bir yerleşimin var olduğunu ve de mezarların devamının olabileceğini göstermiştir².

Gerçekleştirilen kurtarma kazıları sonrasında, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü arasında bir

¹ Ökten 2010, 262.

² Söğüt 2004, 24-31.

protokol yapılarak Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan başkanlığında Lagina Kazı Ekibine buradaki eserlerin kurtarılması görevi verilmiş ve kazılar 2003 yılından itibaren yıl boyu sürdürülmeye başlanmıştır. 2003–2007 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında toplam 252 mezarın kazısı tamamlanmıştır. Tezin kapsamına farklı mezar tiplerinin görüldüğü Börükçü Nekropolü’nde tespit edilen mezarlar içerisinde Klasik Dönem’e tarihlenen 83 adet mezar değerlendirmeye alınmıştır.

1.2 Amaç ve Yöntem

Börükçü Nekropolü’nde bu güne kadar ele geçen buluntular ele alınarak lisans, yüksek lisans ve doktora tezleri yapılmıştır³. Ancak mezar tipolojisi ve ölü gömme geleneği birlikte ayrıntılı olarak ele alınmamıştır. Bu çalışmanın amacı Börükçü Nekropolü’ndeki Klasik Dönem mezarların mimari özellikleri bakımından gruplandırılarak mezar tipolojisinin oluşturulması ayrıca gömme gelenekleri ve uygulanan ritüellerin belirlenmesidir.

Bu tezde, belgeleme çalışmalarına başlamadan önce kazı çalışmalarına önce öğrenci ve sonrasında arkeolog olarak benimde katıldığım 2003-2007 yılları arasında Börükçü Nekropolü ile ilgili olan kazı rapor defterleri, fotoğraflar ve var olan çizimler, buluntuların envanter fişlerinden oluşan her türlü belge bir araya toplanarak incelenmiştir.

Bu çalışma altı ana bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde çalışmanın konusu, amaç, kapsamı, materyal ve metodu ele alınarak çalışma yöntemleri hakkında genel ve temel bilgiler ifade edilmiştir. İkinci bölümde, Karia Bölgesi’nin sınırları, coğrafi yapısı ve Karyalıların kökeni antik kaynaklardan edindiğimiz bilgiler ile günümüz araştırmacıların yaptığı çalışmalar çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde, Börükçü Nekropolü ve bölgenin tarihi, coğrafyası ve Stratonikeia kenti ile Lagina kutsal alanı çevresinde yapılan çalışmalarla birlikte değerlendirmeye alınmıştır. Dördüncü bölümde, Klasik Dönem ölü kültüründen, Börükçü Nekropolünde rastlanılan gömü biçimlerinden mezar hediyelerinden ve 2003 – 2007 yılları arasında Börükçü mevkiinde gerçekleştirilen kazı çalışmalarından, kazı çalışmaları sırasında rastlanan kalıntılardan genel hatları ile

³ Aslan 2016, Gögebakan 2010, Demirel 2010.

bahsedilmiştir. Beşinci bölümde, Börükçü Nekropolü kazılarında ortaya çıkarılan Klasik Dönem mezarlar ele alınmıştır. Bu bölümde Börükçü Nekropolü mezar tipolojisi oluşturulmuş ve altı başlık altında ele alınmıştır. Her başlık içerisinde mimari, mezarlarda ele geçen buluntular ve gömü biçimleri değerlendirilmiştir. Altıncı bölümde, hazırlanan çalışmada ulaşılan verilerin değerlendirildiği sonuç başlığı, kaynakça, katalog, tablolar, levhalar, grafikler, haritalar, resimler ve çizimlerden oluşmaktadır.

2. KARİA BÖLGESİ

2.1 Karia Bölgesi Coğrafi Sınırları

Karia Bölgesi Anadolu'nun güneybatısında, kuzeyde Maiandros (Büyük Menderes) Nehri, Messogis (Aydın) ve Karanlık Dağları, kuzeydoğuda Salbakos (Babadağ), doğuda Kızılhisar ve Acıpayam ovaları, güneydoğuda İndos (Dalaman) Çayı, batıda Ege Denizi ile sınırlanmaktadır. Modern tarihçilerin Karia Bölgesi sınırları konusunda farklı tanımlamaları vardır (Harita 1). Paton-Myres'e göre, Karia kuzeyde Latmos (Beşparmak) Dağları, doğuda Marsyas (Çine) Vadisi, güneyde Keramos (Gökova) Körfezi ve Myndos Yarımada'sı ve Keramos Körfezi'nin güneyindeki Khersonesos bölgelerini kapsamaktadır⁴. Umar'a göre ise, kuzeyde Maiandros Nehri, kuzeydoğuda Salbakos (Babadağ) Dağı, doğuda Kızılhisar-Acıpayam Ovası, güneydoğuda İndos (Dalaman) Çayı ile sınırlanan bölge Karia'dır⁵. Karia doğu ve güneydoğuda Lykia ve Frigyalıların, kuzeyde ise Lydia ve İonialıların komşularıydılar (Harita 2). Karia bölgesi günümüzde Aydın ve Muğla illerinin büyük bir bölümü ile Denizli ilinin batı uç kesimlerini kapsamaktadır⁶(Harita 3).

2.2 Karia Bölgesi Genel Tarihi

Karia bölgesinin bilinen en eski tarihi epipaleolitik döneme uzanmaktadır⁷. Karia bölgesi erken tarihi açısından değerlendirildiğinde yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadığımız bir bölgedir. Bulunan en eski yerleşme izleri gerek kıyılarda gerekse iç kısımlarda Neolitik Çağa kadar uzanmaktadır. Benzer biçimde Bronz Çağına ait yerleşimler gözlenmiştir. Ancak tarih sahnesinde kayralıların ilk görünüşü M.Ö. 2. binden itibaren. Bu bölümde kısaca Kariyalıların kökenleri, Leleglerle olan ilişkileri ve Dorların bölgeye gelişinden Hekatomnid Hanedanlığı'nın sonuna kadar olan siyasi gelişmeler üzerinde durulacaktır.

Kariyalıların tam olarak kim oldukları, bölgeye nereden ve ne zaman geldikleri kesin olarak bilinmese de antikçağ yazarları bu konuda çeşitli fikirler ileri sürmüşlerdir. Pausanias, kendi zamanında Yunan anakarasında Megara'daki iç

⁴ Paton-Myres 1896, 188.

⁵ Umar 1999, 1.

⁶ Sevin 2001, 105.

⁷ Latmos dağlarında yapılan yüzey araştırmalarında söz konusu döneme ait çok sayıda kaya resimleri ile karşılaşmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Peshlow 1998, 470.

kalenin Phoroneus'un oğlu Kar'dan dolayı Karia olarak adlandırıldığını ve iç kalede bulunan Demeter Odası'nın da Kar'ın krallığı zamanında inşa edildiğinin söylendiğini kaydetmektedir⁸. Bu ad, M.Ö. II. bin yılın ikinci yarısına ait Hitit ve Mısır metinlerinde Kadeş Savaşı'na katılan Karkisalılar olarak; M.Ö. I. bin yılın Pers kayıtlarında ise Karka olarak geçmiştir⁹.

Karialıların kökenleri ve bu bölgede yaşayan Leleglerle olan ilişkileri konusunda bilgi veren en erken kaynak Homeros'tur. Yazar Karialıların Miletos'ta, Maiandros kıyılarında ve Mykale Dağı'nın eteklerinde yaşadıklarını belirttikten sonra, kıyılara yakın bölgelerde Karialıların yanı sıra Leleglerin de bulunduğunu ifade etmektedir¹⁰. Homeros, Karialılar ile Lelegleri yaşadıkları kentleri belirterek farklı kavimler olduklarını ifade etmiştir. Herodotos ve bazı antikçağ yazarları, Karialıların önceleri Leleg adı altında adalarda yaşadıklarını ve sonradan anakaraya göç ettiklerini bildirmektedirler¹¹. Strabon'a göre ise; Lelegler ile Karialılar birbirinden ayrı kavimlerdir. Eserinde Homeros'un bu iki kavmi kesinlikle birbirinden ayrı gösterdiğini belirtip, buna dayanarak Lelegler ile Karialıları ayrı kavimler olarak ifade etmektedir¹². Strabon eserinde Pherekydes'e atfen Miletos, Myous ve Mykale dolaylarındaki bazı yerler ile Ephesos'un Karialılar tarafından iskan edildiğini, Phokaia'ya kadar uzanan kıyılar ve Ankaios'un İonia kıyılarının yukarı kısmında egemen olduğu Samos ve Khios'un ise Leleglerin elinde olduğunu söylemektedir. Ancak her iki kavim de İonlar tarafından sürülerek Karia'nın iç kesimlerine sığınmışlar ve diğer yerleşimlerin yanı sıra Miletos'u kurmuşlardır. Strabon, Leleglerin Troia Savaşı'ndaki varlığını Homeros'un eserine dayanarak ifade etmektedir. Daha önce belirtildiği gibi, Lelegler Aineias'a bağlı Troialılarla

⁸ Pausanias, 1, 40, 6.

⁹ Sevin 2001, 105.

¹⁰ Homeros, II, 428-430.

¹¹ Thukydides, 1, 4, 8.; Diodoros, 5. 66.; "Karialılar anakaraya adalardan gelmişlerdir. Eskiden Leleg adı altında adalarda otururlardı ve Minos uyuğundaydılar. (...) Çok sonraları Dorlar ve onlar, Karialıları adalardan çıkarmışlar, onlarda bunun üzerine anakaraya göçmüşlerdir. Giritlilerin Karialılar hakkında anlattıkları budur; Ama Karialıların kendileri bunu kabul etmezler; Onlar anakaranın yerlisi olduklarını ve hep şimdiki adlarını taşıdıklarını söylerler. Mylasa'da Zeus Karios'a ait çok eski bir tapınak gösterirler ki buraya, kardeş uluslar olarak Mysialılar ve Lydialılar kabul edilirdi. Zira diyorlar, Lydos ve Myros, Kar'ın kardeşleriydiler. Bu iki ulus bundan ötürü kabul ediliyordu, ama başka soylardan olanlar, Karia Dili konuşsalar bile bu tapınağa sokulmazlardı." Bkz. Herodotos, 1, 171, 2.

¹² Strabon 13, 1, 58.

Kilikyalılar arasındaki bölgede yaşamışlardır. Ancak burası Akhilleus tarafından istila edilince, Lelegler Karia'ya göç ederek bugünkü Halikarnassos dolaylarını ele geçirmişlerdir. Bu topraklarda sekiz kentin Lelegler tarafından iskan edildiği, bunların kısa bir zamanda çoğalarak Karia'da Myndos ve Bargilya'ya kadar olan bütün toprakları ele geçirmekle yetinmeyip, Pisidia'nın da büyük bir bölümünü kendilerine kattıkları söylenmektedir. Bunun yanında, Karia'nın tümünde ve Miletos'ta Leleglere ait mezarlar, kaleler ve iskan yerleri görülmektedir.

M.Ö. 2. bin yıla ait olan Minos kolonizasyonu (İasos, Knidos, Miletos) kalıntıları kıyı kesimlerde bulunurken, Miken dönemi ve Geometrik dönem kalıntıları gerek kıyı gerekse iç kesimlerde gözlenmektedir¹³. Yine antik yazarlar Kariyalıların önceleri kuzeyde oturduklarını, daha sonra güneye göç ettiklerini ve güneydeki Pelasg ve Lelegleri de önlerine katarak sürüklediklerini aktarır. 2. binde Kariyalıların Likyalılarla birlikte Mısır'da ve Libya'da paralı asker olarak çalıştıkları, Sakkara'daki ve Tell Amarna'daki duvar resimlerinde farklı görüntüleri ve Karca yazılmış yazıtları sayesinde bilinmektedir¹⁴. Bölge 2. binin ortalarına doğru Girit ile temas kurar. Aynı şekilde M.Ö: 13. ve 12. yüzyıllarda ise bu defa Mykenai'li tüccarların Karia kıyılarında ve bazen içlere kadar nüfus ettikleri bilinmektedir¹⁵. Bölge M.Ö.11. ve 10. yüzyıllarda Dorlar tarafından kolonize edilir. Gelen dorların yerli ahalinin bir kısmını, özellikle erkeklerini öldürdükleri ve kadınlarıyla evlendikleri antik yazarlar tarafından aktarılır.

Anadolu kıyılarına M.Ö. 11. ve 10. yüzyıllardan itibaren yıllarından itibaren yapılan Aiol ve İon göçlerinden bir süre sonra, Karia kıyıları bu kez de Dorların göçlerine sahne olmaya başlamıştır. Peloponnesos Yarımadası'nda oturan bu kavim, adalara ve Güneybatı Anadolu kıyılarına kollar halinde göçmeye başlamıştır¹⁶. Troia Savaşı'nın ardından meydana gelen Dor göçü, kendine en güneyde yer

¹³ Peschlow-Bindokat 2005, 21.

¹⁴ Lloyd 1971, 86.

¹⁵ Özgünel 1980, 736.

¹⁶ Sevin 2001, 106.; Kroisos, Hellenlerin en güçlü kavimlerini öğrenmek için bilgi toplamıştır. Bunlardan biri Dorlardır. Dorlar, Hellenlerden geliyordu. Hellenler sürekli oradan oraya göçmüşlerdir. Kral Deukalion zamanında Phthiotis'te yaşamakta, Hellen oğlu Daros zamanında Ossa ve Olympos eteklerindeki Histiaia denilen bölgede bulunmaktaydılar. Kadmoslular gelip onları Histiaia'dan kovmuşlar, onlar da Pindos'a gitmek zorunda kalmışlardır. Bu sefer oradan da Dryopis'e göçmüşler ve bütün bu göçlerden sonra Peloponnesos'a varıp Dorlar adını almışlardır. Bkz. Herodotos, 1.56.1-3.

bulabilmiştir¹⁷. Dorlar, Girit'i işgal ettikten sonra Kythera, Thera ve Melos'u ele geçirmişlerdir. Buradan doğu yönünde ilerleyerek Rodos ve Kos adalarına ve bu adaların karşısındaki Knidos ve Halikarnassos Yarımada'larına yerleşmişlerdir. Kos ve Rodos adaları ile anakaranın belirli birkaç bölgesinde tutunabilen Dorlar, durumlarını güçlendirebilmek için "Dor Heksapolisi" olarak bilinen, altı kentten kurulu bir birlik çevresinde toplanmışlardır¹⁸. Daha önce belirtildiği gibi, bu birliğe Kos, Rodos'tan üç kent, anakaradan da Knidos ile Halikarnassos bağlı idi. Buna karşın, aralarında İasos'un da bulunduğu diğer Dor kentleri birliğe alınmamıştır. Birlikteki üyeler, belirli aralıklarla Knidos topraklarında düzenlenen Triopionlu Apollon şenliğinde bir araya gelirdi. Apollon onuruna düzenlenen törenlerde kazananlara eskiden ödül olarak bronz üçayaklar verilir, bunu kazanan alıp tapınaktan dışarı çıkaramaz ve tanrıya adak olarak orada bırakırdı¹⁹. Kariyalıların adalardan çıkartılarak anakaraya göç etmelerine neden olan Dorlar ile yerli halkın kaynaşma derecesi her yerde aynı olmamıştır. Örneğin, yazıtlarda karşımıza çıkan Karia adları bir kıyı kenti olan Halikarnassos'ta sıkça kullanılırken, yine kıyıda yer alan Knidos'ta hiç duyulmamıştır.

Kıyı Karia'da sürekli değişkenlik gösteren bu duruma karşın iç Karia olarak adlandırabileceğimiz kesim daha tutarlıdır. İç Karia'da Kalkolitik²⁰ dönemden başlayarak gelişme gösteren uygarlık yörenin Hitit egemenliğine ve daha sonra Frig kontrolüne geçmesiyle de kıyıdan çok içeriyle bağlantılı bir tarihsel gelişim göstermektedir.

Birinci binin ilk yarısında, tam olarak söylemek gerekirse M.Ö. 8.yüzyılda bölgenin kısa süreli bir Kimmer istilasına maruz kaldığı bilinmektedir. Ancak Kimmerlerin izlerini görmek mümkün değildir.

¹⁷ Bean 1987, 13.

¹⁸ Herodotos, 1.144.1.; Bean 1987, 13.

¹⁹ Halikarnassoslu Agasikles adında birisi bu adeti umursamamış, kazandığı üçayağı evine götürüp asmıştır. Bunun üzerine, diğer beş kent yani Lindos, İalysos, Kameiros, Kos ve Knidos altıncı kent olan Halikarnassos'a tapınağın kapılarını kapatmışlar ve böylelikle onu cezalandırmışlardır. Bkz. Herodotos, 1.144.2-3.

²⁰ Aphrodisias'taki Pekmeztepe Höyüğü Kalkolitik döneme ait buluntu vermiştir.

Karia'nın M.Ö. 7. yüzyıl öncesindeki durumu hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak, bu dönemde bölgede Karia kökenli bazı yerel krallıklarının kurulduğu anlaşılmaktadır²¹. Karia'nın bilinen tarihi M.Ö. 7. yüzyılın son çeyreği içinde Lydia egemenliğine girmesiyle başlar. Özellikle Alyattes zamanında Lidyalıların Likya sınırına kadar dayandıkları ve bunun sonucu olarak da bazı Lidyalı unsurların Karia'ya girdiği gerek kalıntılardan, gerekse mitoslardan ve antik kaynaklardan bilinmektedir. Antik kaynaklarda, Lydialıların bölgeyi egemenliği altına almadan önce Kariyalıları paralı asker olarak kullandıkları öne sürülmektedir²². Bu bilgiye örnek olarak Plutarkhos; Heraklid hanedanlığının son kralı Kandaules'a karşı ayaklanan Mermnad hanedanlığının ilk kralı Gyges'in (M.Ö. 687-652) Kariyalı paralı askerlerin yardımıyla tahtı ele geçirdiğini belirtmektedir²³. Daha sonra Gyges'in Mısır'a Kariyalı paralı askerleri gönderdiği bilinmektedir. M.Ö. 664'ten 500'lü yıllara kadar Kariyalı paralı askerler Mısır coğrafyasında kullanılmışlardır.

Kariyalılar, İonialılar ile birlikte Mısırlı krallar için de paralı asker desteği sağlamaktaydılar. Diodoros, Mısır'da iç kargaşa dönemine son veren on iki kraldan sonra, bu krallardan biri olan Psammetikhos I'in yönetimi ele geçirmesinde Kariyalı paralı askerlerin etkisi olduğunu ifade etmektedir²⁴. Yine Mısır kralı Psammetikhos I'in M.Ö. 660 yılı civarında Assurlularla olan mücadelesinde, Kariyalı ve İonialı paralı askerlerin yardım ettiği bilinmektedir²⁵. Bu, Mısır savaşlarında İonialıların

²¹ Sevin 2001, 107.

²² Hornblower 1982, 16.

²³ Arselis isimli bir Mylasalı komutan Sardeis tahtına, Mermnad hanedanlığının ilk kralı Gyges'in geçmesine yardım etmiştir. Bkz. Pedley 1974, 96-97.

²⁴ Diodoros, Psammetikhos I'in yönetimi ele geçirmesiyle ilgili olarak şunları kaydetmektedir: Psammetikhos I, tüccarlar, Fenikeliler ve Hellenler için satılacak mallar sağlayarak bu kavimler ve yöneticilerle dostça ilişkiler kurmuştur. Bu nedenden dolayı, kralların onu kışkırdığı ve ona savaş açtığı söylenmektedir. Erken dönem tarihçilerden bazıları, bu konuda bir hikaye anlatmaktadır: Generallerden ilk olarak kim Memphis'deki tanrıya bronz kaptan bir libasyon dökerse, onun bütün Mısır'ı yönetmesine dair bir orakl almışlardı ve din adamlarından biri tapınağın dışına on bir altın kap getirdiğinde, Psammetikhos miğferini çıkararak libasyonu dökmüştür. Bu nedenle Psammetikhos ile diğer kralların arası açılmıştır. Psammetikhos, Karia ve İonia'dan ücretli askerleri çağırarak Memphis yakınındaki meydan savaşında diğerlerini yenilgiye uğratmıştır. Böylece, artık onunla taht mücadelesi yapmaya muktedir olamamışlardır. Bkz. Diodoros, 1, 66, 8-12.

²⁵ Mısır kralı Psammetikhos I, babasını (Nekos) öldüren Etiyopialı Sabakos'dan kaçarak önce Suriye'ye sığınmıştır. Suriye'ye getirilen Psammetikhos I, on bir kral tarafından bu sefer bataklık bölgeye sürülmüştür. Bu sırada, Kariyalılar ve İonialılar Mısır sahiline çıkmak zorunda kalmışlardır. Psammetikhos'a onların tunç adamlar olduğu söylenmiş ve kral oraklın gerçekleştiğini görmüştür.

kampının karşısında Nil nehrinin Pelusia kolu üzerindeki deltada Karia yerleşimlerinin başlangıcını oluşturmaktaydı. Yani, paralı askerler için Mısır'da kamplar kurulmuştu. M.Ö. 591 yılında Psammetikhos II'nin gerçekleştirdiği Nubia seferinde, Abu Simbel'in sütunlarına kazıdıkları yazıtlardan hem İonialıların hem de Kariyalıların ek güçler olarak izleri günümüze kadar gelmiştir²⁶. Kariyalı ve İonialı paralı askerler buradan geçerken kendi isimlerini ve geldikleri yerleri yazmışlardır. Kariyalı ve İonialı paralı askerler M.Ö. 570 yılında Amasis karşısında Apries çatışmasında tekrar destek güçleri ortaya çıkmaktadırlar. Amasis daha sonra Kariyalıları ve İonialıları Nil üzerindeki gerçek kamplarından çıkararak özel muhafızları olarak Memphis şehrine yerleştirmiştir²⁷. Memphis bölgesinde, Karia yazıtları ve taşlar üzerinde Karia gemilerini gösteren oyma resimler bulunmuştur. Yakın zamanda, yazıtlarıyla ve Karia erkek ve kadınlarının temsilleriyle Sakkara'da yeni steller ele geçirilmiştir.

Kendisinin de Karia-Lydia soyundan geldiği söylenen Kroisos zamanında Kariyalıların Hellenizme yönelmelerinde bir artış olabilirdi, ancak Lydialılar döneminde Karia iç karasında gözle görülebilir bir Hellen etkinliğine yönelik pek bir delil yoktur. Bu konuda Karia-Lydia bağlantısını ortaya koyan günümüze kadar gelmiş olan tek arkeolojik kanıt; Sardeis, Ephesos ve Lydia kontrolü altındaki Smyrna'da bulunan tek dilli Karia yazıtlarıdır²⁸.

M.Ö. 547/6 ve M.Ö. 541/0 yılları arasında Pers kralı Kyros, Lydia kralı Kroisos'u yenilgiye uğratmış ve böylece Persler Ege Denizi'ne kadar olan bölgeyi hakimiyeti altına almışlardır. Bölge, Kyros tarafından görevlendirilen Harpagos'un idaresine bırakılmıştır. Herodotos, bu savaşın hemen sonrasında Harpagos'un Karia'yı boyunduruk altına aldığını ve Perslere karşı sadece Halikarnassos'un

---

Kariyalılar ve İonialılar ile dostluk kurarak, eğer kendisine katılırlarsa kendilerine büyük ödüller vereceğini söylemiştir. Böylece, onları kendi tarafına çekerek bu müttefikleriyle ve gönüllü Mısırlılar ile diğer kralları tahtından etmiştir. Bkz. Herodotos, 2, 152, 1-5.

²⁶ Kariyalıları icatları ve askerlik alanındaki verimlilikleri, en azından M.Ö. 7. yüzyılın erken dönemlerinden itibaren ücretli askerler olarak rağbette olmalarını sağlamıştır. Bkz. Snodgrass 1964, 185.

²⁷ Herodotos, 2, 163, 1-2.

²⁸ Pedley 1974, 96.; Gusmani 1975, 81.; Lydialıların Smyrna'daki kontrolü için Bkz. Herodotos, 1, 16, 1-2.

kuzeyindeki Leleg kasabası olan Pedasa'nın direniş gösterdiğini bildirmektedir²⁹. Lydialıların Hellen şehirlerini işgalleriyle ilgili olumlu bir tablo çizen Herodotos, Pers yönetimi altında ise Hellenlerin köleleştirildiğini söylemektedir³⁰. Xenophon, bu dönemde Kariyalıların Kyros'dan yardım istediğini ve bunun sonucunda Kyros'un iyi bir askeri yeteneği ve diplomatik kabiliyeti olan Adousios'u göndererek aralarındaki sivil savaşın sona erdirildiğini kaydetmektedir. Bu gelişmeden sonra, Kariyalılar onu kendilerinin satrapı yapmak istemişlerdir³¹. Böylece, Karia Pers İmparatorluğu'nun bir parçası haline gelmiştir³². Ancak, Küçük Asya'nın batı ve güneybatı bölgeleri ayrı bir satraplık yerine daha büyük olan Sardeis merkezli Lydia satraplığının idaresi altına girmiştir. Bu dönemle ilgili kaynaklarda herhangi bir Karia satrapına rastlanmamaktadır. Sonuç olarak, Persler Karia bölgesini bir satraplık haline getirmişler ancak bu bölgedeki şehirleri garnizonlar kurarak denetim altında tutmuşlardır³³. Pers yönetimi altında bulunan Karia ailelerinin önde gelenleri bölgesel sorumluluklarına devam etmişlerdir. Hatta, Kariyalıların bu dönemde Akdeniz ve Ege'de serbestçe dolaştıkları bilinmektedir³⁴.

M.Ö. 5. yüzyılda hem Hellen hem Pers dünyasından etkilenen Kariyalıların, İonia Ayaklanması gerçekleştiğinde Hellenlerin tarafında yer aldıkları görülmektedir³⁵. Ayaklanma sırasında Perslerin Ephesos'ta kazandığı zafer, bu ayaklanmayı bastırmaya yetmiştir. Daha sonra, Daurises'in komutasında Kariyalılara karşı bir ordu göndermişler ve Kariyalılar, Kindyalı Pixodaros'un önderliğinde Marsyas Nehri yakınında toplanmışlardır. Marsyas Nehri yakınında gerçekleşen birinci savaşta on binin üzerinde ve daha sonra Mylasa yakınında gerçekleşen diğer

²⁹ Herodotos, 1, 175.

³⁰ Kroisos bazı Hellenleri haraca bağlarken, bazılarını da dost olarak kabul etmiştir. Bkz. Herodotos, 1, 6, 2. ; Harpagos ise hiçbir başarı göstermediğine inandığı Kariyalıları köleleştirmiştir. Bkz. Herodotos, 1, 174, 1.

³¹ Xenophon, 7, 4, 1.

³² Herodotos, ilk üç bölgeyi yani İonia, Lydia ve Frigya'yı dört Pers terimiyle ifade etmektedir. Bunlar; Sparda (Sardis, Lydia), Yauna (İonia), Karka (kesin olarak Anadolu Kariyalıları) ve deniz kenarındakiler (Frigya, kıyıya yakın büyük Daskyleion) olarak temsil edilmiştir. Bkz. Herodotos, 3, 90.; Schmitt 1972, 522. vd.

³³ Arrian 1933, 3, 8, 5.; Diodoros, 17, 110.

³⁴ Bu dönemde, Tymnes adlı bir Kariyalının Atina'ya gidip yerleştiği ve burada öldüğü bilinmektedir. Bkz. Hornblower 1982, 20.; Arkaik ve Klasik Dönem'de Tymnes adlı Kariyalılarla ilgili olarak Bkz. Demir 2006, 1-22.

³⁵ Hornblower 1982, 21.

savaşta daha da fazla kayıp veren Kariyalılar böylece yenilgiye uğramışlardır³⁶. M.Ö. 494 yılında ayaklanma bastırıldıktan sonra, Sardeis satrapı Artaphernes Karia'yı da içine alacak şekilde yönetim birimini genişletmiştir³⁷. Bu yönetim biriminin parçası olarak Pers generali Mardonios İonia ve Karia'daki tiranları tahtından etmiş ve burada demokrasiler kurulmasına neden olmuştur³⁸. Ancak Halikarnassoslu Artemisia'nın hala tahtında olması bunun tam anlamıyla gerçekleşmediğini göstermektedir³⁹.

M.Ö. 480'li yıllarda başlayan Hellas karşısındaki Pers savaşlarında Tymnes'in oğlu Histiaios, Hyssaldomos'un oğlu Pigres ve Kandaules'in oğlu Damasithumos gibi Kariyalılar Xerxes'in seferine katılmışlardır. Halikarnassos hanedanlığını elinde tutan Artemisia, Salamis Savaşı'nda Xerxes'in danışmanı ve deniz müttefiki olmuştur. Kariyalılar, Xerxes'e altmış gemiden oluşan bir deniz gücü sağlamışlardı ve bu deniz gücü Lykialılarınkinden daha fazlaydı⁴⁰. Ancak, bu mücadelede Kariyalıların tüm güçlerini Persler için kullandıkları konusunda şüpheler vardır⁴¹. Hellenlerin M.Ö. 479'deki Mykale Savaşı'nda Persleri yenilgiye uğratmasından sonra, Hellenler Karia ile daha çok ilgilenmeye başlamışlardır. Diğer taraftan Atina, Pers ve Peloponnessos Savaşları arasındaki elli yılda Karia'yı da içine alan Küçük Asya'nın kıyı kentlerini kontrol altına almıştır. Bu sırada Perslere bakıldığında, Salamis Savaşı ile M.Ö. 440 yılındaki Samos Ayaklanması sırasında Sardeis'te herhangi bir Pers satrapı bulunmadığı görülmektedir. Buna rağmen M.Ö. 5. yüzyılda Perslerin Karia'ya olan ilgilerini kaybettiklerini söylemek doğru olmaz⁴². Hatta, Attika-Delos Deniz Birliği'ne ilk zamanlarda katılan Halikarnassos bile Perslerle olan ilişkisini tamamen kesmemiştir⁴³. Atina generali Kimon'un

³⁶ Herodotos'a göre bu isyanda ölen kişiler arasında hanedan üyeleri de bulunmaktaydı. Bkz. Herodotos, 5, 103, 117-121. İsyanın sona ermesiyle hayatta kalan hanedan üyeleri muhtemelen Karia'ya kaçmış olmalılardır. Bkz. Ruzicka 1992, 7.

³⁷ Herodotos, 6, 42, 1.

³⁸ Herodotos, 6, 43, 3.

³⁹ Herodotos, 4, 138; 6, 25.; Diodoros, 10, 25, 4.

⁴⁰ Herodotos, 7, 92-93.

⁴¹ Hornblower 1982, 23.

⁴² Persler büyük ihtimalle bu sırada özellikle iç bölgelerdeki kentlerden vergi toplamaya devam etmişlerdir. Hatta, yeni keşfedilen Hellen yazıtlarında pek çok Pers ismine rastlanmıştır. Bkz. Hornblower 1982, 25.

⁴³ Bu, M.Ö. 5. yüzyılda Halikarnassos'ta Perslere ait şahıs ve yerleşim isimlerinin görülmesinden

Eurymedon Savaşı'nda (M.Ö. 466?) Pers donanmasını yenilgiye uğratmasından sonra, Karia ve Lykia bölgelerinde Persler tarafından kolonileştirilmiş olan Hellen kentlerini ayaklanmaları için kışkırttığı ve daha sonra buraları ele geçirdiği bilinmektedir. Bununla birlikte, M.Ö. 454 yılından sonra Karialıların Atina'ya inişli çıkışlı ödemeler yaptığı görülmektedir. Özellikle Alinda gibi iç yerleşim birimlerinin M.Ö. 454/3 ve M.Ö. 451/0 yıllarında ödeme yaptıktan sonra listelerde hiç görülmediği ve hatta Atina'ya sadıklığı ile bilinen Halikarnassos'un yakınındaki yerleşim birimlerinin M.Ö. 425/4 yılından önce belli bir süre ödeme yapmadıkları kaydedilmektedir⁴⁴. Ayrıca, M.Ö. 440'lı yıllarda Kaunos'un Atina'ya karşı ayaklandığı belirtilmektedir⁴⁵. Bunun sebebi, Persler ile Atinalılar arasında devam etmekte olan soğuk savaş olabilirdi⁴⁶. Karia kentlerinin özellikle M.Ö. 440 yıllarında listelerde azalmasından dolayı, M.Ö. 438 yılında Karia ve İonia bölgelerinin vergi toplanması için birleştiği söylenebilir⁴⁷. Atina'nın Karia ilişkilerindeki başka bir özellik, M.Ö. 431'de başlayan Peloponnessos Savaşı boyunca Halikarnassos'un Atina'ya sadık kalmasıdır. Halikarnassos çok fazla ödeme yapmasa da, tutarlı bir şekilde ödeme yapmaya devam etmektedir⁴⁸. Hatta, M.Ö. 412 yılında Atina amirali Kharminos buraya sığınmış ve bir yıl sonra Alkibiades buradan önemli miktarda para toplamıştır⁴⁹. Diğer taraftan bir Dor veya Sparta kolonisi olduğu ifade edilen Knidos, daha fazla ödeme yapmasına rağmen Spartalılar tarafından Peloponnessos Savaşı sırasında ve sonrasında üs olarak kullanılmaya devam etmiştir⁵⁰. Peloponnessos Savaşı'nın ilk yıllarında yani M.Ö. 431'de Atina müttefikleri arasında iç Karia topluluklarının olmadığı görülmektedir⁵¹. Bu da iç Karia'da Atina otoritesinin azaldığını gösterir. M.Ö. 430'lu yıllarda vergi listelerinde Karia üyelerinde büyük bir azalma olduğunu gören Atina, ödeme yapmayan Karia ve Lykia kentlerinden para

---

anlaşılmaktadır. Bkz. Hornblower 1982, 26.

⁴⁴ Bean-Cook 1955, 151.

⁴⁵ Thukydides, 1, 115, 4-5; 1, 116. ; Bu ayaklanma ya M.Ö. 440'da ya da M.Ö. 420'lerin başında gerçekleşmiştir. Daha erken tarih değerlendirmesi için Bkz. Wells 1923, 104.

⁴⁶ Atinalılar ile Persler arasındaki yarı yüzyıl savaşı, M.Ö. 449'ta yapıldığı söylenen Kallias Barışı ile sona ermiştir. Ancak aradaki soğukluk devam etmiştir. Bkz. Diodoros, 12, 4, 4-5.; Wade-Gery 1958, 201-232.

⁴⁷ Demir 2004, 78.

⁴⁸ Meiggs 1972, 531.; Demir 2004, 79.

⁴⁹ Thukydides, 8, 42, 4; 8, 108, 2.

⁵⁰ Cook 1961, 67. vd.

⁵¹ Thukydides, 2, 9, 4.

toplamak için seferler düzenlemiştir⁵². Atinalılar, general Melesandros'un komutası altında M.Ö. 430 yılında hem vergi toplamak hem de Atina'ya yönelik çalışan tüccar gemilerine üsler kurarak saldıran Sparta destekli korsanları engellemek için harekete geçmiştir⁵³. Ancak, Melesandros Lykia içlerinde giriştiği savaşlarda öldürüldü. Ertesi yıl Mytilene kentinin kuşatılması sırasında paraya ihtiyaç duyan Atina birliklerinin, Lysikles'in komutası altında Maiandros vadisi boyunca Karia içlerine kadar ilerlediği ancak, Lysikles'in Sandios tepesindeki savaşta yenilgiye uğrayarak öldürüldüğü ve sonuçta Atina'nın başarısız olduğu görülmüştür⁵⁴. Bu yenilgiden sonra, özellikle iç Karia'da bulunan kentlerin Atina vergi hesaplamalarından çıkarıldığı söylenebilir. Bu sırada ayrıca Atina'ya karşı bölgede ayaklanma teşebbüslerinin de olduğu görülmektedir. Bu ayaklanmalarda Perslerin etkisi olduğu düşünülebilir. Böylece, M.Ö. 440-425 yılları arasında Karia'da politik gücün Atina'dan Perslere kaydığı söylenebilir⁵⁵. Ancak bu politik gelişme, Karia'nın kültürel alanda da aynı şekilde değiştiğini göstermez. M.Ö. 425 yılında yapılan vergi listesi değerlendirilmesinde ise bazı Karia topluluklarının geri döndüğü görülmektedir⁵⁶. Bu değerlendirmeden sonra Atina Pers kontrolünü azaltmak için sefer yapmak yerine, bu sırada ayaklanan bir satrapı desteklemiştir. Bu satrap Pissouthnes idi⁵⁷. Pissouthnes'in ayaklanmasına Atinalılarla birlikte diğer Hellenler de destek vermişlerdir. M.Ö. 412'de ise Pissouthnes'in oğlu Amorges Karia'da ayaklanmıştır⁵⁸. Amorges'in Karia'nın ne kadarını kontrol altına aldığı kesin olarak bilinmemekle beraber, İasos'un bu isyanda önemli bir yer edindiği görülmektedir. Ancak, Amorges'in İasos'ta bir isyancı olarak mı yoksa burada pozisyon alan bir kişi olarak mı durduğu bilinmemektedir. Ayaklanmanın ilerleyen dönemlerinde Amorges'in, Karia'nın çoğunu kontrol altına

---

⁵² Meiggs 1972, 306-307.

⁵³ Hornblower 1982, 29.

⁵⁴ Demir 2004, 79.

⁵⁵ Hornblower 1982, 29-30.

⁵⁶ M.Ö. 425/4 yılında çıkarılan listede Karia yerleşim birimlerinin sayısının elli bire yükselerek büyük bir artış olduğu görülmektedir. Uzun süreden beri listelerde görülmeyen toplulukların aniden ortaya çıkış nedeni, savaş için paraya ihtiyaç duyulması ve o dönemde Atina'nın önde gelen liderlerinden biri olan Kleon'un bu kaynağı kendi finansal çıkarları için kullanmak istemesi olabilirdi. Ancak, bu yılda listelerde yer alan kentlerden vergi toplandığı şüphelidir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için Bkz. Demir 2004, 79.

⁵⁷ Pissouthnes, Darius I'in erkek torunudur. Bkz. Ruzicka 1992, 9.

⁵⁸ Thukydides, 8, 5, 5.

aldığı kaydedilmektedir⁵⁹. Amorges'in ortadan kaldırılmasından sonra Halikarnassos ve muhtemelen İasos'un dışındaki kentlerde, Atina'nın etkisinin azalmış olduğu görülmektedir. Bununla bağlantılı olarak Atina, Sparta taraftarları ile Pers valisini İasos'tan sürmüş⁶⁰ ve İasoslu bazı kişileri onurlandırmıştır⁶¹. Diğer taraftan Kaunos ve Knidos'ta Sparta taraftarlarının yoğun olduğu görülmektedir⁶². M.Ö. 411'de Kaunos'un Sparta gemileri tarafından bir sığınak olarak kullanılması, bu tarihte onun Atina kontrolünden bağımsız olduğunu gösterir. Sonuç olarak, M.Ö. 410 yılının başında tüm Karia muhtemelen Perslerin Lydia satrapının kontrolü altındaydı. Tissaphernes M.Ö. 407'de satrap statüsünü kaybetmiş ve aynı tarihte Genç Kyros Lydia, Büyük Frigya ve Kapadokya satrapı olarak görevlendirilerek⁶³ ve 401 yılına kadar görev yapmıştır. M.Ö. 401'de Kyros öldüğü zaman Tissaphesnes Lydia satrapı olmuş ve Karia tekrar Lydia satraplığına katılmıştır⁶⁴.

M.Ö. 6. ve 5. yüzyıllarda Karia'nın tamamını yöneten bir Karia satrapına rastlanmamaktadır⁶⁵. M.Ö. 4. yüzyılın başlarından itibaren Karia satrapı olarak Hyssaldomos görünmektedir. Hyssaldomos'tan sonra oğlu Hekatomnos yönetimi devralmıştır. Hekatomnos'un Mausolos, İdrieus ve Pixodaros isimlerinde üç oğlu; Artemisia ve Ada isimlerinde de iki kızı vardır⁶⁶. Hekatomnidler olarak adlandırılan bu hanedanlık, Karia bölgesini Büyük İskender'in bölgeye gelişine kadar yönetmişlerdir⁶⁷.

Diodoros'a göre, Hekatomnos M.Ö. 391 yılında Karia satrapı olarak görev yapmaktaydı⁶⁸. Hekatomnos'un, İonia satraplığına M.Ö. 392 yılında atanan Strouthas ile aynı zamanda atandığı muhtemel görünmektedir. Spartalılar ile Persler arasındaki

⁵⁹ Thukydides, 8, 5, 5; 19, 2; 28, 2-4; 54, 3.

⁶⁰ Xenophon, 1, 1, 32.

⁶¹ Diod.Sik. 10, 111; 104, 7.

⁶² Kaunos için Bkz. Thukydides, 13, 39, 4; 41, 1; 57, 1. ve Knidos için Bkz. Thukydides, 8, 190, 1. Knidos, M.Ö. 412- 411 yıllarında Sparta'nın bir üssüydü. M.Ö. 391-390'a gelindiğinde Knidos, güneydoğu Ege'de Spartalıların en sağlam müttefiki olmuştur. Bkz. Cook 1961a, 67.

⁶³ Xenophon, 1, 4, 1-5.

⁶⁴ Xenophon, 1, 1, 3.

⁶⁵ Hornblower 1982, 35.

⁶⁶ Strabon, 14, 2, 17.

⁶⁷ Hornblower 1982, 1.

⁶⁸ Diodoros, 14, 98, 3.

barış çabalarının aynı yılda başarısızlığa uğramasından sonra, Hekatomnos ve Strouthas'ın görevlerinin kendi bölgelerini Sparta'ya karşı korumak olduğu düşünülebilir⁶⁹. Ancak bir yıl sonra yani M.Ö. 391 yılında Hekatomnos'a, Lydia satrapı Autophradates ile birlikte Evagoras'a⁷⁰ karşı savaş ilan etmesi emri verilmiştir⁷¹. Evagoras'a karşı yapılan saldırı, Mısır seferine kıyasla çok büyük bir girişim değildi⁷². Bununla birlikte, Evagoras'a karşı etkili olacağı ve savaş için büyük ölçüde deniz gücü sağlayacağı düşünülen Hekatomnos'un Evagoras'a gizli olarak para ödediği görülmektedir⁷³.

Mausolos'un, babası Hekatomnos'un yerine geçme tarihi M.Ö. 377 yılı olarak bilinmektedir⁷⁴. Plinius Mausolos'un ölüm tarihini M.Ö. 351 yılı olarak vermektedir. Mausolos'un satraplığı döneminde en önemli gelişmelerden biri; satraplığın başkentinin Mylasa'dan Halikarnassos'a taşınmasıdır⁷⁵. Ayrıca Mausolos takip ettiği Hellenleştirme politikasına uygun olarak, bazı Leleg kasabalarını geniş yerleşim alanları üzerinde yeniden kurmuştur⁷⁶. Böylece, Mausolos yaptığı birçok faaliyet ile Karia'ya en parlak dönemlerini yaşatmıştır. Mausolos'un ölümünden sonra yerine eşi Artemisia geçmiştir. Artemisia'nın satraplık tarihleri M.Ö. 353 ile M.Ö. 351 yılları arasına yerleştirilmektedir. Artemisia'nın M.Ö. 351 yılında ölümü üzerine satraplık Hekatomnos'un ikinci oğlu olan İdrieus'a kalmıştır. Diodoros, İdrieus'un tahta çıkış tarihini M.Ö. 351 ve ölüm tarihini de M.Ö. 344 yılları olarak kaydetmektedir⁷⁷. İdrieus, satraplığı boyunca Artemisia gibi Halikarnassos ve diğer yerleşim yerlerinde imar faaliyetlerinde bulunmuştur⁷⁸.

İdrieus'un ölümünden sonra Hekatomnos'un diğer kızı olan Ada başa geçmiştir. Diodoros'a göre Ada, M.Ö. 344 yılında tek satrap olarak yönetimi eline

⁶⁹ Strouthas'ın atanması için Bkz. Xenophon, 4, 8, 17.

⁷⁰ Evagoras, Kıbrıs Salamis kralıdır. Bkz. Diodoros, 14, 98, 1-4.

⁷¹ Diodoros, 14, 98, 3.

⁷² Ruzicka 1982, 20.

⁷³ Diodoros, 14, 98, 3.; 15, 2, 3.

⁷⁴ Diodoros, 16, 36, 2.

⁷⁵ Diodoros, 15, 90, 3.

⁷⁶ Strabon, 13, 1, 59.

⁷⁷ Diodoros, 16, 45, 7; 16, 69, 1.

⁷⁸ Plinius, 36, 30.

almış ve dört yıl süreyle Karia'yı yönetmiştir⁷⁹. Ada'nın bu ilk satraplığı, M.Ö. 341 yılında Hekatomnos'un üçüncü oğlu olan Pixodaros tarafından Alinda'ya sürgüne gönderilmesine kadar devam etmiştir. Diodoros'a göre, Ada'yı tahtından eden Pixodaros M.Ö. 341 yılından itibaren Karia'yı beş yıllığına yönetmiştir⁸⁰. Strabon'a göre bir Persli olan Orontobates, Pixodaros'un ölümüne kadar kısa bir süre için satraplık yönetimine ortak olmuştur. Orontobates Ada'yı yönetime geçiren İskender'in gelişine kadar yönetimde kalmıştır. M.Ö. 334 yılına gelindiğinde ise Ada, İskender tarafından tekrar yönetime geçirilmiştir⁸¹. Ada'nın yönetimde ne kadar kaldığı bilinmemektedir. Daha sonra Karia bölgesi İskender'in egemenliğine girmiştir.

---

⁷⁹ Diodoros, 16, 69, 2.

⁸⁰ Diodoros, 16, 74, 2.

⁸¹ Hornblower 1982, 50.

3. BÖRÜKÇÜ NEKROPOLÜ

3.1. Konum ve Araştırma Geçmişi

Muğla ili Yatağan ilçesine bağlı Yeşilbağcılar Kasabası'nda bulunan ve kömür havzası içerisinde yer alan alanda, 2002 yılında yapılan çalışmalarda Stratonikeia⁸² ve Lagina⁸³ arasında kalan mevkide, kutsal yol⁸⁴ ile birlesen antik yollar, su kuyuları, zeytinyağı işlikleri ve önemli bir nekropol alanı bulunmuştur. Bölge mahalli semt adlarına göre Börükçü Mevkii olarak adlandırılmaktadır⁸⁵(Harita 4 – Lev.1.1).

Antik Çağ coğrafyasında Karia Bölgesi içinde yer alan Stratonikeia kentinin en erken adının “Chrysaoris” olduğu, daha sonra “Edrias” olarak değiştirildiği antik yazarlar tarafından aktarılmaktadır⁸⁶. M.Ç. Şahin ise, Chrysaoris kentinin Halkalı ve Manastır mevkilerinde konuşlandığını, M.Ö. 430'dan önce isminin Edrias olarak değiştirildiğini, M.Ö. 3. yüzyılın ilk yarısında Stratonikeia kentinin kurulmasıyla Edrias kentinin Stratonikeia'nın demosu olduğunu ve Chrysaoreus Birliği'nin merkezi olan Zeus Chrysaoreus Kutsal Alanı'nın burada olması nedeniyle isminin Hierakome olarak anıldığını aktarmaktadır⁸⁷.

Lagina ve Stratonikeia nekropollerinde Prof. Dr. Yusuf Boysal tarafından yapılan kazı çalışmalarında Geç Geometrik Dönem malzemeleri⁸⁸, Stratonikeia'yı Lagina'ya bağlayan kutsal yolun Stratonikeia antik kenti kuzey girişi boyunca

⁸² Yatağan Milas karayolu üzerinde bulunan Stratonikeia Karia Bölgesinin önemli kentlerinden biridir. Suriye kralı I. Seleukos'un Makedonia kralı Antigonos ile M.Ö. 281 yılında yaptığı Krupedeion savaşını kazanması üzerine Karia Bölgesi Seleukosların egemenliği altına girmiştir. Antik kaynaklarda şehri I. Antiochos'un kurduğu ve şehre karısı Stratonika'nın adını verdiği belirtilmektedir.

⁸³ Lagina'nın bugünkü yeri Muğla iline bağlı, Yatağan ilçesinin Turgut beldesindeki 'Kapıtaşı' mevkiidir. Yaklaşık yirmi yıl öncesine kadar yerleşim yeri antik ismine yakın bir biçimde 'Leyne' olarak geçmekte idi. Ulaşımı; Yatağan-Milas yolu takip edildiğinde bugünkü Termik Santrali önünden kuzeye sapılarak sağlanır. Yaklaşık 9 km sonra Lagina'ya varılmaktadır.

⁸⁴ Lagina Hekate Kutsal alanı Stratonikeia şehrinin kült merkezidir. Stratonikeia ile Lagina yaklaşık 9,5 km uzunluğunda 3-3,5 m genişliğinde bir yol ile birbirine bağlıdır. Bu yol Stratonikeia kentinin kuzeyinde yer alan anıtsal kapısından başlayarak vadi boyunca devam eder ve Lagina Hekate Kutsal Alanı propylonunda son bulur. Dört yılda bir kutlanan Hekatesia şenliklerinde Stratonikeia'dan çıkan tören alayının bu yol üzerinden Lagina'ya yürüdüğü ve burada şenliklerin başladığı bilinmektedir.

⁸⁵ Tırpan-Söğüt 2004, 372.

⁸⁶ Bean 1980, 67–68.

⁸⁷ Şahin 1976, 6–159.

⁸⁸ Boysal 1970, 63–93; Boysal 1979, 389–390.

yapılan kazılarda, M.Ö. 7. ve 6. yüzyıllara tarihlenen buluntular ele geçmiştir⁸⁹. Prof. Dr. Yusuf Boysal tarafından, Stratonikeia antik kenti kuzey girişi boyunca sırasıyla İğdemir, Kabasakız, Aldağ Mevkii'lerinde kazı çalışmaları yürütülmüştür. Bu nekropol alanlarının devamı olarak Kutsal yol kenarında, Börükçü Mevkisi'nde de son yıllarda Lagina Kazı Başkanı Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan ve ekibi tarafından yürütülen kazı çalışmalarında Geç Geometrik Dönem'e tarihlenen malzemeler bulunmuştur. M.Ö. 5. yüzyıla ait buluntuların azlığı, muhtemelen bölgenin Pers hakimiyetine girmesi ile birlikte siyasi ve idari yapının değişerek merkezi satraplık sistemine geçişin yarattığı sorunlar veya otoritenin yeni düzenlemelerinden kaynaklanmaktadır. Stratonikeia nekropolünde M.Ö. 5. yüzyıla tarihlenen buluntu ele geçmemiştir⁹⁰. Buna karşın Lagina ve Börükçü Mevkisi'ndeki nekropol kazılarında ele geçen malzemeler ve Yatağan-Milas karayolunun yapımı sırasında bulunan iki hydria bu dönemi yansıtmaktadır⁹¹.

2002 yılında, yakınında bir su kaynağı ve yakın çevresinde kuyuların bulunduğu Börükçü Mevki'inde GELİ yetkililerinin olağan dinamit atımı esnasında, toprak içinden mezarların çıktığı görülmüştür. Dönemin Muğla Müze Müdür Vekili Hakkı Alhan tarafından Muğla Müzesi'nin gerekli izni alması ile birlikte, Lagina Kazısı ve Muğla Müzesi uzmanlarından oluşan bir ekip ile kurtarma kazıları başlamıştır⁹². Çıkan mezarlar ve çevrede yapılan yüzey araştırmaları, burada yeni bir yerleşimin var olduğunu ve de mezarların devamının olabileceğini göstermiştir. Mezarlarda bulunan eserler ve yüzeyde bulunan seramikler; burasının Stratonikeia'nın kuruluşundan önceki, en azından Geç Geometrik ve Klasik Dönem'e, ait yerleşmelerden birisi olduğu yönündedir. İlk kurtarma kazıları ve çevre incelemelerinin sonuçları rapor halinde, Muğla Müze Müdürlüğü aracılığı ile Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bildirilmiştir. Tüm bu gelişmelerin sonrasında, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Türkiye Kömür

⁸⁹ Özgünel 1972, 32; Baldıran 1990, 60.

⁹⁰ Baldıran 1991, 47.

⁹¹ 1976 yılında Yatağan-Milas karayolunun yapımı sırasında Stratonikeia'ya 1 km. mesafede yolun kuzeyinde iki mezar bulunmuştur. M.Ö. 5. yüzyıla ait buluntu veren mezardan hareketle M. Ç. Şahin buraya yakın olan Halkalı ve Manastır mevkilerinde antik Chrysaoris kentinin yer alabileceğini düşünmektedir. Bkz. Şahin 1976, 15, Lev. V.

⁹² Söğüt 2004, 24-31.

İşletmeleri Genel Müdürlüğü arasında 31.03.2003 tarihinde bir protokol yapılarak Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan başkanlığında Lagina Kazı Ekibine buradaki eserlerin kurtarılması görevi verilmiştir. 2004-2009 yılları arasında ise kazı çalışmaları 12 ay boyunca aralıksız devam etmiştir⁹³.

Stratonikeia kentinin kuzeyinde bulunan ve kuzeye doğru devam eden kömürün çıkarılmaya başlaması ile birlikte dekupaj alanı, Yeşilbağcılar Kasabası sınırlarına doğru genişletilmiştir. Hafriyatın; antik dönemde Hekate şenlikleri olduğu günlerde anahtar taşıyan ve dini şarkılar söyleyen genç kızların yürüdüğü, normal zamanlarda ulaşım için kullanılan kutsal yol boyunca daha kuzeydeki Lagina Hekate Kutsal Alanı'na doğru ilerlemeye devam etmektedir (Harita 5).

Börükçü'de yapılan kazı çalışmalarında açığa çıkan buluntular, yerleşim alanının Geç Geometrik Dönem'den Roma Dönemi içlerine kadar kesintisiz iskan gördüğünü göstermektedir (Lev. 1.2). Kazılar sonucunda elde edilen verilerden hareketle bu alanın antik çağda endüstriyel yapı komplekslerinin, (zeytinyağı işlikleri, dokuma atölyeleri gibi) nekropol sahalarının ve küçük yaşam birimlerinin bulunduğu bir taşra yerleşimi olduğunu söyleyebiliriz (Lev. 2.1-2). Alanda bulunan yazıtlardan burasının Stratonikeia'nın beş demosundan⁹⁴ biri olan "Koliorga" olabileceği düşünülmektedir⁹⁵.

Börükçü doğu yamacı çalışmalarında; mezar kazıları, sondaj kazıları, yüzey incelemeleri ve çevre araştırmaları şeklinde devam etmiştir. 2003 yılı çalışmalarında kutsal yol ile birleşen antik yol, su kuyuları, korinth başlığı, zeytinyağı işliği ve işliğe ait parçalar bulunmuştur⁹⁶. Farklı dönemlerden 21 adet mezarın kazısı tamamlanmıştır.

2004 yılında toplam 30 adet mezar açılmış, 8 sondajın kazısı yapılmış ve 2003 yılında başlayan iki dokuma atölyesinin kazısı tamamlanmıştır. Başka bir

⁹³ Söğüt 2004, 24-31; Tırpan-Söğüt 2005, 371-386; Tırpan-Söğüt 2006, 257-270; Tırpan-Söğüt 2007, 591-612; Tırpan-Söğüt 2008, 387-410; Tırpan-Söğüt 2009, 243-266; Tırpan-Söğüt 2010, 505-527.

⁹⁴ Stratonikeia'nın diğer demosları Koraia, Lobolda, Hiera Kome ve Koranza'dır (Şahin 1976, 23-24).

⁹⁵ Aydaş 2006, 111-112.

⁹⁶ Tırpan-Söğüt 2005, 371.

sondaj alanının bir kutsal alan olduğu belirlenmiş ve genişletilerek kazısına devam edilmiştir⁹⁷.

2005 yılında doğu yamacında belirli bir alanda mezar ve yapı yoğunluğunun fazlalığına bağlı olarak bu alanın sınırları belirlenip burada yoğunluklu kazılara devam edilmiştir. Belirlenen bu alanın devamında taramalar sürdürülmüştür. 2005 yılında 127 adet mezar açılmış, 11 sondaj çalışması yapılmıştır⁹⁸.

2006 yılında Börükçü Mevkii'nde yüzey araştırmaları, arazi taramaları ve kazılar kutsal yolun hem doğu hem de batısındaki alanlarda devam etmiştir. Ön çalışmalarla mimari ve buluntu tespit edilen tüm alanların kazıları yapılmıştır. Toplam 22 ayrı alanda tespit edilen ve sondaj numarası verilerek kazılan alanların haricinde, 56 adet mezarda çalışma yapılmıştır⁹⁹.

2007 ve 2008 yıllarında ise kutsal yol kenarında bulunan kalıntılardan Tepecik ve Beybağı Mevki'lerinde çalışmalar yapılmıştır. Börükçü Nekropolü'nde ise 18 adet mezarın kazısı tamamlanmıştır¹⁰⁰.

3.2 Nekropol Alanı

Nekropol alanı yerleşimin doğu ve kuzey doğusuna yayılım göstermiştir. Yapılan kazılarda, örgü tekne, plaka tekne, pythos, urne, çömlek mezar, oygu tekne, mermer plaka tekne ve oda mezarlar bulunmuştur. Mezar buluntuları nekropol alanının Geometrik Dönem'den Bizans Dönemine kadar kullanımı olduğunu göstermektedir. Börükçü' de bulunan mezarlar bu bölge için yabancı değildir. Hem mimari hem de buluntu olarak yakın benzerleri Aldağ, Bozukbağ, Emirler ve Koranza yerleşmelerinde bulunmuş ve yayınlanmıştır. Prof. Dr. Y. Boysal, Lagina ve çevresinde 1967-1970 yıllarında yaptığı kazı ve araştırmalarda Eski Tunç Dönemi'nden itibaren bölgenin kesintisiz iskan gördüğünü belgeleyen malzemeler bulmuştur. Stratonikeia yakınlarındaki Aldağ'da Geç Geometrik ve sonrasına ait buluntular ele geçmiştir¹⁰¹. Bozukbağ'da Geç Geometrik ve Emirler'de Klasik

⁹⁷ Tırpan-Söğüt 2006, 5.

⁹⁸ Tırpan- Söğüt 2007, 8.

⁹⁹ Tırpan-Söğüt 2008, 593.

¹⁰⁰ Tırpan-Söğüt 2009, 511-513.

¹⁰¹ Boysal 1987, 51-69.

mezarların benzer örnekleri bulunmaktadır¹⁰². Hacıbayramlar Höyüğü'ndeki Arkaik Devir yerleşiminde, pek çok pişmiş toprak eser bulunmuş ve yerleşim tespit edilmiştir. Lagina Hekate Kutsal Alanı ile Koranza arasındaki nekropolde bulunan ve Klasik Dönem'e tarihlenen mezarların mimari, sikke ve seramik buluntularında da bölgesel etkileşim ve yakın benzerlikleri görmek mümkündür.

Börükçü Nekropolü'nde mezarlar inşa edilirken belirli teraslar oluşturulmuş ve buralara mezarlar inşa edilmiştir. Bu teraslar eğimli yamaca inşa edilen bir teras duvarına göre şekillenmektedir. Her zaman mezarlar bu teras duvarlarının arkasında yer almamakta, bazen yer seviyesi altına oyulan oygu ya da örgü tekne mezarların üzerinden teras duvarları geçirilerek, hem mezarlar duvarların altına gizlenmekte, hem de teras duvarı oluşturulmaktadır. Her iki şekilde de teras duvarlarına göre şekillenmiş olan mezarlar çok sayıda olup bu mezarlar teras sonuna kadar devam etmektedir. Bunların tamamı mezar alanları için oluşturulan teraslardır (Lev. 3.1).

Kutsal yolun doğusunda, doğuya doğru yükselen terasta farklı döneme ait yapılar tespit edilip, kazıları yapılmıştır. Bu bölüm Börükçü Nekropolü'nde toplu yapıların bulunduğu ve 2003 yılından itibaren kazıların yapıldığı alanın güney yarısını oluşturmaktadır. Burada alt seviyelerde, hafif bir doğal yükseltinin güneyinde, yatay düzlemde aynı seviyede hatların olduğu kuzey-güney yönlü teraslar vardır. Bu teraslarda, bazılarının planları tam çıkarılabilen yapılar belirlenmiştir. Topografik yapıya bağlı olarak biraz değişmekle birlikte, bu alanın kuzeyinde de teraslar devam etmektedir. Çalışmanın yapıldığı güney kesimdeki kazılar sonucunda; Arkaik, Klâsik, Helenistik ve Roma Dönemlerinde kullanılmış olan, mezarlar ile işlik ve atölye ya da bir diğer ifadeyle Antik Dönemin sanayi alanı belirlenmiştir.

Eğimli yamaç, kutsal yoldan itibaren teraslara yerleştirilen yapılar ve bunların arasında ulaşımı sağlayan yollar ile kendini ön plana çıkarmaktadır. Yapılar, yollar arasındaki teraslara kuzey-güney yönlü olarak yerleştirilmiştir (Lev. 3.2). Yamaç teraslarla düzlenmiş olmakla birlikte, terasların kendisi de ayrıca doğuya doğru yükselmektedir.

---

¹⁰² Boysal 1970, 63-77.

Doğu yamacında, alttan yukarı doğru, teraslar arasındaki bağlantıyı sağlayan iki yol tespit edilmiştir. Yollardan birisi doğu-batı yönünde yapılara bağlı olarak yumuşak kıvrımlar yaparak doğuya doğru dik olarak yükselmektedir. Diğeri ise daha kuzeyde, kuzeybatı-güneydoğu yönünde yatay olarak yukarı doğru çıkmaktadır.

Birinci yol; Bu, doğu-batı yönünde, genişliği fazla olmayan ve dik rampaların olduğu kısımları basamaklandırılmış bir yoldur. Basamaklı ve genişliğinin az olması, yolun sadece yayalara hizmet veren geçişler olduğunu göstermektedir. Eğimli yamaçta dik rampaların basamaklarla çıkıldığı yol, 1,90 m genişliğindedir (Lev. 4.1). Bugün çoğu kısımlarda sökülüş olmakla birlikte açık bir şekilde görüldüğü gibi, zeminleri taş döşelidir. Özellikle yolun güney kenarındaki duvarların altında kalan ve bazı yerlerde orta kısımlarda da görülen büyük boy döşeme blokları, yol döşemesini çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Basamak genişlikleri ve yükseklikleri, bulundukları topografik duruma göre değiştiği için farklıdır. Basamaklar 0.08-0.23 m yüksekliğinde ve 0.35-0.80 m genişliğindedir. Yolun her iki kenarında orta ve büyük boy taşlardan örülen duvarlar devam etmektedir. Bu duvarların gerisinde ayrı ayrı bölümler olarak duvarlarla sınırlandırılmış mezar alanları bulunmaktadır (Lev. 4.2). Bu alanlardaki mezarların bazıları tek başına ve bir bebek mezarı büyüklüğünde, bazıları ise yetişkin bireylerin ölçülerine uygun ikiden fazla mezarlıdır. Bu yol yapıldıktan sonra, muhtemelen Helenistik Dönemde daraltılmış ve yol genişliği 1.30 metreye düşmüştür. Önceden orta ve büyük boy taşlardan inşa edilen yol kenarı duvarları küçük boy taşlardan toprak harçlı olarak yapılmıştır. Bu yeni yolun kenar duvarların korunan yüksekliği 0.96 m civarındadır. Daraltılmış yolun güney kenarında, duvar altında, zemin seviyesinde 0.10-0.16 m genişliğinde ve 0.12-0.16 m yüksekliğinde döşeme vardır.

İkinci yol; birinci yolun kuzeyinde, kuzeybatı yönden gelip güneydoğu yöne doğru, hafif bir eğimle yukarı çıkmaktadır. Birinci yoldan daha büyük olan bu yolun genişliği 3 m. civarında ve orijinalde doğal zemin üzerinde taş döşemeli olarak yapılmıştır. Kazılarda ikinci yolun birinci yola doğru devam ettiği kesinleşmiştir. Bunların birleşme noktası ise tam bulunamamıştır.

I. teras en altta bulunan kutsal yoldan sonraki ilk yükseltiyi oluşturmaktadır. Burada doğal kaya yükseltisinin güneyindeki kesitin kuzey kenarına, kuzey-güney

yönünde, ana girişi batıda bulunan zeytinyağı işliği inşa edilmiştir. Bu işlik Klâsik Dönemde inşa edilmiş olup Helenistik ve Roma İmparatorluk Dönemlerinde yenilenerek ve genişletilerek kullanılmaya devam edilmiştir. Bu işliğin güney bölümünde yapılan kazılarda Klâsik Döneme tarihlenen bir mezar bulunmuştur¹⁰³. Bu alandan sonra ise, doğu-batı yönünde yukarıda bahsedilen birinci yola bağlanmaktadır.

II. teras, alt terastan ortalama 2 m yükseklikte başlamaktadır. Bir alt terasta olduğu gibi, doğal bir kaya yükseltisinin hemen güney kenarından başladığı için, buradaki yapılar da, I. terasın kuzey kenarındaki zeytinyağı işliği ile aynı hizadan başlamaktadır¹⁰⁴. Bu terasın güneydoğusunda büyük bir zeytinyağı işliği kalıntısı daha vardır¹⁰⁵. Bu işlik birinci yolun hemen güney kenarından başlamaktadır. Bu terasın devamında içinde bulunan sikke ve diğer buluntulara göre Roma İmparatoru Hadrianus Dönemine tarihlendirilen bir mezar (05BM73) tespit edilmiştir. Bu alanda Roma Dönemine tarihlenen mezar sayısının oldukça az olduğu dikkate alındığında, bu mezarın önemi bir kez daha artmaktadır. Buluntularına göre de bu mezar burada belirli bir seviyenin üzerinde ekonomik gelire sahip bir kişiye ait olmalıdır.

Teraslar arasında yüksek bölümlerden birisi, II ile III. teras arasında bulunmaktadır. Yükseklik farkının fazlalığına bağlı olarak bu teras belirgin bir şekilde diğer alt terastan ayrılmaktadır. III. teras ile II. teras arasındaki yükseklik farkı ise yaklaşık 2,5 m civarındadır. Buradaki yapılar kuzey ve güneyinden geçen

¹⁰³ Bu kist içerisine açılan bir çukura, doğu-batı yönünde yatırılıp sadece üzeri plâka taşlarla kapatılmış, içinde bulunan 5 adet Rodos sikkesine göre (Benzer sikke için bkz. O. Tekin, Sadberk Hanım Müzesi Antik Sikkeler Kataloğu, İstanbul, 2003, 51, no:269) M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenen 04BM26 numaralı mezardır.

¹⁰⁴ En kuzeyde doğal terasın dibinde 3 oda vardır. Bu odaların açıldığı, muhtemelen ön bölüm olmak üzere, yapı en az 4 mekânlı olmalıdır. Bu alanın güneyinde, bir kil havuzunun sağlam olarak çıkarıldığı yapı kalıntıları devam etmektedir. Yapılan çalışmalarda burada seramik diskleri de ele geçirilmiştir. Büyük bir çoğunluğunun sadece temellerinin tespit edildiği kalıntılar güneydeki yola kadar devam etmektedir. Ele geçirilen buluntular ve seramik parçalarına göre burada bir seramik atölyesinin olduğu, bu alanın Arkaik ve Klasik Dönemlerde kullanıldığı ve daha sonraki dönemlerde yapının taşları diğer yapılara taşındığı için çoğu kısımlarda temel kalıntısının bile kalmadığı anlaşılmaktadır. Bkz. Tırpan-Söğüt 2007, 598.

¹⁰⁵ Yolun kenarında, güney cephesinde pres mili nişinin bulunduğu büyük bir blok bulunmakta ve yapı buradan güneye doğru genişlemektedir. Alt seviyelerde ve güneye doğru devam eden alanlarda Klâsik Döneme ait yapı kalıntılarına rastlanmıştır. Yapı malzemelerinin büyük bir çoğunluğu sonraki dönemlerde alınıp tekrar kullanıldığı için, yapıların tam planının oluşturulması mümkün olmamaktadır. Ancak işliğin büyük bir yapı olarak Helenistik Dönemde kullanılmış olduğunu söylemek mümkündür. Bkz. Tırpan-Söğüt 2007, 599.

yolların arasını kaplamıştır. Kuzeybatı yönünden gelen ikinci yol II. terasın üst bölümünden ve bu terasın başladığı kenarından geçmektedir. Bu terasta Klâsik ve Helenistik Dönemde yapılar alt teraslardaki kadar yüksek olmayan doğal kayanın güneyinden, alt bölümden başlamaktadır. Roma Döneminde kuzeyden geçen yol kullanılmaz olmuş ve yapılar kuzeye doğru genişletilmiştir. Böylece yapı, bir set oluşturan doğal kayanın üzerine, yolun içine doğru genişleyen büyük bir komplekse dönüştürülmüştür¹⁰⁶. Kuzey-güney yönlü yapılar topografyaya bağlı olarak doğal kaya üzerine yerleştirildiği için yapıların başlama seviyeleri aynı hizada değildir. Batıdaki bölüm biraz daha kuzeyden başlamaktadır. Her iki bölümün en kuzeyinde doğu, kuzey ve batı yönleri duvar, güney yönü bir set ile sınırlandırılmış, zeminleri taş döşeli mekânlar vardır¹⁰⁷. Bu alanda bulunan yapı grubu birlikte çalışan büyük bir atölye görünümündedir. Bu işlik alanının güneyindeki yoldan sonra, aynı istikamette yapılar devam etmektedir. Yolun güneyinde, doğal kaya üzerine inşa edilmiş olan yapılardan biri, doğu-batı yönünde, batıda bir ön giriş ve esas odadan oluşmaktadır. Bu terasta yavaş yavaş mezarlar artmaya başlamaktadır. Mezarların bazıları yol kenarlarında etrafı duvarlarla sınırlandırılmış alan içindedir. Bazıları ise tek başlarına duvar örülerek ya da doğal kaya arasına yerleştirilmiş şekilde bulunmuştur. Bunlarda bize her zaman mezar yapılmadığını, bazı doğal kaya oyuklarının ya da çukurluklarının da mezar olarak kullanıldığını göstermektedir.

IV. teras, bir alt terastan oldukça yüksek, yaklaşık 2,70 m yüksekliğinde bir kot farkı ile ayrılan, üstteki mezar terası kadar olmamakla birlikte, yol ve etrafında

¹⁰⁶ Bu terasta iki yolun arasında kalan bu yapı kompleksinde, kuzey güney yönünde uzunlamasına yerleştirilmiş odalardan oluşan, yan yana iki bölüm bulunmaktadır. Bu iki bölümün odaları arasında doğu-batı yönlü, birbirlerine geçişleri sağlayan kapılar bulunmaktadır. Burada Arkaik ve Klasik Döneme ait yapı kalıntıları tespit edilmiştir. Özellikle zeytin işliğinin bulunduğu kuzeydoğu kenara yakın yerde zeminde yapılan kazılarda tespit edilen doğubatı yönü duvar seviyesinde Klâsik Döneme ait aralarında Attika ithal seramik parçalarının da olduğu malzeme ele geçirilmişti. Bkz. Tırpan 2007, 599.

¹⁰⁷ Taş döşeli olan doğudaki odanın kuzeyinde, iki bölümünde de ortak bir kullanım alanı olan, Helenistik Dönem yolunun ortasına zeytin ezme taşının yerleştirildiği oda bulunmaktaydı. Buradan ezilen zeytin, bu mekânın güneyinde taş döşeli yerde çuvallara doldurulduktan sonra, daha güneydeki vidalı pres yerlerinde sıkılmaktadır. Özellikle doğudaki sıkma yerinin yerleştirildiği iki blok hafif f oynamış olarak yerinde durmaktadır. Bu sıkma yerinin batısında zemini tuğla döşeli bir havuz ve havuzun ortasında muhtemelen zeytinyağı fiçilerinin yerleştirildiği çukurluk vardır. Batıdaki sıkma yerinde böyle bir düzenek yapılmamış olmakla birlikte, sıkma bloğu bulunmuştur. Kalıntılara göre planı aynı olan, burada da benzer bir düzeneğin varlığı kesindir. Her iki işlik güneye doğru aynı şekilde 1. Yola kadar ulaşmaktadır. Bkz. Tırpan 2007, 600.

yoğun olarak mezarların görülmeye başlandığı alandır. Bu teras içinde doğuya doğru eğim daha fazlalaşır. Mezarlar genellikle yol çevresinde yoğunlaşmıştır ve yoldan uzaklaştıkça azalmaktadır. Mezarların haricinde, III. terasta daralarak doğuya doğru devam eden yol ile ilgili yeni düzenlemeler bu alanda da yapılmıştır. Batıdan gelen birinci yolun özellikle daha sonra daraltılmış hâlinin bu terasa kadar geldiği ve buradan yukarı tapınak terasına doğru devam ettiği kesindir. Kuzeybatıdan gelen geniş ve sadece rampalardan oluşan, Helenistik yolun da aynı şekilde bu terasa ulaştığı ve hatta terasın ortasına kadar geldiği kesindir. Ancak terasın doğu kenarına doğru yolun birleşme yeri tahribata uğradığı için, birleşme ile ilgili kalıntı tespit edilememiştir. Bu terastaki Klâsik Dönem mezarları değişik yönlerinden kesilerek ve duvarları sökülerek yol düzenlemesi yapılmıştır. Yol kenarı duvarlarında mezarın duvar taşları yoğun kullanıldığı için, mezarların duvarlarının büyük bir çoğunluğu tahribata uğramıştır. Bazı mezarlar yeni yol düzenlemelerinde tahribata uğramasına rağmen, mezarların buluntularına hiç dokunulmadığı görülmüştür. Terastaki mezarlar tekli ve çoklu gruplar hâlinde yerleştirilmiştir. Bazılarının çevreleri basit de olsa bir duvar ile sınırlandırılmış olmasına rağmen, büyük bir çoğunluğunun çevresinde alan belirleyici herhangi bir kalıntıya rastlanmamıştır. 2004 yılında bu alanda açılan mezarların bazılarının ikili ve üçlü gruplar hâlinde küçük doğal teraslara yapıldığı tespit edilmişti¹⁰⁸. Bu terasın güneyinde, daha önceki yıllarda tekli seyrek mezarların dışında, daha çok zeytinyağı işliklerine ait kalıntılar görülmüştü. IV. ve V. terası çapraz kesen yoğun mezar hattı buradan kuzeye doğru devam etmektedir. Böylece kalıntılara göre atölye ve işlik gruplarının ayrı bölümlerde konuşlandırılmış olduğu anlaşılmakta ve kalıntılar bu alanın çoğunlukla zeytinyağı işliklerinin bulunduğu yer olduğunu ortaya koymaktadır.

IV. terastan yaklaşık 2,60 m yükseklikte olan V. teras, kendi içerisinde, farklı döneme ait duvarlarla ayrı ayrı teraslandırılmış olan tam bir mezarlık alanıdır. Bu yoğun mezarlık alanı güneybatı yönden çapraz olarak ince bir hat hâlinde gelmekte ve bu alana ulaştığında yoğun bir mezarlık alanına dönüşmektedir. Bu mezarlık alanının güneyine doğudan geniş bir koridor şeklinde gelen ve her iki kenarında

---

¹⁰⁸ Tırpan 2006, 258.

duvarları olan bölüm vardır. Burası mezarlık alanına güneyden gelip ve mezarlık alanına doğudan giren bir yol olabilir. Bir alt terasta sadece Klâsik Döneme ait mezarlar görülmesine rağmen, bu alanda Arkaik, Klâsik ve Helenistik Dönemlere tarihlenen mezarlar bulunmuştur. Mezarlardan bu alanın çok uzun bir zaman süreci içerisinde nekropol olarak kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır¹⁰⁹. Özellikle bazı duvarların tam mezarın üzerinde yükseldiği ve bazı duvarların dolgusunda mezarların bulunduğu, hatta bir bölümünün de teras yapıldıktan sonra inşa edildiği kesindir. Mezarlar örgü tekne, oygu tekne, plâka tekne ve kaya oyuklarına çömlek tipinde yapılmıştır¹¹⁰. Hatta bazı örgü tekne mezarların bölünüp küçültülerek tekrar kullanılmış olduğu tespit edilmiştir¹¹¹. IV. ve V. teras kuzeye doğru devam ettiğinde aralarındaki kot farkı kaybolmakta ve daha kuzeyde ikisi tek bir teras olarak devam etmektedir¹¹².

VI. teras yapı kalıntılarının görüldüğü en üst terastır. Bu alanda kutsal alan ve çevresinde yapı kalıntıları ve çok sayıda mezar bulunmaktadır¹¹³. Bu alanda kuzey-güney yönünde girişi kuzeye bakan, bir ön oda ve arkada esas odadan oluşan, megaron planlı bir yapı bulunmaktadır. Kutsal alanın kuzey yönünde de kazılar yapılmış ve burada bol miktarda mezara rastlanmıştır. Üç yetişkin birey haricindeki mezarların tamamı çocuk mezarıdır¹¹⁴. Dönem olarak da tamamına yakını M.Ö. 5. ve 4. yüzyıllara aittir. Bu alanda kazısı yapılan mezarlardan sadece 2002 yılında bulunan dromoslu, iki sığ tekne klineli oda mezar M.Ö. 3. yüzyıla aittir.

VI. terasın batısında ve kist kayadan oluşan doğal zemine genellikle doğu-batı yönünde ve girişleri batıya bakan, en az iki sırası tespit edilen hipoje tipi mezarlar

¹⁰⁹ Tırpan 2007, 601, Res. 11-12.

¹¹⁰ Tırpan 2007, 602.

¹¹¹ Bkz. Plaka tekne tipinde olan 05BM106 numaralı mezar.

¹¹² Bu terasların kuzeyinde, yoldan sonraki bölümde iki dokuma atölyesi (BDA 1 ve BDA 2) tespit edilip kazısı yapılmıştır. Dokuma atölyelerinin olduğu bu alanın kalan bölümde mezar sayıları oldukça azdır. Bu alanda sadece BDA 2 numaralı dokuma atölyesinin bir alt seviyesi olan klâsik safhada, küçük bebek mezarı büyüklüğünde, plâka tekne tipinde bir mezar tespit edilmiştir. Bkz. Tırpan 2007, 603.

¹¹³ Tırpan 2006, 262-263.

¹¹⁴ Tırpan 2005, 367.

yer almaktadır. Alt kesitten yan yana iki, üst kesitten birbirlerinden uzak iki hipoje tipi mezarın kazısı yapılmıştır¹¹⁵.

---

¹¹⁵ Tırpan 2007, 603.

4. ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ

4.1 Klasik Dönem Ölü Kültü

Klasik dönemde insanlar Erken Neolitik Çağ'dan itibaren uygulandığı bilinen kremasyon ve inhumasyon uygulamasını birlikte sürdürmüştür. Gömü biçiminde uygulanan yöntem kişisel ya da ailesel bir tercih gibi gözükmemektedir. Mezar tiplerinde de farklılıklar gözlenmektedir. İnhumasyon gömü için en basit mezar tipi açılan bir çukuruna bireyin yerleştirilmesiyle oluşan tiptir. Bazılarının mezar içleri, duvar kısımlarına gelecek biçimde küçük çakıl tasları ile döşenmişken diğer pek çoğunda buna rastlanmaz. Mezar tipleri arasında üzeri blok tasla kaplı ya da lahit mezarlar da bulunmuştur. Her iki tipte genellikle kireçtaşı ya da mermerden yapılmıştır. Klasik Dönemde anıtsal nitelikli mezarlarda önemli bir yer tutmaktadır.

İnhumasyon ve kremasyon mezarlarının yanı sıra içi bos mezarlar da bulunmuştur. Cenotaphlar en yaygın olarak hayatlarını uzak yerlerde kaybetmiş veya bir deniz kazası gibi kemiklerin bile geriye kalmadığı olaylar sonrasında yakınları tarafından yapılmıştır. Bunlar da diğer mezarlar gibi saygı ve gerekli işlemleri görmüşlerdir¹¹⁶.

Sunular ölünün yanında yatırılmakta ve bazen özel bir sıraya göre yerleştirilmektedirler. Antik dönemdeki mezar sunuları konusunda bilgi alabildiğimiz yazılı kaynakların basında Aristophanes ve Isaios gelmektedir¹¹⁷. Beklendiği üzere kaplar, kaseler, şişeler ve diğer benzeri objeler bu dönemlerde mezarlarda gözlenmektedir. Bu malzemelerdeki en yaygın süsleme biçimi siyah boyadır. Ev eşyası tarzındaki eşyaların yanı sıra kırmızı figürlü vazolara da rastlanmıştır¹¹⁸. Klasik mezarlarda bulunan pişmiş toprak figürler iyi bilinen tiplere sahiptir: “oturmuş kadın figürleri” ve “kolsuz büstler”, “oturan ve kucağında bebeğini tutan kadınlar” (özellikle de çocukların mezarlarından) ve oyuncaklar, küçük koyunlar ve hayvan figürleri¹¹⁹.

¹¹⁶ Kurtz –Boardman 1971, 100.

¹¹⁷ College 1999, 84.

¹¹⁸ Kurtz –Boardman 1971, 101.

¹¹⁹ Kurtz –Boardman 1971, 100.

Mezar işaretçisi olarak kullanılmış olan malzemeler mezar sunuları ile karşılaştırıldığından bir hediyeden çok işaret ve statü sembolü olarak işlev görmüşlerdir¹²⁰. Figürler içeren rölyeflere sahip mezar taşlarının yapılmasına belli dönemlerde kısıtlamalar getirilmiştir. Bu kısıtlama muhtemelen Cicero'nun Kanunlar eserinde bahsettiği düzenleme ile ilişkilidir. Atina'da M.Ö. 6.yy sonlarından M.Ö. 5.yy'ın üçüncü çeyreğine kadar süren bu durum tüm Yunanistan bağımsız olana kadar kutsal binalar yapılmaması kararı ile ilişkili olmalıdır.

Ölen kişinin bedenini gömülmek için hazırlamak ailedeki kadınların göreviydi. Demosten'e göre ancak 60 yaşın üzerinde ya da ölüme çok yaklaşmış olan ve ölü ile çok yakın akraba olan kadınlar bu görevde yer alabilirdi. Yine bu kadınlar tarafından ölünün gözleri kapatılır ve çenesi ince bir bezle bağlanırdı (othonai). Sonraki yıkanma işleminde ölü suyla yıkanırdu. Eğer ölünün vücudunda yara ve kan var ise yakılma ya da gömülme işleminden önce bu yara ve kanların temizlenmesi şarttı¹²¹. Suyla yıkanmış olan beden yağ ile sıvanır, giydirilir ve çiçeklerle, kurdeleler ve mücevherlerle süslenirdi. Platon'un Phaedo adlı eserinde Sokrates baldıran otundan yapılmış olan zehri içerek kendisine verilen cezanın infaz edilmesinden önce yıkanmış ve böylece ölümünden sonra kadınları yapmak zorunda oldukları bir isten kurtardığını ifade etmiştir¹²².

Prothesis ölünün evinde ve ölümden bir gün sonra gerçekleştirilirdi. Prothesis'in gerçekleştirildiği ev ile ekphora'nın başlaması arasındaki fark belirgin olarak ayrılmıştır. Prothesis normalde bir gün sürerdi; Platon bunun ölümün kesin olarak gerçekleştiğini doğrulayacak kadar uzun olmasını tavsiye etmiştir. Her ne kadar Yunan demokrasisi çeşitli eşitlikler sağlasa da aristokratların kendilerine ait bazı soyluluk ayrıcalıkları vardı. Prothesis'in süresi de bunlardan birisidir. Aristokratların prothesis'i halka göre daha uzun sürebilirdi. Prothesisin tek amacı tabii ki sadece ölümü teyit etmek değil aynı zamanda ölünün yakınları ve sevenleri için ölene karşı son saygılarını göstermek fırsatı da yaratılmış olmaktadır. Vazolardaki prothesis gösterimleri oldukça tekdüze bir biçimde yapılmıştır.

¹²⁰Morris 1987, 47.

¹²¹Malay 1996, 148.

¹²²College 1999, 17.

Üçüncü gün ile ilgili yazılı bilgileri antik yazarlardan ve M.S. 2.yy yazarlarından Pollux'tan edinmekteyiz¹²³. Üçüncü günde, ölen kişi gündeğumundan önce mezarına doğru götürölür ve kanuna uygun biçimde bu işlem yan yollardan sessiz bir biçimde gerçekleştirilir. Ekphora sabahın erken saatlerine kısıtlanmış ve bu sırada ağıtların da ev dışında yapılmasına izin verilmemiştir. Bu toplu halde yapılan bir halk korteji değöl aile bireylerinin içinde olduğı mütevazı bir etkinliktir. Yasaya göre Prothesis'in ertesi günü sabahı güneş dogmadan önce yapılan ekphora'nın gece yapılması bir utanç olarak görölüyordu. Ekphora süresince hiçbir tanrının adı anılmıyordu. Cenaze korteji mezarlığı ulaştığında, beden büyük bir seremoni yapılmaksızın toprağı indirilirdi. Cicero gibi bazı yazarların bildirdiğı üzere farklı zaman dilimlerinde gömölme sırasında çeşitli sunuların yapıldığı bilinmektedir. Buna örnek olarak Yunan yazılı metinlerinde mezarda içecek sunularından bahsedilir (choai). Gömölme günü adetleri la trita olarak kayıtlara geçmiştir. La trita'nın ölünün gömölmesinden üç gün sonra yapılan bir adet olarak algılanması bazı metinlerde geçmiş ise de bu doğru değildir. La trita ve ölünün gömölmesi aynı günü ifade eden kavramlardır¹²⁴. Bu durumu destekler bir başka ifade Platon'dan gelmektedir. Platon M.Ö. 4.yy'daki Kanunlar adlı eserinde ekphora'nın üçüncü günde yapılmasını ve cesedin mezara üçüncü günde götürölmesi adetinin sürdürölmesini tavsiye etmiştir¹²⁵. Gömme olayından sonra yas tutanlar hemen ölünün evine dönerler. Bu ev, kapısında duran bir kap ile işaretlenmiştir ve bu işaret evi etkilemiş olan miasma konusunda ziyaretçilere uyarıda bulunmaktadır. İçinde su bulunan bu kap ile ziyarete gelenler kendilerini arındırmaktadırlar. Ancak Yunanlar için ölü bedeninin kendisi kirletici olmayıp ölü de kendisinden korkulan bir tabu ölçeğinde değerlendirilmemiştir¹²⁶.

Gömölmeden sonraki dokuzuncu günde, aile ve arkadaşlar tekrar bir araya gelirler ve ta enata adındaki cenaze adetini yerine getirmek için mezarda toplanırlardı. Mahkeme kayıtlarında bahsedilmiş olmasının dışında bu adet ile ilgili

---

¹²³ College, 1999, 103

¹²⁴ Kurtz -Boardman 1971, 145.

¹²⁵ College, 1999, 153

¹²⁶ Garland 1985, 39.

detaylı bilgiler bulunmamaktadır. Ancak Aischines'in "Kresiphon'a Ağıt" adlı eserinde dokuzuncu gün ile ilgili detaylı bilgiler mevcuttur¹²⁷.

Yasın bitişi ayrı bir seremoni ile belirtilmektedir. Her ne kadar daha sonraki kaynaklarda otuzuncu gün töreninin yasın sonu olduğu belirtilse de Arkaik ve Klasik dönemlerde belirgin bir süre verilmemiştir. Aile bu sürenin sonunda toplum içindeki normal hayatlarına ve gündelik işlerine – ta nomizomena- geri dönmektedirler. Bu süreç sonunda evin önündeki su kaldırılmakta, kapının önüne ya da üzerine konan sedir, defne dalları gibi yas evini işaret eden materyaller sökülmetedir¹²⁸.

Yasın sona ermesi aile bireylerinin aralarından ayrılana görevlerinin sona erdiği anlamına gelmemektedir. Klasik yazılı metinlerden öğrendiğimiz kadarıyla yıldönümlerine ait törenler ve anmalar la trita ve la enata'dan çok daha önemlidir. Yıldönümü anma törenleri ile ilgili pek çok terim karşımıza çıkmaktadır. Ama ne yazık ki haklarında çok az bilgi sahibi olunan adetlerin isimleri su şekildedir: Genesia, Nemesia, Nekysia, Epitaphia, Allatheades, Horaia, Apophrades, Miarai, Hemeraia, Anthesteria, Eniausia ve son olarak kath'eniauton. Ancak yine de Klasik kaynaklardan edindiğimiz bilgiler ışığında bu anma törenleri sırasında mezarların ziyaret edildiği, çiçek sunularının yapıldığı, saygının bir göstergesi olan kurdele ve çelenklerin hazırlandığı bilinmektedir¹²⁹. Yıldönümleri cenaze yemeklerinin de gerçekleştirildiği etkinliklerdir. Bu etkinliklere kimlerin katılabileceği yine dönemin gelenekleri tarafından belirlenmiştir. Klasik Dönem Yunan günlük hayatında kadınların cenaze ve diğer kurban yemeklerinde yer almaları ve kurban etinden yiyip yiyememelerini düzenleyen sosyal kurallar olduğu pek çok yazar tarafından tartışılmaktadır. Birçok yazar dul ya da evlenmemiş kadınların klasik Yunan döneminde bu tür faaliyetlerden uzak tutulduğunu iddia ederken diğerleri böyle katı kısıtlamaların toplumun tümünde yaşanıp yaşanmadığına dair yeterli verinin varlığı konusunda şüpheyile yaklaşmaktadırlar¹³⁰.

---

¹²⁷ College, 1999, 106

¹²⁸ College, 1999, 39

¹²⁹ Kurtz -Boardman 1971, 147.

¹³⁰ Osborne 1993, 392.

Ölümle ilişkili olan miasma hem insanları hem de tanrıları etkilemekteydi ve kesinlikle bir arınmayı gerektirmekteydi. Yunanlar için su temel elementlerden bir tanesiydi. Özellikle deniz suyu, kirlerden daha uzak olduğu için arınmada tercih edilen bir suydur. Cenaze törenlerinde arındırıcı sular hem ölü hem de yasayanlar için önemliydi. Bu uygulama ile ilgili ilk yazılı belge Aritophanes'in Ekklesiazusai adlı eserinde geçmektedir¹³¹. Sadece cenazeye katılmak bile daha sonrasında yıkanmayı gerektiriyordu. Hesiodos'daki "cenaze dönüşlerinde çocuk yapayım deme" ifadesi bu durumu gayet iyi açıklamaktadır. Ölü'nün evi kirlenmiş kabul edildiğinden evdekilerin arınması için kullanılacak su dahi başka bir evden getirtiliyor ve içine bir defne dalı konuyordu¹³².

4.2 Börükçü Nekropolü Gömü Biçimleri

Börükçü Nekropolü'nde 2003 ile 2009 yılları arasında yapılan çalışmalar sonunda iki tip gömü biçiminin uylandığı tespit edilmiştir (Tablo 3.1,2). Bunlardan birincisi inhumasyon, ikincisi kremasyon gömüdür. İnhumasyon gömü son derece basit herhangi bir işlem gerektirmeyen, cesedin bir bütün olarak doğrudan toprağa yatırılması şeklinde bir uygulamadır.

Ceset gömme kadar yaygın olmasa da Erken Neolitik Çağ'dan beri bilinen kremasyonda ise; yakma işleminin gerçekleştirilmesi için Wahl'dan aktarıldığına göre en az 2 m³ odun yığını ve bir kremasyon alanının olması gerekmektedir¹³³. Kremasyon alanlarında odunlar ızgara sistemde yerleştirilmektedir. Bu odunların yerleştiriliş sistemi, Myson Ressamı'nın kırmızı figür tekniğinde yaptığı bir karınlı amphora üzerinde açık bir şekilde görülmektedir¹³⁴. Izgara şeklinde dizilen odun yığını üzerinde Kral Kroisos tahtta oturmuş ve önünde duran bir kişi elindeki meşale ile odunları ateşlemektedir.

Börükçü Nekropolü'nde Klasik Dönem mezarları içinde beş mezarda kremasyon gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Kremasyon gömülere oygu tekne, urne, basit toprak ve örgü tekne tipi mezarlarda rastlanmıştır. Hem kremasyon hem

¹³¹ College 1999, 37.

¹³² Malay, 1996: 148

¹³³ Akyurt 1998, 6.

¹³⁴ Boardman 2002, Res. 171.

inhumasyon gömü biçiminin birlikte uygulandığı bir mezar da Klasik dönem mezarları içinde yer almaktadır¹³⁵.

Börükçü Nekropolü'nde yapılan çalışmalarda tespit edilen, kremasyon gömüler için düzenlenmiş bir yakma alanı bulunmamaktadır. Mezarların yakın çevresinde tespit edilen küçük yanık tabakalarının mezar sunuları ve ölü yemekleri ile ilgili olmalıdır. Kremasyon gömü için böyle bir yakma alanının tespit edilmemiş olması ve kremasyonun mezar içerisinde yapıldığına dair bir iz bulunmaması cesetlerin Nekropol alanının dışında farklı bir alanda yakılarak kemiklerin toplanıp daha sonra meza içerisine yerleştirildiğini göstermektedir. Kemikler taşınması işleminde de geriye bir kalıntı bırakmayacak olan bez torbalar kullanılmış olmalıdır¹³⁶. Bu uygulamaya örnek olan mezarlardan bir tanesi basit toprak tipte olan 07BM02 numaralı mezardır (Lev. 5.2). Ölünün mezar dışında yakıldığı ve küllerinin toplanarak açılan çukura yerleştirildiği kazılar sonucunda tespit edilmiştir. Yakma işlemi sonucunda arta kalan kalıntıların mezar içerisinde bir toprak içerisine konulmuş gibi bir arada açığa çıkarılmıştır. Kremasyon gömü yapılan diğer bir mezar tipi de oygu tekne mezarlardır (Lev. 6.1,2,3). Bu tipte üç mezarda kremasyon gömü tespit edilmiştir. Bu mezarlarda da cesetler mezar dışında yakılarak külleri mezara taşınmıştır. Bu mezarlarda buluntular arasında yer alan bronz iğneler ve bronz fibulalar, bireylere ait küllerin içinde taşındığı, bu iş için özel olarak kullanılan bez torbalar ya da özenle katlanarak bohça şekline sokulmuş bez örtüler ile ilgili olmalıdır.

Kremasyon geleneğinin dışında, mezarların üst kapak taşları kapatıldıktan sonra, mezar başında ölünün şerefine yenilen yemek ritüeli ile ilişkili olarak kırık pişmiş toprak kap parçalarına rastlanmaktadır. Ancak bu pişmiş toprak kap parçalarının hiçbirisi tam bir form oluşturacak şekilde bulunmamıştır. Bu kap parçalarının haricinde mezar başında cenaze toreninin sonrasında ölü yemeği

¹³⁵ Örgü Tekne Tipi olan 04BM27 numaralı mezarda inhumasyon gömülerin üstünde kremasyon gömü kalıntıları tespit edilmiştir.

¹³⁶ Bu görüşü destekleyen bir mezarın kazısı 2004 yılı çalışmalarında gerçekleştirilmiştir. 04BM03 numaralı mezar toprak içine oyulmuş yuvarlak bir çukura doldurulmuş kül yığını halinde bulunmuştur. Bu gömü herhangi bir mezar yapılmadan yerde açılan bir çukura, muhtemelen bir torba içerisinde konmuş olmalıdır. Bu mezarın tarihini verecek bir objeye rastlanmamıştır. Bkz. Tırpan-Söğüt 2006, 259.

yendiğini gösteren kalıntılar vardır. Bununla ilgili en güzel örneklerden birisi 04BM07 ile 04BM12 numaralı mezarlar arasında bir yakma alanının tespit edilmesidir (Lev. 5.1). Bu alanda yanık tabaka içinde kömür ve kemik parçaları birlikte ele geçmiştir. Bu yakma alanının hemen 0,40 m. güneyinde başka bir yakma alanının izleri görülmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda yakma alanı içinde bulunan kemik parçalarının küçükbaş hayvanlara ait olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular mezar başında gömü sonrasında bir tören yapıldığı ve yenilen yemeklerin ardından ölünün ruhu için de ateşte küçükbaş hayvan parçalarının yakılarak sunu yapıldığı olarak yorumlanmaktadır. Benzer yakma yerlerine oygu tekne ve pithos tipli mezarlarda da rastlanılmış olması, bu uygulamaların Börükçü Nekropolü'nde Klasik Dönem ölü gömme ritüellerinde yer bulmuş bir gelenek olduğunu göstermektedir¹³⁷.

İnhumasyon gömü biçimi, ölü bedeninin, toprakta açılan bir çukura ya da toprak altına hazırlanmış, etrafı taslarla çevrili bir tekne mezar veya pişmiş toprak bir kap içine konularak gömülmesi anlamına gelmektedir. Orta/Üst Paleolitik Çağ'dan itibaren ölümlerini gömmeye başlayan insanoğlunun uyguladığı ilk ölü gömme biçimlerinden biri olan inhumasyon gömü çok değişik coğrafyalarda ve çok eski çağlardan beri uygulanmakta olduğundan bağımsız bir gelişim izlemiştir. İnhumasyon gömünün uygulamasında cesedin yatışılış şekliyle ilgili iki farklı uygulama vardır. Bunlardan biri ölünün ana rahmindeki pozisyon olarak tanımlanan dizleri ve kollarının gövdeye doğru kıvrılarak yapılan hocker, diğeri ölünün sırt üstü yatırılması anlamına gelen dorsal pozisyonudur.

Yukarıda da açıklandığı gibi ölen kişinin mezara kasılmış, büzülmüş ya da bir başka deyişle ana rahmindeki pozisyona getirilerek yerleştirilmesiyle yapılan gömü tipi hocker gömü olarak adlandırılmaktadır. Bu gömü tipinde ölü kendi sağ ya da sol tarafına yan yatırılır, bacaklar dizlerden bükülür şekilde karın bölgesine çekilir ve kollar da genellikle dirseklerden bükülerek göğüs hizasına getirilir. Burada dikkat çeken nokta, ölümün hemen ardından gerçekleşmeye başlayan ve 'rigor mortis' adı verilen ölüm katılığıının oluşmasından önce ölen kişinin bu pozisyona getirilmesidir¹³⁸. Bir başka deyişle herhangi bir nedenle ölen kişi eğer öldüğünde

¹³⁷ Tırpan-Söğüt 2006, 261.

¹³⁸ Bazı kazılarda belirtilen 'yarım hocker' adı verilen pozisyonda olasılıkla rigor mortis nedeniyle

hocker pozisyonunda değilse bu şekilde gömülmesi için ceset üzerine bir müdahale yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla burada antropolojik bir olgu, yani ölüyle bir ilişki, ona dokunma ve belki de geleneğin ya da ritüelin düzgün olarak yerine getirilebilmesi için ona bir biçimin verilmeye çalışılması söz konusudur. Hocker gömünün pişmiş toprak gömülerle bağlantılı olması pişmiş toprak mezarların yapısı gereği anlaşılabilir bir ilişki gibi görünmektedir¹³⁹. Hocker gömünün ortaya çıkışı ile insanoğlunun doğal tarih zekâsının gelişimi arasında bir koşutluk olması gerekmektedir. Bu koşutluk sonucu gözlemlerine dayanarak elde ettiği doğum ile ilgili bilgilerin insanoğlu tarafından bereketlilikle ilişkilendirilmesi gibi, ölümün de aynı şekilde öteki dünyayla ilişkilendirilmesi ve öteki dünyaya geçişin de yine ana karnındaki pozisyonla olabileceği yolundaki sezgisel bilgiye sahip olmaları hiç de uzak bir olasılık değildir.

Börükçü Nekropolü'nde Klasik Dönem mezarlarında bu iki farklı uygulamaya da rastlanmaktadır. Mezarlarda cesedin yatırılış şekli açısından ayırıcı tespitler yapmak mümkün olmamaktadır. Bunları çocuk ve yetişkin mezarları olarak ayırmak daha doğrudur.

Çocuk mezarlarında ağırlık olarak hocker biçimi uygulanmıştır. Kazısı yapılan çocuk mezarlarından onbir adet mezarda hocker gömü biçimi tespit edilmiştir. Hocker gömülerde cesetler bazen sağ tarafına bazen de sol tarafına dönük olarak yatırılmışlardır (Lev. 7.1,2). Birincil gömü tercih edilen çocuk mezarlarında çoklu gömüye rastlanılmamaktadır. Mezar tipi olarak plaka tekne ve oygu tekne mezarlar tercih edilmiş olup mezarın ölçüleri mezar sahibi olan çocukların boyutları ile orantılıdır. Ayrıca iki adet mermer sanduka tipi mezarda çocuk mezarı olarak kullanılmıştır. Hocker gömü biçimi dışında dorsal biçimde gömü yapılmış çocuk mezarlarında bulunmaktadır (Lev. 7.3,4)¹⁴⁰. Küçük çocuklara ait olan mezarlar içerisinde sekiz adet mezarda herhangi bir iskelet kalıntısına ulaşılamamıştır. Bu mezarlara yeni doğan bebek gömüleri yapıldığı ve bu nedenle iskelet kalıntılarının

---

ölünün tam olarak bükülememesi nedeniyle olabileceğinden genel olarak 'yarım hocker' gömülerde hocker uygulaması olarak kabul edilmiştir.

¹³⁹ Özgüç 1948, 70.

¹⁴⁰ 06BM41 ve 05BM05 numaralı mezarlar dorsal pozisyonunda gömü yapılmış örneklerden ikisidir. 05BM05 numaralı mezar bebek mezarıdır.

günümüze ulaşamadığı düşünülmektedir. Mezar yönlerinde bir birlik söz konusu değildir. Mezar yönlerinin genel olarak kuzey-güney doğrultuda olmasına karşın doğu-batı ve ara yönlerde inşa edilmiş mezarlar da mevcuttur.

Bunların dışında pişmiş toprak mezarlarında çocuk gömülerinde kullanıldı tespit edilmiştir. Bir adet urne, iki adet çömlek ve altı pithos mezarlarda küçük yaşta çocuklara ait inhumasyon gömü kalıntıları açığa çıkarılmıştır (Lev. 8.1,2). Pişmiş toprak mezarlarda diğer çocuk mezarlarında olduğu yön birliği içersinde değildir.

Yetişkin mezarlarında birincil gömü olduğu gibi çoğunlukla çoklu gömü uygulanmıştır. Birincil gömü on adet örgü tekne, bir adet basit toprak ve bir adet oygu tekne tipi mezarda uygulandığı yapılan çalışmalar sonucunda tespit edilmiştir (Lev. 8.3,4).

Çoklu gömü biçiminde özellikle örgü tekne tipi mezarlarda, mezar zemininde yeni cesedi yatıracak kadar alan kalmadığında kemikler süpürülerek bir kenara itilmekte ve böylelikle yeni gömüye yer açılmaktadır. Süpürülme işleminde bazı örneklerde özen gösterilerek kemikler yeni yatıracak olan cesetin ayakucuna ya da başucuna düzgün şekilde sıralanmakta, bazı örneklerde ise özensizce bir yığın halinde toplandığı görülmektedir (Lev. 9.1). Mezarlarda tespit edilen bir uygulama da, eski gömüye ait olan kemikler her zaman yeni yapılan gömünün sol tarafında bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak da süpürülme işlemi sonrasında yapılan çoklu gömülerin her zaman mezarın sağ tarafından başlanarak uygulandığı ortaya koyulmuş olmaktadır (Lev. 9.2). Birkaç örnekte ise bir önceki gömüye hiç dokunulmadan cesedin direk kemikler üzerine yatırıldığı görülmüştür (Lev. 10.1). Süpürme işleminin uygulandığı mezarlar içerisinde bir örnekte, mezarda eski gömülere ait kalıntıların mezarın bir kenarına toplandığı ve mezarın orta kısmına yerleştirilen blok taş ile iki bölüme ayrılarak yeni gömünün düzenlenen alana yapıldığı görülmektedir (Lev. 10.2). Bu uygulamaya sadece bir mezarda rastlanmış ve mezarın bölünmesiyle oluşturulan alana küçük yaşta bir bireye gömü yapılmıştır.

Süpürülme işleminin uygulandığı mezarlarda sadece son gömünün yatırılış pozisyonu tespit etmek mümkün olmuştur. Kazısı tamamlanan mezarların tamamında cesetler sırtüstü yatırılmıştır. Yatırılış yönlerine bakıldığında kuzey-güney doğrultulu

olan mezarların birkaç örnek dışında tamamında cesetlerin başları kuzey gönde yer almaktadır. Cesetlerin başları genellikle bedenin bozulmaya başlamasıyla yana düşmektedir. Farklı olarak birkaç örnekte cesetin başının yanlara düşmemesi için küçük taşlarla desteklendiği tespit edilmiştir (Lev. 11.1). Kolların yerleştirilmesinde iki farklı uygulama söz konusudur. Birincisi kolların gövdeye paralel olarak yanlarda uzatılması, ikincisi ise kolların dirsekten kırılarak ellerin karın üzerinde birleştirilmesidir (Lev. 11.2,3). İkinci uygulamada karın üzerinde birleştirilen ellerin avuç içlerine mezar hediyesi olarak sikke bırakılan bir örnek tespit edilmiştir. Cesetlerin bacakları birbirine paralel olarak düz uzatılmıştır. Bu ceset yatırılış biçimlerinin birlik içinde uygulandığı örnekler azdır. Buda Klasik Dönemde burada yaşayan halk arasında birden fazla grubun olduğunu göstermektedir¹⁴¹.

4.3 Börükçü Nekropolü Mezar ve Ölü Hediyeleri

Mezarlarında ele geçen somut ve soyut kültürün ürünü olan buluntular, arkeolojik veriler ışığında mezar sahiplerinin, inançları, kültürel etkileşimleri ve sosyal yaşamları hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu nedenle mezarlara bırakılan buluntuların, mezara bırakılma nedenleri üzerinde düşünmek, maddi kültür kalıntılarından bir takım ipuçları yakalamaya çalışmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Mezarlara bırakılan hediyeler ölen kişiye duyulan saygının bir gereğidir. Ayrıca ölen kişiye diğer yaşamında ona eşlik etmesi, kişinin kendini evinde hissetmesini sağlamaktadır¹⁴². Buna bağlı olarak mezarlara bırakılan hediyeler ölen kişinin mesleğine, yaşına ve cinsiyetine uygun olmaktadır¹⁴³. Örneğin; bronz aynalar, alabastron ve kozmetik kutusu gibi bayanların bakım için kullandıkları eşyalar, yüzükler, boncuklar, ağırşaklar daha çok kadın mezarlarına bırakılan hediyeler arasındadır¹⁴⁴. Seramikler içinde değerlendirilen kupaların mezarlara bırakılma amacı ise, Orphik inanca bağlanmaktadır. Ölülerin susuz olması¹⁴⁵ ve yeryüzündeki

¹⁴¹ Tırpan-Söğüt 2006, 260.

¹⁴² Toynbee 1971, 53.

¹⁴³ Kurtz - Boardman 1971, 207.

¹⁴⁴ Kurtz - Boardman 1971, 208.

¹⁴⁵ Kurtz - Boardman 1971, 209- 210; Soydaş 2002, 9.

hayatlarını veya yeraltında kendilerine yeni bir beden bulmadan önce yeraltında gördüklerini unutmaları gerektiğinden; Hades'te bulunan Lethe (Unutma Irmagı) ve Mnemosyne (Hatırlama Irmagı) gibi nehirlerden su içmeleri için mezarlara bırakılmıştır¹⁴⁶.

Buluntuların kullanım amacı, işlevselliği ve niteliği göz önünde bulundurulduğunda, bunları “mezar hediyesi” ve “ölü hediyesi” olarak sınıflandırmak mümkündür.

Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezarları içinde, mezar yapısı ile doğrudan bağlantılı olduğu düşünülen, işlevselliği olan buluntular “mezar hediyeleri” olarak değerlendirilmiştir. Ölü hediyeleri olarakta kişinin diğer yaşamında kullanması ve kendisini evinde hissetmesi amacıyla ya da mesleğine, yaşına, cinsiyetine uygun olarak mezarlara bırakılan hediyeler olarak değerlendirilmiştir. Buna göre sadece iki adet mezarda rastlanılan pişmiş toprak kandiller işlevsellikleri açısından mezar hediyeleri olarak değerlendirilmekte, amporiskoslar, libasyon amacı ile kullanılmış amphoralar, testiler, oinochoeler, bolsallar hem mezar hediyesi hem de ölü hediyesi olarak değerlendirilebilirler. Nekropollerde ele geçen kandiller, pek çok araştırmacı tarafından diğer mezar buluntularında olduğu gibi, sadece sembolik bir anlam yüklenerek “ölü hediyesi” olarak nitelendirilmiştir. Ancak bu değerlendirme yapılırken, kandilin kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Börükçü kandillerinin kullanılmış olduğunu burunlarında görülen yanık izlerinden anlaşılmaktadır. Özellikle 06BM22 numaralı çukur dromoslu oda mezarda ele geçen dört adet kandil, kandillerin mezar donanımında, mezarı aydınlatmak için gerekli bir araç olduğunu kanıtlar niteliktedir. Yeraltına yapılan oda mezarların, gün ışığında bile karanlık olduğu düşünülürse, kandiller, yas tutan yakın akrabaların yanlarında mezara getirdikleri eşyalar arasındadır. Yakınların yanların getirdikleri kandilleri mezar odasında bırakmış olmaları, ölünün mezara yerleştirilmesi sırasında ve daha sonra gerçekleştirilecek mezar ziyaretlerinde, kullanılmak üzere hazır bırakılmış olduklarını düşündürür. Börükçü oda mezarında ele geçen kandiller M.Ö. 500 ile 450 yılları arasına tarihlenmektedir. Kandillerden

¹⁴⁶ Grimal 1997, 442; Soydaş 2002, 9.

biri mezara yapılan son gömünün yanında, kolunun üzerinde, kaidesi yukarıda ters durur vaziyette bulunmuştur. Bulunduğu noktanın hemen üzerinde duvar örgüsünde yer alan derz açıklığından düşmüş olmalıdır. Kandilin hemen altında bulunan sikke son gömünün tarihinin M.Ö. 314/312 olarak vermektedir. Buda kandilin mezarda aydınlatma işleviyle uzun süre kullanıldığını gösterir. Aynı mezarın girişinde eşik üzerinde kaidesi üzerinde bulunan oinochoe M.Ö. 500/480 yıllarına tarihlenmektedir. Buda kabın mezarda uzun yıllar sunu amacıyla tüm gömülerde kullanıldığını göstermektedir (Lev.12.1). Börükçü Nekropolünde 05BM07 numaralı mezarın kapak taşı üst seviyesinde bulunan kandil ölünün yakınları tarafından geç saatte yapılan bir ziyaret sonrasında andınlatma amacıyla kullanılmış mezar üzerine bırakılmış olmalıdır¹⁴⁷.

Börükçü Nekropolün Klasik Dönem mezarlarda bulunan diğer mezar hediyeleri içerisinde amphoralar, testiler, oinochoeler, kaseler ve bolsallar ön plana çıkmaktadır. Birbirleri ile doğrudan ilişkili olan bu pişmiş toprak kaplar libasyon amacı ile kullanılmış olmalıdırlar. Bu kaplara hem mezar içi buluntusu olarak hem de mezar üstü buluntusu olarak birlikte rastlanmaktadır. Genel ifade ile tek kulplu testi olan oinochoeler ve bolsalların yakın ilişki içerisinde bulundukları mezar konntekslerin anlaşılmalıdır. Gömü ritüellerinde oinochoeler libasyon sıvısını taşımak amacıyla kullanılmış, bolsallar ise sunuyu gerçekleştirme kapları olarak kullanılmıştır. 04BM13 numaralı mezarın kapak taşları üzerinde bir oinochoe ve bolsal yanyana ele geçmiştir (Lev. 12.2). Bu kaplar, ölünün mezara yatırılıp mezarın kapak taşlarının örtülmesi sonrasında sunu işleminin mezar dışında yapıldığını göstermektedir. Ölünün yakınları sunu sonrasında bu kapları mezar üzerinde bir sonraki sunu işlemi için hazır olarak bırakmış olmalıdırlar. Mezar içerisinde bulunan kontekstlerde bu kapların nasıl bırakıldığı hakkında daha açık bilgiler elde edilmiştir. 06BM47 ve 04BM21 numaralı mezarlarda tespit edilen, kaideleri üzerinde duran oinochoelerin ağızlarının bolsallar ile kapatılması Börükçü Nekropolü Kalsik Dönem gömü ritüellerinde bir gelenek halinde uygulanmıştır (Lev. 13.1,2). Aynı uygulama birçok mezarda tespit edilmiş ancak bazı mezarlarda bolsalların yerinden kayarak zemine düştüğü görülmektedir (Lev. 13.3,4,5). Sıvı taşıma işlevi gören kapların ağız

¹⁴⁷ Kandillerin oda mezarlarda işlevsellikleri hakkında bkzn. Tamsü Polat 2013.

kısımlarının skyphos, kase ve kantharos ile kapatıldığı örneklerde bulunmaktadır (Lev.13.6).

Börükçü Nekropolünde tespit edilen mezarlar içerisinde çoklu gömü biçiminin uygulandığı mezarlarda eski gömülere ait mezar hediyeleri yeni gömülerde de kullanım görmüşlerdir. Buna örnek olarak yukarıda açıkladığımız 06BM22 numaralı çukur dromoslu oda mezarı verebiliriz. Mezarın en erken buluntuları arasında olan M.Ö. 500/480 yılları arasına tarihlenen oinochoe, mezara yapılan son gömünün M.Ö. 314-312 yıllarına tarihlenmesine rağmen mezarda kullanılan son obje olarak giriş kapısının arkasında eşik üzerinde ele geçmiştir (Lev. 12.1). Bu durum mezarın aile mezarı olarak kullanılmış olması ile açıklanabilir. Diğer bir örnek olan 06BM47 numaralı örgü tekne tipi mezar Geç Geometrik Dönemde inşa edilmiş ve 4. yüzyıl başlarında mezara son gömü yapılmıştır (Lev 14.1). Son gömüye ait ölü hediyelerinin bir kısmı Geç Geometrik Döneme tarihlenen mezar hediyesinin içinden çıkmıştır. Ayrıca bu geniş ağızlı pışmış toprak kabın ağız kısmı siyah firnisli bir stemless ile kapatılmıştır (Lev. 13.1). Eski gömülere ait mezar hediyelerinin kullanıldığı bir diğer örnekte 05BM106 numaralı örgü tekne tipi mezardır (Lev. 14.2).

Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezarlarında yoğun olarak ele geçen amphoriskoslar ve lekythoslar cenazelerde uygulanan ritüellerle ilişkili kaplar arasındadır (Lev. 15.1). Amphoriskos ve lekythosların parfüm ve yağ kapları olarak da işlev gördüğü bilinmektedir. Kilin geçirgen yapısı nedeniyle kabın içine koyulan parfüm zamanla mezar içerisine dağılmış, mezarda kısa süreli de olsa kötü kokuların önlenmesi sağlanmış olmalıdır. Parfüm dışında bu kapların içine, ölüye zarar verecek her türlü haşeratı önlemek için, sıvı ya da yarı sıvı bir madde de konulmuş olabilir. Bu şekilde düşünüldüğünde, aphoriskos ve lekythosları hem ölüye hem de mezara hizmet eden mezar hediyeleri arasında saymak mümkündür¹⁴⁸.

¹⁴⁸ Muhtemelen mezara sunulan şarap, yağ, koku ya da su ile yapılan libasyonlar bu tür şişelerle yapılıyor olmalıdır. Libasyon sonrasında boşalan kapların mezara konması, gömü işlemi sırasında ölüye gösterilen onurlandırmanın bir sembolü olarak kabul edilebilir.

Börükçü Nekropolünde mezar hediyeleri dışında, ölen kişilere bırakılan ölü hediyeleri de bulunmaktadır. Bunlar, ölen kişinin yaşarken kullandığı kendi kişisel eşyalarının yanısıra yakın akrabalar tarafından ölen kişinin, işinin, karakterinin, bazen cinsiyetinin ya da yaşının hatırlatıcısı olarak da mezarlara bırakılan eşyaları kapsamaktadır. Mezarlara bırakılan ölü hediyeleri içerisinde çeşitli pişmiş toprak kaplar, takılar (pandantifler, kolye, küpe, yüzük, boncuklar), oyuncak olarak konulmuş ya da ölen kişinin cinsiyetini, yaşarken uğraştığı işleri gösteren ağırşaklar, sürme takımı, sikkeler, strigilisler, aynalar, iğneler, fibulalar bulunur. Çocuk mezarlarında kaseler, tabaklar içine bırakılmış olarak bulunan, oyuncak türevi olan aşık kemikleri dikkat çeken ölü hediyeleri arasındadır (Lev. 15.2).

4.3.1 Pişmiş Toprak Eserler

Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezarlarda bulunan hediyeler açısından bakıldığında sayıca en fazla buluntu grubunu pişmiş toprak kaplar oluşturur. Pişmiş toprak kap formları arasında amphora, amporiskos, tek kulplu testi, olpe, hydria, oinochoe, lekythos, skyphos, kase, kupa, tabak, kandil, fincan, akos, yüksek ayaklı kase, aryballos, stemless, kantharos ve bolsal yer almaktadır. Bunlar içerisinde attika kökenli ithal seramikler bulunsa da daha çok yerel atölyelere işaret ederler.

Mezarlarda bulunan pişmiş toprak kaplar üç ana başlık altında ele alınmaktadır¹⁴⁹. Bunlar gri üretimli olanlar, siyah firnisli olanlar ve figürlü seramikler olarak ayrılarak değerlendirmeye alınmıştır. Siyah firnisli kaplar Börükçü yerel üretim ve ithal olmak üzere iki ayrı gruba ayrılmaktadır.

Yunanca bir kelime olan amphora (amphoreus veya amphiphoreus) karşılıklı veya iki taraflı anlamındadır. Amphi ile taşımak anlamına gelen pherin fiilinden türetilen phoros sözcüğünün birleştirilmesi ile oluşmuştur. “İki kulplu kap” anlamında kullanılan bu kelime antik çağda ve günümüzde, çok değişik tipler ve formlar içeren kapların tümü için kullanılagelmiştir¹⁵⁰. Amphoralardan ilk kez antik çağ yazarlarından Homeros söz etmektedir¹⁵¹. Esas kullanım amacı depolama ve taşıma olan amphoralar, daha çok zeytinyağı, şarap ve nadiren bal taşımak için

¹⁴⁹ Aslan 2016, 13-196.

¹⁵⁰ Doğer 1992, 7.

¹⁵¹ Homeros 1984, 56.

kullanılmışlardır. Deniz taşımacılığında da çok önemli yeri olan Amphoraların genelde çok nitelikli olmamaları da doğaldır. Amphoralar pratik ve kullanımı kolay kaplardır¹⁵². Yunanlıların bu testileri Mısır'la olan ilişkileri sonucu yapmaya başladıkları tahmin edilmektedir. Doğu Akdeniz ticaretinin M.Ö. 2000'li yıllardan itibaren gelişmeye başlaması ile birlikte, amphora üretimi de hız kazanmıştır. M.Ö. 7. Yüzyıldan bu yana ise, amphoralar artık bütün Akdeniz ticaretinin vazgeçilmez öğeleri durumuna gelmiştir¹⁵³. Amphoraların tarihsel süreç içinde, kendilerini üreten halk topluluğuna, bölgeye ve taşıdıkları maddeye göre form değiştirdikleri gözlemlenir. Amphoralar biçimlerine göre genel olarak boyunlu ve tek parçalı (karınlı) olmak üzere iki ana grup içinde ele alınırken¹⁵⁴, işlevlerine göre ise masa amphorası, depolama amphorası ve saklama amphorası olarak sınıflandırılırlar¹⁵⁵.

Börükçü Klasik Dönem mezar buluntuları arasında dokuz adet gri üretimli masa amphorası yer almaktadır (Lev. 16.1,2). Bu amphoralar boyun ile gövdenin birleşme biçimine ve gövde biçimlerinde görülen karakteristik özellikler gözetilerek dört farklı tip olarak değerlendirilmiştir¹⁵⁶. Börükçü amphoraların Anadolu içinden Karaçalı Nekropolü¹⁵⁷, Daskleion ve Yatağan-Emirler, Anadolu dışından ise ağırlıklı biçimde Attik ve Korint örnekleri yaklaşım göstermektedirler¹⁵⁸. Amphoralar içersinde en erken örnek M.Ö. 500/480 yıllar arasına, en geç örnek ise M.Ö. geç 5. / erken 4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Oinochoe ismi şarap “oinos” ve dökmek “cheo” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Oinochoe antik dünyada çok yaygın olan ve her türlü sıvı için kullanılan klasik kapalı kapdır. Vazo resimleri üzerinde bir sıvıyı bir başka kaba veya bardağa boşaltırken resmedilen örneklerde sıklıkla karşılaşılan betimlerdir¹⁵⁹. Formlarının

¹⁵² Alpözen – Özdaş - Berkaya 1995, 35. (Genellikle deniz ticaretinde kullanılan konik ve yumurta biçimli, çift kulplu ticari amphoraların M.Ö. 1600–1500 yıllarında doğu Akdeniz’de önemli bir güce sahip olan Kenanlılar tarafından üretildiği kabul edilmektedir).

¹⁵³ İşcen 1992, 26.

¹⁵⁴ Richter - Milne 1973, 3; Sparkes -Talcott 1970, 47.

¹⁵⁵ Sparkes -Talcott 1970, 187-192.

¹⁵⁶ Aslan 2016, 18.

¹⁵⁷ Çokay-Kepçe 2006, 129, BZ10.

¹⁵⁸ Aslan 2016, 29.

¹⁵⁹ Richter-Milne 1935, 19, 24. (Münih küçük sanat müzesinden 2648 numaralı kyliks, elindeki oinochoe ile heraklese şarap sunan Athena ve Arezzo’dan volütlü krater üzerinde elindeki amphora ile kylikse şarap döken gençler.)

çeşitliliğe de her türlü sıvı için kullanıldığına işaret eder¹⁶⁰. Grek kap tipleri arasında en yaygın ve en çok kullanılan kaplar oinochoelerdir. Sıvıların muhafaza edilmesi için kullanılan bu kaplar; yuvarlak ağızlı yonca ağızlı olmak üzere ağız biçimine; bodur ve yuvarlak gövdeli olmak üzere de gövde biçimine göre değişik isimler almaktadırlar¹⁶¹.

Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezar buluntuları arasında yirmibir adet bezemesiz oinochoe vardır. Bu kaplar genel özellikleri ile birbirlerine benzerdirler. Geniş ve kısa boyunları, basık kürevi gövdeleri, hafif çıkıntılı düzlere sahiptirler. Dudak kenarından başlayan dikey kulplar omuzun altında karına kadar uzanmaktadır. Bu oinochoelerin profil özellikleri, Agora ve Olynthos'tan bazı örnekleri andırır. Ancak birebir benzerliğin söz konusu olmaması, yerel olarak üretilmiş olması ihtimali yüksektir. Fakat Karaçalı Nekropolünde benzer örneklerine rastlanmıştır¹⁶². Buna göre M.Ö 430–400 yıllarına tarihlendirilebilir (Lev. 16.3).

Börükçü Nekropolü siyah firnisli ithal seramikler arasında bir adet omuzlu oinochoe bulunmaktadır (Levha 16.4). İsmi omuz bölümündeki belirgin yuvarlak profil formdan alan Börükçü omuzlu oinochoesi ince oval gövdeli ve dikey nervürlüdür. Benzer gövde biçimine Atina Agora ve Scotland Edinburg Museum örnekleri arasında rastlanmıştır. M.Ö.350 yıllarına tarihlendirilen oinochoeye en yakın örnekler Atina Agora buluntuları arasında görülmektedir¹⁶³.

Hydria suyun saklanması, depolanması ve taşınmasında kullanılmak üzere üretilmiş yaygın kullanımı olan ev tipi kap grubu içinde yer alan bir formdur. Boyun ve gövde formu ile boyunlu amphoralara benzeseler de, iki yatay bir dikey olarak yapılan kulpları ile farklılık gösterirler. Kulplar tasıma ve boşaltma işlemi sırasında kolaylık sağlamaya yarıyor olmalıdır.

Hydria formu Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezar buluntuları içerisinde tek örnekle temsil edilmektedir (Lev. 16.5). Bant bezemeli olan Börükçü hydria formun M.Ö.5 - 4 yüzyıllara tarihli Batı Anadolu menşeli amphoralarda kullanıldığı

¹⁶⁰ Sparkes-Talcott 1970, 58.

¹⁶¹ Baldıran 1991, 5.

¹⁶² Çokay 2003, Kat. No. BZ9, BZ10, BZ11.

¹⁶³ Aslan 2016, 177.

tespit edilmiştir¹⁶⁴. Bunun yanı sıra Atina Agora'dan¹⁶⁵, Karaçalı Nekropolü'nden¹⁶⁶, Daskleion'dan¹⁶⁷ çıkarılan ve Anadolu'da Akdeniz civarından getirilip Silifke Müzesi'nde¹⁶⁸ korunan çeşitli formdaki testiler üzerinde de bant bezemenin kullanıldığı görülür. Böylece kapalı seramik kaplar üzerinde yatay yatay bant bezemenin M.Ö. 5. - 4. yüzyılda sıklıkla uygulandığı anlaşılmaktadır. Silifke Müzesi'nde korunan amphora formun büyük benzerliği gözönüne alınarak M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir¹⁶⁹.

Yağ ve şarap gibi sıvıların servis edilmesinde kullanılan kapalı bir sürahi formu olan olpeler ölçü birimi olarak da kullanım görmüştür. Klasik Dönem mezar buluntuları içerisinde dört adet olpe yer almaktadır. Bunlardan 04BM25 numaralı örgü tekne tipli mezarda bulunan olpe benzer örnekler ve önemsel form özellikleri temel alınarak M.Ö. 480 - 450 yılları arasına tarihlendirilmektedir (Lev. 16.6)¹⁷⁰.

Aryballos sporcuların müsabakalardan önce yağlanmak ya da sakatlık, yaralanma gibi durumlarda kullanabilmeleri için içine merhem ya da yağ konulan küçük hacimli şişelerdir¹⁷¹. Yuvarlak dipli, küresel gövdeli ve yumurta gövdeli örnekleri vardır. Yumurta gövdeli olan örnekleri lekythos olarak adlandırılır. Küresel gövdeli olanlar ise Korinth Aryballosu ve Attik Aryballosu olarak üzere iki gruba ayrılır¹⁷².

Börükçü Klasik Dönem mezarlarında bir adet pişmiş toprak aryballos ele geçmiştir. Yuvarlak dar ağız, yanlara doğru yatay uzanan düz kesit dudak yapısına sahip, dolgun küresel gövdelidir (Lev. 16.7). Kanowski Aryballos tiplemesi yaparken kalın ve düz biçimli ağza sahip olanları Korint, dışa doğru açılan yüksek trompet

¹⁶⁴ Zoroğlu 2009, Fig.36 (436) – 37 (579).

¹⁶⁵ Sparkes – Talcott 1970, lev.70, no 1586-1587, Lev.60-61, no 1450-1455, Lev.73, no 1612-1618, Lev.38, no 1123-1128.(Atina Agora'dan bant bezeli amphora, tek kulplu testi ve lekythos örnekleri)

¹⁶⁶ Çokay –Kepçe 2006,121,Kat.No.BB2(Karaçalı Nekropolü'nden bant bezeli amphora)

¹⁶⁷ Hasdağlı 2010, Şekil 60, No: TKS 44 -50.(Daskleion'dan bant bezeli olpe formül testiler)

¹⁶⁸ Zoroğlu 2009, 26-32, Fig.36-48.(Silifke Müzesi'nden bant bezeli amphora, pelike, lekythos, oinochoe örnekleri)

¹⁶⁹ Aslan 2016, 60.

¹⁷⁰ Aslan 2016, 64.

¹⁷¹ Kanowski 1984, 25; Richter-Milne 1973, 16.

¹⁷² Kanowski 1984, 27 - 28.

ağızlı olanları ise Attik Aryballos olarak değerlendirmiştir¹⁷³. Börükçü formları bu tiplere göre yatay uzanan düz ve kalınca dudak biçimleri ile M.Ö. 7 ve 5. yy'lar arasında oldukça yaygın olan ve ilk olarak Korinth çömlekçi atölyelerinde üretilip, oradan Lakonia, Batı Anadolu, Boeotion Güney İtalya ve Atina' da birçok örneği taklit edilen Korint aryballoslara yakın durmaktadır¹⁷⁴. Benzer form örneklerine göre M.Ö.430 – 400 yılları arasına tarihlendirilmiştir¹⁷⁵. Aynı mezar içinde bulunan M.Ö.5. yüzyıla tarihli Miletos sikkesi de bu tarihlemeyi desteklemektedir¹⁷⁶.

Bir tür sıvı kabı olan askos formu, birçok çeşidi olmasına karşın, ortak özellik olarak küçük dar ağza ve silindirik dar boyna sahiptir ki, buda yağ, parfüm ve bal gibi sıvıların, küçük miktarda damla damla tüketilmesine işaret eder¹⁷⁷. Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezarlarında iki adet askos bulunmuştur. Guttus Askos formunun belirgin özelliği kapalı sepet biçiminde duran derin ve yarım küresel gövde biçimidir ve Atina Agorada¹⁷⁸ derin gövdeli olarak isimlendirilen Askos tip içine girmektedir. Silifke Müzesi'nde korunan örnekleri M.Ö.5.yüzyılın ikinci yarısına¹⁷⁹, Schweiz Zurich koleksiyonu örnekleri M.Ö.5. yüzyılın kinci çeyreğine tarihlidir¹⁸⁰.

Diğer Askos formu, Börükçü Klasik Dönem ithal kırmızı figürlü seramikleri içinde tek örnekle temsil edilir. Belirgin özelliği gövdenin üst bölümünde yer alan süzgeçli bir alana sahip olması ve yüzeyde palmet betimin yer almasıdır (Lev. 16.8). Dışa uzantılı, yuvarlak yayvanlık gösteren ağız, silindirik boyun ve yayvan hafif kubbemsi gövde biçimi ile alçak askos versiyonu içinde değerlendirilir¹⁸¹. Biçim Atina Agora'da M.Ö.5. yüzyıldan itibaren görülür ve kırmızı figür terk edilmesine rağmen popüler hale geldiği 4. yüzyıla kadar devam eder¹⁸². Olynthus'ta M.Ö.4.

¹⁷³ Aryballos tiplere detayları için bkz. Kanowski 1984, 25-28, Res.1-4.

¹⁷⁴ Aslan 2016, 68.

¹⁷⁵ Aslan 2016, 70, Kat.No.48.

¹⁷⁶ Ekici 2013,117-118, 128, Kat.No.163-164, 170-178, 245-246.

¹⁷⁷ Sparkes –Talcott 1970, 157.

¹⁷⁸ Aslan 2016, 174.

¹⁷⁹ Zoroğlu 2009, 23, Lev. XIII, Fig.33 (1693).

¹⁸⁰ İşler 1973, 44, Lev.28, No 10.

¹⁸¹ Aslan 2016, 186, Kat.No.197.

¹⁸² Form gelişimi ve örnekler için bkz. Sparkes –Talcott 1970, 159-160, Lev.39, no 1187-1189.

yüzyıla tarihli bir grup Askos buluntusu hem form, hem de gövde üzerine işlenen palmet betimi ile benzer örnekler arasındadır¹⁸³.

Amphoriskoslar özellikle Antik Çağda çok kullanılan, dibi sivri, düğme, topuz ya da kozalak gibi olan iki kulplu küçük amphora tipinde kap türüdür. Attika kökenli amphoriskoslarda ayırıcı özellik olarak kulpların ağız ile birleşimi gösterilebilir. İç Karia amphoriskoslarında kulplar omuzdan çıkar ve ağız altında boyunla birleşir. Genel biçim olarak İç Karia'da geniş ağızlı, hafif dışa taşkın dudaklıdır. Amphoriskoslar, yağ ve koku kabı olarak kullanılır.

Mezarlarda yirmibir adet amphoriskos bulunmuştur. Dışa taşkın dudaklı, ince ve uzun boyunlu, boyundan omuza geçiş ise keskin bir içbükey profille sağlanmaktadır. Gövdesi kaideye doğru daralan konik formdadır ve düz yuvarlak kaide üzerine oturur (Lev. 17.1) Boyundan omuza bağlanan karşılıklı iki adet kulpu bulunmaktadır. Efes parsel kurtarma kazılarında ele geçmiş olan amphoriskoslar¹⁸⁴ ile form olarak benzerlikler göstermektedir. Efes amphoriskosları ile karşılaştırma yapıldığında M.Ö. 425/400 yıllarına tarihlendirilebilirler.

Attika kökenli çanak çömlekler arasında yer alan bir grup kap, açık renk kil zemin üzerine astar uygulamaksızın siyah renk çizgiler ile ağ bezemesinin oluşturulduğu örneklerdir. Ağ çizgisinin kesişim yerlerinde ya da aralarında beyaz noktalar bulunmaktadır. Bu dekor M.Ö. 4. Yüzyılın başlarında yaygınlaşmaya başlamış bu yüzyılın ilk yarısı içinde moda olmuştur. Bu tarzda bezenmiş kaplar Bulas grubu adıyla tanımlanmıştır¹⁸⁵. Bu bezeme genellikle bodur lekythos, alabastron, amphoriskos ve minyatür Panathenaisk Amphora biçimin küçük ebatlı kaplar üzerinde uygulanmıştır. Börükçü Nekropolü buluntusu olan Amphoriskosun ağız kısmı, boyun kısmı v kulpları siyah firnislidir (Lev. 17.2). Omuzda, kulpların arasında kalan kısımda, yine siyah firnisle boyanmış dil motifi bezemeleri yer almaktadır. Omuzdan karına geçişte ve gövdenin alt kısmı siyah kuşakla çevrelenmiş ve ağ motifi gövde üzerinde sınırlandırılmıştır. Bu bezemeler kabın gövdesini tamamen kapladığı gibi bazı örnekelerde alttan ve üstten bezeme kuşakları arasında

¹⁸³ Robinson 1933, 172-173, Lev140, no 401-406.

¹⁸⁴ İçten-Evren 1997, 92-93.

¹⁸⁵ Bu grup adını araştırmacısı M. Casimir Bulas'tan almıştır.

sınırlandırılan bir alan içinde de görülebilir. Kaidenin dışında da aynı kuşak görülmektedir. Benzer eserler göz önüne alınarak M.Ö. 4. Yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir¹⁸⁶.

Börükçü Nekropolü'nde ele geçen diğer bir grup amphoriskosta ince bant bezemelidir. Bu amphoriskosların yayvan bir ayağı, yükselerek genişleyen gövdesi, dar boynu ve dışa açılan bir ağzı vardır. Boyundan omuza bağlanan çift kulpa sahiptirler. Omuzun hemen altında, gövdenin ortasında ve alt kısmında kırmızı ya da siyah renkte yatay bantlar bezemeleri vardır (Lev. 17.3). Bu kaplar profil özellikleri nedeniyle Fikellura tipi amphoriskoslara girmektedir. Cook Fikellura amphoriskosları dört tipe ayırmıştır¹⁸⁷. Genellikle sırsız, küçük ve neredeyse düz çeperli olanların D tipinde olduğunu ve bunlara bezemenin ince bantlar şeklinde yapıldığını söyler. Gerçek Fikellura tipinde olan omuz ve boyun bezemeleri bu tipte görülmemekte, bu kısımlar düz bırakılmaktadır¹⁸⁸. Cook'un Sub-Fikellura olarak tanımladığı bu grup M.Ö. 6. Yüzyılın son çeyreğinde üretilmiştir. Fikellura seramiklerin Miletos'ta üretilen orjinalleri yanında, Miletos'ta yapılanlara yakın taklitleri ve bunların etkisini taşıyan seramikler vardır¹⁸⁹. Ephesos ve Pergamon'daki benzerlerinin yanı sıra Labraunda'da da birkaç parça bulunmuştur. Bu amphoriskoslar Rhodos amphoriskosları ile profil yönünden oldukça benzemektedir. Aralarındaki fark ise bezemelerdir. Bu amphoriskosların benzer bir örneğinde Karaçalı Nekropolü buluntaları arasında yer almaktadır¹⁹⁰. Ancak karşılaştırma yapıldığında, Börükçü amphoriskoslarda gövdenin Attik örneklerle göre daha dar oval, Batı Anadolu örneklerine göre daha geniş oval, Karaçalı örneğine göre daha narin yapılı olduğu görülmektedir. Börükçü yerel atölyelerinde üretildiğini düşündüğümüz amphoriskoslarda görülen detay farklılıklarının yöreden ziyade usta

¹⁸⁶ Kat. No 17 için Bkz. Tuna-Nörning, Klazomenai, 52, Kat No. 170, Lev. 19; Erdem 2004, 65, res. 3-5; Kat. No 92 için Bkz. Olynthus XIII, Lev. 102, res. 191 ve Lev. 107, Res. 170; Beazley 1946, Lev. 4, Res. 16-17; Zoroğlu 2009, Plt. VIII, fig. 6(918).

¹⁸⁷ Cook 1933, 58.

¹⁸⁸ Cook 1933, 60.

¹⁸⁹ Schaus, Miletos'takilere öykünen bu amphoriskosların Karia'da yerel bir atölyede yapılmış olabileceğini belirtir. Bkz. Schaus 1986, 293.

¹⁹⁰ Çokay-Kepçe 2006, 120, BB1.

farklılığı ile açıklanması gerektiği kanaatindeyiz. Tüm örnekler M.Ö. geç 5. erken 4. yüzyıla işaret etmektedir¹⁹¹.

Genel form olarak ağız genelde düz, yayvan, boyun dar ve kavisli, omuz sıvı akışını kolaylaştıracak hafif yatay düz bir profile sahip olan lekythoslar, içine yağ koymak için kullanılan veya ölü gömme gelenekleri ile bağlantılı olan vazolardır. Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezarlarda oniki adet lekythos bulunmuştur.

Bunlardan bir tanesi gri üretimli ve İğ formu lekythostur (Lev. 17.4). Belirgin özelliği yuvarlak kalın halka ağız biçimi (mantar) ve uzun ince, oval gövdelidir. Formun örneklerine Silifke Müzesi'nde korunan M.Ö.5 yüzyıl Batı Anadolu'dan bir grup Lekythosta¹⁹² rastlanmıştır.

Diğer bir tip olan bodur lekythos, Börükçü Klasik Dönem siyah firnisli ithal seramikleri içinde tek örnekle temsil edilir. Belirgin özelliği bodur, şişman ve yarım basık kürevi gövde biçimli olmasıdır (Lev. 17.5). Bu tip küçük siyah lekythos formu M.Ö.5. yüzyılın üçüncü çeyreğinde görülür. Her zaman eğimli omuz yapısına, uzun boyna, yuvarlak kulplara sahiptirler¹⁹³. Formun bir grup örneği Atina Agora'da M.Ö.430 yıllarına¹⁹⁴, Olynthus'tan¹⁹⁵, Nantes Museum'dan¹⁹⁶ ve Schweiz Zurich koleksiyonundan¹⁹⁷ örnekleri M.Ö.4. yüzyıla tarihlidir. Benzer örnekler ve dönemsel form özellikleri gözönünde bulundurularak M.Ö.430/400 yılları arasına tarihlendirilmiştir¹⁹⁸.

Yine tek bir örneği bulunan bant bezeli lekythos, hafifçe yuvarlaklık gösteren kürevi gövde biçimli ve gövdenin üst bölümünde yer alan yatay bant bezemelidir (Lev. 17.6). Bu biçim desenli lekythos M.Ö.5. yüzyılın son otuz yılına aittir, Gövde 5. Yüzyılın ikinci çeyreğinde daha dolgun ve kavun şeklinde iken, yüzyılın sonlarına doğru daha uzun ve düz bir forma bürünür¹⁹⁹. Aryballos lekythos olarakta anılan

¹⁹¹ Aslan 2016, 81, Kat.No.52-59.

¹⁹² Zoroğlu 2009, 49, Lev. XXXVIII, Fig.83 (2056) – 84 (2057), Fig.87 (2058).

¹⁹³ Form gelişimi için bkz. Sparkes – Talcott 1970, 153.

¹⁹⁴ Sparkes – Talcott 1970, Lev.38, no 1121-1122.

¹⁹⁵ Robinson 1933, 180, Lev.145, no 467-472.

¹⁹⁶ Frere 1997, 45, Lev.26, no 2.

¹⁹⁷ İşler 1973, Lev.53, no 18.; ayrıca bkz. İşler 1973, 37, Lev. 24, no 17-18.

¹⁹⁸ Aslan 2016, 178, Kat.No.190.

¹⁹⁹ Form gelişimi için bkz. Sparkes – Talcott 1970, 154.

Formun Attik kırmızı figürlü örneklerine de rastlanır²⁰⁰. Karaçalı Nekropolü'nde bu gruba giren daha küçük boyutlu bir lekythos²⁰¹ ve Atina Agora'da farklı boyutlarda bir grup lekythos²⁰² M.Ö. 425/400 yılları arasına, Olynthus'ta aynı özellikleri taşıyan farklı boyutlardaki lekythoslar M.Ö.4. yüzyıla tarihlidir²⁰³. Benzer örnekler ve dönemsel form özellikleri gözönünde bulundurularak M.Ö. 420/410 - 390/380 yılları arasına tarihlendirilmektedir²⁰⁴.

Siyah figürlü seramikleri içinde beş lekythos formu yer almaktadır. Börükçü siyah figürlü lekythosları M.Ö.6. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülmeye başlanan omuzlu lekythos grubundandır ve form olarak Richter-Milne "*Tip II – Shoulder set off from body*"²⁰⁵ lekythosları içinde değerlendirilirler. Gövde üzerinde sarmaşık, palmet ve omuzda ışın demeti dekorludurlar.

Gövde üzerine kafes motifi arasında, sarmaşık bezemesi işlenen lekythoslar '*Beldam Atölyesi grubu*' ile bağlantılı olmalıdır (Lev. 17.7)²⁰⁶. Beldam Atölyesine ilişkilendirilen sarmaşık desenli benzer örnekler Karaman²⁰⁷, Silifke²⁰⁸, Anamur, Alanya Müzelerinde²⁰⁹ M.Ö.5. yüzyıla tarihlidir. Benzer örnekler dikkate alınarak M.Ö. 450/25 yılları arasına tarihlendirilmişlerdir²¹⁰.

Gövdenin üst bölümü açık palmet motifli olan lekythos, kısa bir boyun ve dar bir omuza sahiptir (Lev. 17.8). Omuz üzerinde çift sıra ışın bezemesi bulunmaktadır. Omuz çevresi siyah bant sonlandırılmıştır. Omuzdan itibaren düz inen gövde, ortada iç bükey görünüm olarak kaideye doğru inceler ve disk kaideye sahiptir. Gövdede üç adet dik uzanan palmet ve aralarında yerleştirilmiş, uzun dil bezemeler

²⁰⁰ Frere 1997, 45, Lev.26, no 2-3.

²⁰¹ Çokay – Kepçe 2006, 103, SFr 2.

²⁰² Sparkes –Talcott 1970, Lev.38, no 1123-1128.

²⁰³ Robinson 1933, 180, Lev.145, no 464-466.

²⁰⁴ Aslan 2016, 178. Kat.No.191.

²⁰⁵ Richter – Milne 1973, Res.93-98.

²⁰⁶ Örnekler için bkz. Nörling 1999, 10; Kurtz 1975, 84; Boardman 1996, 136; Haspels 1936, 170-111; Moignard 1989, 20, Lev. 16, no. 11-16; Büsing-Kolbe 1977, 77, Lev. 37, no 8; İşler 1973, 28, Lev. 20, no. 17-20; Giudice 1979, 29-30, Lev. 45, no. 1-2.(M.Ö.475-450); Frere 1979, 39-40, Lev. 22, no. 6, 8-10.(M.Ö.470-460); Knigge 1976, 37, Lev. 77, 183, 77, 1 97-6; Geniere 1971, 9, Lev. 11, Fig. 12-15; Tuna-Nörling 1995, 89, Lev. 44. no. 140; Chase-Pease 1942, Lev. XXI, no. 4; Bouzek 1990, 150, Lev. 6, no. 3.

²⁰⁷ Doksanaltı 2011, 96, Fig.11-12.

²⁰⁸ Zoroğlu 2009, 5-6, Lev. IV, no 1-8.

²⁰⁹ Yıldız 2013, Res. 51-56, Res. 60-62 (Anamur Müzesi), Res.94-103 (Alanya Müzesi).

²¹⁰ Zoroğlu 2009, Plt. IV, fig. 7(2488).

yer alır. Gela'dan 170/B envanter numaralı eserle form ve bezeme olarak benzerdir²¹¹. Omuz üzerinde çift sıra ışın bezemeler, omuz kenarında uygulanan siyah bant, gövde profili ve kaideye geçiş yakındır. Bu lekythos M.Ö. 480'e tarihlendirilmiştir. Ferrara'dan 16367 envanter numaralı eser ile form, omuz bezemesi ve gövdede yer alan palmet sırası ile oldukça yakındır²¹². Bu eser MÖ. 480/470 yılları arasına yerleştirilmiştir. Bu örnekler doğrultusunda M.Ö. 480/470 yılları arasına tarihlendirilmiştir.

Attika kökenli çanak çömlekler arasında yer alan bir grup kap, açık renk kil zemin üzerine astar uygulamaksızın siyah renk çizgiler ile ağ bezemesinin oluşturulduğu örneklerdir. Ağ çizgisinin kesişim yerlerinde ya da aralarında beyaz noktalar bulunmaktadır. Bu dekor M.Ö. 4. Yüzyılın başlarında yaygınlaşmaya başlamış bu yüzyılın ilk yarısı içinde moda olmuştur. Bu tarzda bezenmiş kaplar Bulas grubu adıyla tanımlanmıştır²¹³. Bu bezeme genellikle bodur lekythos, alabastron, amphoriskos ve minyatür Panathenaik Amphora biçimin küçük ebatlı kaplar üzerinde uygulanmıştır. Bulas grubu kapların üretimi sırasında yaygın teknik kırmızı figür tekniğidir. Ancak bu kapların bezemesinde açık renkli kil üzerine siyah çizgiler uygulandığından bazı araştırmacılar tarafınan siyah figürlü kaplar içinde incelenmektedir²¹⁴. Bu kapların üretim yeri konusunda farklı görüşler vardır. Bu kapların bezemeleri M. Romanelli tarafınadan Güney İtalya'nın Apulia çölekleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bulasın ortaya koyduğu ve kabul gören görüş ise bunların Attika kökenli olduğudur²¹⁵. Bulas grubu lekythoslarda kapların ağızları genellikle siyah firnis ile kaplanmıştır. Kapların boyun kısımlarında bazen beyaz boya ile yapılan dikey dil motifine yer verir. Börükçü Nekropolü buluntusu olan lekythosun da konik ağzı parlak siyah firnis ile kaplıdır ve boyunda beyaz boya ile yapılmış dil motifi yer alır²¹⁶ (Lev. 17.9). Gövdelerde ise ağ motifinin yanısıra balık

²¹¹ CVA Italia, (LVI), Gela (IV), 27, 28. lev. 11 (170/B).

²¹² CVA, Italia (XLVIII), Ferrara (II), 35, lev. 43. (14).

²¹³ Bu grup adını araştırmacısı M. Casimir Bulas'tan almıştır.

²¹⁴ Tuna-Nörning Klazomenai, 52. Bulas grubu kapları siyah figürlü kaplar içinde incelenmektedir.

²¹⁵ Bulas, BCH 56 1932 393.

²¹⁶ Beazley 1946, Lev. 4, Res. 16-17; Olynthus XIII, Lev. 107, Res. 166,168,171.

pulu motifine de rastlanır. Benzer eserler göz önüne alınarak M.Ö. 4. Yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir²¹⁷.

Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezar buluntuları arasında kırmızı figürlü dört adet Lekythos yer almaktadır. Form özelliklerine göre Börükçü kırmızı figürlü lekythosları Secondary lekythos ve bodur lekythos olmak üzere iki farklı tip özelliği gösterir²¹⁸.

Secondary lekythos, dışa doğru yayvanlık gösteren huni (trompet) ağızlı, her iki tarafta kavis yapan uzun silindirik boyunlu, kaideye doğru daralan kalınca silindirik gövdeli ve boyundan omuza bağlanan ince dikey şerit kulplu, kalınca disk kaidelidir (Lev. 17.10). Omuzlar belirgin biçimde düzdür, gövde kaideye kadar küçük daralmalar gösterirken, kaideye yaklaşırken keskin biçimde daralarak bir kaide boynu oluşturur. Boyundan yuvarlatılarak çıkan kulp iç kısımda hafif bir eğim göstererek omuz bitimine dikey biçimde eklenmiştir. Ağızdan itibaren omuz bitimine kadar pembemsi - kırmızı astarlıdır. Boyun bitiminde ve omuz bölgesinin tamamında kabı çepeçevre saran, kahverengimsi koyu kırmızı firnisli iki sıra ışın demeti yer almaktadır. Omuz bitiminden hemen sonra kabın bir yüzüne gelecek şekilde kırmızı ve siyah firnis yatay bant bezemeler arasında, ion kymationu ve gövdenin orta bölümünde neredeyse gövdenin yarısını kaplayacak şekilde kırmızı figür tekniğinde eros betimi yer alır. Eros, sağ dizi yere dokunur, sol dizi yukarıda kıvrık vaziyette çömelmiş durumdadır. Sağ kolu dirsekten kırılarak ileriye uzatılmış ve eliyle bir bitkiyi kavrar vaziyette, sol eli ise hafifçe yukarı doğru uzatılmış biçimdedir. Baş hafifçe sola yatıktır. Kanatları geriye çekilmiş ve oldukça uzun betimlenmiştir. Eros figürünün alt kısmında kırmızı ve siyah yatay bantlar arasında ion kymationu bezemesi işlenmiştir. Gövdenin diğer yarısı ise kahvemsî-kırmızı firnis ile kaplanmıştır. M.Ö. 5. yüzyılın ortalarına tarihli bodur lekythos üzerinde yer alan London E grubu ressamına atfedilen Eros betimi²¹⁹ oturur pozisyonda olmasa da vücut anatomisi, kanat biçimi ve saç stili olarak Börükçü lekythosa çok büyük

²¹⁷ Kat. No 17 için Bkz. Tuna-Nörling, Klazomenai, 52, Kat No. 170, Lev. 19; Erdem 2004, 65, res. 3-5; Kat. No 92 için Bkz. Olynthus XIII, Lev. 102, res. 191 ve Lev. 107, Res. 170; Beazley 1946, Lev. 4, Res. 16-17; Zoroğlu 2009, Plt. VIII, fig. 6(918).

²¹⁸ Aslan 2016, 189.

²¹⁹ Moignard 1989, 28, Lev. 28, no 6.

benzerlik göstermektedir ve muhtemelen aynı atölye grubuna ait bir örneklerdir. Börükçü lekythosu benzer örnekler ile M.Ö. geç. 5. - erken 4. Yüzyıla tarihlendirilmiştir. Aynı mezardan çıkan çıkan M.Ö.420-390 yıllarına tarihli Mylasa ve M.Ö. 5. yüzyıla tarihli Kosalaba sikkeleride tarihlememizi desteklemektedir²²⁰.

Bodur lekythoslar hem siyah hem de kırmızı figürde yaygın bir formdur. Yükselişi geç Arkaik Dönem'e kadar devam eden Bodur Lekythos biçimin tam anlamıyla yaygın ve popüler bir hale gelmesi M.Ö. 400. yıllarında gerçekleşir²²¹. Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezar buluntuları içerisinde üç adet Kırmızı figürlü bodur lekythos formu yer almaktadır. Genel olarak dışa doğru yayvanlık gösteren, hafif yuvarlatılmış huni (trompet) ağızlı, her iki tarafta kavisli olan uzun silindirik boyunlu, yatay dik omuzlu, aşağıya doğru hafif bir genişlik gösteren kalınca silindirik gövdeli, ince disk kaidelidirler. Boyundan omuza bağlanan ince dikey şerit kulplara sahiptirler. Gövdeleri kaideye yaklaşırken derince, yumuşak ve yuvarlak hatlı bir iç profil göstererek daralır.

Korint'de M.Ö. 5. ve 4. Yy.'a tarihli mezar kontekslerinde bulunan palmet bezemeli lekythoslar²²², bu tipin Grek dünyasında uzun yıllar boyunca kullanıldığını belgelemektedir. Korinth benzeri birçok örneği, Tenedos Nekropolü²²³'nde de buluruz. Huni ağızlı, kısa silindirik boyunlu olan bu örnekler, şişkin gövdeleri ile düztaban üzerine otururlar. Üzerlerinde kırmızı figür tekniği ile yapılan palmet motifleri taşıyan bodur lekythoslar, Özkan tarafından M.Ö. geç 5. yy-erken 4. yy.'a tarihlenmişlerdir²²⁴. Börükçü palmet bezemeli bodur lekythos benzer örneklerle göre M.Ö. geç 5. yy-erken 4. yy.'a tarihlendirilmiştir (Lev. 18.1).

Oturan kadın betimli lekythoslara (Lev. 18.2)Tarsus Müzesi'nde korunan M.Ö.420 yıllarına tarihli bodur lekythos ve nereden geldiği belirtilmemiş M.Ö.420/420 yıllarına tarihli Attik bodur lekythos üzerinde rastlanmıştır. Börükçü lekythosu üzerinde bulunan kadın betimi ile, Schweiz Zurich koleksiyonundan M.Ö. 460/450 yıllarına tarihli bir lekythos üzerinde yer alan ayakta duran kadın betiminin,

²²⁰ Ekici 2013, 111, 113, Kat.No.130, Kat.No.146.

²²¹ Kanowski 1983, 97.

²²² Blegen-Palmer-Young 1964, 277, Lev. 73, 97.

²²³ Özkan 1993, 151, Lev. 89-90. Res. 106-113.

²²⁴ Özkan 1993, 151, Lev. 89-90. Res. 106-113.

baş, el ve elbise kıvrımları stil olarak benzerlik gösterir²²⁵. Yine aynı koleksiyondan M.Ö. 430/420 yıllarına tarihli kadınlar hamamı ressamı çevresine ithaf edilen bir lekythos üzerinde yer alan kadın betimi de baş ve elbise kıvrımlarının işlenişi olarak Börükçü lekythosu üzerindeki kadın figürüne yakın örnektir²²⁶.

Sfenks betimli lekythoslara (Lev. 18.3) Kbiris'tan M.Ö.5. yüzyılın sonlarına²²⁷, Karaçalı Nekropolü'nden M.Ö.400-375 yıllarına²²⁸, Olythus'tan M.Ö. erken 4. yüzyıla²²⁹, tarihli bodur lekythos üzerinde rastlanmıştır. Kelenderis'te bulunan üzerinde kuğu, grifon ve harpy betimleri bulunan bir grup lekythos hem form hem de mitolojik figürlerin betimi olarak büyük benzerlik gösterir²³⁰. Bu tarz betimler J.D. Beazley tarafından Kuğu ve Mina ressamı olarak tanımlanan eserlere büyük paralellik göstermektedir²³¹.

Börükçü Klasik Dönem mezarlarında ele geçen klasik kantharos formu, hafif dışa taşkın dudaklı, geniş yuvarlak ağızlı, uzun silindirik boyunludur (Lev. 18.4). Boyundan keskin içbükey profille yüzeyi dikey yivli konik gövdeye geçer ve gövde alt kısmında keskin bir profille yüksek konik kaide üzerine oturur. Ağız kenarından gövdeye bağlanan karşılıklı iki adet tutamaklı kulpu vardır. Tamamı parlak siyah astarlıdır. Boyun kısmında kırmızı figür tekniği ile dal motifi bezemelidir. Attik siyah firnisli kapacak üretimi içinde M.Ö. 5. yüzyıl kupa-skyphosların zarif kıvrımlı kulplarından ve kupa kantaronlardan etkilenecek M.Ö.4. yüzyılın ikinci çeyreğinde üretilmeye başlanıldığı düşünülen klasik kantharos arasına koyabiliriz²³². Form olarak en yakın örnek Atina Agoradan M.Ö. 350/325 yılları arasına tarihli bir grup düz tutamaklı siyah kantharoslara²³³, boyun üzerinde görülen dal motifi ise M.Ö. 325/310 yıllarına tarihli özel tutamaklı kantharoslara benzerdir²³⁴. Benzer

²²⁵ İşler 1973, 32, Lev.24, no 8.

²²⁶ İşler 1973, 32-33, Lev. 24, no. 11-12.

²²⁷ Wehgartner 1991, 64, Lev.44, no 9.

²²⁸ Çokay-Kepçe 2006, 100-101, KF12.

²²⁹ Robinson 1933, 146, 148-149, 173-175, 177-179, Lev.116, no 247-248.

²³⁰ Zoroğlu 1998, 458 -459, 462, Fig.5; Zoroğlu 2009, 13, Lev. VII, Fig.6 (507).

²³¹ Aslan 2016, 192.

²³² Aslan 2016, 187.

²³³ Sparkes –Talcott 1970, Lev.29, no 704,709.

²³⁴ Sparkes –Talcott 1970, 713, 721.

örnekler ve dönemsel form özellikleri gözönünde bulundurularak M.Ö. 350/330 yıllarına tarihlendirilmiştir.

M.Ö. 5. Yüzyılın 3. Çeyreğinde ortaya çıkan bu kaseler literatürde genel olarak Bolsal olarak da anılır. Aslında Bolsal, Beazley tarafından Bologna ve Saloniki kent adlarının ilk üçer harfinin birleştirilmesi ile oluşturulmuş, bu tipi belirlemek üzere kullanılan uydurma bir addır²³⁵. Bunlar oldukça sığdırlar. Karın görünümü silindir biçimlidir, yani yan duvarları oldukça düz bir biçimde aşağı iner. Alçak kaidelidir. Çoğu kasenin yükseklik genişlik orantısı $\frac{1}{2}$ dir.

Bolsal, Börükçü Klasik Dönem mezar buluntuları arasında yirmidört adet pişmiş toprak buluntu ile en çok rastlanan formdur. Börükçü bolsal formların en belirgin özelliği kulpların yanlara doğru uzanırken yukarı doğru belirgin bir eğimlilik göstermesidir. Gövde profillerine göre ise dar yarım küresel (Lev. 19.1), yayvan yarım küresel (Lev. 19.2), keskin kavis gösteren yarım küresel (Lev. 19.3) olarak bazı belirgin ayrımlar gösterirler²³⁶.

Yarım küresel form, hafif dışa yayvan, geniş açıkagızlı, ince düz kenar dudaklı, yarım dar küresel gövdeli, halka kaideli, U formunda yatay kulpludur. Gövde üst bölümde bir süre (yaklaşık $\frac{3}{2}$ oranında) düze yakın bir daralma göstererek ilerlerken, kaideye yaklaştığı alt bölümde geniş yayvan ve yumuşak daralmalar gösterir. Ağzın biraz altından gövdeye eklenmiş olan yuvarlak kesitli, yatay kulplar, yanlardan doğru yukarı eğimli olarak uzanırlar. Farklı olarak ağız yayvanlığı daha az verilmiştir ve ara ara düz uzandığı örneklerde vardır. Kaide yanlardan hafif bir dış profil gösterir ve tabana doğru düze yakın biçimde ilerler, bazı örneklerde tabanda içe doğru, bazılarında ise orta noktada dışa doğru profil görülür. Yarım yayvan formlarda, gövdenin kaideye yaklaştığı noktada daralma kısmen artar ve başlangıç noktasında iç profil yapan halka kaide ile birleşir. Keskin kavisli formlarda ise yarım basık-küresel gövde yaklaşık olarak orta bölümünden itibaren kaideye doğru keskin kavisli daralma gösterir ve orta noktası dışa profilli halka kaide üzerine oturur. Börükçü yakınında bulunan Emirler Mevkii'nden çıkan ve Börükçü

²³⁵ Sparkes-Talcott 1970, 107–108.

²³⁶ Aslan 2016, 107.

örneklerine aynı atölyeden çıkmışçasına yakın duran örnekte muhtemelen Börükçü ile aynı atölye üretimi olmalıdır. Börükçü gri üretim bolsallar birbirine yakın olarak M.Ö.420/410 – 390/380 yıllarına tarihlendirilmiştir²³⁷.

Börükçü Nekropolü siyah fırnisli ithal bolsallar, kaidenin hemen üstünde belirginleşen içbükey profil ve sık gövde, hafifçe üçgenleşen kulplar ile diğer bolsallardan ayrılmaktadır. Bolsallar, gövdenin alt kısmı, fazla yüksek olmayan içbükey profiller gösterir ve kap bu özellikleri nedeniyle Agora'dan iki²³⁸ örneğe yaklaşır. Ayrıca Leiden'de sergilenen Kyreneika kaynaklı bolsal²³⁹ ile yine Leiden'de korunan buluntu yeri belirsiz örnek²⁴⁰ ile profil yönünden benzerdirler. Benzer profilli bir başka örnek de Olynthos'ta bulunmuştur²⁴¹. Kaide profili, kaidenin üst kısmının içbükeyliği ve hafifçe yükselen gövde her iki bolsalda da hemen hemen aynıdır. Bir örnekte kaide alt yüzeyinde değişik biçimlerde iç içe halka süsleri bulunmaktadır²⁴² (Lev. 19.4). Her iki bolsalda da kabın dip kısmına damga ile palmet motifleri işlenmiştir (Lev. 19.5). Bu bezemeler Olynthos ve Leiden örneklerinde de karşımıza çıkar. Ayrıca Tenedos Nekropolü'nden çıkmış alan örnekler²⁴³ ile de yakın benzerlikler göstermektedir. Agora bolsalı M.Ö. 420'lere, Leiden örnekleri M.Ö. 5. yüzyıl sonu 4. yüzyıl başlarına Olynthos bolsalı ise M.Ö. 375'lere tarihlenmektedir. Benzer örneklerle M.Ö. 420/400 yılları arasına tarihlendirilmişlerdir.

Genel olarak açıkagızlı, alçak kaideli, derin gövdeli ve yatay iki kulplu bir içki kabı olan skyphos uzun süre kesintisiz olarak kullanım görmüş bir formdur. Siyah fırnisli Attika üretimi skyphoslar M.Ö. 6. yüzyıldan M.Ö. 4. yüzyıla dek kullanım açısından çok popülerdirler ve bu period içerisinde ilk yerlerini muhafaza edebilmişlerdir. Hatta kyliklerden daha uzun süren bir popülerliklerini korumuşlardır²⁴⁴. M.Ö. geç 5. yüzyılda çok popüler olan skyphoslar, yeni yaratılmış

²³⁷ Aslan 2016, 113.

²³⁸ Sparkes-Talcott 1970, 273, No. 541, Lev. 24 ve 275 No. 556, Lev. 24.

²³⁹ Vos 1991, 51, no. KvB115, Lev. 2059/12, Çiz. 36.

²⁴⁰ Vos 1983, 51, no. I.1985/9, No. 539, Lev. 205, Çiz. 37.

²⁴¹ Robinson 1950, 329, No. 659, Lev. 208.

²⁴² Boulter 1953, 47.

²⁴³ Özkan 1993, 86, Lev. 48, 107.

²⁴⁴ Cobert 1949, 65.

ve sağlam, dayanıklı olan kantharoslarla arasındaki rekabet yüzünden M.Ö. 4. yüzyılda popülerliğini yitirir²⁴⁵.

Gövdeye oranla çok küçük boyutlu olan yatay kulplar, kabı tutup kaldırmak için birer tutamak olmaktan ziyade, kaldırma esnasında kabı kavrayan parmakların dayanması işlevine yöneliktir. Skyphosun kulpları ayrıca kap kullanılmadığı zaman kabı asmak için de gerekiydiler. Kulp çeşitlerine baktığımızda tek kulpluların yanı sıra, skyphosların yaygın kulp tipleri; çan, nal ve üçgen şekilli kulplardan oluşmaktadır. M.Ö. 5. Yüzyılın başlarında bu tip skyphosların üretimi artmıştır ve bu dönemde genel eğilimin küçük, narin ürünlere doğru olduğu görülmektedir. M.Ö. 450'lere doğru ağız kenarı içe döner ve vazonun en geniş noktası ağız kenarının hemen altında tespit edilmektedir. Kulplar M.Ö. 6. Yüzyıldaki çan şeklinden, at nalı şekline dönüşür. Bu yüzyılın sonlarına doğru vazonun firnisinin kalitesi çok dikkat çekicidir²⁴⁶.

Börükçü Klasik Dönem mezarları pişmiş toprak buluntuları içerisinde dokuz adet skyphos formu mevcuttur. Börükçü skyphosları formlarına göre Sığ Gövdeli, Derin Gövdeli, Kup Skyphos ve Attik Tip olarak dört gruba ayrılmaktadır²⁴⁷.

Sığ Gövdeli formun belirgin özelliği yayvan ağız yapısı, fazla derin olmayan, sığ yayvanca yarım küresel ve konik gövde biçimidir (Lev. 20.1). Silifke Müzesi'nden M.Ö. 5. yüzyıla tarihli skyphoslar²⁴⁸ ve Atina Agora'dan M.Ö. 475/450 yılların tarihli bir grup tek kulplu bant bezemeli²⁴⁹ ve M.Ö. 430 yıllarına tarihli siyak firnisli çanak²⁵⁰, ağız ve gövde profili olarak Börükçü sığ skyphoslara yakındır. Bu grup skyphoslar benzer örnekler temel alınarak M.Ö. geç 5. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir²⁵¹.

Derin Gövdeli skyphoslar düz geniş ağızlı, ince dudaklı, derin ve basık yarım küresel gövdeli, konik kaideli, yanlardan uzanan yatay at nalı formunda kulpludur

²⁴⁵ Coşkun 2005, 23.

²⁴⁶ Coşkun 2005, 4.

²⁴⁷ Aslan 2016, 114.

²⁴⁸ Zoroğlu 2009, 39, 41, Fig.66 /376) – 67 (2054), 69 (2053).

²⁴⁹ Sparkes-Talcott 1970, Lev.30, no 730, 733, 739.

²⁵⁰ Sparkes-Talcott 1970, Lev.30, no 764 – 766.

²⁵¹ Aslan 2016, 116.

(Lev. 20.2). Gövde yukardan itibaren kademeli biçimde daralarak iner ve konik kaideye yaklaşırken yuvarlak ve yumuşak bir iç profil gösterir. Konik kaide oldukça dardır. Atina Agoradan M.Ö.470/400 yıllarına ait bir grup Korint Tipi skyphos²⁵², form olarak Börükçü örneklerine yakın durmaktadır, ancak Börükçü örnekleri daha dar gövdeli, daha dar ve daha yüksek kaidelidir, kulpları daha kısa ve daha kalın cidarlıdır. Dönemsel form özelliklerine göre M.Ö. 480/450 yılları arasına tarihlenmektedir²⁵³.

Çeşitli biçimleri kapsamasına ve sınırları her zaman kesin olmamasına rağmen, kup-skyphos, yarım küresel forma yatkın gövdeye, dudak bitiminden bir miktar aşağıya yerleştirilmiş ve dudak kenarlık seviyesine ya da hemen yukarısına kadar yükselen yatay kulplara sahip bir içecek kabı olarak kabul edilir. Börükçü örnekleri form özelliklerine göre Atina Agora'da geç 6. yüzyıl – erken 5. yüzyıllar arasında görülen siyah firnisli gruba yaklaşmaktadır²⁵⁴ (Lev. 20.3).

Attik Tip formu, hafif dışa yayvan, açık, geniş ağızlı, ince düz kenar dudaklı, tabana doğru daralan konik gövdeli, dışa profilli alçak halka (torus) kaidelidir (Lev. 20.4). Ağızın biraz altından gövdeye ekli, yuvarlak kesitli, nal formunda yatay kulplara sahiptir. Gövde kulplar arsında iç bükey profil yapar ve akabinde üstten itibaren yaklaşık 3/1 oranında yanlardan düze yakın iner ve daralarak devam eder. Bu daralma üst noktada daha azdır ve eğim daha yumuşaktır, alt kısımlara doğru ise artar, eğim dik ve keskin bir şekil alır. Farklı açılardaki bu iç - dış eğimler ile zarif bir görünüm verilmiştir. Benzer örnekler olarak Atina Agoradan²⁵⁵, Kelenderis'ten²⁵⁶ ve Karaçallı Nekropolü'nden²⁵⁷ M.Ö. 375/350 yıllarına tarihli skyphoslar sayılabilir.

Börükçü Klasik Dönem mezar buluntuları arasında dört adet pişmiş toprak guttus formu yer almaktadır. Börükçü guttus örneklerin ortak özelliği gövdenin üzerine iliştirilen ve ucu yukarı doğru sivrileşerek yana doğru yatay biçimde uzanan konik formlu bir süzgecin varlığıdır. Farklı gövde ve ağız formlarına sahip olan

²⁵² Sparkes-Talcott 1970, Lev.14-15, no 314, 318, 321.

²⁵³ Aslan 2016, 117.

²⁵⁴ Attik form ayrıntıları için bkz. Sparkes-Talcott 1970, 109- 110, Lev.25, Fig.6, no 562-579.

²⁵⁵ Sparkes –Talcott 1970, Lev.16, no 349-350.

²⁵⁶ Yıldız 2013, Çiz.65, Res.207-209.

²⁵⁷ Çokay- Kepçe 2006, 106, SFr 14.

guttus kapları, bu farklılıklar gözetilerek Yuvarlak Ağızlı-Kürevi Gövdeli (Lev. 21.1), Yonca Ağızlı-Basık Küresel Gövdeli (Lev. 21.2) ve Yuvarlak Ağızlı-Oval Gövdeli (Lev. 21.3) olmak üzere üç tip içinde değerlendirilmektedir²⁵⁸. Guttus formların Börükçü yerel atölyelerinde üretilmiş ve dönemi içindeki diğer merkezlerden de etkilenmişlerdir. En erken örneği M.Ö. 500/480, en geç örneğini M.Ö. geç 5 - erken 4. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

Lykion antik dönemde tıp ve kozmetik alanında kullanılan minyatür bir merhem kabıdır. Adını bu kapların içine konulan merhemden almaktadır. Börükçü Klasik Dönem mezar buluntuları içerisinde toplam iki adet Lykion kabı yer almaktadır. Ortak özellik olarak iki örnekte düztabanlıdır. Ağız formları farklılık göstermektedir. Börükçü yerel atölyelerinde üretilen eserler olmaları belirgin durmaktadır. Börükçü lykion formların bir tanesi M.Ö.500/480 (Lev. 21.4) yıllarına diğeri ise M.Ö.5. yüzyılın son yarısına verilmiştir.

Chytra, günlük kullanıma ait kaplar içerisinde, doğrudan ateş üzerine oturtulacak biçimde yapılmış, su ısıtmak veya yemek pişirmek amaçlı kullanılan bir mutfak gereci, bir çeşit tenceredir²⁵⁹. Günlük kullanım amaçlı örnekleri ısıya dayanıklı ve hafif gereçler biçiminde yapılmıştır. Sunu amaçlı kaba profilli örnekler yanında parfüm için kullanıldığı düşünülen daha ince örnekleri de mevcuttur²⁶⁰. Börükçü Klasik Dönem mezar buluntuları içerisinde toplam iki adet chytra formulu kap yer almaktadır. Dışa yayvan geniş ağızlı, yok denebilecek kadar kısa boyunlu, küresel forma yatkın geniş gövdeli, geniş ve düztabanlıdır (Lev. 22.1). Form özelliklerine göre Atina Agora'da "yaygın tip" olarak ele alınan chytralar ile aynı gruba dahil edilebilir²⁶¹.

Maşrapa veya mup olarak anılan form çanak, kepçe, içme bardağı, ölçü ya da tatma bardağı olmak üzere çeşitli amaçlara hizmet etmiştir²⁶². Seyahate uygunluğu nedeni ile seyahat edenlerin ve askerlerin elinde sıklıkla rastlandığı görülür²⁶³.

²⁵⁸ Aslan 2016, 81.

²⁵⁹ Sparkes-Talcott 1970, 224.

²⁶⁰ Sparkes-Talcott 1970, 124. dn. 2.

²⁶¹ Sparkes – Talcott 1970, 224-225, Lev.93, no 1926-1932.

²⁶² Sparkes – Talcott 1970, 70.

²⁶³ Form ve detaylar için bkz. Sparkes-Talcott 1970, 70-76, Lev.11, Fig.3, no 190 -235.

Börükçü Klasik Dönem mezar buluntuları içerisinde toplam dört adet maşrapa formu kap yer almaktadır (Lev. 22.2). Tüm örnekler ortak özellik olarak geniş ağızlı, kavisli kısa geniş boyunlu ve şişkince kürevi gövdelidir. Bazı örneklerde gövde ortasında hafif bir basıklık veya hafif bir keskinlik hakimdir. Maşrapalar dönemsel form özelliklerine göre M.Ö. 420 ile M.Ö. 390/380 yılları arasına tarihlendirilmektedir²⁶⁴.

Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezar buluntuları arasında bulunan fincanlar ağız biçimleri bakımından üç farklı form görülmektedir. Yayvan ağızlı ve içe çekik ağızlı fincanların gövdeleri yatay bant bezemeli, diğer örnekte ise düzdür (Lev. 22.3,4). Tek kulplu fincanların başta Attika ve Batı Anadolu'dan Tarsus ve çevresi olmak üzere dönemi içindeki bazı diğer merkezlerden etkilenmeler taşıyan Börükçü yerel üretimli kaplar sınıfından olduğu düşünülmektedir. Öte yandan yakın formların (özellikle yavan ağızlı form) daha erken olarak Troya buluntuları içinde rastlanması, yayvan ağızlı fincan formunun Anadolu kökenli olma olasılığını güçlü tutmaktadır. En erken örneği M.Ö. 500/480, en geç örneği M. Ö.430/400 yılları arasına tarihlendirilmiştir²⁶⁵.

Stemless formu, düşük veya alçak ayaklı, sığ bir çanak çeşididir. Farklı sınıfları ayırt edebilmek amacı ile birçok gruba ayrılarak tanımlanmış olan bu form, boyutlarına göre küçük ve büyük olarak iki ana sınıfa ayrılır ve bunlarda alt gruplara ayrılarak değerlendirilir²⁶⁶. Börükçü örneği yuvarlak geniş ağızlı, hafif dışa yuvarlatılmış kenar dudaklıdır (Lev. 23.1). Gövde dışarda dudak altından itibaren oluk şeklinde geniş bir iç profil yapar ve sığ bir kase formu ile devam eder. Kaide alçak tabla biçimlidir ve orta bölümünde hafif bir iç profil yapar. Yuvarlak kesitli kulplar gövdenin üst bölümünde oluk iç profilin bittiği noktadan tutturularak, yanlardan yukarı doğru eğimli biçimde dudak yüksekliğini aşarak uzanırlar. M.Ö.5. yüzyılın ikinci yarısına tarihli Arttik örnek oldukça yakın benzerlik gösterir²⁶⁷.

²⁶⁴ Tırpan 2013, 256, Fig. 34.

²⁶⁵ Aslan 2016, 107.

²⁶⁶ Sparkes-Talcott 1970, 98 -104, Lev.21-23, 49 -52, Fig.5,22, no 446 – 517.

²⁶⁷ Büsing – Kolbe 1977, 88, Lev.41, no 9.

Yüksek ayaklı çanaklar zeytin, şekerleme vb. koymak için uygun olan tabaklar, meyve ve fındık tabakları şeklinde kullanımlar görmüştür. Formun hem büyük geniş, hem de küçük olan örneklerine, Atina Agorada geç 6. yüzyıldan 5. yılının ikinci çeyreğine kadar moda bir grup olarak karşılaşılr²⁶⁸. Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezarlara ele geçen örnekler, geniş açık ağızlı, dışa uzantılı, düz, kalın kenar dudaklı, sığ gövdeli, yüksek ayaklı, tabanda dışa profil gösteren düz kenarlı, alçak disk kaidelidir (Lev. 23.2). Kaide boynu kaideye doğru hafif genişlemeler gösterir. Ağız çevresinde yer alan derin yatay oyuk yivler, yüksek ayak ve disk kaide biçimi ile M.Ö.500-480 yıllarına tarihli Attik çanağa²⁶⁹ benzerlikler gösterir. Ancak Börükçü örneğinde dudak yanlara doğru daha düz uzanır, kendisine özgü formu ile gövde daha keskin hatlı, daha dar ve sığ, kaide ayağı daha geniş ve daha yüksektir. Form özellikleri ve benzer örnek temel alındığında en erken olarak M.Ö.480 - 450 aralığı uygun görülmektedir²⁷⁰.

Börükçü Klasik Dönem mezar buluntuları içerisinde on adet tabak yer almaktadır. Bu tabaklar özellikle ağız ve dudak biçimleri göz önünde alınarak beş tip altında değerlendirilmiştir²⁷¹(Lev. 23.3). Tabak formların Attika, Korint, Olynthus, Klazomenai, Daskleion, Knidos Kap Krio, Karaçalı Nekropolü örneklerle bir takım benzerlikler gösterdiği, ayrıca Börükçü tabakları içinde yer alan sarkık dudaklı tabak formun daha erken olarak Urartular ‘da kullanıldığı, yiv dudaklı tabak formların ise kırmızı astarlı Tunus tabaklarında da rastlandığı tespit edilmiştir. Ancak her bir tip ve form ağız, gövde ve kaide profil detaylarında diğer merkezlerin benzer örnekleri ile bir takım özgün biçimsel farklılıklar göstermektedir. Bu ayrımların, yöre, atölye ve usta farklılığı ile açıklanması gerektiğini düşünmekteyiz. Börükçü tabakların en erken örneği M.Ö. 480-450, en geç örneği M.Ö. 375 -350 yıllarına tarihlendirilmiştir.

İçine yağ konularak bir fitil yardımıyla yakılan kandil, aydınlatma amaçlı, mezar hediyesi ve adak eşyası olarak kullanılmıştır²⁷². Bilinen en eski kandiller, derin olmayan kâse biçimlidir. Bu tip kandillerin İlk Tunç Çağı’nda

²⁶⁸ Sparkes-Talcott 1970, 138-142, Lev.35, Fig.9, 22, no 957-995.

²⁶⁹ Sparkes –Talcott 1970, Lev.35, no 965.

²⁷⁰ Aslan 2016, 123.

²⁷¹ Aslan 2016, 149.

²⁷² Walters 1914, 12.

Mezopotamya’da ortaya çıktığı kabul edilir²⁷³. Sığ kase formundan kandile doğru olan ilk değişiklik, fitil yerleştirilmesi için bir burnun yapılmasıdır. Bronz Çağı’na gelindiğinde bu çanak şekilli, elde şekillendirilen kandillerin bir tarafının fitili koymak için dışarı doğru büküldüğü görülür. Demir Çağı’nda bu formu koruyan kandil derinleşmiştir ve fitil koymak için bükülmüş kısım daralmaktadır.

Sığ kâse formulu ilk Atina kandilleri M.Ö. 7. yüzyılın başlarına tarihlenir ve olasılıkla doğu etkileşimli bir köken gösterir²⁷⁴. Diğer kültürel gelişmelerle birlikte kandil kullanımı Suriye ve Filistin bölgesinden alınmış olduğu düşünülebilir. Bu kandil tipinin doğuda M.Ö. 11. ve 8. yüzyıllar boyunca yaygın olduğu görülmektedir. Küçük çeşitlilikler göstermekle birlikte biçim aynıdır. Düz bir kaideye sahip olan bu kandillerin kenarının bir kısmı fitili yerleştirebilmek amacıyla burun oluşturulmuş ve öne doğru şekillendirilmiştir.

Üstü tamamen açık kandiller yerine, M.Ö. 7. yüzyılın son çeyreğinden itibaren daha kapalı bir yağ haznesine sahip kandiller üreilmeye başlar. Çömlek yapımcıları, zamanla açık hazneli kandilleri taşımadaki güçlükleri gidermek amacıyla kandil gövdesini derinleştirmiş, üst kısmı kısmen kapatmıştır. Bu şekilde oluşturulan kapalı gövde ya da yağ haznesi kandil kullanımını oldukça pratikleştirmiştir. Bu tipler genelde köprülü burunlu ve boru askı delikli kandillerdir.

Atina’da M.Ö. 6. ve 4. yüzyıllarda, yeni tiplerin önemli örnekleri ortaya çıkmış ve bu yüksek kalitedeki örnekler tüm Akdeniz ve Karadeniz’e ihraç edilmiştir²⁷⁵. Birçok ülkede oldukça talep gören lüks Attik vazolarla birlikte Atina’da üretilen bu kandiller, diğer yerel üretimlere göre oldukça yüksek kalitededir²⁷⁶. Biçim ve stilleri yerel çömlekçiler tarafından taklit edilmiştir. Bazı nadir örnekler başarılı olsa da çok azı Attik ürünlerle karşılaştırabilecek niteliktedir²⁷⁷. Geniş omuzlu, kısa burunlu²⁷⁸, sığ olan Arkaik kandiller, çok sığ olmayan, kısa burunlu ve

²⁷³ Sezer - Kassab-Tezgör, 1995, 27.

²⁷⁴ Bailey, 1972, 17.

²⁷⁵ Bailey, 1972, 17.

²⁷⁶ Bailey, 1972, 17.

²⁷⁷ Bailey, 1972, 17.

²⁷⁸ Howland tip 12 den 19 a kadar.

içe eğimli kenarlara sahip Klasik dönem kandillerine öncülük etmiştir²⁷⁹. Bu dönemde orta kısmı içbükey olan kaide, yatay ya da spiral kulp sıklıkla kullanılmış ve M.Ö. 4. yüzyılın başlangıcına kadar popülerliğini korumuştur. M.Ö. 5. yüzyıl sonuna doğru ve M.Ö. 4. yüzyıl boyunca burunlar uzamaya, gövdeler derinleşmeye, gövdenin yan kenarlarıyla birleşip köşe yapan geniş omuzlar görülmeye başlar²⁸⁰.

Pişmiş toprak kandiller, erken dönemlerden beri elle şekillendirilmiştir. Atina'da M.Ö. 7. Yüzyılın üçüncü çeyreğinden M.Ö. 6. Yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar hem elde şekillendirilen hem de çarkta yapılan kandiller üretilmeye devam etmiş, bu tarihlerden sonra sadece çarkta yapılan kandillerin kullanıldığı bilinmektedir²⁸¹. Çark kullanılmaya başlamadan önce el ile yapılan kandiller yaygın olarak kullanılmakla beraber, muhtemelen bütün dönemlerde ihtiyaçlar doğrultusunda el ile üretim devam etmiştir.

Antik dünyada kandillerin günlük yaşam dışında önemli kullanım alanında mezar hediyesi olarak ölen kişinin mezarına bırakılmasıdır. Geleneğin kökeni Yunanistan'a ait olmayıp Levant bölgesinde bu deneyim günümüzden 3 bin yıl geriye gitmektedir²⁸². Bazı bölgelerde diğerlerinden farklı olmasına rağmen Akdeniz bölgesinde Klasik dönem süresince yayılım göstermiştir. Bu kullanım Roma hâkimiyeti altında oldukça büyük önem kazanmıştır. Bazı mezar hediyesi kandillerin, fitil deliği etrafında yakıldığına dair iz olmadığından dolayı kullanılmadığı düşünülmektedir²⁸³. Bunlar cenaze töreni sırasında çevreyi aydınlatmış olabilir ya da ölümün karanlık ve soğukluğuna karşı ışık vermesi gibi sembolik bir anlam da taşıyabilir. Mezar hediyesi olarak kullanılan kandiller, ev içi kullanımı olanlardan farklı olmasa bile belki de özellikle cenaze töreni kullanımı için satın alınmış olabilir. Cenaze töreni için ayrıca üretilmiş bazı kandillerde yazılar bulunabilmektedir. Bu

²⁷⁹ Howland tip 20 den 22 ye kadar.

²⁸⁰ Howland tip 23 den 24 e kadar.

²⁸¹ Howland, 1958, 5.

²⁸² Bailey, 1972, 12.

²⁸³ Börükçü Nekropolü'nde 06BM22 numaralı oda mezarda ele geçen kandillerin fitil deliği çevresindeki izlerden mezar odasına yakılarak bırakıldığı anlaşılmaktadır.

yazılar kandilin, mezara hangi amaçlarla konmuş olduğunu anlamaya yardımcı olur²⁸⁴.

Mezarlarda toplam beş adet kandil ele geçmiştir. Bulunan kandiller, gri renkli, mika katkılı hamur yapısına sahip, basık kürevî gövdeli, diskus kısımları içe dönük profilli ve köprü burunludurlar. Bulunan kandiller form olarak birbirlerine yakın, eğimli omuzlu düz kaideli gruba girmektedir. Bu tip kandillerin genel özelliği, omuz ve gövdenin eğimli şekilde birleşmesiyle oluşan eğimli kenarlara sahip olmasıdır. Çarkta şekillendirilmiş yuvarlak kenarlı gövde basık bir profil göstermektedir. Bu kandiller bazı farklılıklara rağmen, genellikle düz ya da çok az içbükey kaideye sahiptir (Lev. 23.4,5-Lev.24.1,2). Yüksek olmayan kaide M.Ö. 500'den önceye tarihlendirilmektedir²⁸⁵. Kaide ayırıcı bir özelliği olan eğimli kenarlarla çevrelenir. Bütün kandillerde omuza bitişik, fitilin yerleştiği oval bir fitil deliğine sahip tek burun vardır²⁸⁶. Burunlarda geniş ve kısa bir yapıdan geniş gövdeye eklenmiş uzun ve dar bir yapıya doğru gelişim gözlenmektedir.

Kandiller içerisinde yüksek kaideli profil veren tek bir örnek bulunmakatadır (Lev. 24.3). Bu tip kandiller M.Ö. 5. yüzyılın ikinci ve dördüncü çeyreği boyunca kullanılan en yaygın kandil tipidir²⁸⁷. Kullanışlı ve yapımı kolay bir kandil çeşididir. Yüksek kaideye sahip olması eğimli omuzlu kandil tipleri arasında ayırıcı bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. M.Ö. 480'den önce nadiren yüksek kaideye sahip kandiller bulunmaktadır. Yüksek kaide, hem düz hem de çok az içbükey olabilmektedir²⁸⁸. Gövde çarkta yapılmış olup omuza doğru eğimli yan kenarlara sahiptir. Burunlar, kısa ve düzdür. Fitil deliği omuza yakındır. Bu tipin son örneklerinde burnun kalınlaşmasına ve uzamasına, fitil deliğinin kandilin omzundan daha fazla uzaklaşmasına doğru bir eğilim vardır²⁸⁹.

²⁸⁴ Walters, 1905, 397.

²⁸⁵ Broneer, 1930, 41.

²⁸⁶ Howland, 1958, 45.

²⁸⁷ Howland, 1958, 47.

²⁸⁸ Howland, 1958, 46.

²⁸⁹ Howland, 1958, 46.

Kandillerin profil olarak benzer örnekleri, Agora kandillerinde görülmektedir. Yüksek kaideli örnek Agora Kat.No.94²⁹⁰ ile, düz tabanlı olan örnek ise Agora Kat.No.156²⁹¹ ile benzerlikler göstermektedir. Bu örnekler M.Ö. 500 yıllarına tarihlendirilmektedir. Hafif çıkıntılı kaideye sahip olan örnek Agora Kat.No.154 k²⁹² ile benzerlik gösterir. Bu örnek ise M.Ö. 450'lere tarihlendirilmektedir.

4.3.2 Cam Buluntular, Takılar, Diğer Eserler

Doğada nadir olarak bulunan ve obsidyen olarak adlandırılan doğal cam, volkanik kökenli bir hammaddedir. Yapay cam ise silis, potas ya da soda, kireç ve bazen de başka maddelerin karıştırılıp yüksek sıcaklıkta eritilmesiyle elde edilir²⁹³.

Arkeolojik buluntular, cam boncukların, M.Ö. 3. Binyılın başlarında, İlk Tunç Çağı'nda ortaya çıktığını belgelemektedir²⁹⁴.

Cam yapısı gereği, kokuyu barındırmaması, içine konulan malzemenin tortu tutmaması nedeniyle saklama kabı olarak ideal bir malzemedir. Kırılgan oluşuna karşılık, kolayca şekillenebilirliği, estetik görünümü, içinde bulunan maddeyi sızdırmazlığı ve taşımadaki kolaylığı da tercih sebebidir. Saydam ve yarısaydam yapısı nedeni ile de aydınlatma için ideal bir malzemedir²⁹⁵.

Bilinen en eski cam kap örnekleri iç kalıplama tekniğinde yapılmış 1086, MÖ 16. Yy'ın sonlarına tarihlenen, bugün Türkiye-Suriye sınırında bulunan Hatay'da Amik Ovası'ndaki Tell Açana'da (Alalah) bulunmuştur²⁹⁶. Cam buluntuların ele geçtiği bir diğer önemli merkez de Eski Mısır'dır. Mısır'da MÖ 14. Yy'dan itibaren ele geçen camdan yapılmış kaplar, hem günlük amaçlar için kullanılmış, hem de firavunların mezarlarını süslemiştir²⁹⁷. M. Ö. 2. Binde Mezopotamya ve Mısır dışında, Suriye-Filistin Bölgesi, Kıbrıs, Rhodos ve Girit'te cam buluntularının saptandığı merkezler tespit edilmiştir.

²⁹⁰ Howland 1958, Pl. 32, Kat. 94.

²⁹¹ Howland 1958, Pl. 34, Kat. 156.

²⁹² Howland 1958, Pl. 34, Kat. 154.

²⁹³ Forbes 1966, 117

²⁹⁴ Barag 1985, 36.

²⁹⁵ Uçkan 2008, 97.

²⁹⁶ Frank 1982, 17.

²⁹⁷ Forbes 1966, 118.

MÖ 2. Binde Boğazköy’de bulunan taş üzerine oyularak yapılmış boncuk (*amulet*) kalıpları, Anadolu’da da cam üretiminin varlığına işaret etmektedir²⁹⁸. MÖ 8-7. Yy’larda Urartu ve Phryg Uygarlıklarında ufak ölçekli de olsa yerel cam üretiminin olduğu, ele geçen sarmal cam ipliği süslemeli ya da sade cam boncuklardan bilinmektedir²⁹⁹. Anadolu dışında Mykenae, Khios, Girit, Knossos ve Palaikastro’da bulunan kalıplar da bu merkezlerde üretimin varlığını gösterir niteliktedir. MÖ 2. Binin 2. Yarısına tarihlenen Kaş Uluburun Batığı cam külçeleri ve Miken boncukları da dönemin cam üretimi ve ticaretinin varlığını kanıtlaması açısından önemlidir³⁰⁰.

Camcılık, cam üretimi için temel malzeme olan kumun ve çam odununun kolay bulunduğu, başta Akdeniz ve çevresi olmak üzere pek çok yerde yaygın olarak gelişmiştir³⁰¹. Camcılık sanatının Arkaik Dönem’den itibaren üretim yapan cam atölyelerinin bulunduğu Rhodos Adası’ndan Ege ve Karadeniz’e yayıldığı düşünülmektedir³⁰².

Börükçü Nekropolü’nde Klasik Dönem mezarlarda ele geçen cam buluntular içerisinde alabastronlar, amphoriskoslar, cam boncukalar ve bir adet oinochoe yer almaktadır.

Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezar buluntusu olan cam alabastronlar iç kalıp tekniği ile yapılmış, yuvarlak dipli, silindirik gövdeli ve dışa çekik ağza sahiptir. İki kuyruklu dikey kulp omuz altına eklenmiştir. Koyu lacivert renkli camdan yapılan gövdenin üzeri sarı ve mavi tonlarında zikzaklarla bezenmiştir. Bir örnekte ağız kenarına mavi renkte (Lev. 24.4), diğer örnekte de sarı renkte cam ipliği eklenmiştir (Lev. 24.5). Harden’in tipolojisine göre bu alabastronlar Form 3’e uymaktadır³⁰³. Bu alabastronların form olarak birçok benzeri olmasına karşın bezeme yönünden örtüşen örnekler azdır. Bunların arasında Harden’in yayınladığı örnek oldukça önemlidir. Harden’in alabastronunda gövde ve kullanılan bezekler

²⁹⁸ Atik 2004, 69.

²⁹⁹ Belli 2003, 194-199; Özgümüş 2000, 24-25.

³⁰⁰ Polat 2013, 392.

³⁰¹ Küçükerman 1987, 13.

³⁰² Harden 1981, 52-53.

³⁰³ Harden alabastronları ağız ve gövde yapılarını temel alarak 6 tipe ayırır. Bkz. Harden 1981, 58.

örtüşmektedir³⁰⁴. Bu örnekler arasındaki tek fark gövde bezemesinde Börükçü örneklerinde yatay bantların zikzak desen oluşturmasıdır. Harden bu tip bir örneği diğer buluntularında yardımıyla M.Ö. 450/425 yılları arasına tarihlemektedir³⁰⁵.

Cam amphoriskoslar gerek form gerek bezeme olarak birbirleri ile aynıdır. Dügme dip, oval gövde, kısa boyunlu olan kabın ağzı dışa dönüktür. Boynun üst kısmından omuza bağlanan karşılıklı iki dikey kulpu vardır. Lacivert renkli camdan yapılmış olan amphoriskosların gövdesine mavi sarı renkli cam iplikler sarılmış ve bunlar bir tarakla çekilerek zikzak desen oluşturulmuştur. Gövdede oluşturulan bu desen üstüne iki sıra kalın sarı, altına ise bir eser üç (Lev. 24.6) diğerinde iki sıra ince sarı bantlar eklenmiştir (Lev. 24.7). Ağız kenarı sarı renkte cam iplikten yapılmıştır. Harden'in tipolojisine göre 2. Forma girmektedir³⁰⁶. British Museum'da bulunan Harden'in yayınladığı bir örnek, İstanbul Arkeoloji Müzelerinde bulunan bir örnek ile Kunina'nın yayınladığı bir örnek form yönünden; Davidson-Weinberg'in yayınladığı Pan Mağarası'nda bulunmuş bir başka örnek bezeme yönünden eserlerle uyushmaktadır³⁰⁷. Harden'in amphoriskosu I. Akdeniz Grubu'nda yer alan tüm cam kaplar gibi M.Ö. 6. Yüzyıl ile 4. Yüzyıllar arasına tarihlemektedir. Benzerleri için Kunina M.Ö. 6. Yüzyılın ikinci yarısı, Davidson-Weinberg M.Ö. 475/425 yıllarını önerir³⁰⁸.

Cam oinochoe diğer örnekler gibi iç kalıp tekniği yapılmıştır. Merkezi çukurlaştırılmış yayvan ayak, oval gövde, düz omuz ve uzun boyuna sahiptir. Dikey kulp ağız kenarından omuza bağlanmaktadır. Lacivert renkli camdan yapılmış olan amphoriskosların gövdesine mavi sarı renkli cam iplikler sarılmış ve bunlar bir tarakla çekilerek zikzak desen oluşturulmuştur. Gövdede oluşturulan bu desen üstüne iki sıra sarı, altına iki sıra sarı ve mavi bantlar eklenmiştir. Ağız kenarı ve kaide çevresi sarı renkte cam iplikten yapılmıştır (Lev. 25.1). Harden'in I. Akdeniz

³⁰⁴ Harden 1981, no. 139.

³⁰⁵ Harden 1981, no. 139; Davidson Weinberg 1992, Res. 10; Çokay-Kepçe 2006, s. 156, CM1.

³⁰⁶ Harden, gövdenin üst profiline dayanarak amphoriskosları iki gruba ayırır. Bkz. Harden 1981, 58.

³⁰⁷ British Museum örneği için. Bkz. Harden 1981, no. 190; İ. A. Müzeleri örneği için. Bkz. Atik 1990, res. 2; Kunina örneği için. Bkz. Kunina 1997, 253, no. 31, res. 16; Davidson-Weinberg'in örneği için. Bkz. Davidson-Weinberg 1992, 84, no. 15.

³⁰⁸ Harden 1981, no 190; Kunina 1997, no. 28; Davidson Weinberg 1992, Res. 15; Çokay-Kepçe 2006, 157, CM3.

Grubu'nda 2. Forma girmektedir. Kunina benzer bir oinochoeyi M.Ö. 5. Yüzyıl ortalarına tarihlemektedir³⁰⁹.

Cam boncuklar, her dönemde gerek nekropollerde, gerekse yerleşim alanlarında karşılaşılan başlıca buluntu grubunu oluşturmaktadır. Cam boncuk üretiminin ortaya çıkışı ve yaygınlaşmasının başlıca nedeni, biçimlendirilmesi, delinmesi ve parlatılması eski dönem koşullarına göre oldukça güç olan değerli maden ve taşların yerine ucuz malzeme ve teknik kullanarak benzer sonuçlar elde edilebilmesidir³¹⁰.

Börükçü Nekropolü'nde çeşitli mezarlarda ele geçen cam boncuklar silindirik, oval ve kürevi gövdeli olmak üzere farklı formlara ve renklere sahiptirler. Basık kürevi biçimli, siyah ya da lacivert cam hamuru üzerine sarı cam ipliklerinden yapılmış zikzak süslemeli örnekler ağırlıktadır (Lev. 25.3). Mavi cam üzerine beyaz ya da sarı cam iplikleri ile yapılmış silindirik, yuvarlak ve basık kürevi formlu boncukların benzerleri Akdeniz havzasında sıkça rastlanılan örneklerdir³¹¹. Anadolu'da boncuk üretimi çok uzun bir zaman dilimi içerisinde, benzer üretim teknikleri ve belli başlı formlar kullanılarak gerçekleştiğinden tarihlendirmeleri kontekst eserlere dayanak yapılabilmektedir.

Kullanımı çok eski dönemlerden günümüze değin uzanan takılar, genel anlamda insanların giysilerini zenginleştirmek ve güzelleştirmek amacıyla kullandığı eşyayı ifade etmektedir. Ayrıca takıların sadece süslenme düşüncesiyle değil nazardan, büyüden korunma veya kişinin sosyal, politik, ekonomik ve dini konumunu göstermesi amacıyla kullanım gördüğü de bilinmektedir. Zaman içerisinde sembolizmi en iyi ifade eden araçlardan biri haline gelen takı, sosyalleşme ve statü gösterme amacını da yüklenince kültürlerin vazgeçilmez unsurlarından biri olmuştur.

İlk takının, günümüzden yaklaşık 30 bin yıl önce Üst Paleolitik Çağ'da, Güney Afrika'da deniz kabukları, hayvan dişleri ve çeşitli yumuşak taşların

³⁰⁹ Kunina 1997, no. 21.

³¹⁰ Karagöz 2002, 26.

³¹¹ Kisa 1968, 55; Spaer 2001, 102.

kullanılmasıyla yapıldığı kabul edilmektedir³¹². Anadolu’da bilinen en erken takılar M.Ö 7000 ile 5000 yılları arasında tarihlendirilen Çayönü, Çatal Höyük, Aşıklı Höyük ve Köşk Höyük kazılarında ele geçmiştir³¹³. Troya, Eskiapar ve Alacahöyük mezarlarından bulunan altın takılar, M.Ö. 2600-2000 yılları arasına tarihlenmekte ve bu takılar, kuyumculuk tekniği ile tasarımlardaki gelişmişliğin en güzel örneklerini temsil etmektedir. Anadolu’da M.Ö. 2. Binde ise Hitit egemenliğinde geniş bir takı yelpazesi görülmektedir. Bu dönemde Hititler Mezopotamya ve Mısır kültüründen etkilenmişler ve bu etki takılarına da yansımıştır. M.Ö. 1. Binde ise bu bölgede Geç-Hitit, Urartu, Frig, Lidya, İonya ve Karya gibi krallıklar dönemi yaşanmıştır. M.Ö 7. Yüzyıldan itibaren, özellikle Anadolu’nun batısında ele geçen takılar çok daha fazladır ve Lydia’nın başkenti Sardes kuyumculuğun merkezi sayılabilecek kadar bu konuda gelişmiştir. Ayrıca M.Ö 6. Yüzyılda Anadolu’da Pers egemenliği başlamış ve bu bölgedeki sanat ile birleşerek kendine özgü bir tarz ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yarı değerli taşların kullanımı artmış ve takılarda çok renklilik yayılmıştır³¹⁴.

Pendantif genellikle kolye ya da küpe ucuna takılan sarkaçlara verilen genel addır ve dolayısıyla çok geniş bir yelpazeye sahip bir takıdır. MÖ 2. Binyıldan itibaren varlıkları bilinen pendantifler, Anadolu’da Boğazköy’de, Suriye-Filistin kıyılarında, Nuzi, Tell el Rimah’da, Suriye-Filistin kıyılarında, Alalah, Hama, Megiddo, Bedhseahn, Lakhish’de, Kıbrıs’ta Kouklia ve Milia’da ayrıca Mısır’da ele geçmiştir³¹⁵. Börükçü Nekropolü’nde Klasik Dönem mezar buluntuları arasında pendantif olduğunu düşündüğümüz bir adet kemik obje ve altın-bronz-cam-lapis ve mercan boncuklardan oluşan Mısır Tanrısı Ra’nın Gözü ideogramlı bir amulet kolye yer almaktadır (Lev. 25.3). Yaklaşık 30.000 yıldır kullanımıyla amuletler ise en eski takılardan bir tanesidir. İlk kullanımı insanın korktuğu ve kendi zarar vereceğini düşündüğü negatifliklere karşı başlamıştır ve günümüze kadar koruyucu güçleri veya şans getirdiğine inanılan objelerin takı olarak kullanımı süre gelmiştir. Günümüzdeki buna en güzel örnek nazar boncuklarıdır. Arkaik ve Klasik dönemlerde de amuletler takı amaçlı özel güçlerinden dolayı kadın ve erkekler tarafından taşınmaktaydı.

³¹² Türe 2005, 15.

³¹³ Meriçboyu 1991, 1.

³¹⁴ Bingöl 1999, 17.

³¹⁵ Barag 1970, 188-199; Atik 2004, 89, dn. 239.

Kemikten yapılmış minyatür ayak tasfırlı objenin üst kısmına delik açılarak pendentif olarak kullanılmış olmalıdır (Lev. 25.4).

Börükçü Nekropolü'nde Klasik Dönem mezarlarında çok sayıda altın, gümüş ve bronz takı ele geçmiştir. Buluntular arasında ele geçen bilezikler bronz ve gümüşten yapılmışlardır. Yuvarlak kesitli metal çubukların eğilerek elips şekli verilmesi ile yapılmış, uçları genellikle ovalleştirilmiş ve yatay yivlerle bezenmiştir (Lev. 25.5). Bronz örnekler ise kalıba döküm tekniği yapılmıştır (Lev. 25.6). Bu tarz bilezikler Arkaik ve Oryantalizan dönemlerine ait bir moda akımının devamı olarak Klasik Dönem'de de kullanılmıştır³¹⁶.

Börükçü Nekropolü kazılarında ele geçen küpeler iki gruba ayrılmaktadır. İlk grubu hilal küpeler, ikinci grup dairesel formlu küpelerdir. Bronz ve gümüşten yapılmış olan hilal küpeler döküm tekniğiyle üretilmiştir ve ince formdaki hilallerin bir ucu tel şeklinde inceltilerek küpe çengeli oluşturulmuştur (Lev. 25.7,8). Diğer grupta ise ince bronz ve gümüş teller birbirine sarılarak dairesel forma getirilmişlerdir (Lev. 25.9). Bu örneklerin yuvarlak kesitli olanları da mevcuttur (Lev. 25.10). Ele geçen yüzükler dairesel formda ve yuvarlak kesitlidir (Lev. 25.11,12). Düz halka formda olan yüzüklerin yanında oval kaşlı örneklerde vardır (Lev. 25.13).

Bunların dışında mezar buluntuları arasında bir adet bronz ayna, bir adet bronz omphaloslu kase, bir adet bronz sitrigilis, bir adet kemik kutusu ile bronz sürme, beş adet altın boncuk ve bir adet demir mızrak ucu yer almaktadır. Merkezde omphalos yüksekliği basık olan kasenin, dışa doğru açılan ağız belirgindir ve omuz ile birleşme yerinde yiv yapar. Omuz üzerinde çepeçevre iki sıra yiv ve yivlerin altında tek sıra halinde çepeçevre dil motifi bezemelidir. Pfrommer'in asya tipi olarak adlandırdığı gruba girmektedir ve M.Ö. 4. Yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir³¹⁷.

³¹⁶ Türe-Savaşçın 2002, 104

³¹⁷ Pfrommer 1987, no.A 138.

4.3.3 Sikkeler

Mezarlara konulan sikkelerin farklı anlamları bulunmaktadır. Bunlardan ilk akla gelen kayıkçı Kharon'a verilmek üzere mezarlara konan ve Kharon sikkesi olarak adlandırılan sikkelerdir³¹⁸. Kharon sikkesi, ölen kişinin ruhunun yer altındaki, Akheron ya da Styx olarak adlandırılan, bu dünyayı ölülerin dünyasından ayıran tehlikeli sulardan bir kayık ile rahat bir şekilde geçebilmesi için sunulan hizmetin karşılığında Kharon'a verilen paradır³¹⁹. Bu sikkeler genellikle, ölen kişinin ağzına, gözüne yerleştirilebildiği gibi eline de verilmektedir. Kharon sikkесinin yanısıra nekropollerde ele geçen sikkeler, ya ölü kültü ile bağlantılıdır ya da öteki dünya inancından dolayı ölen kişiye bırakılan mezar armağanlarındandır. Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezarlarında sikkelerin buluntu yerleri farklılıklar göstermektedir. 04BM25 numaralı mezarda, bireyin avucuna bırakılan sikkeler kasık kemikleri üzerinde parmak kemikleri arasında açığa çıkarılmıştır. Ölen kişinin bacaklarının yakınında toplu olarak ele geçen sikkelere belki de organik bir malzemeden yapılmış kese içine konulmuş olarak mezara bırakıldıklarını işaret etmektedir. Buna örnek olan 05BM17 numaralı mezar buluntusu sikkeler gösterilebilir. Bu mezarda birey sırtüstü yatırılmış ve kollar paralel olarak yanlara uzatılmıştır. Sağ el hizasında, bacak kemikleri yakınında toplu olarak ondokuz adet sikke bulunmuştur. Çoklu gömü olan mezarlarda sikkelerin mezarlara bırakıldığı konumları tespit etmek daha zordur. Dokuz adet mezarda sikkeler süpürülmüş olarak gömü kalıntıları arasında bulunmuştur. Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezarlarında çoğunluğu Milet tipi olmak üzere toplam 58 adet sikke bulunmuştur (Tablo 3).

³¹⁸ Antik kaynakların verdiği bilgilere göre, MÖ geç 5. yy'dan MS geç 2. yy'a kadar görülen bir gelenek olan Stevens 1991, 215.

³¹⁹ Mau 1900, 342, 349; Blimner 1911, 486.

5. BÖRÜKÇÜ NEKROPOLÜ KLASİK DÖNEM MEZAR TİPLERİ

Börükçü Nekropolü'nde 2002–2009 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında toplam 258 mezarın kazısı tamamlanmıştır. Farklı mezar tiplerinin görüldüğü Börükçü Nekropolü'nde onbir ana mezar tipinin varlığı saptanmıştır. Bunlar; Hipoje tipi mezarlar, oda mezarlar, mermer sanduka tipi mezarlar, örgü tekne tipi mezarlar, plaka tekne tipi mezarlar, oygu tekne tipi mezarlar, pythos mezarlar, urne mezarlar, çömlek mezarlar, kiremit mezarlar ve basit toprak mezarlar olarak ana başlıklar altında toplanabilirler.

Börükçü Nekropolü düzenlenirken belirli teraslar oluşturulmuş ve buralara mezarlar inşa edilmiştir. Bu teraslar eğimli yamaca inşa edilen teras duvarlarına göre şekillenmektedir. Her zaman mezarlar bu teras duvarlarının arkasında yer almamakta, bazen yer seviyesi altına oyulan oygu ya da örgü tekne mezarların üzerinden teras duvarları geçirilerek, hem mezarlar duvarların altına gizlenmekte, hem de teras duvarı bu şekilde oluşturulmaktadır. Her iki şekilde de teras duvarlarına göre şekillenmiş olan mezarlar çok sayıda olup bu mezarlar teras sonuna kadar devam etmektedir. Bunların tamamı toplu mezarlar için oluşturulan teraslardır. Toplu mezarların dışında, eğimli yamaçta 2 ve 3'lu küçük mezar terasları da görülmektedir. Bu bazen hiç duvar örülmeden, doğal kayadan oluşan bir düzlemin uygun şekilde kullanılması biçimde de karşımıza çıkmaktadır³²⁰. Bu ve benzeri şekilde 2'li ve veya 3'lü mezarların birbirlerine yakın olması durumunda ortak bir tören alanı belirlenmektedir³²¹.

Genellikle birden fazla gömünün yapıldığı mezarlar içerisinde 95 adet mezarın Klasik Dönem'de inşa edildiği tespit edilmiştir. Klasik Döneme tarihlendirilen mezarlardan 36 adet mezar örgü tekne tipinde, 27 adet mezar plaka tekne tipinde, 14 adet mezar oygu tekne ve 2 adet mezar mermer sanduka tipindedir.

³²⁰ 2004 yılı çalışmalarında açığa çıkarılan 04BM14,15 ve 04BM16 numaralı mezarlar kaya düzlemi üzerine yerleştirilen mezarlar için iyi birer örnek oluşturmaktadır. Bkz. Tırpan 2006,

³²¹ Mezar üzerindeki tören alanlarının 04BM14 numaralı mezarda olduğu gibi, kapak taşı üst seviyesinde, dıştan mezara doğru, L şekilli bir duvar ile sınırlandırıldıkları da görülmektedir. Bkz. Tırpan 2006, 260; 04BM19, 20 ve 04BM21 numaralı mezarlar iki farklı tipte olmasına rağmen, birlikte bir grup oluşturmaktadır. Bunların ikisi *pythos*, birisi örgü tekne tipindedir. Bu üç mezardan örgü tekne alt seviyede ve *pythos*lar üst seviyede olmak üzere aynı alanda, birbirlerine yakın olarak altı üstlü yerleştirilmişlerdir. Diğer bazı örneklerde olduğu gibi, bu mezarların yakınında ateş yakılan bir alan da tespit edilmiştir. Bkz. Tırpan 2006, 261.

Bunların dışında 6 adet pythos mezar, 3 adet çömlek mezar, 3 adet urne mezar bulunmaktadır. Son olarak 3 adet cesedin herhangi bir mimari kullanılmadan direk olarak toprağa yatırıldığı basit toprak mezar ve 1 adet oda mezar bulunmaktadır.

Börükçü Nekropolü'nde bulunan mezarlar bu bölge için yabancı değildir. Hem mimarî hem de buluntu olarak yakın benzerleri Aldağ, Bozukbağ, Emirler ve Koranza yerleşmelerinde bulunmuş ve yayınlamıştır. Stratonikeia yakınlarındaki Aldağ'da Geç Geometrik ve sonrasına ait buluntular ele geçirilmiştir³²². Bozukbağ'da Geç Geometrik ve Emirler'de klâsik mezarların benzer örnekleri tespit edilmiştir³²³. Lagina Hekate Kutsal Alanı ile Koranza arasındaki nekropolde bulunan ve Klâsik Döneme tarihlenen mezarların mimarî, sikke ve seramik buluntularında da bölgesel etkileşimi ve yakın benzerlikleri görmek mümkündür³²⁴.

5.1 Örgü Tekne Tipi Mezarlar

Örgü tekne tipi mezarlar genel olarak; toprak içerisine açılan bir çukurun yan taraflarına duvar örülmesi ve bu şekilde ortaya çıkan mekanın üst kısmının yassı blok taşlarla kapatılması ile oluşan mezar tipi olarak tanımlanabilir. Bu mezarlar dikdörtgen formdadır ve duvar örgüsünde iç kenarları düzgünleştirilmiş plaka taş levhalar kullanılmıştır. Bu levhaların boyutların mezarlarda farklılıklar göstermektedir. Ancak ortalama 0.25-0.15 m ölçülerinde oldukları söylenebilir. Duvar örgüsünde genel olarak toprak harç kullanıldığı görülürken bazı mezarlarda kuru duvar örgüsü kullanılmıştır. Uzun kenarların tamamında yukarıda belirtildiği gibi plaka levhalar kullanılırken kısa kenarlarda farklı bir uygulama dikkat çeker. Kısa kenarlar altta taban üzerine dikey olarak yerleştirilen blok taşlarla kapatılmak istenmiş bu blokların üst kısımda kalan boşluklar yine örgü sırası ile doldurulmuştur (Lev. 26.1,2). Bu uygulama mezarların birkaç örnek dışında tamamında görülmektedir. Farklı olan örneklerde ise blok taşlar kenarın tamamını dolguya gerek kalmadan kapatmakta (Lev. 27.1), ya da tamamen örgü sırasından oluşmaktadır

³²² Boysal 1987, 54-58, Res.1-6.

³²³ Boysal 1979, 389; Ayrıca Karia Bölgesi'nde görülen M.Ö. 2. ve 1. binyıl mezarları için Bkz. Boysal 1969, 1-29.

³²⁴ Tırpan 2001, 91-94.

(Lev. 27.2)³²⁵. Yine genelin dışına çıkan farklı birkaç örnekte uzun kenarlarda dikey yerleştirilmiş blok taşların kullanıldığı görülmektedir (Lev. 28.1)³²⁶. Duvar örgüsüne kullanılan malzeme kaliteli bir malzeme olmasa da işçiliğe genel olarak özen gösterildiği söylenebilir. Mezarların üst örtüsü yassı blok taşlardan oluşmaktadır. İçe gelen kısımları genellikle düzdür. Sayıları mezarın boyutlarına bağlı olarak değişmesiyle birlikte genellikle 3 ya da 4 adet kapak taşı kullanılmıştır. Örgü tekne tipli mezarların zeminleri sıkıştırılmış topraktır³²⁷. Tamamı dikdörtgen formda olan mezarların uzunlukları 3.03-1.24 m arasında değişmektedir. Genellik birbirine eşit olan genişlikleri ve derinlikleri 0.42-0.99 m arasında değişen ölçülerdedir.

Bu tipte mezarlar Börükçü Nekropolü'nde geç geometrik dönemde de kullanılmıştır. Klasik dönem mezarlarının farkının duvar örgü işçiliğinin daha özenli olduğu söylenebilir. Börükçü Nekropolü'nde yapılan çalışmalarda farklı şekillerde örgü tekne mezarlara rastlanmıştır. Bunlardan biri 2002 yılında Muğla Müzesi tarafından açılan mezarlarda benzerleri daha önce Y. Boysal tarafından Aldağ mevkiinde yapılan kazılarda bulunmuş olan raflı mezar tipidir³²⁸. Örgü tekne tipi mezarların tarihleri M.Ö. 7. yüzyıl ile M.Ö. 3. yüzyıl arasında değişmektedir. 2003 yılında kazısı yapılan mezarlarda 03BM09 numaralı örgü tekne tipli mezar içerisinde tek gömü tespit edilmiş ve buluntulara göre M.Ö. 7. yüzyıl sonlarına ait olduğu belirlenmiştir. Ancak bazı mezarların daha sonraki dönemlerde de kullanıldığı anlaşılmıştır³²⁹. Bu tipteki mezarlardan biri, 1,17 m derinliğe sahip 03BM05

³²⁵ Kısa kenarları tamamen örgü sırasından oluşan mezarlar 05BM123, 05BM17, 06BM48. Kısa kenarlarda tamamen tek blok taştan oluşan mezarlar 05BM80, 04BM14, 03BM14. Bu mezarların diğerlerine oranla boyutları daha küçüktür.

³²⁶ Uzun kenarlarında dikey olarak yerleştirilmiş blok taşlar kullanılmış olan mezarlar 06BM37, 05BM89 numaralı mezarlardır. Bu mezarların diğerlerine oranla boyutları daha küçüktür.

³²⁷ 06BM48 numaralı mezarın zeminini bulunduğu alanın doğal yapısına uygun olarak kaya zeminin düzleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

³²⁸ Boysal 1987, 54.

³²⁹ 06BM47 numaralı mezarda Geç Geometrik Döneme ait olan bir krater içine bırakılmış M.Ö. 5. yüzyıla ait eserler ele geçmiştir. Mezarda ele geçirilen buluntulardan; ikinci gömü Psammatikhos Dönemindeki Karia-Mısır ilişkilerinden sonra, bu bölgeye Mısır kültürünün geldiği anlaşılmaktadır. Mısır'dan getirilen bir geline ait ya da Börükçü'lü bir kadına Mısır'dan getirilen bir hediye olduğu düşünülen kolyenin ucunda Mısır ideogramı (Ra'nın Gözü) olan bir amulet bulunmaktadır. Bu, bölgedeki Mısır kültürü ile ilgili en erken buluntudur. 05BM106 numaralı mezarda ilk gömü klasik döneme tarihlendirilmiştir. Ancak ikinci kullanım evresinde mezar orta kısmına yerleştirilen bir blok taşla iki bölüme ayrılmıştır. Bu yeni düzenleme ile mezarın güney bölümüne bir çocuğa ait yeni bir gömü yapılmış, kuzey bölüme ise eski gömüye ait ölü hediyeleri ve iskelet kalıntıları süpürülmüştür. Ele geçen buluntular doğrultusunda bu düzenlemenin Erken Hellenistik dönemde uygulandığı tespit edilmiştir.

numaralı mezardır. Yüksekliğe bağlı olarak mezar içine iniş ve çıkış için; mezar duvarı içine yerleştirilen bir plâka taş duvar yüzeyinden mezar içine doğru çıkıntı yapmakta böylelikle basamak işlevi görmektedir (Lev. 28.2). Bu mezar içinde bulunan kafataslarına göre en az 10 gömünün yapıldığı anlaşılmıştır. Duvar örgüleri geometrik mezarlara benzemekle birlikte, buluntular; Klâsik, Hellenistik ve Roma Dönemine aittir. Uzun süreli kullanımın gören mezarlardan bir diğeri de 03BM08 numaralı mezardır. Bu mezarın taban seviyesinde bulunan en eski buluntu M.Ö. 392-377 yıllarına ait olan bir sikkedir. Üst seviyelerdeki diğer küçük buluntular Hellenistik ve Roma Dönemine aittir³³⁰.

5.1.1 06BM25

06BM25 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 29.1,2). Mezarın üzeri 4 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Blokların mezara içine bakan yüzü düzgün işlenmiş, dış kısmı ise kaba yonulu olarak bırakılmıştır. Mezarın duvar örgüsünü oluşturan taşlarının düzgün bir şekilde işlendiği görülmektedir. Mezarın boyutları; uzunluk: 3.03 m, genişlik: 0.87 m, derinlik: 1.33 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 4 farklı iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. İskeletlerin bulunuş seviyeleri dikkate alınarak mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. İkinci gömü yapılırken ilk gömüye ait kalıntılar süpürülerek yer açılmıştır. Mezarın kazıları sırasında ölü hediyesi olarak bırakılmış 2 adet bolsal, 1 adet amphora, 2 adet amphoriskos, 1 adet tabak, 1 adet demir yüzük ve 2 adet gümüş sikke ele geçmiştir.

5.1.2 06BM27

06BM27 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 29.3,4). Mezarın üzeri 2 adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.80 m, genişlik: 0.52 m, derinlik: 0.51 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda iki farklı iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. İskelet kalıntılarının bulunuş pozisyonlarına göre mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezara ikinci gömü yapılırken birinci gömüye ait kalıntılar mezarın

---

³³⁰ Tırpan-Söğüt 2005, 378.

güneydoğu köşesine süpürülmüştür. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet oinochoe, 1 adet bolsal ele geçmiştir.

5.1.3 06BM30

06BM30 mezarı Doğu-Batı doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 30.1,2). Mezarın üzeri 3 adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.12 m, genişlik: 0.70 m, derinlik: 0.77 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda dört farklı iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. İskelet kalıntılarının bulunuş seviyeleri ve pozisyonlarına göre mezara üç gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezara ikinci gömü yapılırken birinci gömüye ait kalıntılar mezarın güneybatı köşesine süpürülmüştür. İkinci gömüyü oluşturan bireyler mezar içerisinde başları batıda olmak üzere, sırt üstü yatar pozisyonda açığa çıkarılmışlardır. Üçüncü gömüyü oluşturan birey ise ikinci gömünün üzerine yine aynı pozisyonda yerleştirilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 1 adet tabak ele geçmiştir.

5.1.4 06BM33

06BM33 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 30.3,4). Mezarın üzeri 3 adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.03 m, genişlik: 0.68 m, derinlik: 0.73 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda, dağınık olarak insan ve hayvan kemikleri bir arada bulunmuştur. Açığa çıkarılan kemiklerin incelenmesi sonucunda mezara bir adet gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 2 adet kase, 1 adet mızrak ucu ve 1 adet kama ucu ele geçmiştir.

5.1.5 06BM37

06BM37 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 31.1,2). Mezarın üzeri 3 adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.30 m., genişlik: 0.90 m, derinlik: 0.92 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda üç farklı bireye ait iskelet kalıntıları açığa çıkarılmış ve iki farklı gömü tespit edilmiştir. İkinci gömüye ait bireyler mezara yerleştirilirken birinci gömüye ait kalıntılar mezarın güneyine süpürülmüştür. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü

hediyesi olarak 2 adet oinoche, 2 adet skyphos, 1 adet kase, 2 adet amphoriskos, 1 adet bronz fibula ele geçmiştir.

5.1.6 06BM39

06BM39 mezarı Doğu-Batı doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 31.3,4). Mezarın üzeri 3 adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.55 m, genişlik: 0.87 m, derinlik: 1.20 m olarak tespit edilmiştir. Mezarın batı kısa kenarı tahrip olmuştur. Mezarda yapılan çalışmalarda dört farklı bireye ait iskelet kalıntıları açığa çıkarılmıştır. İskeletlerin yatış pozisyonları ve bulunuş seviyeleri göz önüne alınarak mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 2 adet amphora, 1 adet oinochoe, 2 adet bolsal, 1 adet bronz fibula, 1 adet bronz küpe ve 1 adet gümüş sikke ele geçmiştir.

5.1.7 06BM45

06BM45 mezarı Doğu-Batı doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 32.1,2). Mezarın üzeri 4 adet kireç taşı plaka ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.24 m, genişlik: 0.90 m, derinlik: 0.36 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir çocuğa ait iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. Birey sol kol üzerine yarı hocer pozisyonda yatırılmıştır. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 2 adet bronz küpe, 1 adet bolsal ve 1 adet guttus ele geçmiştir.

5.1.8 06BM47

06BM47 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 32.3,4). Mezarın üzeri 3 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Kapak taşlarının iç kısımları düzgün işlenmiş dış yönleri kaba yonu olarak bırakılmıştır. Mezarın duvar örgüsünü oluşturan taşlarının düzgün bir şekilde işlendiği görülmektedir. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.25 m, genişlik: 0.80 m, derinlik: 0.97 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 4 farklı iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. İskeletlerin bulunuş seviyeleri dikkate alınarak mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. İkinci gömü yapılırken ilk gömüye ait kalıntılar mezarın batı kenarına süpürülerek yer açılmıştır. Birinci gömü Geç Geometrik Dönem, ikinci gömü Klasik Dönem'e tarihlendirilmektedir. Mezarın kazıları sırasında ölü hediyesi olarak 1 adet stemless, 1 adet bolsal, 1 adet olpe, 1 adet amphoriskos, 1 adet terakota, 2 adet

lekythos, 5 adet gümüş sikke, 1 adet sürme ve kemik kabarası, 2 adet ok ucu, 1 adet bıçak, 2 adet mızrak ucu, 7 adet gümüş küpe, 2 adet yüzük, 2 adet cam amphoriskos, 1 adet cam alabastron, 1 adet kolye ele geçmiştir.

5.1.9 06BM48

06BM48 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 33.1,2). Mezarın üzeri 3 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın güney kenarında duvar örgüsünü oluşturan taşlarının alt kısmında doğal kaya oyularak kullanılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.03 m, genişlik: 0.90 m, derinlik: 1.25 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 4 farklı iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. İskeletlerin bulunuş seviyeleri dikkate alınarak mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarın kazıları sırasında ölü hediyesi olarak 1 adet amphoriskos, 1 adet olpe, 1 adet gümüş sikke ele geçmiştir.

5.1.10 05BM14

05BM14 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 33.3,4). Mezarın üzeri 3 adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.44 m, genişlik: 0.44 m, derinlik: 0.48 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda bir adet iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. Birey başı kuzeyde olmak üzere sırt üstü pozisyonda yatırılmıştır. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 1 adet bolsal, 1 adet oinochoe, 1 adet amphoriskos, 1 adet gümüş yüzük ve 1 adet demir bilezik ele geçmiştir.

5.1.11 05BM17

05BM17 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 34.1,2). Mezarın üzeri 4 adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.20 m, genişlik: 0.78 m, derinlik: 0.77 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda mezara dört gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 2 adet tek kulplu testi, 1 adet bolsal, 2 adet amphoriskos, 3 adet bronz küpe ve 19 adet gümüş sikke ele geçmiştir.

5.1.12 05BM27

05BM27 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 34.3,4). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşlarında sadece 1 tanesi yerinde

bulunmuştur. Ayrıca mezarın güney kısmı da yoğun tahribat sonucu günümüze ulaşamamıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.90 m, genişlik: 0.92 m, derinlik: 0.88 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda iskelete ait az sayıda kemik parçası dağınık olarak ele geçmiştir. Ele geçen bu bulgular mezara yapılan gömü hakkında bilgi vermemektedir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 4 adet bronz fibula, 3 adet bronz obje, 2 adet bronz bileklik ve 1 adet cam ve bronz boncuklardan oluşan kolye ele geçmiştir.

5.1.13 05BM31

05BM31 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 35.1,2). Mezarın üzeri 4 adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.44 m, genişlik: 0.44 m, derinlik: 0.90 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 4 adet iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak 1 adet yonca ağızlı guttus, 2 adet bronz obje, 1 bronz küpe, 1 adet bronz bir yüzük ve 1 adet demir obje ele geçmiştir.

5.1.14 05BM40

05BM40 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 35.3,4). Mezarın üzeri 4 adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.50 m, genişlik: 0.70 m, derinlik: 0.90 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda dört adet iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 2 adet bronz iğne ve 1 adet bronz küpe ele geçmiştir.

5.1.15 05BM54

05BM54 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 36.1,2). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşları günümüze ulaşmamıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.46 m, genişlik: 0.75 m, derinlik: 0.84 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 5 adet iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak 1 adet tava, 1 adet maşrapa, 1 adet amphoriskos, 1 adet lekythos, 1 adet skyphos, 1 adet çivi, 1 adet mızrak ucu, 1 adet bıçak, 1 adet demir obje, 1 adet bronz iğne ve 2 adet ağırşak ele geçmiştir (Lev. 36.3).

5.1.16 05BM80

05BM80 mezarı Doğu-Batı doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 37.1,2). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşlarından sadece ikisi günümüze ulaşmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.96 m, genişlik: 0.48 m, derinlik: 0.44 m olarak tespit edilmiştir (Lev. 27.1). Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda mezara dört gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda ölü hediyesi olarak 1 adet kase ve 2 adet küpe ele geçmiştir. Ayrıca mezarın kapak taşları üzerinde mezar üstü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet hydria, 1 adet bolsal ve 1 adet tek kulplu testi bulunmuştur.

5.1.17 05BM84

05BM84 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 37.3,4). Mezarın üzeri üç adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.30 m, genişlik: 0.65 m, derinlik: 0.98 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 1 adet kantharos, 1 adet tek kulplu testi, 1 adet askos, 1 adet oinochoe, 1 adet skyphos, 2 adet amphoriskos, 1 adet tabak, 1 adet strigilis, 3 adet fibula, 1 adet ok ucu, 14 adet ağırşak ele geçmiştir (Lev. 38.1).

5.1.18 05BM89

05BM89 mezarı Doğu-Batı doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 38.2,3). Mezarın üzeri üç adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.60 m, genişlik: 0.50 m, derinlik: 0.43 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda herhangi bir buluntu ele geçmemiştir (Lev. 28.1).

5.1.19 05BM95

05BM95 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 39.1,2). Mezarın üzeri dört adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.50 m, genişlik: 0.90 m, derinlik: 1.03 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarın kapak taşları üzerinde mezar üstü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet amphora, 1 adet bolsal, 1 adet demir mızrak ucu, 1 adet cam-kemik-bronz kolye, 1 adet demir bilezik ve 1 adet ağırşak bulunmuştur. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 1 adet kase, 1 adet oinochoe, 1 adet skyphos, 2 adet amphoriskos, 1 adet tabak, 1 demir

adet bilezik, 2 adet gümüş yüzük, 1 adet cam alabastron ve 1 adet bronz fibula ele geçmiştir (Lev. 39.3).

5.1.20 05BM100

05BM100 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 40.1,2). Mezarın üzeri üç adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.20 m, genişlik: 0.42 m, derinlik: 0.80 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda üç farklı bireye ait iskelet kalıntıları açığa çıkarılmış ve mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet amphoriskos ve 1 adet lekythos ele geçmiştir.

5.1.21 05BM102

05BM102 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 40.3,4). Mezarın üzeri üç adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.87 m, genişlik: 0.65 m, derinlik: 0.63 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda üç farklı bireye ait iskelet kalıntıları açığa çıkarılmış ve mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet bronz bilezik ele geçmiştir.

5.1.22 05BM106

05BM106 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 41.1,2,3). Mezarın üzeri dört adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.38 m, genişlik: 0.76 m, derinlik: 0.82 m olarak tespit edilmiştir. Mezarın iki kullanım evresi geçirdiği tespit edilmiştir. İkinci kullanım evresinde mezar orta kısmına yerleştirilen bir blok taşla iki bölüme ayrılmıştır. Bu yeni düzenleme ile mezarın güney bölümüne bir çocuğa ait yeni bir gömü yapılmış, kuzey bölüme ise eski gömüye ait ölü hediyeleri ve iskelet kalıntıları süpürülmüştür. Ele geçen buluntular doğrultusunda bu düzenlemenin 4. yüzyıl başlarında uygulandığı tespit edilmiştir. Mezarın kapak taşları üzerinde mezar üstü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet bir kase, 1 adet amphoriskos ve 1 adet bolsal bulunmuştur. Bunların dışında mezar içerisinde yapılan çalışmalarda güney bölümde ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet oinochoe, 1 adet bolsal, 2 adet gümüş bilezik, 1 adet cam alabastron ve 2 adet

bronz sikke ele geçmiştir. Mezarın kuzey bölümde ise 1 adet bolsal, 1 adet kase, 6 adet bronz fibula, 2 adet bronz iğne ve 1 adet gümüş sikke ele geçmiştir.

5.1.23 05BM123

05BM123 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 42.1,2). Mezarın üzeri iki adet kireç taşı blokla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.85 m, genişlik: 0.94 m, derinlik: 1.06 m olarak tespit edilmiştir (Lev. 27.2) Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda beş farklı bireye ait iskelet kalıntıları açığa çıkartılmıştır. İskelet kalıntılarının düzensiz olarak ele geçmesi sonucunda mezara kaç gömü yapıldığı tespit edilememiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet bolsal, 1 adet amphora, 1 adet aryballos, 2 adet gümüş sikke, 3 adet gümüş küpe, 1 adet demir bıçak, 1 adet demir yüzük ele geçmiştir.

5.1.24 04BM04

04BM04 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 42.3,4). Mezarın üzeri 1 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 3.03 m, genişlik: 0.87 m, derinlik: 1.33 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 9 farklı iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. Mezara kaç gömü yapıldığı tespit edilememiştir. Mezarın kazıları sırasında ölü hediyesi olarak 2 adet fincan, 1 adet kase, 1 adet oinochoe, 1 adet tabak, 1 adet lykion, 1 adet bronz küpe, 1 adet bronz fibula ve 2 adet ağırşak ele geçmiştir.

5.1.25 04BM10

04BM10 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 43.1,2). Mezarın üzeri 3 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.90 m, genişlik: 0.99 m, derinlik: 1.17 m Olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda dağınık olarak açığa çıkarılan iskelet kalıntıları doğrultusunda mezara tek gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet bolsal, 1 adet skyphos, 1 adet amphora, 1 adet oinochoe, 4 adet tabak, 1 adet amphoriskos, 1 adet lekythos, 1 adet demir yüzük, 2 adet gümüş yüzük, 2 adet gümüş küpe ve 18 adet sikke ele geçmiştir.

5.1.26 04BM13

04BM13 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 43.3,4). Mezarın üzeri 4 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.25 m, genişlik: 0.75 m, derinlik: 1.12 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda dağınık olarak açığa çıkarılan iskelet kalıntıları doğrultusunda mezara tek gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet bolsal, 1 adet tek kulplu testi, 1 adet cam oinochoe, 1 adet tabak ve 5 adet altın boncuk ele geçmiştir.

5.1.27 04BM14

04BM14 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 44.1,2). Mezarın üzeri 3 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.44 m, genişlik: 0.42 m, derinlik: 0.63 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 2 farklı iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. İskeletlerin bulunuş seviyeleri dikkate alınarak mezara tek gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet bolsal, 1 adet lekythos, 1 adet demir yüzük ve 3 adet cam-kemik boncuk ele geçmiştir.

5.1.28 04BM21

04BM21 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir. Mezarın üzeri üç parça plaka taş ile örtülmüştür (Lev. 44.3,4). Mezarın boyutları; uzunluk: 1.05 m, genişlik: 0.39 m, derinlik: 0.31 m olarak ölçümüştür. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda küçük boyutlarda iskelet kalıntıları tespit edilmiştir. Kalıntılar dikkate alınarak mezara tek gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet bolsal, 1 adet oinochoe ve 1 adet sığ tabak ele geçmiştir.

5.1.29 04BM23

04BM23 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 45.1,2). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşları yerinde bulunamamıştır. Mezarın batı kenarını oluşturan örgü sırası yoğun tahribat görmüştür. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.55 m, genişlik: 0.67 m, derinlik: 0.45 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda gömüye ait bir kalıntıya rastlanmamıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında 1 adet gümüş sikke ele geçmiştir.

5.1.30 04BM25

04BM25 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 45.3,4). Mezarın üzeri 3 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.85 m, genişlik: 0.60 m, derinlik: 0.50 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda bir adet iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. Birey başı kuzeyde olmak üzere sırtüstü yatırılmış, kollar yanlarda, bacaklar birbirine paralel olarak uzatılmıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet olpe, 2 adet lekythos, 4 adet gümüş sikke, 1 adet demir yüzük ve bir adet bronz kalyx cup ele geçmiştir.

5.1.31 04BM27

04BM27 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 43.5,6). Dekopaj çalışmalarında açığa çıkan mezarın kuzey bölümünde üçte birlik kısmı korunabilmiştir. Mezarın boyutları; ölçülebilen uzunluk: 0.51 m, genişlik: 0.70 m, derinlik: 0.80 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 3 farklı iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. İskeletlerin bulunuş seviyeleri dikkate alınarak mezara iki inhimasyon ve bir kremasyon gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet testi, 1 adet bolsal, 1 adet lykion, 1 adet tabak, 1 adet kase, 1 adet oinochoe ve 1 adet bronz küpe ele geçmiştir.

5.1.32 04BM28

04BM28 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 46.1,2). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşları yerinde bulunamamıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.10 m, genişlik: 0.64 m, derinlik: 0.71 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 1 adet iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmaların herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.1.33 04BM30

04BM30 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 46.3,4). Mezarın üzeri 3 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.75 m, genişlik: 0.40 m, derinlik: 0.54 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 2 farklı iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. İskeletlerin bulunuş seviyeleri dikkate alınarak mezara iki gömü yapıldığı tespit edilmiştir. İkinci

gömlü yapılırken ilk gömlüye ait kalıntılar süpürülerek yer açılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarının herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.1.34 03BM08

03BM08 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve örgü tekne tipindedir (Lev. 47.1,2). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşları yerinde bulunamamıştır. Mezarın doğu kenarı, arazinin eğimli olması nedeniyle kavis yaparak batı yönde kaymıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 3.03 m, genişlik: 0.87 m, derinlik: 1.33 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 9 farklı iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. İskeletlerin bulunuş seviyeleri ve ele geçen eserler dikkate alınarak mezarın Klasik Dönem’de inşa edildiği ve son olarak Roma Dönem’inde kullanıldığı tespit edilmiştir. Mezarın kazıları sırasında ölü hediyesi olarak bırakılmış Klasik Dönem’e tarihlenen 1 adet sikke ele geçmiştir.

5.1.35 03BM11

03BM11 mezarı Doğu-Batı doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 47.3,4). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşları yerinde bulunamamıştır. Mezarın kuzey kenarını oluşturan örgü sırası dekopaj çalışmaları sonucunda tamamen tahrip olmuştur. Mezarın boyutları; ölçülebilir uzunluk: 1.80 m, genişlik: 0.52 m, derinlik: 0.51 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda dağınık olarak iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak 1 adet testi, 1 adet skyphos, 1 adet bronz ayna ve 1 adet altın yüzük ele geçmiştir.

5.1.36 03BM14

03BM14 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve örgü tekne tipindedir (Lev. 48.1,2). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşları yerinde bulunamamıştır. Mezarın doğu kenarını oluşturan örgü sırası dekopaj çalışmaları sonucunda tahrip olmuştur. Mezarın boyutları; ölçülebilir uzunluk: 1.74 m, genişlik: 0.59 m, derinlik: 0.55 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda bir çocuğa ait iskelet kalıntısı açığa çıkarılmıştır. Bu kalıntılar mezara yapılan tek gömlüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak 1 adet tabak, 1 adet skyphos, 1 adet oinochoe, 2 adet gümüş küpe ve 1 adet bronz bilezik ele geçmiştir.

5.2 Plaka Tekne Tipi Mezarlar

Bu tip Börükçü Nekropolü'nde örgü tekne tipi mezarlardan sonra en yaygın kullanılan tiptir. 2003 ve 2007 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında bu tipi örneklendiren Klasik Döneme ait toplam 26 adet mezarın kazısı yapılmıştır. Bu tip mezarların mimarisi genel olarak toprak içine açılan bir çukurun kenarlarının dikey olarak yerleştirilen ince plaka levhalarla çevrilmesiyle oluşan mezar tipi olarak tanımlanabilir. Mezarların üzerinde yine ince plaka levhalar kapak taşı olarak kullanılmıştır. Bu mezarlar dikdörtgen formdadır ve kenar sırasında genellikle tek plaka levha kullanılmıştır. Bu levhaların boyutları ve sayıları mezarlarla birlikte farklılık göstermektedir. Ortalama kalınlıkları 0.12-0.7 m arasında değişmekte ancak bazı mezarlarda bu kalınlık artmakta ve bu da kullanılan malzeme ile ilişkilidir. Bu mezarlar diğerlerine göre daha özensiz bir mimariye sahiptir. Mezarların üst örtüsünde sayıları mezarın boyutlarına bağlı olarak değişmekle birlikte genellikle 1 adet plaka levha kullanılmıştır. Bu mezar tipinin zemini sıkıştırılmış topraktır. Klasik Döneme tarihlendirilen üç örnekte zeminde düzgün plaka levhalar kullanılmıştır (Lev. 50.2-56.2-62.4)³³¹. Tamamı dikdörtgen formda olan mezarların uzunlukları 1.23-0.34 m. Arasında değişmektedir. Plaka tekne tipi mezarlar çocuk mezarlarıdır. İçlerinde tek gömüye rastlanmış ve mezarlar genellikle kuzey- güney yönünde inşa edilmiştir³³².

Börükçü Nekropolü'nde yapılan mezar kazılarında, mimari olarak plaka tekne tipi örneklerle benzetmesine rağmen içinde hiçbir kemik ve mezar hediyesine rastlanmayan mezarlar bulunmuştur. Tüm çocuk ve bebek mezarlarında az da olsa kemik parçalarına rastlanmasına rağmen, bazı mezarlarda hiçbir kemik ve buluntu ele geçirilmemiştir³³³. Büyük olasılıkla bu iki mezar, uzakta ölmüş kişilerin anısına yapılan kenotaphlardan olmalıdır. Bu nekropolde aynı uygulamaya benzer başka mezarlara da rastlanması, bu geleneğin Klasik Dönem için yaygın olduğunu göstermektedir³³⁴.

³³¹ Zeminleri plaka levha döşeli olan mezarlar 06BM41, 05BM51 ve 04BM15 numaralı mezarlardır.

³³² Tırpan-Söğüt 2006, 261.

³³³ 04BM15, 04BM16 numaralı mezarlar. Bkz. Tırpan 2006, 259.

³³⁴ Tırpan-Söğüt 2006, 259.

5.2.1 07BM04

07BM04 mezarı Doğu-Batı doğrultuludur (Lev. 48.3,4). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka ve moloz taşlarla oluşturulan mezarın kapak taşı yerinde bulunmamaktadır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.50 m, genişlik: 0.29 m, derinlik: 0.18 m olarak tespit edilmiştir. Mezarın zemininde yarı hocer pozisyonunda yatırılmış bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda ölü hediyesi olarak 1 adet pişmiş toprak kase ele geçmiştir.

5.2.2 06BM06

06BM06 mezarı Doğu-Batı doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 49.1,2). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 2 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.57 m, genişlik: 0.46 m, derinlik: 0.21 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmaların herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.3 06BM10

06BM10 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 49.3,4). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulmuştur. Mezarın kapak taşları ve güney kenarı geçirdiği tahribat sonucunda yerinde bulunamamıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.59 m, genişlik: 0.26 m, derinlik: 0.19 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Kazı çalışmalarında 1 adet pişmiş toprak kase ele geçmiştir.

5.2.4 06BM41

06BM41 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 50.1,2). Mezarın üzeri 3 adet yerel kayrak taş ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.94 m, genişlik: 0.54 m, derinlik: 0.18 m olarak tespit edilmiştir. Mezarın zemini düzgün kesilmiş plaka taştır. Mezarda yapılan çalışmalarda küçük bir çocuğa ait iskelet kalıntıları açığa çıkarılmıştır. Birey başı kuzeyde olmak üzere yarı hocer pozisyonunda yatırılmıştır. Mezar içerisinde 1 adet bronz küpe, 1 adet demir bilezik ve 2 adet cam-kemik boncuk ele geçmiştir.

5.2.5 06BM46

06BM46 mezarı Doğu-Batı doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 50.3,4). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 2 adet yerel kayrak taş ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.80 m, genişlik: 0.56 m, derinlik: 0.36 m olarak tespit edilmiştir. Mezarın kuzey kenarını oluşturan plaka yerinde bulunmamaktadır. Yoğun olarak tahrip olmuş olan mezar içerisinde iskelet kalıntısına ulaşılammıştır.

5.2.6 05BM05

05BM05 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 51.1,2,3). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 2 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.50 m, genişlik: 0.32 m, derinlik: 0.23 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Birey başı kuzeyde sırt üstü pozisyonda yatırılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.7 05BM06

05BM06 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 52.1,2,3). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.40 m, genişlik: 0.33 m, derinlik: 0.24 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Birey başı güneyde hocer pozisyonda yatırılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.8 05BM08

05BM08 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 53.1,2). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.72 m, genişlik: 0.43 m, derinlik: 0.23 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda küçük bir çocuğa ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Birey başı güneyde hocer pozisyonda

yatırılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.9 05BM15

05BM15 mezarı, Doğu-Batı doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 53.3,4). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.59 m, genişlik: 0.36 m, derinlik: 0.23 m olarak tespit edilmiştir (Lev. 54.1). Mezarda yapılan çalışmalarda küçük bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.10 05BM25

05BM25 mezarı, Doğu-Batı doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 54.2,3). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 2 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.50 m, genişlik: 0.34 m, derinlik: 0.20 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda küçük bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.11 05BM39

05BM39 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 55.1,2). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşı yerinde bulunamamıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.54 m, genişlik: 0.48 m, derinlik: 0.27 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda iskelet kalıntısına ulaşılmamıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.12 05BM46

05BM46 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 55.3,4). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.51 m, genişlik: 0.29 m, derinlik: 0.22 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir bebeğe

ait olabilecek boyutlarda kafatası parçaları açığa çıkartılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.13 05BM51

05BM51 mezarı, Kuzeydoğu-Güneybatı doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 56.1,2). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.53 m, genişlik: 0.30 m, derinlik: 0.18 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait olabilecek boyutlarda kafatası parçaları açığa çıkartılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.14 05BM57

05BM57 mezarı, Kuzeydoğu-Güneybatı doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 56.3,4).. Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.60 m, genişlik: 0.38 m, derinlik: 0.23 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait olabilecek boyutlarda kafatası parçaları açığa çıkartılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.15 05BM70

05BM70 mezarı, Kuzeydoğu-Güneybatı doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 57.1,2).. Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri bir adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın kuzeydoğu kenarı düzgünleştirilmiş kayaya yaslandırılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.70 m, genişlik: 0.36 m, derinlik: 0.26 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.16 05BM93

05BM93 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 57.3,4). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri iki adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.46 m, genişlik: 0.30 m, derinlik: 0.20 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.17 05BM98

05BM98 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 58.1,2). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri bir adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın güney kenarında plaka taş kullanılmamış, bu yönde doğal kayaya yaslandırılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.55 m, genişlik: 0.30 m, derinlik: 0.25 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.18 05BM107

05BM107 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 58.3,4). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşı yerinde bulunamamıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.85 m, genişlik: 0.39 m, derinlik: 0.26 m olarak tespit edilmiştir (Lev. 59.1). Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda küçük boyutlarda iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.19 05BM109

05BM109 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 59.2,3). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşı yerinde bulunamamıştır. Mezarın güney ve batı kenarlarında plaka taşlar üzerinde tek sıra örgü kullanılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.90 m, genişlik: 0.40 m, derinlik: 0.37 m olarak tespit edilmiştir (Lev. 60.1). Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet gümüş sikke ele geçmiştir.

5.2.20 05BM111

05BM111 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 60.2,3). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşı yerinde bulunamamıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.50 m, genişlik: 0.35 m, derinlik: 0.27 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda küçük boyutlarda iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.21 04BM01

04BM01 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 61.1,2,3). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 3 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.23 m, genişlik: 0.40 m, derinlik: 0.33 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir adet iskelet açığa çıkarılmıştır. Birey başı güneyde olmak üzere sırtüstü yatırılmıştır. Başının her iki yanına küçük taşlardan olan destekler yerleştirilmiştir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarının herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.2.22 04BM02

04BM02 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 62.1,2). Dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla oluşturulan mezarın üzeri 2 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.68 m, genişlik: 0.22 m. Derinlik: 0.20 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Kazı çalışmalarında 1 adet pişmiş toprak tabak ele geçmiştir.

5.2.23 04BM15

04BM15 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve plaka tekne tipindedir (Lev. 62.2,3). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşları yerinde bulunamamıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.35 m, genişlik: 0.27 m, derinlik: 0.25 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda gömüye ait bir kalıntıya rastlanmamıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır.

5.2.24 04BM16

04BM16 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve plaka tekne tipindedir (Lev. 62.1,2). Mezarın üzeri 1 adet kireç taşı levha ile örtülmüştür. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.46 m, genişlik: 0.37 m, derinlik: 0.26 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda gömüye ait bir kalıntıya rastlanmamıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır.

5.2.25 04BM17

04BM17 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve plaka tekne tipindedir (Lev. 62.3,4). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşları yerinde bulunamamıştır. Mezarın

boyutları; uzunluk: 0.86 m, genişlik: 0.27 m, derinlik: 0.28 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda bir çocuğa ait iskelet kalıntıları açığa çıkarılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır.

5.2.26 03BM16

03BM16 mezarı Doğu-Batı doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 64.1,2). Mezarın üst örtüsünü oluşturan iki kapak taşından biri yerinde bulunmuştur. Mezarın kuzey ve güney kenarları dekopaj çalışmaları sonucunda tamamen tahrip olmuştur. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.45 m, genişlik: 0.38 m, derinlik: 0.20 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda küçük boyutlarda iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet skyphos ele geçmiştir.

5.2.27 03BM18

03BM18 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu ve plaka tekne tipindedir (Lev. 64.3,4). Mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşları yerinde bulunamamıştır. Mezarın güney ve batı kenarları dekopaj çalışmaları sonucunda tamamen tahrip olmuştur. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.53 m, genişlik: 0.28 m, derinlik: 0.23 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda iskelet kalıntısına ulaşılamamıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet kase ele geçmiştir.

5.3 Oygu Tekne Mezarlar

2003 ve 2007 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında bu tipi örneklendiren Klasik Döneme ait toplam 15 adet mezarın kazısı yapılmıştır. Bu tip mezarların mimarisi genel olarak toprak içine açılan bir çukurdan ibarettir. Mezarların üzerinde yine ince plaka levhalar kapak taşı olarak kullanılmıştır. Bu mezarlar dikdörtgen formdadır ve kenarların ovalleştirildiği görülmektedir. Genellikle küçük boyutlarda olan bu tip mezarlar sadece çocuklara has bir uygulama değildir. Aynı şekilde yetişkin bireyler içinde aynı tip mezarlar kullanılmaktadır. Bu mezarların basit toprak mezarlardan farkı mezar için tercih edilen zeminin daha sert bir yapıya sahip olması ve bunun sonucunda formunun bozulmadan kalabilmiş olmasıdır.

5.3.1 07BM14

07BM14 mezarı Kuzeydoğu-Güneybatı doğrultuludur (Lev. 65.1,2,3). Kireç taşından yapılmış mezar kapakları büyük ölçüde hasar görmüştür. Mezarın girişi güney yöndedir. Giriş, çevresi yarım daire formda doğal kaya oyularak oluşturulmuş ve tek blok halinde kireçtaşından yapılmış bir plakayla kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluğu: 3.46 m, genişliği: 0.93 m, derinliği: 1.10 m Olarak tespit edilmiştir. Mezara 2 gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Birinci gömüye ait 2 adet iskelet kalıntısı mezarın güneydoğusuna süpürülmüş olarak açığa çıkartılmıştır. İkinci gömü mezarın batı kenarına paralel olarak başı kuzeybatıda yer almak üzere sırt üstü yatırılmış halde ele geçmiştir. Mezarda ele geçen buluntuların hepsi birinci gömüye ait iskelet kalıntıları arasında ele geçmiştir. Mezarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet gümüş sikke, 28 adet bronz-kemik-cam boncuk, 8 adet demir ok ucu, 1 adet demir cımbız, 14 adet bronz fibula, 2 adet bronz iğne, 6 adet pişmiş toprak ağırşak ele geçmiştir.

5.3.2 05BM07

05BM07 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 66.1,2,3). Doğal toprak zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri 3 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.46 m, genişlik: 0.28 m, derinlik: 0.38 m Olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Birey başı kuzeyde hocer pozisyonunda yatırılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında, kapak taşı seviyesinde 1 adet kandil ve 1 adet ağırşak ele geçmiştir.

5.3.3 05BM52

05BM52 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 67.1,2). Doğal kaya zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.57 m, genişlik: 0.32 m, derinlik: 0.33 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda küçük boyutlarda az sayıda iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Mezarın kapak taşı üzerinde ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet kase ele geçmiştir.

5.3.4 05BM53

05BM53 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 67.3,4). Doğal toprak zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri 4 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.72 m, genişlik: 0.50 m, derinlik: 0.55 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda küçük boyutlarda az sayıda iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.3.5 05BM58

05BM58 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 68.1,2,3). Doğal toprak zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri 4 adet kireç taşı levha ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.42 m, genişlik: 0.32 m, derinlik: 0.57 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda kremasyon olarak yapılmış gömüye ait küçük boyutlarda az sayıda yanmış iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak 2 adet fibula ele geçmiştir.

5.3.6 05BM60

05BM60 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 69.1,2). Doğal kaya zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.23 m, genişlik: 0.48 m, derinlik: 0.39 m olarak tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda küçük bir çocuğa ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Birey kafası kuzeyde olmak üzere sırt üstü yatırılmış, kolları iki yanda ve bacaklar paralel uzatılmıştır. Bireyin sağ eline avuç içinde 6 adet aşık kemiği ele geçmiştir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet oinochoe, 1 adet bolsal, 1 adet kase, 2 adet bronz küpe ve 1 adet ağırşak ele geçmiştir.

5.3.7 05BM61

05BM61 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 69.3,4). Doğal kaya zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.66 m, genişlik: 0.33 m, derinlik: 0.31 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Birey başı kuzeyde hocer pozisyonunda yatırılmıştır.

Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.3.8 05BM62

05BM62 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 70.1,2). Doğal kaya zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.83 m, genişlik: 0.23 m, derinlik: 0.24 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda yetişkin bir bireye ait yanmış kemik parçaları açığa çıkarılmıştır. Buda mezara kremasyon gömü yapıldığını göstermektedir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.3.9 05BM63

05BM63 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 70.3,4). Doğal kaya zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri 1 adet kireç taşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.98 m, genişlik: 0.23 m, derinlik: 0.21 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda yetişkin bir bireye ait yanmış kemik parçaları açığa çıkarılmıştır. Buda mezara kremasyon gömü yapıldığını göstermektedir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 2 adet fibula ele geçmiştir.

5.3.10 05BM71

05BM71 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 71.1,2). Doğal kaya zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri üç adet kireç taşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.78 m, genişlik: 0.35 m, derinlik: 0.27 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda küçük parçalar halinde iskelet kalıntıları açığa çıkarılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.3.11 05BM75

05BM75 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 71.3,4). Doğal kaya zemin oyularak oluşturulan mezarın üst örtüsünü oluşturan kapak taşı yerinde bulunamamıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 0.62 m, genişlik: 0.30 m, derinlik: 0.22 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan

çalışmalarda küçük parçalar halinde iskelet kalıntıları açığa çıkarılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.3.12 05BM103

05BM103 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 72.1,2,3). Doğal toprak zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri dört adet kireç taşı blok ile kapatılmıştır. Mezarda kapak taşarının altında, bu taşları desteklemek amacıyla tek sıra örgü bulunmaktadır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.11 m, genişlik: 0.80 m, derinlik: 0.98 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda iki adet iskelet açığa çıkarılmıştır. Mezara tek gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet oinochoe ve 1 adet omphaloslu kase ele geçmiştir.

5.3.13 05BM108

05BM108 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve oygu tekne tipindedir (Lev. 73.1,2). Doğal toprak zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri dört adet kireç taşı blok ile kapatılmıştır. Mezarda kapak taşarının altında, bu taşları desteklemek amacıyla tek sıra örgü bulunmaktadır. Mezarın boyutları; uzunluk: 2.51 m, genişlik: 0.78 m, derinlik: 1.20 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda dört adet iskelet açığa çıkarılmıştır. Mezarda yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet kase, 1 adet tabak ve 1 adet oinochoe ele geçmiştir.

5.3.14 04BM07

04BM07 mezarı, Kuzey-Güney yönlü ve oygu tekne tipindedir (Lev. 73.3,4). Mezarın üzeri 3 adet kireçtaşı blok ile kapatılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.90 m, genişlik: 0.99 m, derinlik: 1.17 m olarak tespit edilmiştir. Mezar içerisinde yapılan çalışmalarda 7 farklı iskelete ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır. Mezara kaç gömü yapıldığı tespit edilememiştir. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet bolsal, 1 adet sürahi, 1 adet yüksek ayaklı çanak, 1 adet ağırşak ve 1 adet gümüş sikke ele geçmiştir.

5.4 Oda Mezar

Antik dönemde oda mezar geleneği Myken Dönemi'ne kadar gitmektedir ve bu dönemle birlikte oda mezarlar bir yamaç boyunca genellikle gruplar halinde

sıralanmaktadır³³⁵. Batı Anadolu'daki en erken oda mezarları Rhodos, Kos, Miletos, ve Müsgebi'de görülmektedir. Karia'da Erken Protogeometrik Dönem'e kadar giden oda mezar örnekleri Arkaik ve Klasik Dönemler'de varlığını kesintisiz olarak devam ettirmiştir³³⁶. M.Ö. 5–4 yüzyıllarda Rhodos, Thera ve Girit'te oda mezarı geleneğinin sürdüğü görülmektedir³³⁷. Karia Bölgesinde özellikle MÖ 4. yy'ın ikinci yarısından itibaren daha yaygın olarak görülen oda mezarlar, Lydia'daki tümülüslerde görülen dromoslu mezar odaları ile benzerlik göstermektedir.

Karia Bölgesi'ndeki oda mezarlarda farklı tip ve düzenlemeler görülmektedir. Bu çeşitliliği belirleyen nedenlerin başında, ekonomik güç ve topografik özellikler ile birlikte dönemin gelenekleri de önemli rol oynamış olmalıdır. Yeraltı oda mezarları, çeşitli malzeme ve tekniklerde yapılmıştır. Halikarnasos yarımadasında yer alan Myndos, Gündoğan, Assarlık ile yarımada'nın kuzey kıyısında Türkbükü'nde, İç Karia Bölgesi'nde Lagina'da ve Akdağ'da anakayayanın oyulması ile yapılmış oda mezarlar bulunur. Anakayanın dışında mermer ya da kireçtaşı'nın düzgün bloklar halinde kesilerek, bindirme tekniğinde, isodomik düzende yerleştirilmesi ile yapılan oda mezar örnekleri de yaygındır. Bunlar, Mylasa-Beçin'de, Mylasa'da, Alabanda ve Lagina Yayalar mevkiindeki mezarlarda olduğu gibi mermerden, ya da Idyma'da, Mylasa yakınlarında Hüsamlar Köyü Mengefe Mevki'nde, Alinda, Iasos, Pladasa ve Theangela'daki mezarlarda olduğu gibi iyi kalitede kireçtaşı'ndan da yapılmıştır. Börükçü Nekropolü'nde Klasik Döneme tarihlenen bir adet oda çukur dromoslu oda mezarın kazısı yapılmıştır.

5.4.1 06BM22

06BM22 mezarı kareye yakın ve tek odalıdır. Mezarın bulunduğu alan doğal kaya oyularak oluşturulmuştur. Giriş kısmı zeminden yaklaşık olarak 1 m derinlikte bulunan mezar odası girişinden sağlanmaktadır. Bu alan, mezar girişinin önündeki doğal kayanın “U” şeklinde oyulması ile oluşturulmuştur (Lev. 74.1). Bu oygu sonrasında mezar giriş kapısının doğusunda ve batısındaki bazı eksik kısımlar örgü taş sırası ile doldurularak daha gösterişli bir giriş sağlanmıştır. Mezara son gömü

³³⁵ Waldbaum 1966, 335.

³³⁶ Karia'daki en erken mezarlar için bkz. Paton 1887, 73 vd; Long 1958, 302 vd.

³³⁷ Kurtz – Boardman 1971, 193.

yapıldıktan sonra mezar girişini kapatan blok taş yerine yerleştirilmiş ve dromos toprak ile doldurularak örtülmüştür. Mezar üst kısmına ise kırık kiremit, moloz taş ve pithos parçalarından oluşan dolgu malzeme serpilmiş ve en son olarak ta çevreden sökülen orta büyüklükte kaya kütleleri yerleştirilerek alana doğal bir görünüm kazandırılmış ve böylelikle mezar gizlenmiştir.

Mezar giriş kısmı olarak, Patara mezarlarıyla³³⁸ benzerlikler göstermektedir. Patara mezarlarında da Börükçü mezarında görülen çukur dromos görülmektedir. Fakat mezar odası içindeki gezinti yerlerinden dolayı bu mezarlardan ayrılmaktadır.

Kuzey-güney yönlü inşa edilen oda mezarın girişi güneyde ve ortadadır (Lev. 74.2). Mezarın girişi ise 0,56 m genişliğinde ve 0,97 m yüksekliğindedir. Söveler ve lento üzerinde 0,03 m genişliğinde ve 0,5 m derinliğinde kapak taşının rahat oturması için oyulmuş yuvalar yer almaktadır. Girişte 0,56x0,58 m ebatlarında, 0,10 m yüksekliğinde plaka taş eşik olarak kullanılmıştır. Mezarın duvarları, düzgün olarak kesilmiş dikdörtgen prizma şeklindeki yapı taşları ile oluşturulmuştur. Duvarlarda kullanılan taşlar ise, düz yüzeyli, kaba yonulu, düz kenarlı dikdörtgen taşlardan oluşmaktadır. Duvarın birçok yerinde belirli bir derz sırası takip edilememektedir (Lev. 74.3,4). Mezar odası duvarlarının dış yüzeyleri hakkında mezarın yer altı oda mezarı olmasından dolayı bilgi edinilememektedir. İç yüzeyi ise kaba yonulu olarak bırakılmıştır. Mezar odası 1,35x2,30 m ölçülerinde, 1,31 m yüksekliğindedir (Lev. 75.1,2). Mezarda kline kullanılmamıştır. Yapılacak olan gömüler direk olarak mezar zeminine yatırılmıştır. Mezar zemini sıkıştırılmış toprak ve küçük kireç taşı parçalarından oluşmaktadır. Mezar zemini, eşik taşının yaklaşık olarak 0,10 m alt seviyesinden başlamaktadır.

Mezar tavanı 4 adet düz, kabaca kesilmiş, kalınlıkları 0,29x0,55 m arasında değişen ölçülerde olan plaka kireç taşlarıyla örtülmüştür. Kullanılan plaka taşlar dikdörtgen ölçülere yakın olup, boyutları birbirinden farklıdır. Kapak taşlarının iç yüzeylerinde, dış yüzeylere oranla daha iyi bir işçilik göze çarpmaktadır. Mezar tavanının üstü, mezarın soyulmasını önlemek amacıyla kırık kiremit, moloz taş ve

---

³³⁸ Demirel 1998, 25.

pithos parçalarından oluşan dolgu malzeme ile kapatılmış ve en son alandan sökülen büyük doğal kayalarla örtülmüştür.

Çalışmalar sonucunda mezara toplam sekiz iskelete ait kafatası ve en az üç adet gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Mezar hediyesi olarak 2 adet oinochoe, 3 adet tek kulplu testi, 1 adet olpe, 1 adet tabak, 5 adet bolsal, 2 adet skyphos, 2 adet amphora, 1 adet amphoriskos, 4 adet kandil, 2 adet kase, 1 adet cam boncuk ve 1 adet bronz sikke ele geçmiştir.

5.5 Sanduka Tipi Mezarlar

Börükçü Nekropolü'nde yapılan çalışmalarda mermer sanduka tipinde beş adet mezarın kazısı tamamlanmıştır. Bu mezarlardan sadece ikisinde Klasik döneme ait eserler ele geçmiştir. Bu tür mezarların örnekleri özellikle Hellenistik Dönemde, Börükçü'de³³⁹, Mylasa ve Beçin'de³⁴⁰, Alinda Nekropolü'nde³⁴¹ ve Stratonikeia Akdağ Nekropolü'nde³⁴² görülmektedir. Börükçü Nekropolü'nde Hellenistik Dönem sonrasında bu mezar tipinin yaygınlaşması, bölgede Stratonikeia hâkimiyetinin etkisi olarak yorumlanabilir³⁴³.

Mezarların mimarisi genel hatlarıyla şu şekildedir. Kabaca düzeltilerek dikdörtgen forma getirilmiş bir kapak taşına sahiptir. Tekne kısmında her kenarda bir adet olmak üzere mermer blok taşlar kullanılmıştır. Bu blokların içe bakan yüzleri düzgün şekilde kesilmiş ve çentiklenerek bırakılmışken dışa bakan yüzleri ise tamamen kaba yonu bırakılmıştır. Uzun kenarlarda blokların içe bakan yüzlerinde, kısa kenarlarla birleşme noktalarına 2-4 cm derinliğinde yuvalar açılarak kısa kenarlar bu yuvalara yerleştirilmiştir. Mezarlardan birinin zemininde mermer blok taş diğesinde ise zemin sıkıştırılmış doğal topraktır. Mezarların her ikisine de tek gömü yapılmıştır.

³³⁹ Tırpan – Söğüt 2010, 517, 525, Res. 3.

³⁴⁰ Kızıl 2009, 401, M50, Res. 59, M50, 406, Res. 163.

³⁴¹ Özkaya – San 1999, 268.

³⁴² Tamsü Polat 2013, 252.

³⁴³ Stratonikeia Karia Bölgesinin önemli kentlerinden biridir. Suriye kralı I. Seleukos'un Makedonia kralı Antigonos ile M.Ö. 281 yılında yaptığı Krupedeion savaşını kazanması üzerine Karia Bölgesi Seleukosların egemenliği altına girmiştir. Antik kaynaklarda şehri I. Antiochos'un kurduğu ve şehre karısı Stratonika'nın adını verdiği belirtilmektedir.

5.5.1 05BM66

05BM66 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve sanduka tipindedir (Lev. 76.1,2). Dikey olarak yerleştirilmiş dikdörtgen formda mermer bloklarla oluşturulan mezarın üzeri yine aynı formda bir adet mermer blok ile kapatılmıştır. Mezarın mimarisini oluşturan bloklar iri grenli beyaz mermerden yapılmış ve içe bakan yüzleri düzgün kesilmiş, dışa bakan yüzleri ise tamamen kaba yonu olarak bırakılmıştır. Mezarın zemini aynı özelliklere sahip beyaz mermer bloktan oluşmaktadır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.16 m, genişlik: 0.45 m, derinlik: 0.49 m olarak tespit edilmiştir (Lev. 76.3). Mezarda yapılan çalışmalarda bir çocuğa ait olan iskelet kalıntıları açığa çıkartılmıştır. Birey başı güneyde olmak üzere sırtüstü yatırılmış, kollar yanlarda ve bacaklar paralel olarak uzatılmıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet tek kulplu testi, 1 adet bolsal, 1 adet lekythos, 1 adet gümüş kolye ucu ve 2 adet gümüş küpe ele geçmiştir.

5.5.2 05BM68

05BM68 mezarı, Kuzey-Güney doğrultulu ve sanduka tipindedir (Lev. 77.1,2). Dikey olarak yerleştirilmiş dikdörtgen formda mermer bloklarla oluşturulan mezarın üzeri yine aynı formda bir adet mermer blok ile kapatılmıştır. Mezarın mimarisini oluşturan bloklar iri grenli beyaz mermerden yapılmış ve içe bakan yüzleri düzgün kesilmiş, dışa bakan yüzleri ise tamamen kaba yonu olarak bırakılmıştır. Mezarın boyutları; uzunluk: 1.07 m, genişlik: 0.41 m, derinlik: 0.44 m olarak tespit edilmiştir (Lev. 77.3). Mezarda yapılan çalışmalarda bir çocuğa ait olan iskelet kalıntıları açığa çıkartılmıştır. Birey başı güneyde olmak üzere sırtüstü yatırılmış, kollar yanlarda ve bacaklar paralel olarak uzatılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet skyphos, 1 adet oinochoe, 1 adet kase ve 2 adet bronz küpe ele geçmiştir.

5.6 Çömlek Mezarlar

5.6.1 06BM44

06BM44 mezarı Doğu-Batı doğrultulu bir çömlek mezardır (Lev. 781,2). Amphoranın doğu yönde bulunan ağız kısmı bir plaka taşla kapatılmıştır. Ayrıca etrafı da plaka taşlarla çevrelenmiştir. Amphora içinde bir bebeğe ait küçük kemik

parçaları ele geçmiştir. Mezar hediyesi olarak 1 adet yüksek ayaklı çanak ele geçmiştir.

5.6.2 05BM50

05BM50 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu bir çömlek mezardır (Lev. 78.3,4). Çömleğin kuzey, doğu ve güney yönleri dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşlarla desteklenmiştir. Çömlek içerisinde yapılan çalışmalarda küçük boyutlarda iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak 1 adet yüksek ayaklı çanak ele geçmiştir.

5.6.3 05BM121

05BM121 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu bir çömlek mezardır (Lev. 79.1,2). Çömlek içerisinde yapılan çalışmalarda küçük boyutlarda iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Başı güneydoğuda olmak üzere hocer pozisyonda yatırılmıştır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.7 Pithos Mezarlar

Börükçü Nekropolün'de Klasik Döneme tarihlenen altı adet pithos mezarın kazısı yapılmıştır. Yön birliği olmayan mezarlardan üç tanesi doğu-batı doğrultuda, iki tanesi kuzey-güney ve bir tanesinde kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda yerleştirilmiştir.

5.7.1 06BM16

06BM16 mezarı Doğu-Batı doğrultulu bir pithos mezardır (Lev. 79.3,4). Pithosun doğu yönde bulunan ağız kısmı bir plaka taşla kapatılmıştır. Pithos içerisinde yapılan çalışmalarda toplam üç adet kafatası ele geçmesine rağmen 1 gömü tespit edilmiştir. Bu kafatasları ve kemiklerin ölçülerinden ve mezar dışında ortaya çıkarılan emzikli kaptan dolayı bu iskeletler bebeklere ait olmalıdırlar. Mezar hediyesi olarak 1 adet tek kulplu testi, 1 adet guttus, 1 adet tabak, 1 adet lekythos ele geçmiştir.

5.7.2 06BM20

06BM20 mezarı Doğu-Batı doğrultulu bir pithos mezardır (Lev. 80.1,2). Pithosun doğu yönde bulunan ağız kısmı bir plaka taşla kapatılmıştır. Pithos içerisinde yapılan çalışmalarda küçük boyutlarda kemik parçalarına rastlanılmıştır. Kemiklerin boyutu dikkate alınarak bir bebeğe ait oldukları söylenebilir. Ölü hediyesi olarak 1 adet skyphos, 1 adet kase, 1 adet tabak ele geçmiştir.

5.7.3 05BM65

05BM65 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu bir pithos mezardır (Lev. 80.3,4). Pithos içerisinde yapılan çalışmalarda hocer pozisyonunda yatırılmıştır bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet kase, 1 adet bolsal ve 1 adet chytra ele geçmiştir.

5.7.4 05BM112

05BM112 mezarı Kuzey-Güney doğrultulu bir pithos mezardır (Lev. 81.1,2). Güney yönde bulunan ağız kısmı dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşla kapatılmıştır. Pithos içerisinde yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Birey hocer pozisyonunda yatırılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 2 adet maşrapa, 1 adet guttus, 2 adet fincan, 1 adet kemik boncuk ve 1 adet kemik kolye ucu ele geçmiştir.

5.7.5 05BM127

05BM127 mezarı Kuzeybatı-Güneydoğu doğrultulu bir pithos mezardır (Lev. 81.3,4). Güneydoğu yönde bulunan ağız kısmı dikey olarak yerleştirilmiş plaka taşla kapatılmıştır. Pithos içerisinde yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Birey hocer pozisyonunda yatırılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet skyphos ve 1 adet bir boncuk ele geçmiştir.

5.7.6 04BM08

04BM08 mezarı Kuzeybatı-Güneydoğu doğrultulu bir pithos mezardır (Lev. 82.1,2). Pithos içerisinde yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına

ulaşılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet skyphos ele geçmiştir.

5.8 Urne Tipi Mezarlar

Börükçü Nekropolün'de Klasik Döneme tarihlenen üç adet urne mezarın kazısı yapılmıştır.

5.8.1 06BM36

06BM33 mezarı Doğu-Batı doğrultulu bir urne mezardır (Lev. 82.3,4). Urne içerisinde yapılan çalışmalarda yanmış iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Mezar kabı içerisinde yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamış ancak mezar dışında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet amphoriskos ele geçmiştir.

5.8.2 05BM09

05BM09 mezarı Doğu-Batı doğrultulu bir urne mezardır (Lev. 82.4,5). Urnenin doğu yönde bulunan ağız kısmı bir plaka taşla kapatılmıştır. Kuzey, doğu ve batı yönleri plaka taşlarla desteklenmiş urnenin üzerinde plaka bir taşla örtülmüştür. Urne içerisinde yapılan çalışmalarda bir bebeğe ait iskelet kalıntılarına ulaşılmıştır. Birey başı doğuda hoker pozisyonunda yatırılmıştır. Bu mezara yapılan tek gömüyü oluşturmaktadır. Mezarda yapılan kazı çalışmalarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır.

5.8.3 03BM12

03BM12 mezarı bir urne mezardır. Dekopaj çalışmaları sırasında parçalanmış olan urne dip kısmı üzerine oturtulmuştur. Urnenin çevresinde yapılan çalışmalarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 2 adet lekythos, 1 adet askos, 6 adet ağırşak ve 2 adet cam boncuk ele geçmiştir.

5.9 Basit Toprak Mezarlar

Börükçü Nekropolü'nde, doğal toprak yapısını oluşturan beyaz ve kahverengi toprak içerisine açılan bir çukura cesedin yatırıldığı mezar örnekleri de vardır. Toprağa cesedin yerleştirilebileceği uygun büyüklükte kazılmış dikdörtgen biçimli çukurlara, toprağa herhangi bir müdahale söz konusu olmaksızın; bir başka deyişle mezarın etrafına taş vb. herhangi bir madde döşenmeksizin, mezar armağanlı ya da armağansız olarak ölünün defnedilmesiyle gerçekleştirilen gömü biçimi basit toprak mezar olarak tanımlanmaktadır. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken bir nokta, bu mezarlarda organik maddeden yapılmış ve zamanın tahribatına dayanamayan veya kazılarda saptanamayan bazı materyallerin gömü işlemi sırasında konulup konulmadığının arkeometrik yöntemler haricinde saptamanın oldukça güç olduğudur. Ancak mezar içinde ele geçen buluntulardan yola çıkarak bu konuda bazı sonuçlara ulaşılabilir. Örneğin; mezarda ele geçen iğne ve fibula benzeri eserler ölünün giydirildiğine kanıt olarak ileri sürülebilir.

Börükçü Nekropolü'nde sadece üst örtüsü plaka taşlarla kapatılmış örnekleri de bulunan bu mezarlar oygu tekne olarak isimlendirdiğimiz mezarlardan farklıdır. Oygu tekne mezarlar sert bir kist içerisine oyulmuş ve oyulduğu şeklini muhafaza eden mezarlardır. Ancak bu tip mezar doğrudan toprak içerisine açılan bir çukura yapılan gömü şeklindedir. Yetişkin bir bireyler için yapılmış olan mezarın derinliği örgü tekne yetişkin mezarlarına göre çok azdır. Aynı çukura iki cesedin aynı anda yatırıldığı bir örnek mevcuttur. Diğer mezarlardan bağımsız olarak ayrı bir alanda tek başına bulunan bu mezarlar, mezar sahibinin maddi durumundan çok ölü gömme adetine bağlı olarak yapılmışlardır. 2004 yılında kazısı yapılan bir örnekte bireyin ayak hizasına bırakılmış pişmiş toprak kaplar ve kucağında beş adet sikke ele geçmiştir. Benzer şekilde 2007 yılında kazısı yapılan bir örnekte de ithal pişmiş toprak bir lekythos ve gümüş bir küpe ele geçmiş olması bu düşüncelyi doğrulamaktadır. Börükçü Nekropolü'nde basit toprak mezarlara genellikle inhumasyon gömü yapılmaktadır. Ancak kremasyon gömünün yapıldığı örneklerde mevcuttur. Bu tip mezarlardan Klasik Döneme tarihlenen 3 örnek tespit edilmiştir.

5.9.1 07BM02

07BM02 mezarı Kuzey-Güney doğrultuludur (Lev. 83.1,2). Mezarın boyutları; uzunluk: 1.60 m, genişlik: 0.70 m olarak tespit edilmiştir (Lev. 83.3). Toprak zemin oyularak oluşturulan mezarın üzeri 4 adet plaka taşla kapatılmıştır. Mezara gömü kremasyon olarak yapılmıştır. Mezarda ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet pişmiş toprak kase, 1 adet pişmiş toprak oinochoe, 1 adet bronz fibula ve 1 adet bronz iğne ele geçmiştir.

5.9.2 07BM17

07BM17 mezarı basit toprak mezardır (Lev. 84.1,2). Mezarı çevreleyen herhangi bir mimari blok yoktur. Önemli ölçüde tahrip olmuş olan mezarda iskelete ait sade birkaç kemik parçası dağınık olarak ele geçmiştir. Mezarda yapılan kazılar sırasında ölü hediyesi olarak bırakılmış 1 adet pişmiş toprak amphoriskos, 1 adet pişmiş toprak lekythos, 3 adet cam boncuk, 1 adet gümüş küpe ve 1 adet demir yüzük ele geçmiştir.

5.9.3 05BM12

05BM12 mezarı Kuzey-Güney doğrultuludur (Lev. 84.3,4). Mezarın boyutları; uzunluk: 1.13 m, genişlik: 0.36 m olarak tespit edilmiştir. Toprak zemin oyularak oluşturulan mezara iki birey başları kuzeyde olmak üzere sırt üstü yatırılmıştır. Mezarda yapılan kazılar sırasında ölü hediyesi olarak 1 adet maşrapa ve 2 adet bronz küpe ele geçmiştir.

6. SONUÇ

Börükçü Nekropolü Stratonikeia ve Lagina arasında bulunan kutsal yol üzerinde, doğu-batı yönde eğimli bir yamaç üzerinde yer almaktadır. 2002 ile 2009 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında Klasik Dönem'e tarihlenen 95 adet mezarın kazısı yapılmıştır.

Nekropolün bulunduğu arazi yapısı mezarların düzenlenmesinde etkili rol oynamıştır. Doğubatı yönde eğimli arazi üzerine kurulan nekropol düzenlenirken belirli teraslar oluşturulmuş ve bu teraslara mezarlar inşa edilmiştir. Bu düzenlemenin sonucu olarakta mezarlar, teras duvarlarının arkasına gelecek şekilde genellikle kuzey-güney doğrultuda yerleştirilmiştir.

Börükçü Nekropolü'nde Klasik Dönem'de dokuz farklı mezar tipi kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunların içerisinde “örgü tekne tipi” en yoğun kullanılan mezar tipidir. Bu tip mezarlar genel olarak; toprak içerisine açılan bir çukurun yan taraflarına duvar örülmesi ve bu şekilde ortaya çıkan mekanın üst kısmının yassı blok taşlarla kapatılması ile oluşan mezar tipi olarak tanımlanabilir. İkinci olarak en çok kullanılan mezar tipi “plaka tekne” tipidir. Daha basit bir mimariye sahip olan bu mezar tipi, genel olarak toprak içine açılan bir çukurun kenarlarının dikey olarak yerleştirilen ince kayrak taş levhalarla çevrilmesiyle oluşturulmuşlardır. Bu tip mezarlara yapılan kazılar sonucunda küçük yaşta çocukların ya da bebeklerin gömüldüğü tespit edilmiştir. Börükçü Nekropolü'nde Klasik Dönem mezarları arasında bir adet oda mezar bulunmaktadır. Diğer mezar tipleri arasında, doğal kaya zeminin kazılarak açılan çukurun üzerinin plaka taşla örtülmesiyle oluşturan “oygu tekne” tipi, mermer blokların kullanıldığı “sanduka” tipi ve mimariye sahip olmayan “basit toprak” tip mezarlar vardır. Son olarak gömünün pişmiş toprak kaplar içerisine yapıldığı pithos, çömlek ve urne mezarlar bulunur.

Börükçü Nekropolü'nde Klasik Dönemde iki tip gömü biçiminin uylandığı tespit edilmiştir (Tablo 3.1,2). Bunlardan birincisi inhumasyon, ikincisi kremasyon gömüdür. Klasik Dönem mezarları içinde oygu tekne, urne, basit toprak ve örgü

tekne tipi olmak üzere beş adet mezarda kremasyon gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Hem kremasyon hem inhumasyon gömü biçiminin birlikte uygulandığı bir örnekte nekropolde mevcuttur³⁴⁴. Börükçü Nekropolü'nde yapılan çalışmalarda tespit edilen, kremasyon gömüler için düzenlenmiş bir yakma alanı bulunmamaktadır. Mezarların yakın çevresinde tespit edilen küçük yanık tabakalarının mezar sunuları ve ölü yemekleri ile ilgili olmalıdır. Kremasyon gömü için böyle bir yakma alanının tespit edilmemiş olması ve kremasyonun mezar içerisinde yapıldığına dair bir iz bulunmaması cesetlerin Nekropol alanının dışında farklı bir alanda yakılarak kemiklerin toplanıp daha sonra mezarlara, geriye kalıntı bırakmayan bez torbalar içinde bırakılmış olduğunu düşündürmektedir³⁴⁵. Bu duruma örnek olan mezarlarda buluntular arasında yer alan bronz iğneler ve bronz fibulalar, bireylere ait küllerin içinde taşındığı, bu iş için özel olarak kullanılan bez torbalar ya da özenle katlanarak bohça şekline sokulmuş bez örtüler ile ilgili olmalıdır.

İnhumasyon gömü biçimi, ölü bedeninin, toprakta açılan bir çukura ya da toprak altına hazırlanmış, etrafı taslarla çevrili bir tekne mezar veya pişmiş toprak bir kap içine konularak gömülmesi anlamına gelmektedir. İnhumasyon gömünün uygulamasında cesedin yatışılış şekliyle ilgili iki farklı uygulama vardır. Bunlardan biri, ölünün ana rahmindeki pozisyon olarak tanımlanan dizleri ve kollarının gövdeye doğru kıvrılarak yapılan hocker, diğeri ölünün sırt üstü yatırılması anlamına gelen dorsal pozisyonudur. Börükçü Nekropolü'nde Klasik Dönem mezarlarında bu iki farklı uygulamaya da rastlanmaktadır. Mezarlarda cesedin yatırılış şekli açısından ayırıcı tespitler yapmak mümkün olmamaktadır. Bunları çocuk ve yetişkin mezarları olarak ayırmak daha doğrudur.

Çocuk mezarlarında ağırlı olarak hocker biçimi uygulanmıştır. Kazısı yapılan çocuk mezarlarından onbir adet mezarda hocker gömü biçimi tespit edilmiştir. Birincil gömü tercih edilen çocuk mezarlarında çoklu gömüye rastlanılmamaktadır.

³⁴⁴ Örgü Tekne Tipi olan 04BM27 numaralı mezarda inhumasyon gömülerin üstünde kremasyon gömü kalıntıları tespit edilmiştir.

³⁴⁵ Bu görüşü destekleyen bir mezarın kazısı 2004 yılı çalışmalarında gerçekleştirilmiştir. 04BM03 numaralı mezar toprak içine oyulmuş yuvarlak bir çukura doldurulmuş kül yığını halinde bulunmuştur. Bu gömü herhangi bir mezar yapılmadan yerde açılan bir çukura, muhtemelen bir torba içerisinde konmuş olmalıdır. Bu mezarın tarihini verecek bir objeye rastlanmamıştır. Bkz. Tırpan-Söğüt 2006, 259.

Hocer gömü biçimi dışında dorsal biçimde gömü yapılmış çocuk mezarlarında bulunmaktadır (Lev. 7.3,4)³⁴⁶. Bunların dışında pişmiş toprak mezarlarında çocuk gömülerinde kullanıldığını tespit edilmiştir. Bir adet urne, iki adet çömlek ve altı pithos mezarlarda küçük yaşta çocuklara ait inhumasyon gömü kalıntıları açığa çıkarılmıştır (Lev. 8.1,2). Pişmiş toprak mezarlarda diğer çocuk mezarlarında olduğu yön birliği içersinde değildir.

Yetişkin mezarlarında birincil gömü olduğu gibi çoğunlukla çoklu gömü uygulanmıştır. Çoklu gömü biçiminde özellikle örgü tekne tipi mezarlarda, mezar zemininde yeni cesedi yatıracak kadar alan kalmadığında kemikler süpürülerek bir kenara itilmekte ve böylelikle yeni gömüye yer açılmaktadır. Birkaç örnekte ise bir önceki gömüye hiç dokunulmadan cesedin direk kemikler üzerine yatırıldığı görülmüştür (Lev. 10.1). Süpürülme işleminin uygulandığı mezarlarda sadece son gömünün yatırılış pozisyonu tespit etmek mümkün olmuştur. Kazısı tamamlanan mezarların tamamında cesetler sırtüstü yatırılmıştır. Yatırılış yönlerine bakıldığında kuzey-güney doğrultulu olan mezarların birkaç örnek dışında tamamında cesetlerin başları kuzey gönde yer almaktadır. Cesetlerin başları genellikle bedenin bozulmaya başlamasıyla yana düşmektedir. Farklı olarak birkaç örnekte cesetin başının yanlara düşmemesi için küçük taşlarla desteklendiği tespit edilmiştir (Lev. 11.1). Kolların yerleştirilmesinde iki farklı uygulama söz konusudur. Birincisi kolların gövdeye paralel olarak yanlarda uzatılması, ikincisi ise kolların dirsekten kırılarak ellerin karın üzerinde birleştirilmesidir (Lev. 11.2,3).

Börükçü Nekropolü'ne mezarlarda bulunan hediyeler açısından bakıldığında sayıca en fazla buluntu grubunu pişmiş topraklar oluşturur. Bunlar arasında lekythoslar, amphoralar, amphoriskoslar, tek kulplu testiler, oinochoeler, bolsallar ve kaseler sayıca önde gelmektedir. Bunların içerisinde Attika kökenli ithal seramikler bulunsa da daha çok yerel atölyelere işaret ederler. Bunların dışında mezarlarda metal ve cam eserlerde yoğun olarak ele geçmiştir. Mezarlar içinde ele geçen altın ve bronz eserler ile diğer mezarlara göre daha kaliteli olduğu görülen seramikler, yerleşimin sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgi verir. Mezar hediyeleri açısından

³⁴⁶ 06BM41 ve 05BM05 numaralı mezarlar dorsal pozisyonda gömü yapılmış örneklerden ikisidir. 05BM05 numaralı mezar bebek mezarıdır.

böyle bir ayırım görülürken, nekropol alanında zengin-yoksul ayırımına gerek duyulmamış mezarlar inşa edilirken topografik yapı gözetilmiştir.

Buluntuların kullanım amacı, işlevselliği ve niteliği göz önünde bulundurulduğunda, bunları “mezar hediyesi” ve “ölü hediyesi” olarak sınıflandırmak mümkündür.

Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezarları içinde, mezar yapısı ile doğrudan bağlantılı olduğu düşünülen, işlevselliği olan buluntular “mezar hediyeleri” olarak değerlendirilmiştir. Ölü hediyeleri olarakta kişinin diğer yaşamında kullanması ve kendisini evinde hissetmesi amacıyla ya da mesleğine, yaşına, cinsiyetine uygun olarak mezarlara bırakılan hediyeler olarak değerlendirilmiştir. Buna göre sadece iki adet mezarda rastlanılan pişmiş toprak kandiller işlevsellikleri açısından mezar hediyeleri olarak değerlendirilmekte, amporiskoslar, libasyon amacı ile kullanılmış amphoralar, testiler, oinochoeler, bolsallar hem mezar hediyesi hem de ölü hediyesi olarak değerlendirilebilirler.

Nekropollerde ele geçen kandiller, pek çok araştırmacı tarafından diğer mezar buluntularında olduğu gibi, sadece sembolik bir anlam yüklenerek “ölü hediyesi” olarak nitelendirilmiştir. Ancak bu değerlendirme yapılırken, kandilin kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Börükçü kandillerinin kullanılmış olduğunu burunlarında görülen yanık izlerinden anlaşılmaktadır. Özellikle çukur dromoslu oda mezarda ele geçen dört adet kandil, kandillerin mezar donanımında, mezarı aydınlatmak için gerekli bir araç olduğunu kanıtlar niteliktedir. Ölünün yakınların yanlarında getirdikleri kandilleri mezar odasında bırakmış olmaları, ölünün mezara yerleştirilmesi sırasında ve daha sonra gerçekleştirilecek mezar ziyaretlerinde, kullanılmak üzere hazır bırakılmış olduklarını düşündürür. Bu kandillerin mezarda aydınlatma işleviyle uzun yıllar kullanıldığını tespit edilmiştir.

Börükçü Nekropolün Klasik Dönem mezarlarda bulunan diğer mezar hediyeleri içerisinde amphoralar, testiler, oinochoeler, kaseler ve bolsallar ön plana çıkmaktadır. Birbirleri ile doğrudan ilişkili olan bu pişmiş toprak kaplar libasyon amacı ile kullanılmış olmalıdırlar. Bu kaplara hem mezar içi buluntusu olarak hem de mezar üstü buluntusu olarak birlikte rastlanmaktadır. Genel ifade ile tek kulplu testi olan oinochoeler ve bolsalların yakın ilişki içerisinde bulundukları mezar

kontekslerin anlaşılmalıdır. Gümü ritüellerinde oinochoeler libasyon sıvısını taşımak amacıyla kullanılmış, bolsallar ise sunuyu gerçekleştirme kapları olarak kullanılmıştır. Kaideleri üzerinde duran oinochoelerin ağızlarının bolsallar ile kapatılması Börükçü Nekropolü Kalsik Dönem gömü ritüellerinde bir gelenek halinde uygulanmıştır (Lev. 13.1,2). Börükçü Nekropolünde tespit edilen mezarlar içerisinde çoklu gömü biçiminin uygulandığı mezarlarda eski gömülere ait mezar hediyeleri yeni gömülerde de kullanım görmüşlerdir.

Börükçü Nekropolünde mezar hediyeleri dışında, ölen kişilere bırakılan ölü hediyeleri de bulunmaktadır. Bunlar, ölen kişinin yaşarken kullandığı kendi kişisel eşyalarının yanısıra yakın akrabalar tarafından ölen kişinin, işinin, karakterinin, bazen cinsiyetinin ya da yaşının hatırlatıcısı olarak da mezarlara bırakılan eşyaları kapsamaktadır. Mezarlara bırakılan ölü hediyeleri içerisinde çeşitli pişmiş toprak kaplar, takılar (pandantifler, kolye, küpe, yüzük, boncuklar), oyuncak olarak konulmuş ya da ölen kişinin cinsiyetini, yaşarken uğraştığı işleri gösteren ağırşaklar, sürme takımı, sikkeler, strigilisler, aynalar, iğneler, fibulalar bulunur. Çocuk mezarlarında kaseler, tabaklar içine bırakılmış olarak bulunan, oyuncak türevi olan aşık kemikleri dikkat çeken ölü hediyeleri arasındadır (Lev. 15.2).

Börükçü Nekropolü'nde bulunan mezarlar bu bölge için yabancı değildir. Hem mimari hem de buluntu olarak yakın benzerleri Aldağ, Bozukbağ, Emirler ve Koranza yerleşmelerinde bulunmuş ve yayınlamıştır. Stratonikeia yakınlarındaki Aldağ'da Geç Geometrik ve sonrasına ait buluntular ele geçirilmiştir³⁴⁷. Bozukbağ'da Geç Geometrik ve Emirler'de Klasik Dönem mezarların benzer örnekleri tespit edilmiştir³⁴⁸. Lagina Hekate Kutsal Alanı ile Koranza arasındaki nekropolde bulunan ve Klasik Döneme tarihlenen mezarların mimari, sikke ve seramik buluntularında da bölgesel etkileşimi ve yakın benzerlikleri görmek mümkündür³⁴⁹. Mezarların tarihlendirilmesi, ele geçen ve tarihlendirme yapılabilen kültürel malzemelerin analizleri ile yapılmıştır. Herhangi bir buluntu olmayan mezarlarda da, nekropoldeki mezar teraslarının kullanım evreleri ve mezar örgü sistemleri göz önünde tutularak değerlendirmeler yapılmıştır.

³⁴⁷ Boysal 1987, 54-58, Res.1-6.

³⁴⁸ Boysal 1979, 389; Ayrıca Karia Bölgesi'nde görülen M.Ö. 2. ve 1. binyıl mezarları için Bkz. Boysal 1969, 1-29.

³⁴⁹ Tırpan 2001, 91-94.

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR

- Agora XXIII M.B.Moore-M.Z.P.Phillipides, The Athenian Agora, Vol.XXIII, Attic Black Figured Pottery, (Princeton, New Jersey 1986).
- Akyurt 1998 İ.M.Akyurt, İ.Ö.2. Binde Anadolu’da Ölü Gömme Adetleri, 1998.
- Alkaç 2006 Alkaç, E., “Tarsus Müzesinde Bulunan Bir Grup Lekhytos” Olba XIV, 2006.
- Arrian 1933 Arrian. Anabasis, with an English translation by E. Iliff Robson; P.A. Brunt. London: William Heinemann; Cambridge, Mass: Harvard University Press. 1933.
- Aslan 2016 H. Aslan, *Börükçü Kazılarında Bulunan Klasik Dönem Seramik*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi (2016).
- Atik 1990 Atik, Ş., “İç-Kalıp Tekniği ile Yapılmış Anadolu Kaynaklı Cam Kaplar”, I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu, İstanbul 1998, s. 16-29.
- Atik 2004 Ş. Atik, M.Ö. I. Binde Anadolu’da Cam Üretimi ve Tasarımı, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Endüstri Ürünleri Tasarımı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi (2004).
- Baldıran 1990 A. Baldıran, Stratonikeia Nekropol Buluntuları (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi 1990)
- Baldıran 1991 A. Baldıran, Nekropol Buluntularına Göre Stratonikeia’nın Tarihsel Süreci, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi 6, s. 45–55.
- Barag 1970 D. Barag, “Mesopotamian core-formed glass vessels (1500-500 BC)”, içinde: (Ed. A. L. Oppenheim, R.H. Brill, D.Barag, A.von Saldern) *Glass and Glass-making in Ancient Mesopotamia* (Corning, New York), 1970, 131-199.
- Barag 1985 D. Barag, *Catalogue of Western Asiatic Glass-In the British Museum I*, London (1985).

- Bean 1980 Bean, G. E., Turkey Beyond the Meander, London 1980.
- Bean 1987 G. E, Bean, Karia, İstanbul, 1987.
- Bean 1997 Bean, George E, Eskiçağ'da Ege Bölgesi, (çev. İnci Delemen), İstanbul, 1997.
- Bean-Cook 1955 Bean,G.E.-Cook, J.M., "The Halicarnassus Peninsula", BSA 50, 1955, 85-171.
- Belli 2003 O. Belli, *Urartu: Savaş ve Estetik*, İstanbul (2003).
- Beazley 1946 Beazley, J.D., "Miniature Panathenaics", BSA 41(1946) 10-22.
- Bingöl 2005 Bingöl, O., "Magnesia ad Maeandrum 2003 (20. Yıl)" 26. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt. TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. Yayın no: 19. Ankara, 2005.
- Bingöl 2006 Bingöl, O.(2006), Artemis Kutsal Alanı, Kent Planı ve Cadde Sistemi Erişim: 25.05.2006, <http://magnesia.Org/tr/tr3.htm>
- Blegen-Palmer-Youn1964 C. W. Blegen-H. Palmer-R. S. Young, Corints Results of axcavations Conducted By The American School of Classical Studies At Athens, XIII (1964)
- Büsing-Kolbe 1977 Büsing, A, Kolbe. , Mainz, Römisch-Germanisches Zentralmuseum,Band 1, CVA Deutschland, Band 42, München, 1977.
- Boardman 1963 Boardman, J. , Rotfigurige Vasen aus Athen Die Klassische Zeit,Mainz, 1963.
- Boardman 1974 Boardman, J. , Athenian Black Figure Vases, London, 1974.
- Boardman 2002 J. Boardman, Kırmızı Figürlü Atina Vazoları, Çev. G. Ergin, 2002.
- Boardman 2003 Boardman, J. , Siyah Figürlü Atina Vazoları, (Çev. Gükan Ergin), İstanbul, 2003.
- Bouzek 1990 Bozek, J., Greek Pottery, In the Black Sea Area, Prague,1990.

- Boysal 1969 Boysal, Y., “Karya Bölgesinde Yeni Araştırmalar”, *Anadolu (Anatolia)* 11, 1969.
- Boysal 1970 Y, Boysal, “Turgut Kazısı 1969 Yılı Raporu”, *Anadolu (Anatolia)* 12, Ankara, 1970, 63-77.
- Boysal 1979 Boysal, Y., “Lagina Kazıları”, *VIII. Turk Tarih Kongresi*, 1979, 389.
- Boysal 1987 Boysal, Y., ”Stratonikeia Nekropolünün Tarihsel Süreci” Remzi Oğuz Arık Armağanı, Ankara, 1987, 51-69.
- Chase-Pease 1942 Chase, G. H.-Pease, M. Z., United States of America Fogg Museum and Galatian Collections, CVA 8, 1942.
- Cook 1933 Cook, R.M., ”Fikellura Pottery”, *BSA* 34, 1933/34, 1-90.
- Cook 1961 Cook, J.M., “Some Cities of the Milesian Territory”, *BSA* 56, 1961, 90-101.
- Cook 1961a Cook, J.M., “Cnidian Peraea and Spartan Coins”, *JHS* 81, 1961, 56-72.
- CVA FerreraII CVA, İtalia (XLVIII), Ferrara. (II), Museo Nazionale di Ferrara, Stella Patitucci, Roma 1971.
- CVA GelaIV CVA, İtalia (LVI), Gela (IV), Museo Archeologico Nazionale di Gela Collezione Navarra la cura di Fillippo Giudice, Roma, 1978.
- Çokay-Kepçe 2006 Çokay-Kepçe, S., Karaçalı Nekropolü, Antalya, 2006.
- Davidson-Burr Thompson 1943 G. R Davidson – D. Burr Thompson, *Small Objects From The Pnyx: I, Hesperia Supplement VII*, 1943.
- Davidson Weinberg 1992 Davidson-Weinberg, G., *Glass Vessels in Ancient Greece: Their History Illustrated from the Collection of the National Archeological Museum*.
- Demir 2004 Demir, M., “Peloponnesos Savaşı (M.Ö.431-404) Sırasında Karya ve Likya’ya Yönelik Atina Seferleri’nin Amaçları”, *Adalya VII*, 2004, 69-99.

- Demir 2006 Demir, M., “Arkaik ve Klasik Dönemde Tymnes Adlı Kariyalılar Üzerine Yeni Düşünceler”, OLBA XIV, 2006, 1-22.
- Demirer 1998 Demirer, Ü., “1996 Yılı Patara Oygu Mezarlar Kurtarma Kazısı”, 8. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 1998, 25–42.
- Diodoros Diodoros Sikulus. Diodorus of Sicily in Twelve Volumes with an English translation by C.H. Oldfather. Vol.4-8. Cambridge, Mass.: Harvard University Press; London: William Heinemann, Ltd., 1989.
- Doğer 1998 Doger, E, İlk İskanlardan Yunan İşgaline Kadar Menemen (ya da Tarhaniyat) Tarihi, İzmir, 1998.
- Doksanaltı 2011 Doksanaltı, E., Karaman Müzesi’nden Bir Grup Siyah Figürlü Lekythos, Olba XIX, Mersin, 2011. (81-105).
- Ekici 2013 Ekici, M., *Karia Şehir Sikkeleri ve Lagina’da Bulunan Sikkelerin Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi (2013).
- Forbes 1966 R. J. Forbes, “Glass” *Studies in Ancient Technology* VI, Leiden (1966).
- Frank 1982 S. Frank, *Glass and Archaeology*, England (1982).
- Frere 1997 Frere, D. , CVA, Mantes, Musee Dobree ,Diffusion de Boccard,Paris, 1997.
- Garland R., 1985, Garland R., 1985, *The Greek Way of Death*, Cornell University Press, Ithaca – New York, 1985
- Geniere 1971 Geniere, J., CVA, Palermo – Collezione Mormino Bando Dı Sicilia 1971.
- Giudice 1979 Filippo Giudice, CVA, Multigrafia Editrice, Roma, 1979.
- Grimal 1997 P. Grimal, *Mitoloji Sözlüğü*, Yunan ve Roma (1997)

- Gusmani 1975 Gusmani, R., Neue Epichorische Schriftzeugnisse aus Sardis, Cambridge 1975.
- Harden 1981 Harden, D. B., Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum: Core and Rood-formed Vessels and Pendants and Mycenaean Cast Objects, Cilt 1.
- Hasdağlı 2010 Hasdağlı, İ., Klazeomenai HBT Sektörü Klasik Dönem Tabakalarının değerlendirilmesi, İzmir, 2010. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)
- Haspels 1935 Haspels, C.H.E., Attic Black Figüred Lekythoi, 1935.
- Haspels 1936 Haspels C.H.E., Athenian Black Figured Lekythoi, Paris,1936.
- Haspels 1946 E. Haspels, Eski Yunan Boyalı Keramigi, Çev. A. Akarca (1946)
- Herodotos Herodotos, Herodot Tarihi, çev. Müntekim Ökmen, İstanbul, 2002.
- Herodotos Herodotos, :Herodot Tarihi, Çev. M. Ökmen (1983)
- Homerios Homerios, İlyada, çev. A. Erhat- A.Kadir, İstanbul, 2004.
- Homerios Homerios, :Odysseia, Çev. A. Erhat – A. Kadir (1994)
- Homerios, Homerios, :İlyada, Çev. A. Erhat – A. Kadir (1984)
- Hornblower 1982 Hornblower, S., Mausolos, Oxford 1982.
- İşler 1973 İşler, H.P., CVA, Schwerz Zurich, Öffentliche Sammlungen 1973.
- Kanowski 1984 M. G. Kanowski, Containers of Classical Greece: A Handbook of Shapes, New York, University of Queensland Press, 1984.
- Kızıl 2009 A. Kızıl, “1990-2005 Yılları arasında Milas’ta Kurtarma Kazıları Yapılan Mezarlar ve Buluntuları Üzerine Genel Bir Değerlendirme” içinde: (Ed. F. Rumscheid) *Die Karer und Die Anderer*, Internationales Kolloquium an der Freien Universität, Berlin 13. bis 15. Oktober 2005, Bonn, 2009, 397-463.

- Kisa 1968 A. Kisa, *Das Glas im Altertum*, 1-3, Roma (1968).
- Knigge 1976 Knigge, U., *Kerameikos Ergebnisse Der Ausgrabungen*, Band IX, Berlin, 1976.
- Kunina 1997 Kunina, N., *Ancient Glass in the Hermitage Collection*.
- Kurtz 1975 Kurtz, D.C., *Athenian White Lekythoi*, Oxford, 1975.
- Kurtz–Boardman 1971 Kurtz, D. C. –Boardman J., *Grek Burial Customs*, 1971.
- Lloyd 1997 S. Lloyd, *Türkiyenin Tarihi, Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları* (1997)
- Long 1958 Long, C. R., “Greeks, Carians and the Purification of Delos”, *AJA* 62, 1958, 297–306.
- Love 1973 R.Love, “A Preliminary Report of the Excavations at Knidos, 1972” *AJA*, Vol. 77, No. 4, 1973, 413-424.
- Magie, 2003 Magie, D, *Anadolu’da Romalılar 3, Batı Anadolu Kent Devletleri*, (çev. Nezih Başgelen-Ömer Çapar), İstanbul, 2003.
- Mansel, 1999 Mansel, A. M, *Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara, 1999.
- Meiggs 1972 Meiggs, R., *The Athenian Empire*, Oxford 1972.
- Moignard 1989 Moignard, E., *The National Museums of Scotland Edinburgh*, CVA 16, Edinburgh, 1989.
- Morris 1989 Morris *Burial and Ancient Society The Rise of the Greek City-State*, Cambridge University Press, New York, Melbourne, Sydney, 1987
- Morris 1996 *Death – Ritual And Social Structure In Classical Antiquity*, Cambridge University Press, , 1996
- Nörling 1993 Nörling, Y., *Attika Siyah Figür Seramiğinin Batı Anadolu’da Yayılımı*, XI Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1993, 437-451.
- Olynthus XII Robinson, D.M., *Excavations at Olynthus. Vases*

- Found in 1934 and 1938, XIII (1950).
- Osborne R. 1993 Osborne R. 1993 “*Women and Sacrifice in Classical Greece*” The Classical Quaterly, New Seires, Vol. 43, No. 2 1993
- Owens, 2000 Owens, E. J., Yunan ve Roma Dünyasında Kent, (çev. Canan Bilsel), İstanbul, 2000.
- Özgüç 1948 T.Özgüç, *Öntarihte Anadolu’da Ölü Gömme Adetleri*, Ankara, 1948.
- Özgünel 1980 Özgünel, C., Karya Geometrik Seramigi, Ankara 1980.
- Özgümüş 2000 Ü. Özgümüş, *Anadolu Camcılığı*, İstanbul (2000).
- Özkan 1993 T. Özkan, Tenedos, Arkaik ve Klasik Nekropolü (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi 1993)
- Özkaya-San 1999 V. Özkaya – O. San, “Alinda Nekropolü I”, *AST* 17.2, 1999, 263-278.
- Paton 1887: Paton, W. R., “*Excavations in Caria*”, JHS 8, 1887, 64–82.
- Paton-Myres 1896 Paton, W.R.,-Myres, J.L., “Karian Sites and Inscriptions”, JHS 16, 1896, 188-271.
- Pausanias Pausanias, Description of Greece with an English translation by W.H.S. Jones, Litt.D., and H.A. Ormerod, M.A., in 4 Volumes. Cambridge, MA, Harvard University Press; London, William Heinemann Ltd., 1918.
- Pedley 1974 Pedley, J.G., “Carians in Sardis”, JHS 94, 1974, 96-99.
- Pfrommer 1987 Pfrommer, M., Studien zu alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit.
- Plinius Plinius (The Elder). The Natural History, John Bostack, M.D., F.R.R., H.T. Riley, Esq., B.A. London. Taylor and Francis, Red Lion Court, Fleet Street. 1855.
- Tamsü Polat 2013 R. Tamsü Polat, Stratonikeia Akdağ Nekropolü: Somut ve Soyut Kültür Üzerine Bir Araştırma

- (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi 2013)
- Richter-Milne Richter, G.M.-Milne, M.J., Shapes and Names of Athenian Vases, 1935.
- Ruzicka 1992 S, Ruzicka, Politics of a Persian dynasty: The Hecatomnids in the fourth century B.C., University of Oklohama 1992.
- Robinson 1933 D. M. Robinson, Excavations at Olynthus, Mosaics, Vases and Lamps of Olynthus, found in 1928 and 1931, Part. 5, 1933.
- Robinson 1950 Robinson, D. M., Excavations at Olynthus, Vases found in 1934 and 1938, Vol. 13, Baltimore, 1950.
- Sahin 1996 N. Sahin, “ Beyaz Lekythos’lar Işığında Klasik Devirde Atina’da Ölüm İkonografisi ve Ölüm Kültü”, Türk Arkeoloji Dergisi, 4, 1996, s. 143-167.
- Saltuk 1990 S. Saltuk, Arkeoloji Sözlüğü (1990)
- Schaus 1986 Schaus, G.P.,”Two Fkellura vase pinters”,BSA 81,1986, 251-295.
- Schmitt 1972 Schmitt, R., “Die Achaemenidische Satrapicayaıy Drayahyā”, Historia 21, No.21, 1972, 522-527.
- Serdaroglu 2005 Serdaroglu, Ü., Behramkale-Assos, İstanbul, 2005.
- Sevin 2001 Sevin, V., Anadolu’nun Tarihi Cografyası I, Ankara, 2001.
- Snodgrass 1964 Snodgrass, A.M., Early Grek Armour, Edinburg 1964.
- Soydas 2002, E. Soydas, Antik Dönem Mezar Yapıları: Araştırma-Koruma (Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2002)

- Söğüt 2004 Söğüt, B., “Kömür, Dinamit ve Yeni Bir Yerleşim”, *İdol Dergisi* 21 (2004), 24-31.
- Spaer 2001 M. Spaer, *Ancient Glass in The Israel Museum Beads and Other Small Objects*, Jerusalem (2001).
- Sparkes -Talcott 1970 Sparkes B.A., Talcot L., *The Athenian Agora Black and Plain Pottery*, XII, Part 2, New Jersey, 1970.
- Sparkes -Talcott 1970 B. A. Sparkes-L. Talcott., *Black and Plain Pottery of the 6th, 5th, and 4th Centuries B.C., The Athenian Agora XII*, New Jersey, 1970.
- Strabon Strabon, *Geographika Antik Anadolu Coğrafyası*, XII-XIII-XIV, (çev: Adnan Pekman), İstanbul, 2005.
- Şahin 1976 Sahin, M.Ç., *The Political and Religious Structure in the Territory of Stratonikeia in Caria*, Ankara 1976.
- Thukydides Thukydides, *Peloponnesos Savaşı*, (çev: Tanju Gökçöl), İstanbul, 1976.
- Tırpan 2001 A.A. Tırpan-B. Söğüt "Lagina Hekate Temenosu 2001 Yılı Çalışmaları", 24. *Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Bildirisi*
- Tırpan 2004 A, A, Tırpan-B, Söğüt, “Lagina ve Börükçü 2003 Yılı Çalışmaları”, 26. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 2005, 371-385.
- Tırpan 2005 A, A, Tırpan-B, Söğüt, “Lagina ve Börükçü 2004 Yılı Çalışmaları”, 27. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 2006, 257-270.
- Tırpan 2006 A, A, Tırpan-B, Söğüt, “Lagina ve Börükçü 2005 Yılı Çalışmaları”, 28. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 2007, 257-270.
- Tırpan 2007 A, A, Tırpan-B, Söğüt, “Lagina ve Börükçü 2006 Yılı Çalışmaları”, 27. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 2008, 257-270.
- Tırpan 2008 A, A, Tırpan-B, Söğüt, “Lagina ve Börükçü 2007 Yılı Çalışmaları”, 27. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 2009, 257-270.
- Tırpan - Söğüt 2009 Tırpan, A.A. - Söğüt, B., “Lagina ve Börükçü 2008 Yılı Çalışmaları”, 31.KST., 3.Cilt, Ankara, 505-527.

- Tırpan - Söğüt 2010 A. A. Tırpan – B.Söğüt, “Lagina, Börükçü, Belentepe ve Mengefe 2008 Yılı Çalışmaları”, *KST* 31.3, 2010, 505-528.
- Tırpan 2013 Tırpan, A.A., Tekocak, M., Ekici.M.,” Two Tombs from Börükçü Necropolis”, *Euploia. La Lycie Et La Carie, Antiques, Bordeaux*, 2013,241-256.
- Toynbee 1971 J. M. C. Toynbee, *Death And Burial In The Roman*
- Tuna-Nörling 1995 Tuna - Nörling,Y., ”Die Ausgrabungen von Alt – Smyrna und Pitane”, *İstanbuler Forschungen Band 41, Tübingen*, 1995.
- Tuna-Nörling Tuna-Nörling, Y., *Attische Keramik aus Klazomenai, Saarbrücken*, 1996.
- Uçkan 2008 B. Y. Olcay Uçkan, “Cam Tarihine Genel Bir Bakış”, *Anadolu Sanat* 19, 2008, 97-109.
- Umar 1999 Umar, B, Karia, İstanbul, 1999.
- Wade-Gery 1958 Wade-Gery, H.T., “The Peace of Kallias”, *Essays in Greek History, Oxford* 1958, 201-300.
- Waldbaum 1966 Waldbaum, J. C., “*Philistine Tombs at Tell Fara ant Their Aegean Prototypes*”, *AJA* 70, 1966, 331–340.
- Wehgartner 1991 Wehgartner, İ., *Berlin Antik Museum,CVA, Band 8, Berlin*,1991.
- Wells 1923 Wells, J., *Studies in Herodotos, Oxford* 1923.
- Xenophon Xenophon, *Xenophon in Seven Volumes*, 3, 5 and 6., ed. And trans. W. Miller, *Harvard University Press, Cambridge, MA; William Heinemann, Ltd., London*. Vol.3: 980; vol.5: 1983; vol.6: 979.
- Yıldız 2013 Yıldız,V., *Akhamenid Kilkyra Bölgesi ve Yunan evresinde Attika Seramiği, Konya*, 2013. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)
- Zoroğlu 2009 CVA, *Turkish Republic, Silifke Museum, K. Levent Zoroğlu, İstanbul* 2009.

TABLolar , GRAFİKLER ve HARİTALAR LİSTESİ

- Tablo 1: Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezar Buluntuları.
- Tablo 2: Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezar buluntusu sikkelerin şehir ve yöneticilere göre dağılımı.
- Tablo 3: 1. Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezarları Gömü Biçimleri.
2. Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezarları Gömü Biçimleri.
- Grafik 1: Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezar Tiplerinin Dağılımı.
- Grafik 2: Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezarları Gömü Biçimi Dağılımı.
- Grafik 3: Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezar Buluntuları Dağılımı
- Harita 1: Karia Bölgesi Haritası
- Harita 2: Karia Bölgesi ve Komşu Bölgeler
- Harita 3: Karia Bölgesi Coğrafi Yapısı
- Harita 4: Börükçü Nekropolü Konumu
- Harita 5: Lagina ve Stratonikeia Arasındaki Kutsal Yol ve Yerleşimler

LEVHALAR LİSTESİ

Levha 1:

Figür 1: Börükçü Nekropolü (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: Geç Geometrik – Roma Dönemi Yerleşimleri (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 2:

Figür 1: Börükçü Nekropolü Zeytinyağı Atölyeleri (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: Börükçü Nekropolü 2 Numaralı Zeytinyağı Atölyesi (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 3:

Figür 1: Teras Duvarları ve Mezarlar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: Yatay ve Dikey Yollar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 4:

Figür 1: Birinci Yol ve Basamaklar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: Birinci Yol Kenarında Bulunan Mezar Alanı (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 5:

Figür 1: Mezarlar Arasında Bulunan Sunu Alanı (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 07BM02 Numaralı Mezarda Tespit Edilen Kremasyon Gümü (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 6:

Figür 1-2: 05BM62 Numaralı Mezar Kremasyon Gümü Kalıntıları (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM58 Numaralı Mezarda Tespit Edilen Bronz Fibula (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 7:

Figür 1: Çocuk Mezarında Hocker Gümü Örneği (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 07BM04 Numaralı Çocuk Mezarı Hocker Gümü Örneği (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM05 Numaralı Çocuk Mezarları Dorsal Gümü Örneği (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 06BM41 Numaralı Çocuk Mezarları Dorsal Gümü Örneği (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 8:

Figür 1: Pithos Mezarlara İnhumasyon Gümü Örnekleri (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: Pithos Mezarlara İnhumasyon Gümü Örnekleri (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: Birincil Gümü Biçimi (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: Birincil Gümü Biçimi (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 9:

Figür 1: 06BM47 Numaralı Mezar Süpürülmüş Gömü (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 06BM20 Numaralı Oda Mezar Süpürülmüş Gömü (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 10:

Figür 1: Eski Gömüye Ait Kalıntıların Üzerine Yapılan İkinci Gömü (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 05BM106 Numaralı Yeni Gömü İçin Bölünmüş Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 11:

Figür 1: Bireyin Başının Yanlarına Yerleştirilen Taş Destekler (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: Kolları Gövdeye Paralel Uzatılmış Gömü Örneği (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: Kolları Karın Üzerinde Birleştirilmiş Gömü Örneği (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 12:

Figür 1: 06BM22 Numaralı Mezar Konteks Buluntular (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 04BM13 Numaralı Mezar Üstü Konteks Buluntular (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 13:

Figür 1: 06BM47 Numaralı Mezar Konteks Buluntular (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 04BM21 Numaralı Mezar Konteks Buluntular (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM106 Numaralı Konteks Buluntular (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 06BM39 Numaralı Konteks Buluntular (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 5: 05BM84 Numaralı Mezarlar Konteks Buluntular (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 6: 05BM84 Numaralı Mezarlar Konteks Buluntular (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 14:

Figür 1: 06BM47 Numaralı Mezar Buluntuları (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 05BM106 Numaralı Mezar Buluntuları (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 15:

Figür 1: Mezar Buluntusu Amphoriskoslar (05BM95) (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: Mezar Buluntusu Tabak İçerisinde Bulunan Aşık Kemikleri (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 16:

Figür 1: 05BM95-PT01 Amphora (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 06BM39-PT04 Amphora (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM95-PT04 Oinochoe (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 05BM68-PT02 Oinochoe (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 5: 05BM80-PT01 Hydria (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 6: 04BM25-PT01 Olpe (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 7: 05BM123-PT03 Aryballos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 8: 05BM84-PT03 Askos (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 17:

Figür 1: 06BM22-PT14 Amphoriskos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 05BM54-PT03 Amphoriskos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 07BM17-PT01 Amphoriskos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 04BM25-PT03 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 5: 05BM100-PT02 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 6: 05BM84-PT04 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 7: 03BM17-PT01 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 8: 06BM16-PT05 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 9: 05BM66-PT03 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 10: 06BM47-PT07 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 18:

Figür 1: 04BM14-PT02 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 06BM47-PT08 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 04BM10-PT10 Lekythos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 05BM84-PT01 Kantharos (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 19:

Figür 1: 06BM22-PT06 Bolsal (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 06BM22-PT21 Bolsal (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 06BM22-PT13 Bolsal (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 06BM22-PT12 Bolsal (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 5: 06BM22-PT15 Bolsal (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 20:

Figür 1: 06BM20-PT02 Skyphos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 05BM84-PT05 Skyphos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM95-PT05 Skyphos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 06BM37-PT03 Skyphos (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 21:

Figür 1: 06BM45-PT02 Guttus (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 05BM31-PT01 Guttus (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM112-PT03 Guttus (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 04BM04-PT06 Lykion (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 22:

Figür 1: 05BM65-PT04 Chytra (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 05BM54-PT02 Maşrapa (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM112-PT04 Fincan (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 04BM04-PT03 Fincan (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 23:

Figür 1: 06BM47-PT02 Stemless (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 06BM10-PT01 Yüksek Ayaklı Çanak (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 03BM14-PT03 Tabak (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 06BM22-PT16 Kandil (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 06BM22-PT17 Kandil (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 24:

Figür 1: 06BM22-PT23 Kandil (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 1: 05BM07-PT01 Kandil (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 06BM22-PT20 Kandil (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 06BM47-C03 Cam Alabastron (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 5: 05BM95-C01 Cam Alabastron (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 6: 06BM47-C02 Cam Amphoriskos (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 7: 06BM47-C01 Cam Amphoriskos (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 25:

Figür 1: 04BM13-C01 Cam Oinochoe (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 06BM47-KO01 Bronz –Cam-Altın Kolye (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 07BM14-BN02 Cam Boncuk (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 4: 05BM112-K02 Kemik Pandantif (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 5: 04BM10-G03 Gümüş Bilezik (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 6: 05BM102-B01 Bronz Bilezik (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 7: 06BM47-G06 Gümüş Küpe (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 8: 05BM31-B01 Bronz Küpe (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 9: 05BM60-B02 Bronz Küpe (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 10: 05BM68-B01 Bronz Küpe (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 11: 05BM95-G02 Gümüş Yüzük (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 12: 03BM11-A01 Altın Yüzük (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 13: 06BM47-G08 Gümüş Yüzük (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 13: 06BM47-G05 Gümüş Yüzük (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 26:

Figür 1: 06BM25 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezarı Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 06BM25 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Duvar Örgüsü (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 27:

Figür 1: 05BM80 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezarı Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 05BM123 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezarı Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 28:

Figür 1: 05BM89 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezarı Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 03BM05 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Basamağı (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 29:

Figür 1,2: 06BM25 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 06BM27 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 30:

Figür 1,2: 06BM30 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 06BM33 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 31:

Figür 1,2: 06BM37 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 06BM39 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 32:

Figür 1,2: 06BM45 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 06BM47 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 33:

Figür 1,2: 06BM48 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM14 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 34:

Figür 1,2: 05BM17 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM27 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 35:

Figür 1,2: 05BM31 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM40 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 36:

Figür 1,2: 05BM54 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM54 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Konteksti (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 37:

Figür 1,2: 05BM80 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM84 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 38:

Figür 1: 05BM84 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Konteksti (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2,3: 05BM89 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 39:

Figür 1,2: 05BM95 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM95 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Konteksti (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 40:

Figür 1,2: 05BM100 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM102 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 41:

Figür 1,2: 05BM106 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM106 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezarı Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 42:

Figür 1,2: 05BM123 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 04BM04 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 43:

Figür 1,2: 04BM10 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 04BM13 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 5,6: 04BM27 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 44:

Figür 1,2: 04BM14 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 04BM21 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 45:

Figür 1,2: 04BM23 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 04BM25 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 46:

Figür 1,2: 04BM28 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 04BM30 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 47:

Figür 1,2: 03BM08 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 03BM11 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 48:

Figür 1,2: 03BM14 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 07BM04 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 49:

Figür 1,2: 06BM06 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 06BM10 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 50:

Figür 1,2: 06BM41 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 06BM46 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 51:

Figür 1,2: 05BM05 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM05 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 52:

Figür 1,2: 05BM06 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM06 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 53:

Figür 1,2: 05BM08 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM15 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 54:

Figür 1: 05BM06 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2,3: 05BM06 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 55:

Figür 1,2: 05BM39 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM46 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 56:

Figür 1,2: 05BM51 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM57 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 57:

Figür 1,2: 05BM70 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM93 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 58:

Figür 1,2: 05BM98 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM107 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 59:

Figür 1: 05BM107 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2,3: 05BM109 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 60:

Figür 1: 05BM109 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2,3: 05BM111 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 61:

Figür 1,2: 04BM01 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 04BM01 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 62:

Figür 1,2: 04BM02 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 04BM15 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 63:

Figür 1,2: 04BM16 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 04BM17 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 64:

Figür 1,2: 03BM16 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 03BM18 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 65:

Figür 1,2: 07BM14 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 07BM14 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 66:

Figür 1,2: 05BM07 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM07 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 67:

Figür 1,2: 05BM52 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM53 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 68:

Figür 1,2: 05BM58 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM58 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 69:

Figür 1,2: 05BM60 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM61 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 70:

Figür 1,2: 05BM62 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM63 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 71:

Figür 1,2: 05BM71 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM75 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 72:

Figür 1,2: 05BM103 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM103 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 73:

Figür 1,2: 05BM108 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 04BM07 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 74:

Figür 1,2: 06BM22 Numaralı Çukur Dromoslu Oda Mezar Girişi (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 06BM22 Numaralı Çukur Dromoslu Oda Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 75:

Figür 1: 06BM22 Numaralı Çukur Dromoslu Oda Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 2: 06BM22 Numaralı Çukur Dromoslu Oda Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 76:

Figür 1,2: 05BM66 Numaralı Mermer Sanduka Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM66 Numaralı Mermer Sanduka Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 77:

Figür 1,2: 05BM68 Numaralı Mermer Sanduka Tipi Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 05BM68 Numaralı Mermer Sanduka Tipi Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 78:

Figür 1,2: 06BM44 Numaralı Çömlek Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM50 Numaralı Çömlek Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 79:

Figür 1,2: 05BM121 Numaralı Çömlek Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 06BM16 Numaralı Pithos Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 80:

Figür 1,2: 06BM20 Numaralı Pithos Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM65 Numaralı Pithos Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 81:

Figür 1,2: 05BM112 Numaralı Pithos Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM127 Numaralı Pithos Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 82:

Figür 1,2: 04BM08 Numaralı Pithos Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 06BM36 Numaralı Urne Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 5,6: 05BM09 Numaralı Urne Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 83:

Figür 1,2: 07BM02 Numaralı Basit Toprak Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3: 07BM02 Numaralı Basit Toprak Mezar Plan-Kesit (Lagina Kazı Arşivi)

Levha 84:

Figür 1,2: 07BM17 Numaralı Basit Toprak Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

Figür 3,4: 05BM12 Numaralı Basit Toprak Mezar (Lagina Kazı Arşivi)

TABLÖLAR, GRAFİKLER ve HARİTALAR

Bulunduğu Mezar / Mezar Tipi		Milet	Hekatomnos	Mylasa	Kasolaba	Lesbos	Toplam
03BM08	Örgü Tekne	1					1
04BM07	Oygu Tekne	1					1
04BM10	Örgü Tekne	16				2	18
04BM23	Örgü Tekne			1			1
04BM25	Örgü Tekne	4					4
05BM17	Örgü Tekne	19					19
05BM106	Örgü Tekne	1					1
05BM109	Plaka Tekne				1		1
05BM123	Örgü Tekne	2					2
06BM25	Örgü Tekne	2					2
06BM39	Örgü Tekne		1				1
06BM47	Örgü Tekne	3			2		5
06BM48	Örgü Tekne	1					1
07BM14	Oygu Tekne	1					1
Toplam		51	1	1	3	2	58

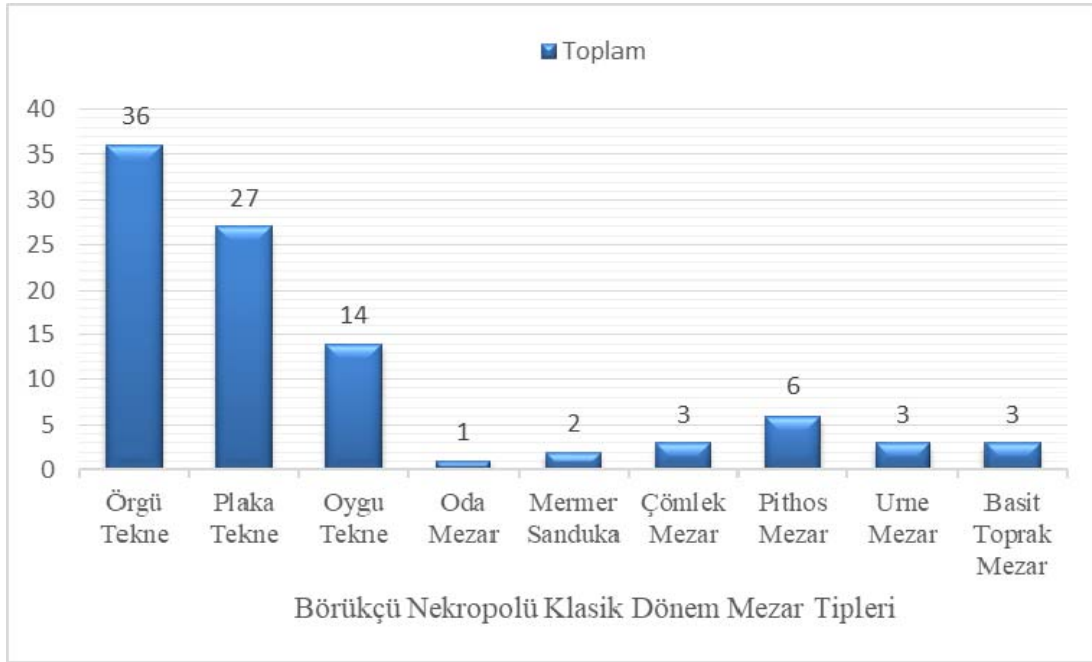
Tablo 2: Börükçü Nekropolü Klasik Dönem mezar buluntusu sikkelerin şehir ve yöneticilere göre dağılımı.

Sıra	Mezar No	Mezar Tipi	İnhimasyon		Kremasyon Gümü	Toplam Birey
			Birincil Gümü	Çoklu Gümü		
1	06BM25	Örgü Tekne		4		4
2	06BM27	Örgü Tekne		2		2
3	06BM30	Örgü Tekne		4		4
4	06BM33	Örgü Tekne	1			1
5	06BM37	Örgü Tekne		3		3
6	06BM39	Örgü Tekne		4		4
7	06BM45	Örgü Tekne	1			1
8	06BM47	Örgü Tekne		4		4
9	06BM48	Örgü Tekne		4		4
10	05BM14	Örgü Tekne	1			1
11	05BM17	Örgü Tekne		4		4
12	05BM27	Örgü Tekne	1			1
13	05BM31	Örgü Tekne		4		4
14	05BM40	Örgü Tekne		4		4
15	05BM54	Örgü Tekne		5		5
16	05BM80	Örgü Tekne		4		4
17	05BM84	Örgü Tekne		2		2
18	05BM89	Örgü Tekne		2		2
19	05BM95	Örgü Tekne		2		2
20	05BM100	Örgü Tekne		3		3
21	05BM102	Örgü Tekne		3		3
22	05BM106	Örgü Tekne		?		0
23	05BM123	Örgü Tekne		5		5
24	04BM04	Örgü Tekne		9		9
25	04BM10	Örgü Tekne	1			1
26	04BM13	Örgü Tekne		2		2
27	04BM14	Örgü Tekne		2		2
28	04BM21	Örgü Tekne	1			1
29	04BM23	Örgü Tekne	0			0
30	04BM25	Örgü Tekne	1			1
31	04BM27	Örgü Tekne		2	1	3
32	04BM28	Örgü Tekne	1			1
33	04BM30	Örgü Tekne		2		2
34	03BM08	Örgü Tekne		9		9
35	03BM11	Örgü Tekne	1			1
36	03BM14	Örgü Tekne	1			1
37	07BM04	Plaka Tekne	1			1
38	06BM06	Plaka Tekne	1			1
39	06BM10	Plaka Tekne	1			1
40	06BM41	Plaka Tekne	1			1
41	06BM46	Plaka Tekne	0			0
42	05BM05	Plaka Tekne	1			1
43	05BM06	Plaka Tekne	1			1
44	05BM08	Plaka Tekne	1			1
45	05BM15	Plaka Tekne	1			1
46	05BM25	Plaka Tekne	1			1
47	05BM39	Plaka Tekne	0			0
48	05BM46	Plaka Tekne	1			1

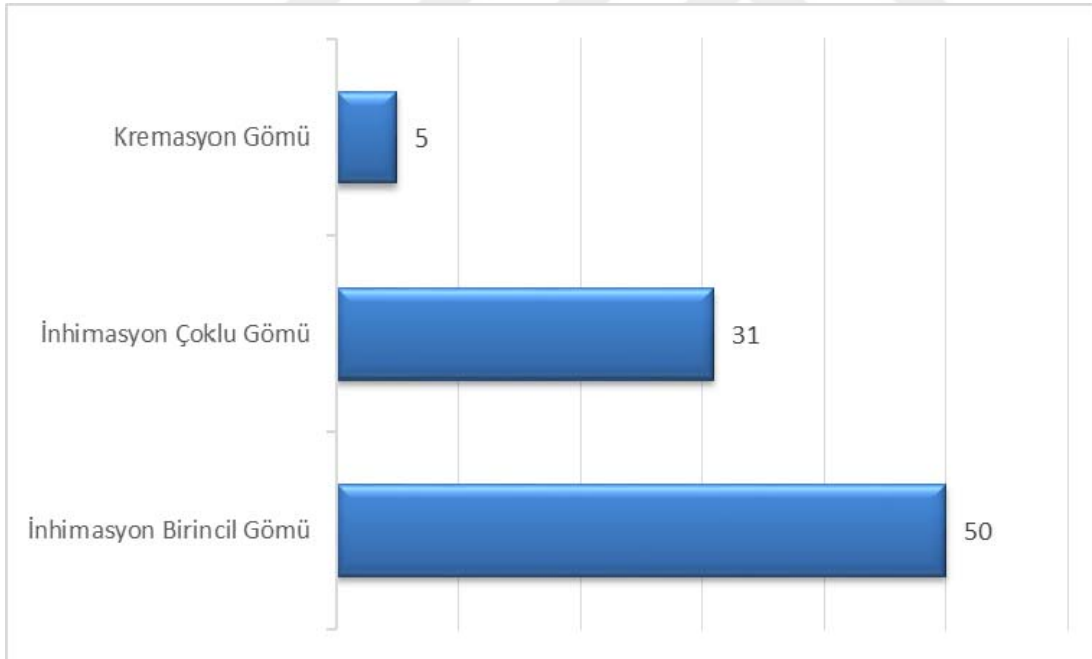
Tablo 3: 1.Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezarları Gümü Biçimleri.

Sıra	Mezar No	Mezar Tipi	İnhimasyon		Kremasyon Gözü	Toplam Birey
			Birincil Gözü	Çoklu Gözü		
49	05BM51	Plaka Tekne	1			1
50	05BM57	Plaka Tekne	1			1
51	05BM70	Plaka Tekne	0			0
52	05BM93	Plaka Tekne	0			0
53	05BM98	Plaka Tekne	0			0
54	05BM107	Plaka Tekne	1			1
55	05BM109	Plaka Tekne	1			1
56	05BM111	Plaka Tekne	1			1
57	04BM01	Plaka Tekne	1			1
58	04BM02	Plaka Tekne	1			1
59	04BM15	Plaka Tekne	0			0
60	04BM16	Plaka Tekne	0			0
61	04BM17	Plaka Tekne	1			1
62	03BM16	Plaka Tekne	1			1
63	03BM18	Plaka Tekne	0			0
64	07BM14	Oygu Tekne		3		3
65	05BM07	Oygu Tekne	1			1
66	05BM52	Oygu Tekne	1			1
67	05BM53	Oygu Tekne	1			1
68	05BM58	Oygu Tekne			1	1
69	05BM60	Oygu Tekne	1			1
70	05BM61	Oygu Tekne	1			1
71	05BM62	Oygu Tekne			1	1
72	05BM63	Oygu Tekne	1			1
73	05BM71	Oygu Tekne	1			1
74	05BM75	Oygu Tekne	1			1
75	05BM103	Oygu Tekne		1		1
76	05BM108	Oygu Tekne		4		4
77	04BM07	Oygu Tekne		7		7
78	06BM22	Oda Mezar		8		8
79	05BM66	Mermer Sanduka	1			1
80	05BM68	Mermer Sanduka	1			1
81	06BM44	Çömlek Mezarlar	1			1
82	05BM50	Çömlek Mezarlar	1			1
83	05BM121	Çömlek Mezarlar	1			1
84	06BM16	Pithos Mezar	1			1
85	06BM20	Pithos Mezar	1			1
86	05BM65	Pithos Mezar	1			1
87	05BM112	Pithos Mezar	1			1
88	05BM127	Pithos Mezar	1			1
89	04BM08	Pithos Mezar	1			1
90	06BM36	Urne Mezar			1	1
91	05BM09	Urne Mezar	1			1
92	03BM12	Urne Mezar	0			0
93	07BM02	Basit Toprak			1	1
94	07BM17	Basit Toprak	1			1
95	05BM12	Basit Toprak		2		2
Toplam Birey			50	114	5	169

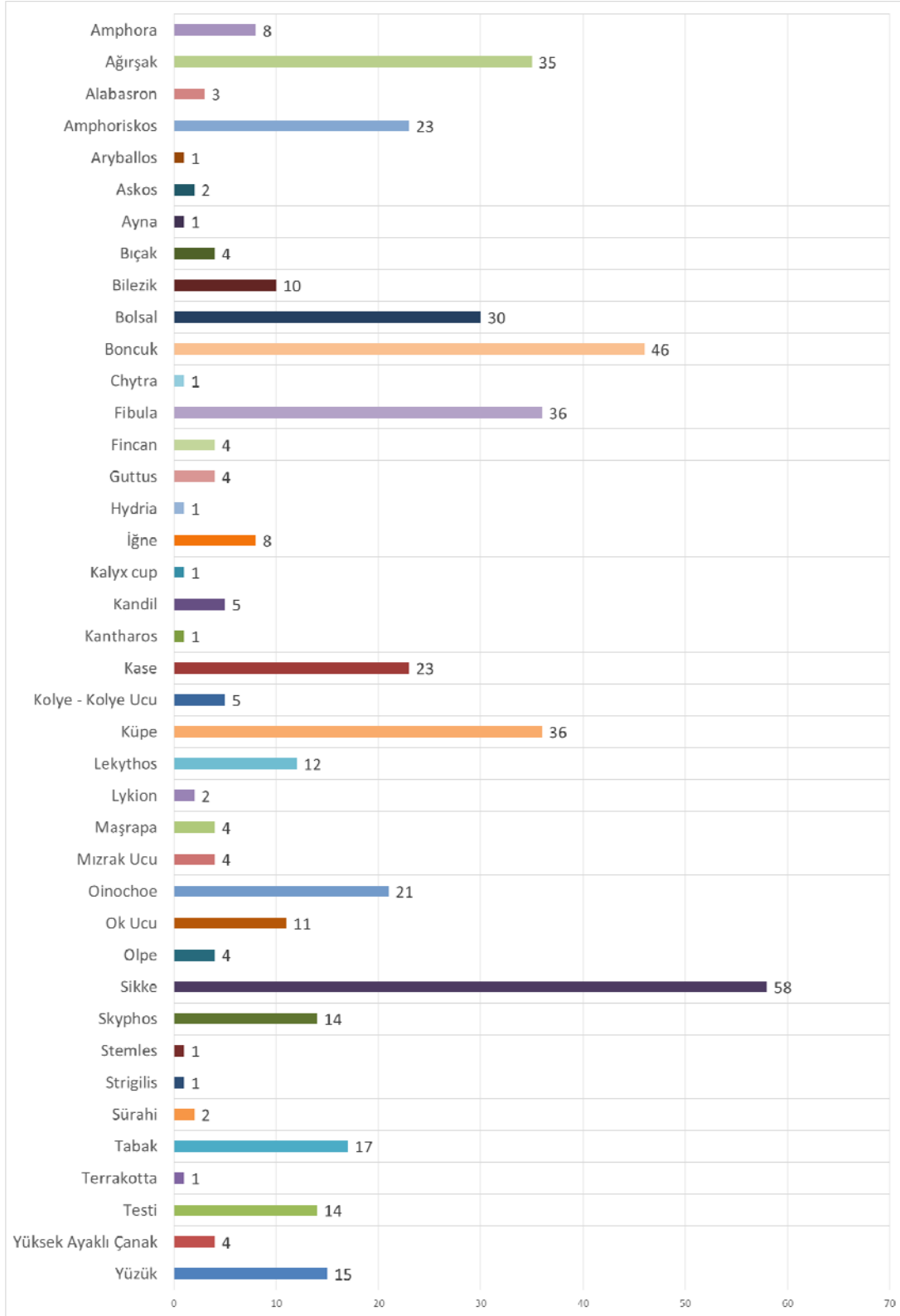
Tablo 3: 2.Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezarları Gözü Biçimleri.

Grafik 1: Bırıkçı Nekropolü Klasik Dönem Mezar Tiplerinin Dağılımı.

Grafik 2: Bırıkçı Nekropolü Klasik Dönem Mezarları Gömü Biçimi Dağılımı.

Grafik 3: Börükçü Nekropolü Klasik Dönem Mezar Buluntuları Dağılımı.

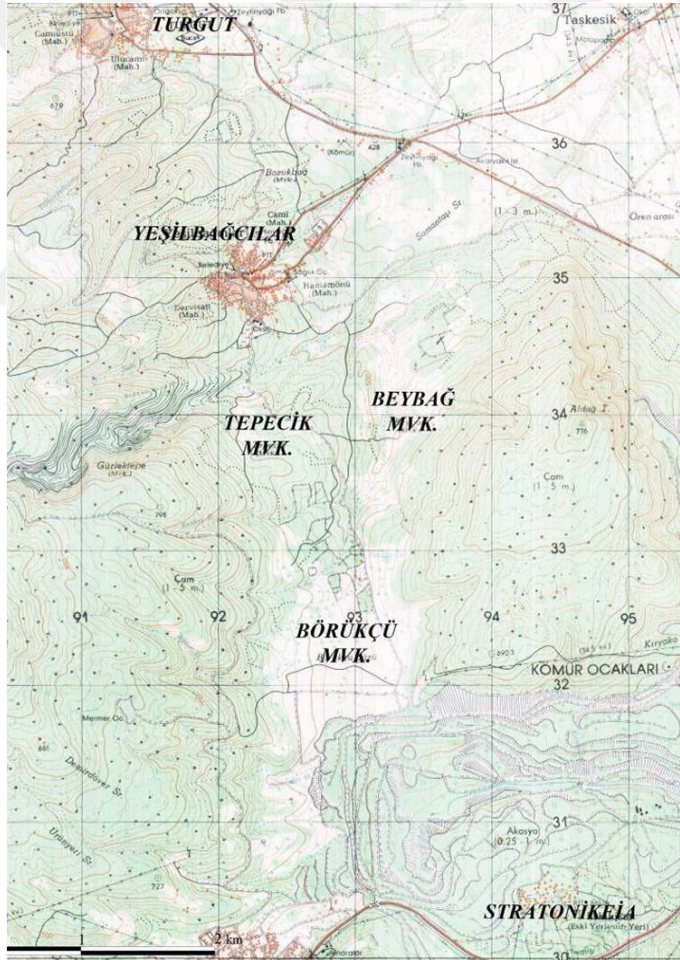
Harita 1: Karia Bölgesi Haritası

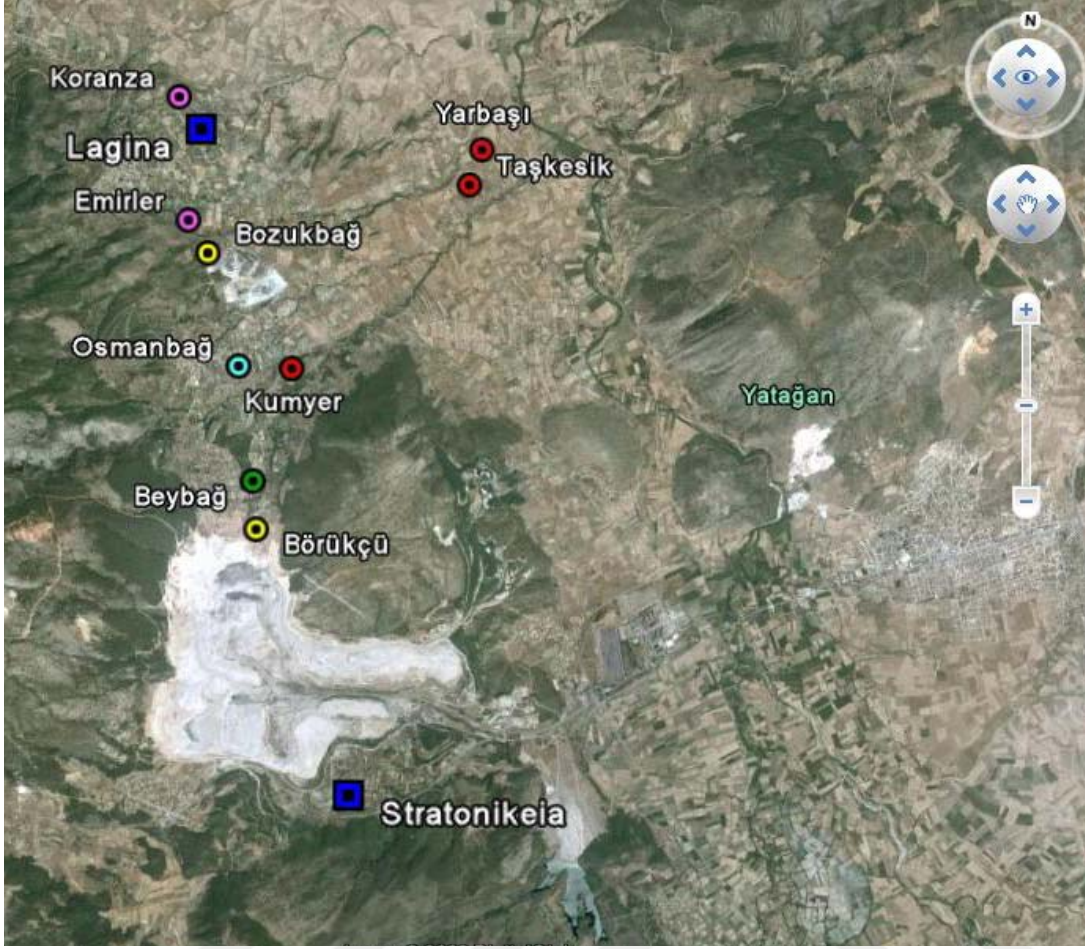
Harita 2: Karia Bölgesi ve Komşu Bölgeler

Harita 3: Karia Bölgesi Coğrafi Yapısı

Harita 4: B örükçü Nekropolü Konumu

Harita 5: Lagina ve Stratonikeia Arasındaki Kutsal Yol ve Yerleşimler

LEVHALAR

Levha 1

Figür 1: Börükçü Nekropolü

Figür 2: Geç Geometrik – Roma Dönemi Yerleşimleri

Levha 2

Figür 1: Börükçü Nekropolü Zeytinyağı Atölyeleri

Figür 2: Börükçü Nekropolü 2 Numaralı Zeytinyağı Atölyesi

Levha 3

Figür 2: Teras Duvarları ve Mezarlar

Figür 2: Yatay ve Dikey Yollar

Levha 4

Figür 1: Birinci Yol ve Basamaklar

Figür 2: Birinci Yol Kenarında Bulunan Mezar Alanı

Levha 5

Figür 1: 04BM07 İle 04BM12 Numaralı Mezarlar Arasında Bulunan Sunu Alanı

Figür 2: 07BM02 Numaralı Mezarda Tespit Edilen Kremasyon Gömü

Levha 6

Figür 1-2: 05BM62 Numaralı Mezar Kremasyon Gömü Kalıntıları

Figür 3: 05BM58 Numaralı Mezarda Tespit Edilen Bronz Fibula

Figür 1,2: Çocuk Mezarında Hocker Gömü Örneği

Figür 3,4: Çocuk Mezarlarında Dorsal Gömü Örneği

Levha 8

Figür 1,2: Pithos Mezarlarda İnhumasyon Gümü Örnekleri

Figür 3,4: Birincil Gümü Biçimi

Figür 1: 06BM47 Numaralı Mezar Süpürülmüş Gümü

Figür 2: 06BM20 Numaralı Oda Mezar Süpürülmüş Gümü

Levha 10

Figür 1: Bir Önceki Gümüye Ait Kalıntıların Üzerine Yapılan İkinci Gümü

Figür 2: 05BM106 Numaralı Yeni Gümü İçin Bölünmüş Mezar

Levha 11

Figür 1: 04BM01 Numaralı Mezar Başın Yanlarına Yerleştirilen Taş Destekler

Figür 2,3: Kolların Yerleştirilmesinde Görülen Farklı Uygulamalar

Levha 12

Figür 1: 06BM22 Numaralı Mezar Konteks Buluntular

Figür 2: 04BM13 Numaralı Mezar Üstü Konteks Buluntular

Levha 13

Figür 1,2: 06BM47 ve 04BM21 Numaralı Mezarlar Konteks Buluntular

Figür 3,4: 05BM106 ve 06BM39 Numaralı Mezarlar Konteks Buluntular

Figür 5,6: 05BM84 Numaralı Mezarlar Konteks Buluntular

Levha 14

Figür 1: 06BM47 Numaralı Mezar Buluntuları

Figür 2: 05BM106 Numaralı Mezar Buluntuları

Figür 1: Mezar Buluntusu Amphoriskoslar (05BM95)

Figür 2: Mezar Buluntusu Tabak İçerisinde Bulunan Aşık Kemikleri (06BM20)

Levha 16

1

2

3

4

5

6

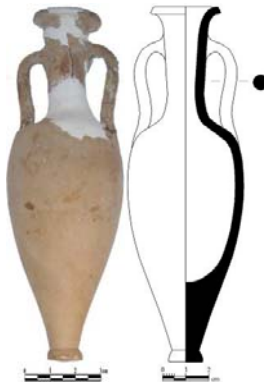
7

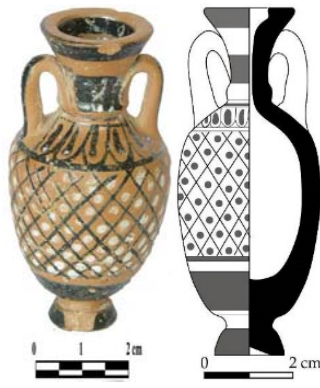
8

Levha 17

1

2

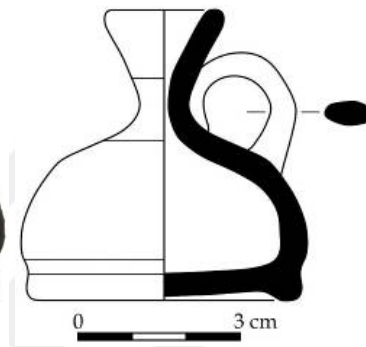
3

4

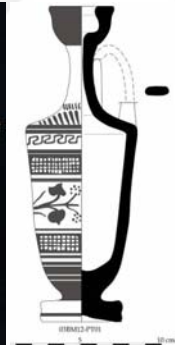
5

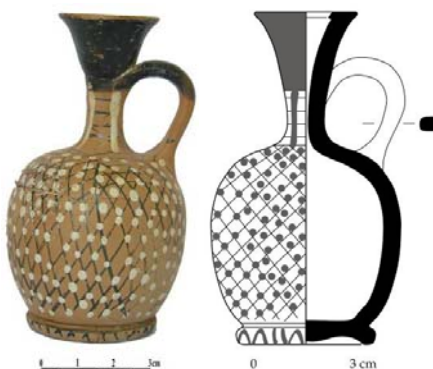
6

7

8

9

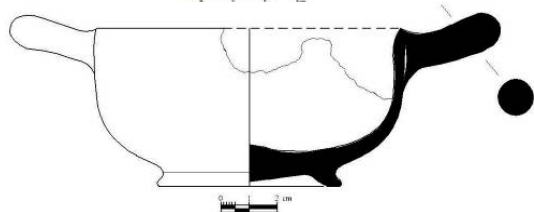
10

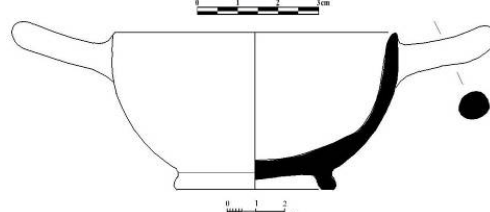
Levha 18

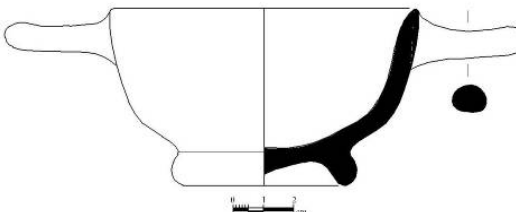
Levha 19

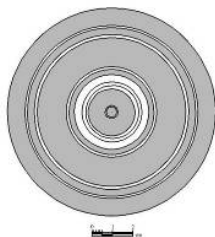
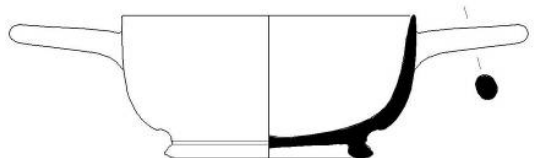
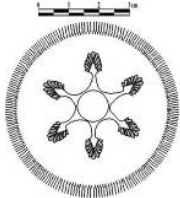
1

2

3

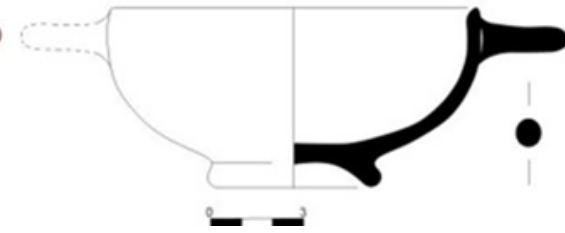

4

5

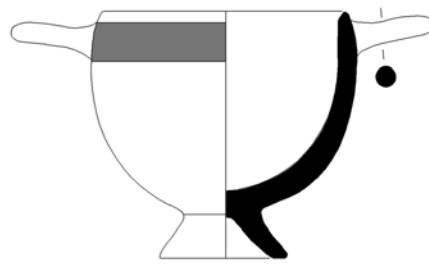
Levha 20

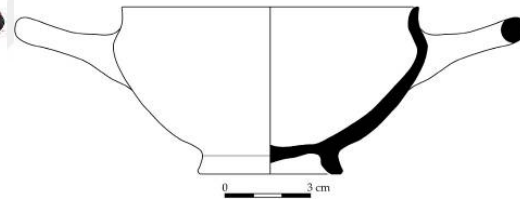
1

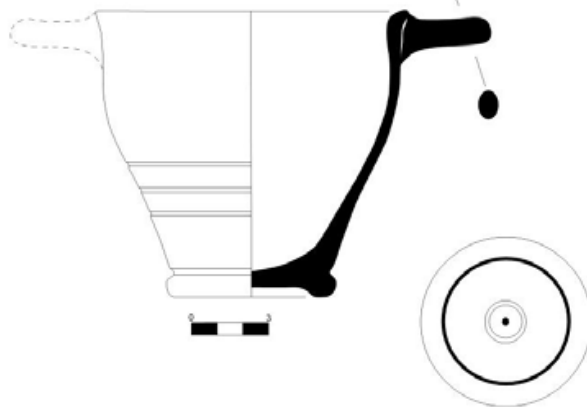
05BM84-PT05

2

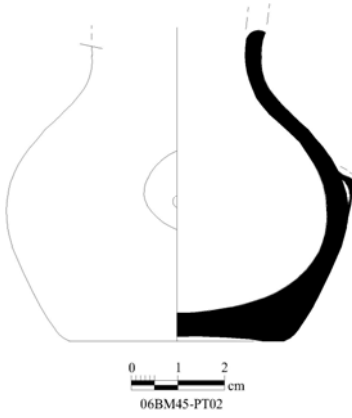

3

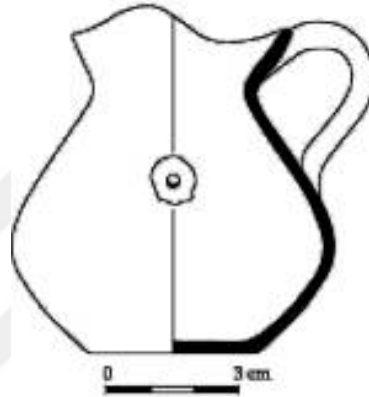

4

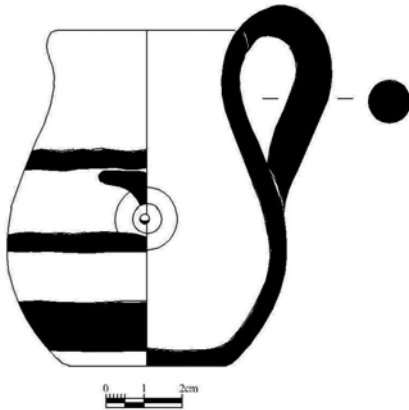
Levha 21

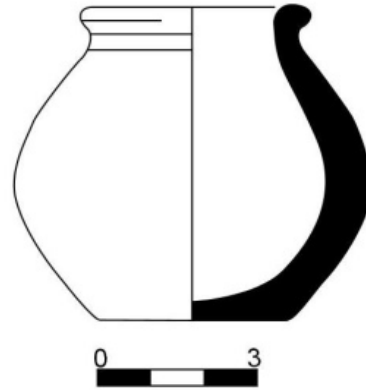
1

2

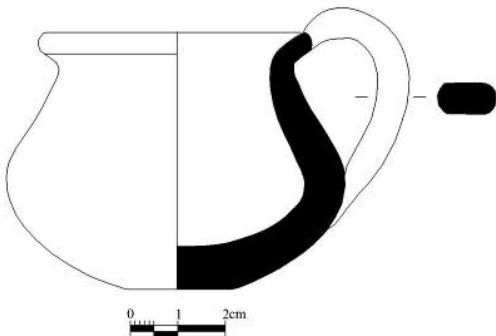

3

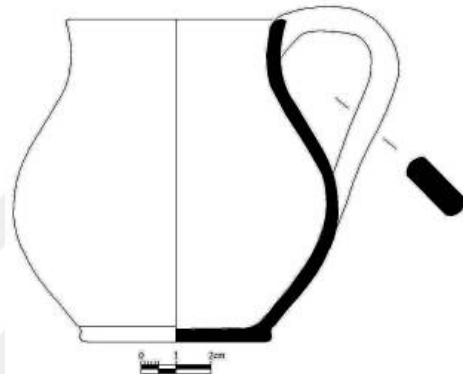

4

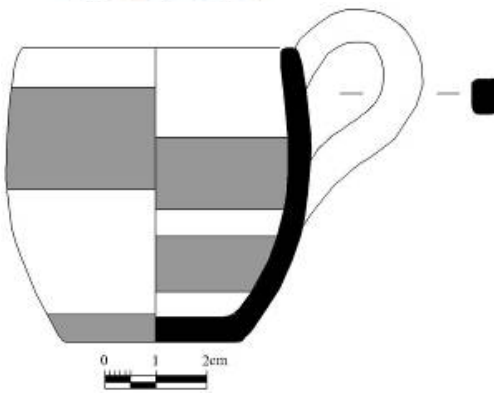
Levha 22

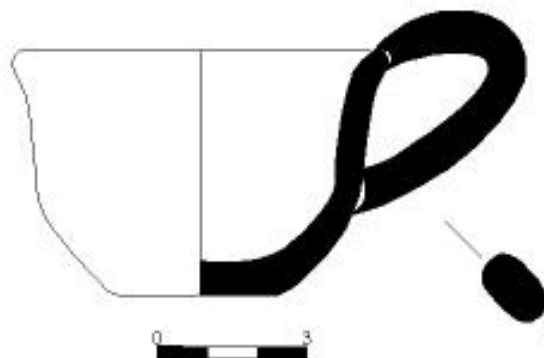
1

2

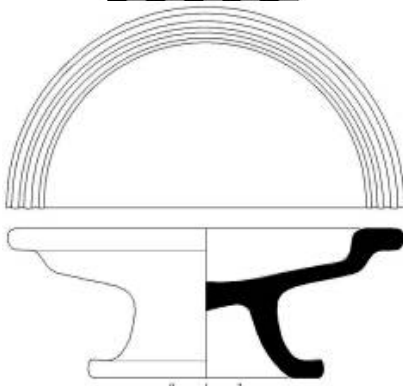
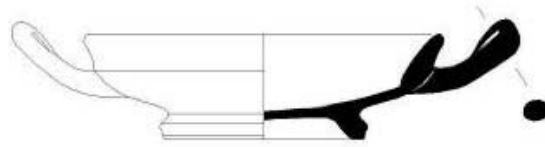

3

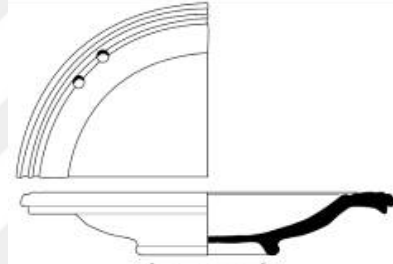

4

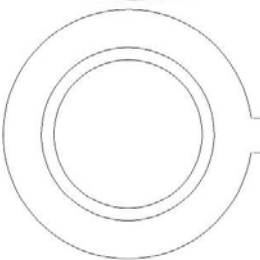
Levha 23

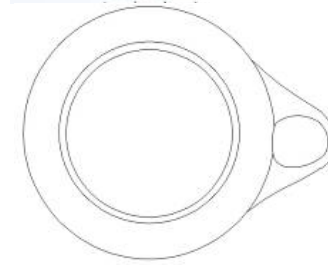
2

3

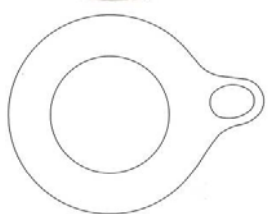

4

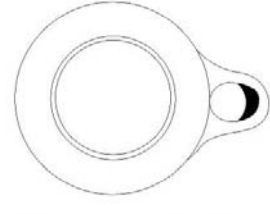

5

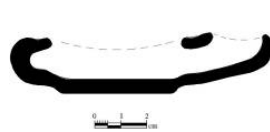
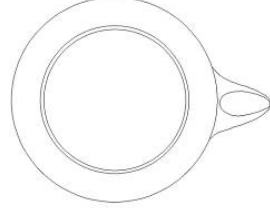
Levha 24

1

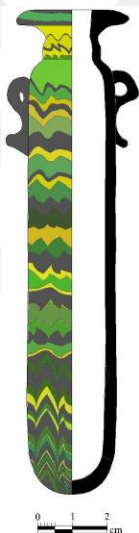
2

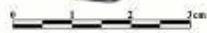
3

4

5

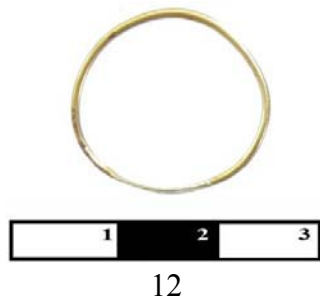
6

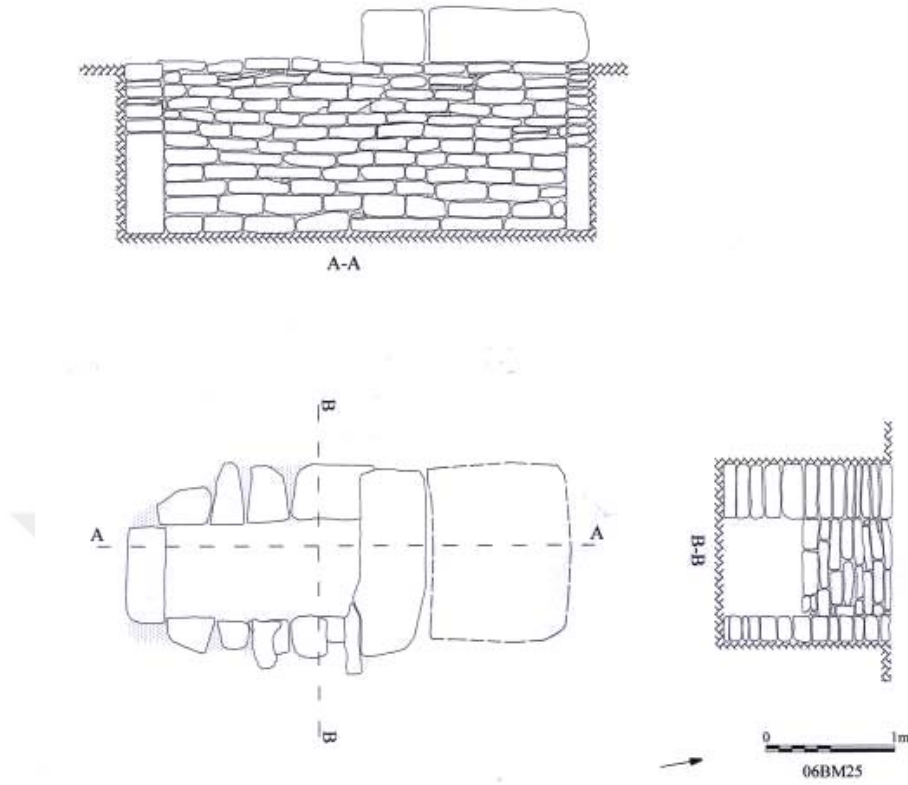
7

Levha 25

Levha 26

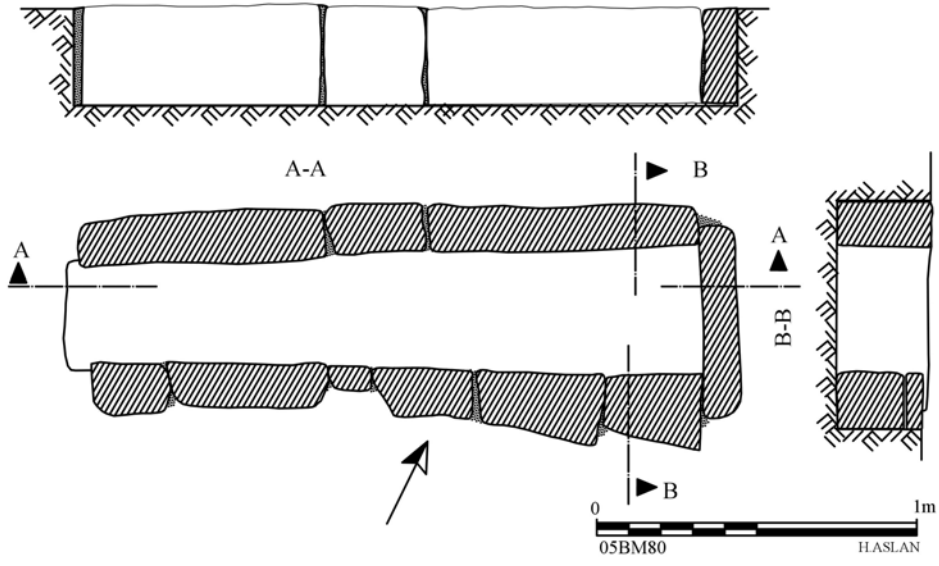

Figür 1: 06BM25 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

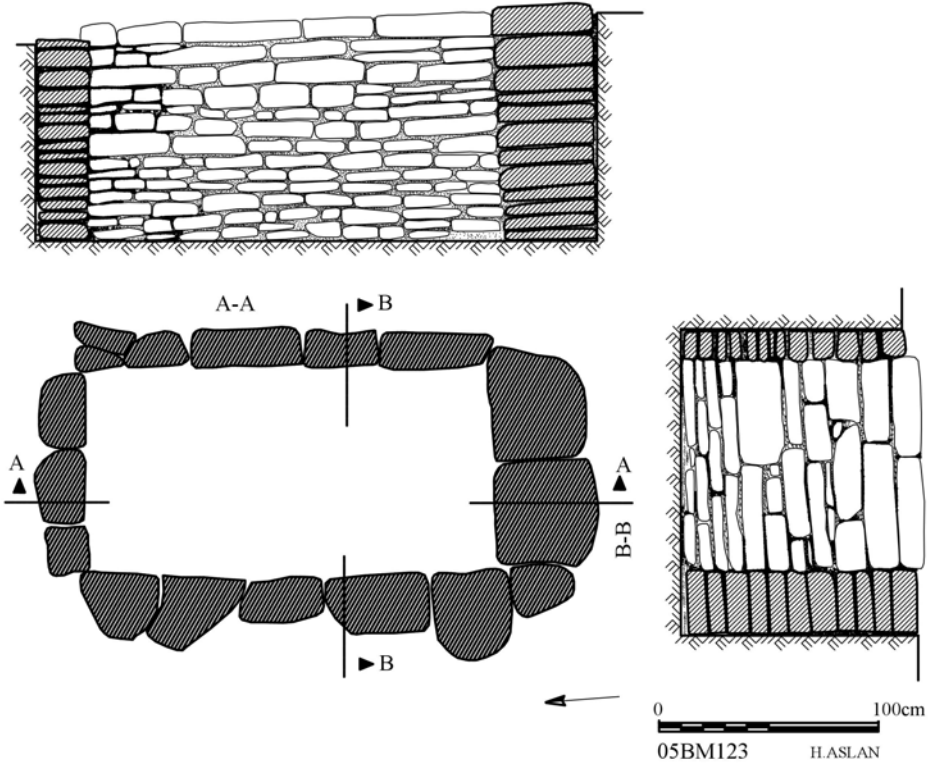

Figür 2: 06BM25 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Duvar Örgüsü

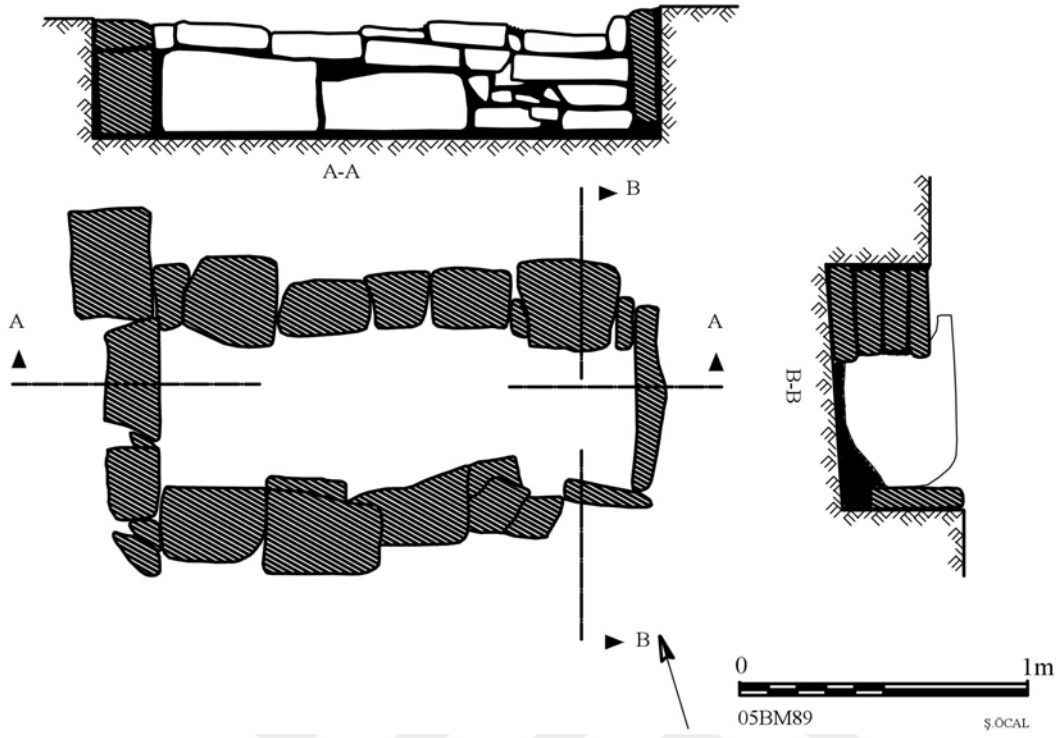
Levha 27

Figür 1: 05BM80 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezarı Plan-Kesit

Figür 2: 05BM123 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezarı Plan-Kesit

Figür 1: 05BM89 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezarı Plan-Kesit

Figür 2: 03BM05 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Basamağı

Levha 29

Figür 1,2: 06BM25 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 06BM27 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 30

Resim 13,14: 06BM30 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Resim 15,16: 06BM33 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 31

Resim 17,18: 06BM37 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Resim 19,20: 06BM39 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 32

Resim 21,22: 06BM45 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Resim 23,24: 06BM47 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 33

Figür 1,2: 06BM48 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM14 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 34

Figür 1,2: 05BM17 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM27 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 35

Figür 1,2: 05BM31 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM40 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 36

Figür 1,2: 05BM54 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3: 05BM54 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Konteksti

Levha 37

Figür 1,2: 05BM80 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM84 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 1: 05BM84 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Konteksti

Figür 2,3: 05BM89 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 39

Figür 1,2: 05BM95 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3: 05BM95 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar Konteksti

Levha 40

Figür 1,2: 05BM100 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

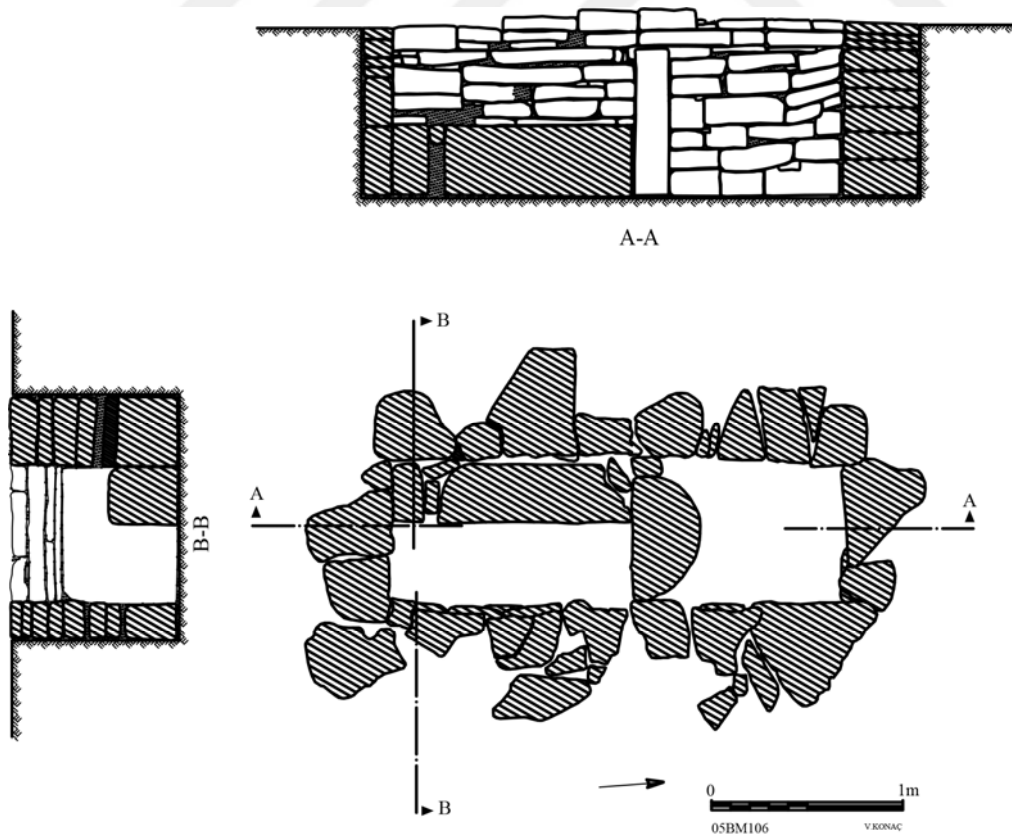

Figür 3,4: 05BM102 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 41

Figür 1,2: 05BM106 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3: 05BM106 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezarı Plan-Kesit

Levha 42

Figür 1,2: 05BM123 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 04BM04 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 43

Figür 1,2: 04BM10 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 04BM13 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 5,6: 04BM27 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 44

Figür 1,2: 04BM14 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 04BM21 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 45

Figür 1,2: 04BM23 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 04BM25 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 46

Figür 1,2: 04BM28 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 04BM30 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 47

Figür 1,2: 03BM08 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 03BM11 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Levha 48

Figür 1,2: 03BM14 Numaralı Örgü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 07BM04 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 49

Figür 1,2: 06BM06 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 06BM10 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 50

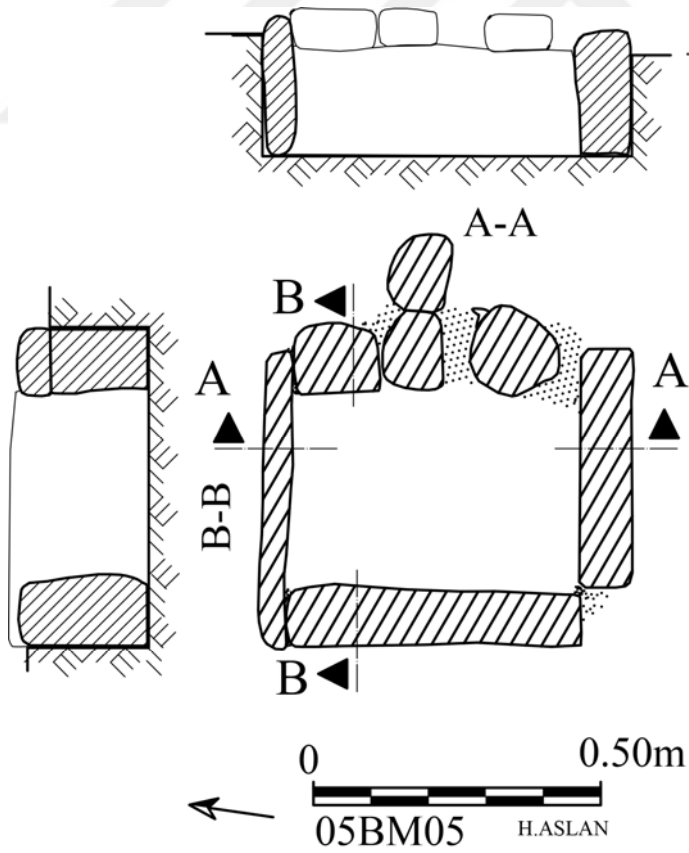
Figür 1,2: 06BM41 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 06BM46 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

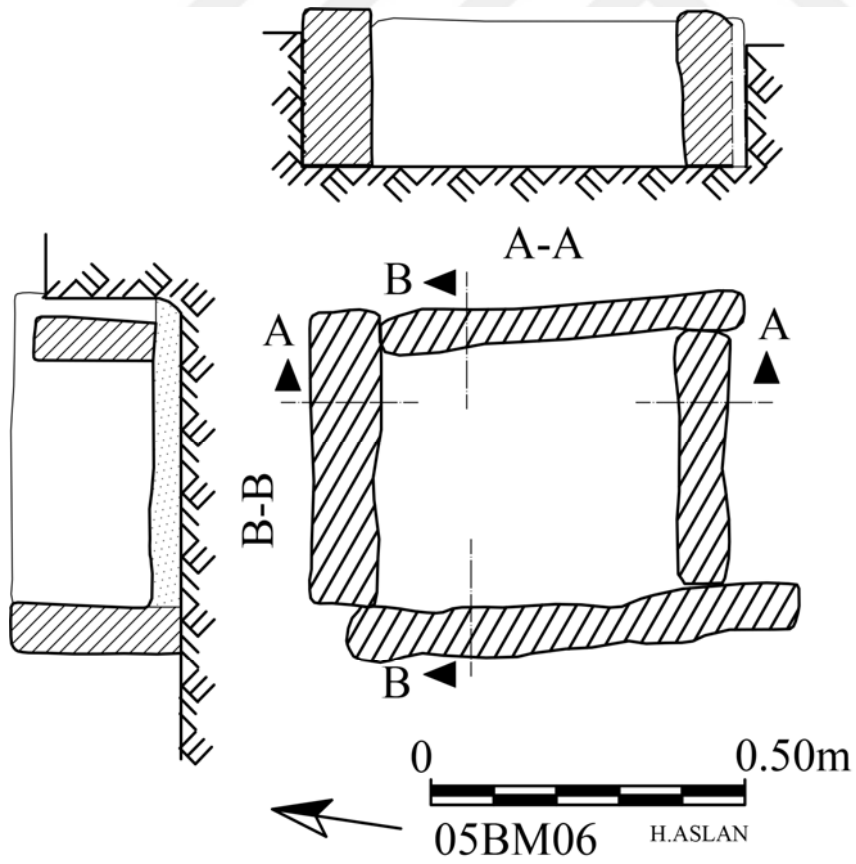
Figür 1,2: 05BM05 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3: 05BM05 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

Figür 1,2: 05BM06 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

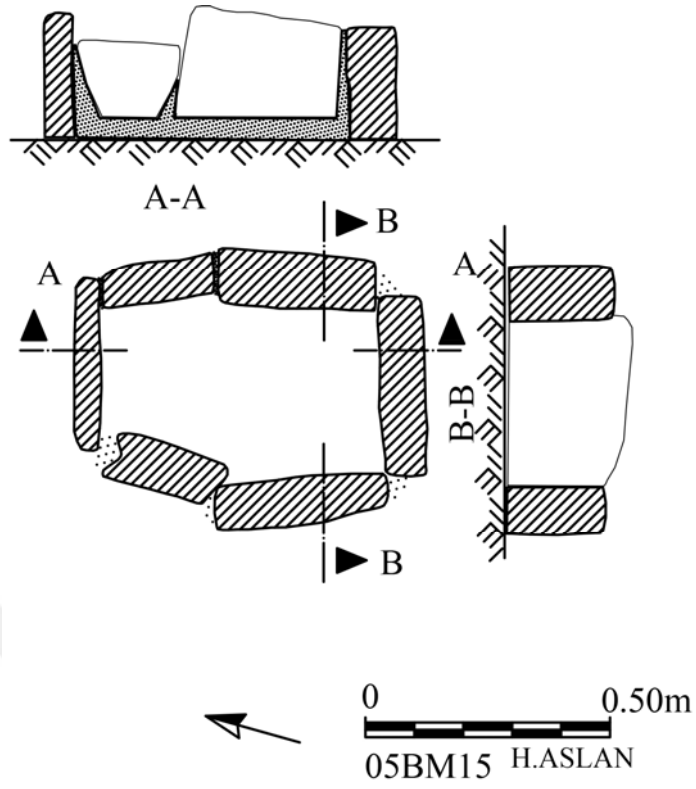
Figür 3: 05BM06 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

Levha 53

Figür 1,2: 05BM08 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM15 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 1: 05BM15 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

Figür 2,3: 05BM25 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 55

Figür 1,2: 05BM39 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM46 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 56

Figür 1,2: 05BM51 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM57 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 57

Figür 1,2: 05BM70 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM93 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 58

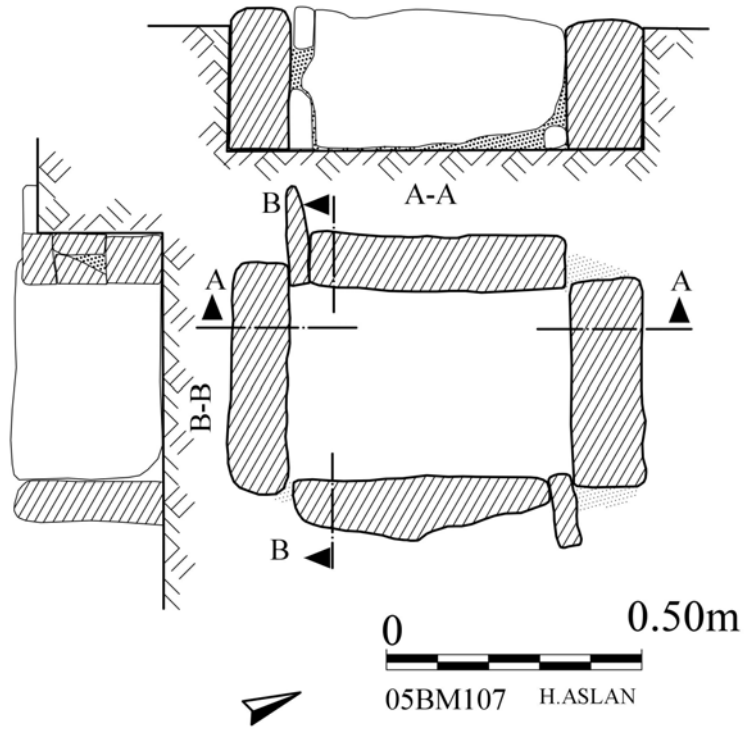

Figür 1,2: 05BM98 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM107 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 59

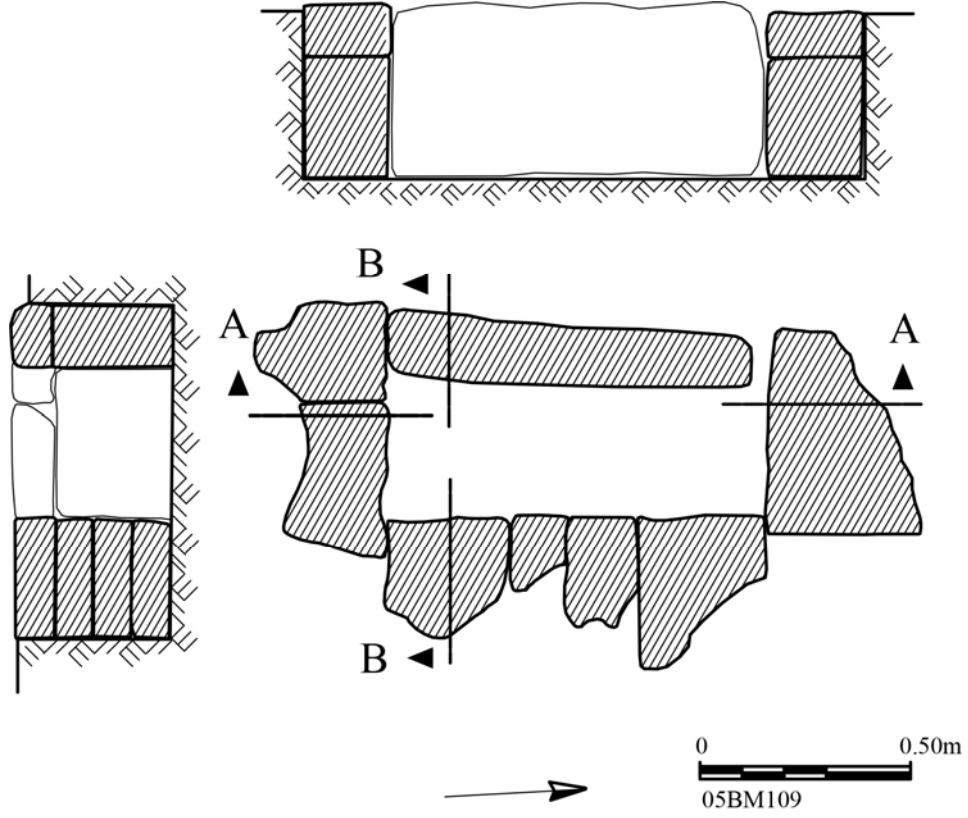

Figür 1: 05BM107 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

Figür 2,3: 05BM109 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 60

Figür 1: 05BM109 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

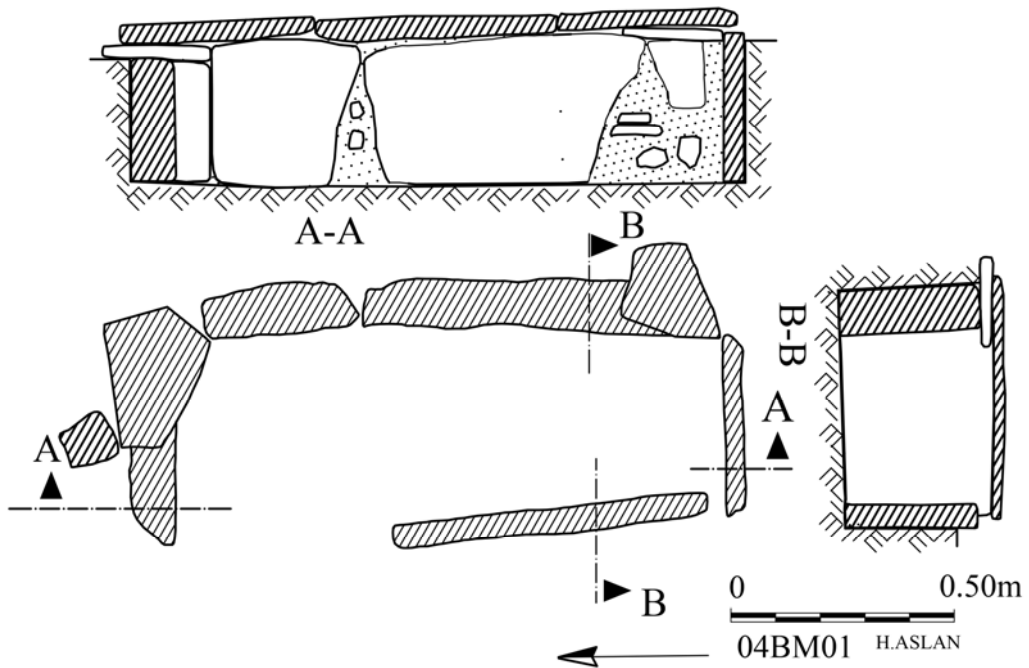

Figür 2,3: 05BM111 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 61

Figür 1,2: 04BM01 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3: 04BM01 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

Levha 62

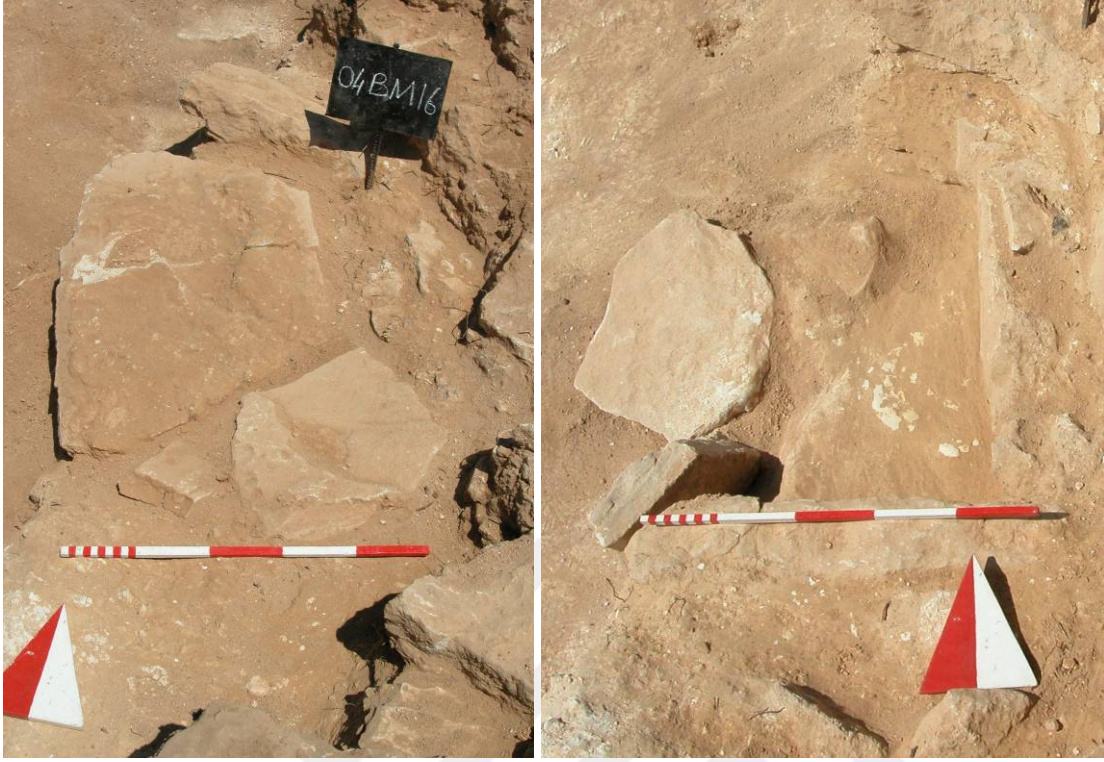

Figür 1,2: 04BM02 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 04BM15 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 63

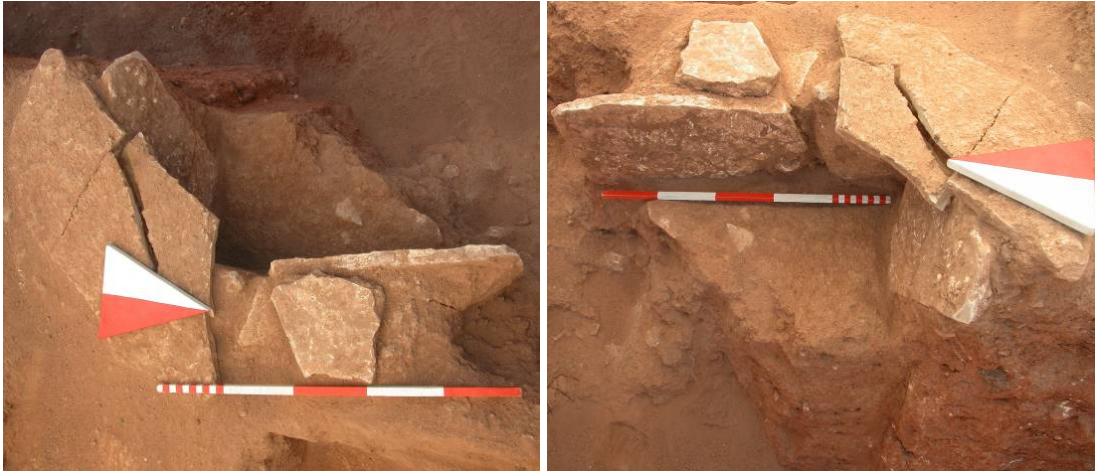
Figür 1,2: 04BM16 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 04BM17 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Levha 64

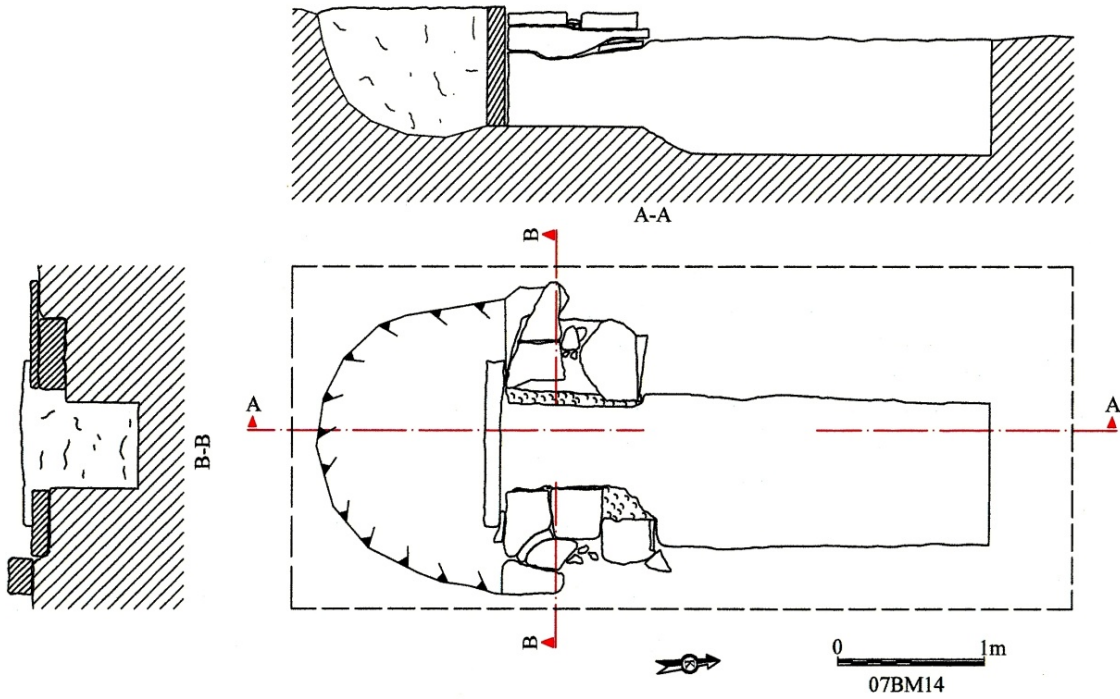
Figür 1,2: 03BM16 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 03BM18 Numaralı Plaka Tekne Tipi Mezar

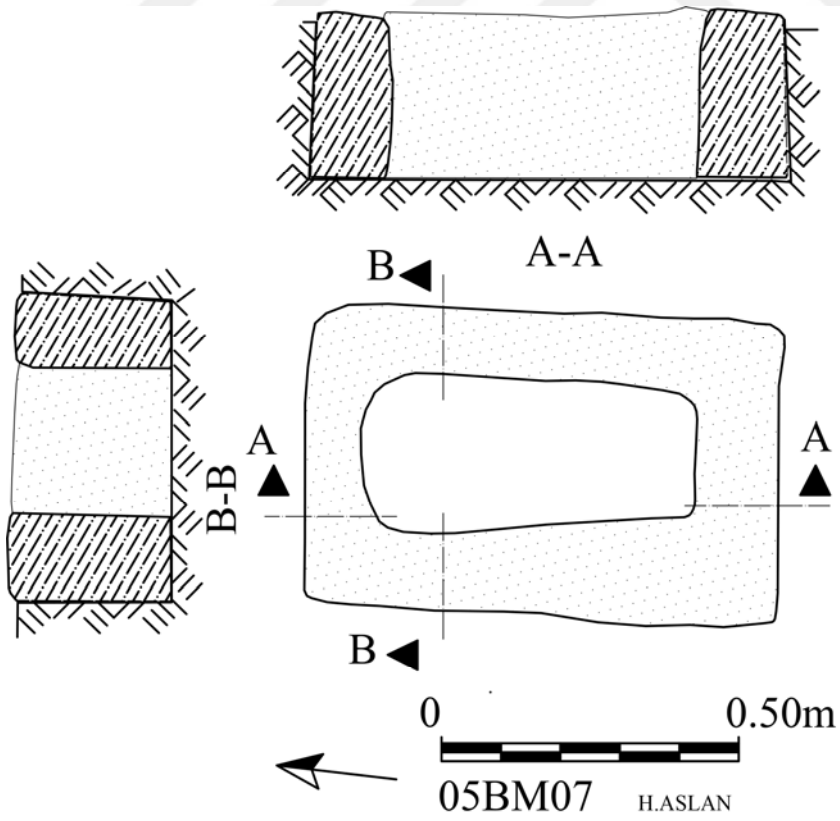
Figür 1,2: 07BM14 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar

Figür 3: 07BM14 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

Figür 1,2: 05BM07 Numaralı Oygü Tekne Tipi Mezar

Figür 3: 05BM07 Numaralı Oygü Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

Levha 67

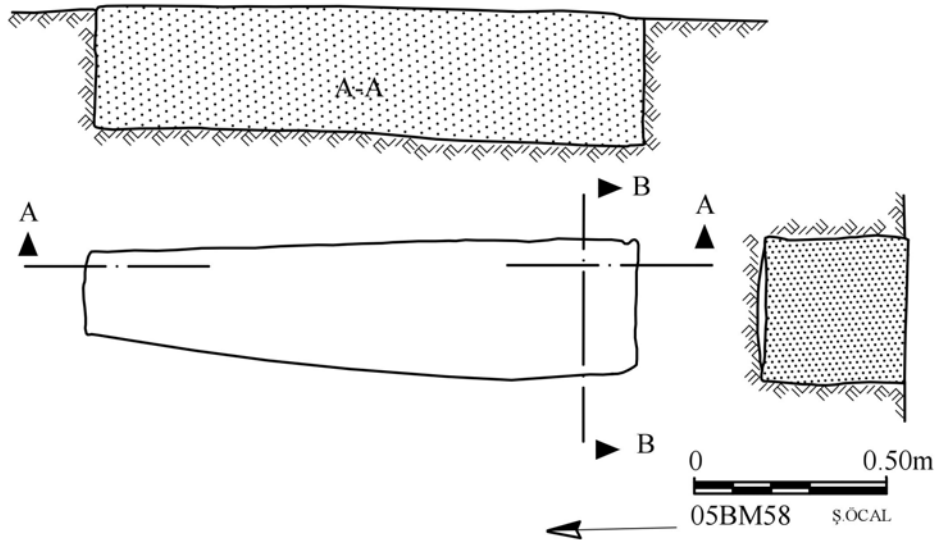
Figür 1,2: 05BM52 Numaralı Oygü Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM53 Numaralı Oygü Tekne Tipi Mezar

Figür 1,2: 05BM58 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar

Figür 3: 05BM58 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

Levha 69

Figür 1,2: 05BM60 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM61 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar

Levha 70

Figür 1,2: 05BM62 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM63 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar

Levha 71

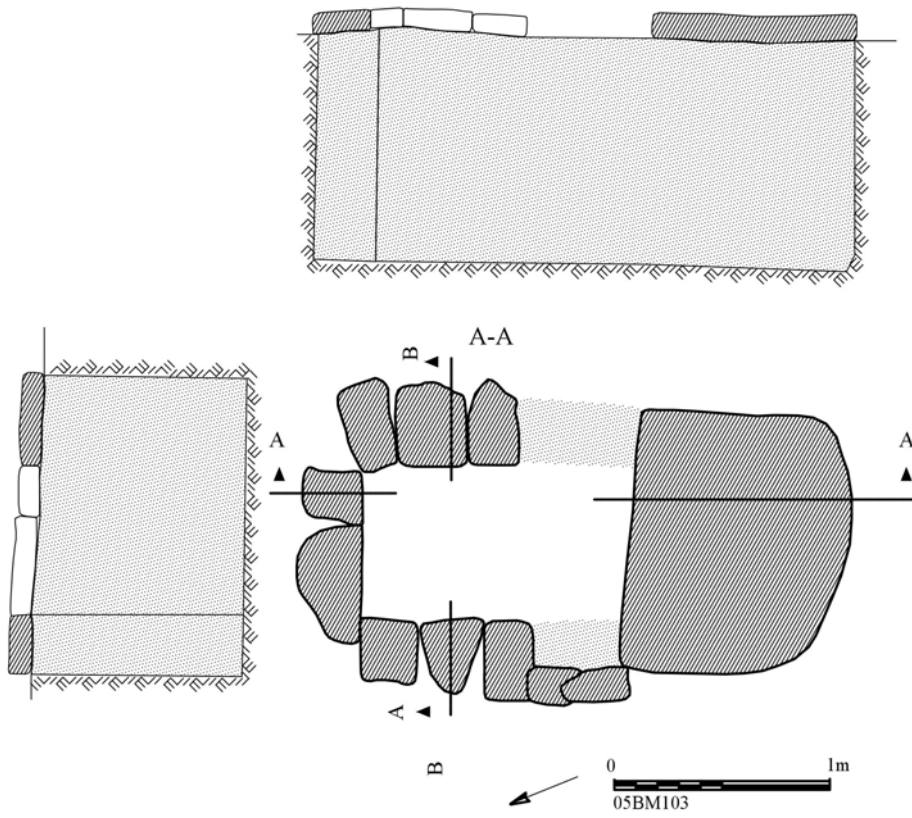
Figür 1,2: 05BM71 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 05BM75 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar

Figür 1,2: 05BM103 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar

Figür 3: 05BM103 Numaralı Oygu Tekne Tipi Mezar Plan-Kesit

Levha 73

Figür 1,2: 05BM108 Numaralı Oygı Tekne Tipi Mezar

Figür 3,4: 04BM07 Numaralı Oygı Tekne Tipi Mezar

Levha 74

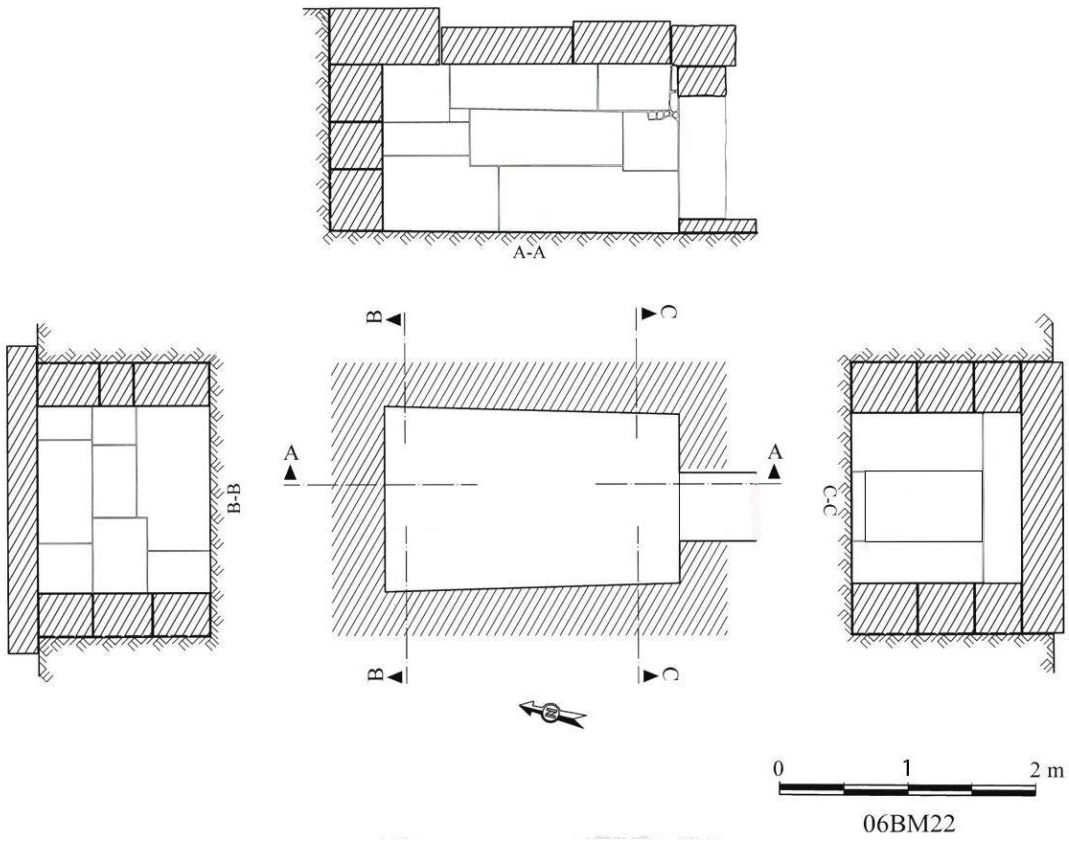
Figür 1,2: 06BM22 Numaralı Çukur Dromoslu Oda Mezar Girişi

Figür 3,4: 06BM22 Numaralı Çukur Dromoslu Oda Mezar

Figür 1: 06BM22 Numaralı Çukur Dromoslu Oda Mezar

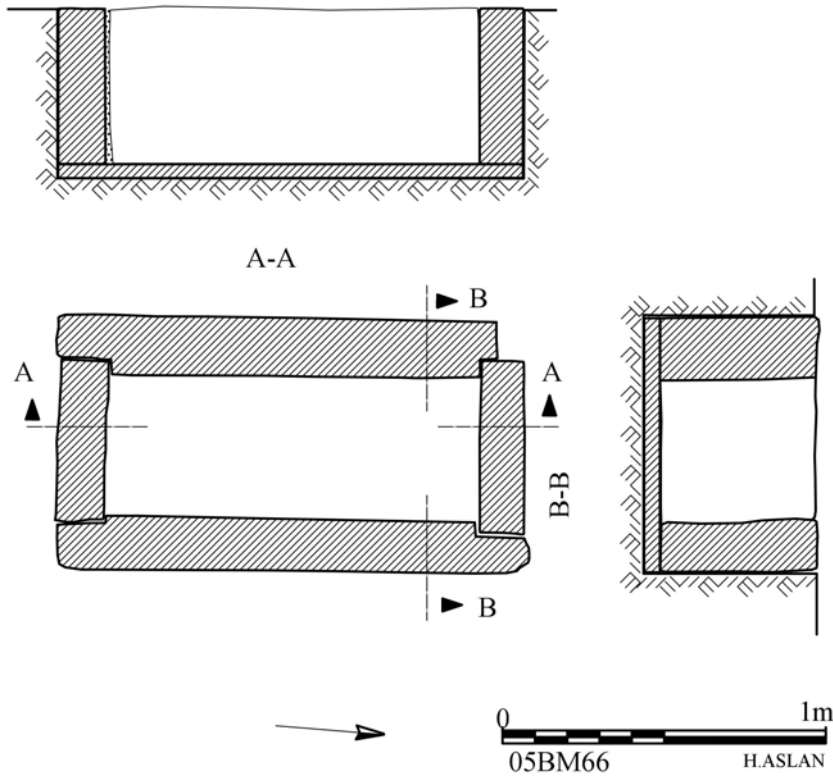

Figür 2: 06BM22 Numaralı Çukur Dromoslu Oda Mezar Plan-Kesit

Levha 76

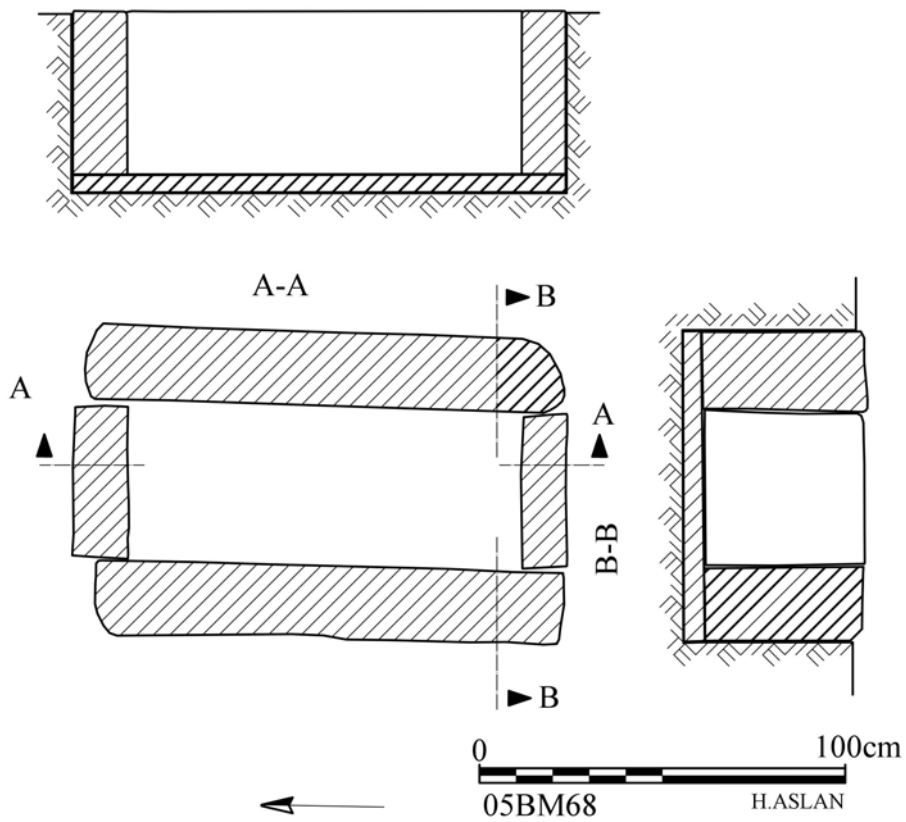
Figür 1,2: 05BM66 Numaralı Mermer Sanduka Tipi Mezar

Figür 3: 05BM66 Numaralı Mermer Sanduka Tipi Mezar Plan-Kesit

Figür 1,2: 05BM68 Numaralı Mermer Sanduka Tipi Mezar

Figür 3: 05BM68 Numaralı Mermer Sanduka Tipi Mezar Plan-Kesit

Levha 78

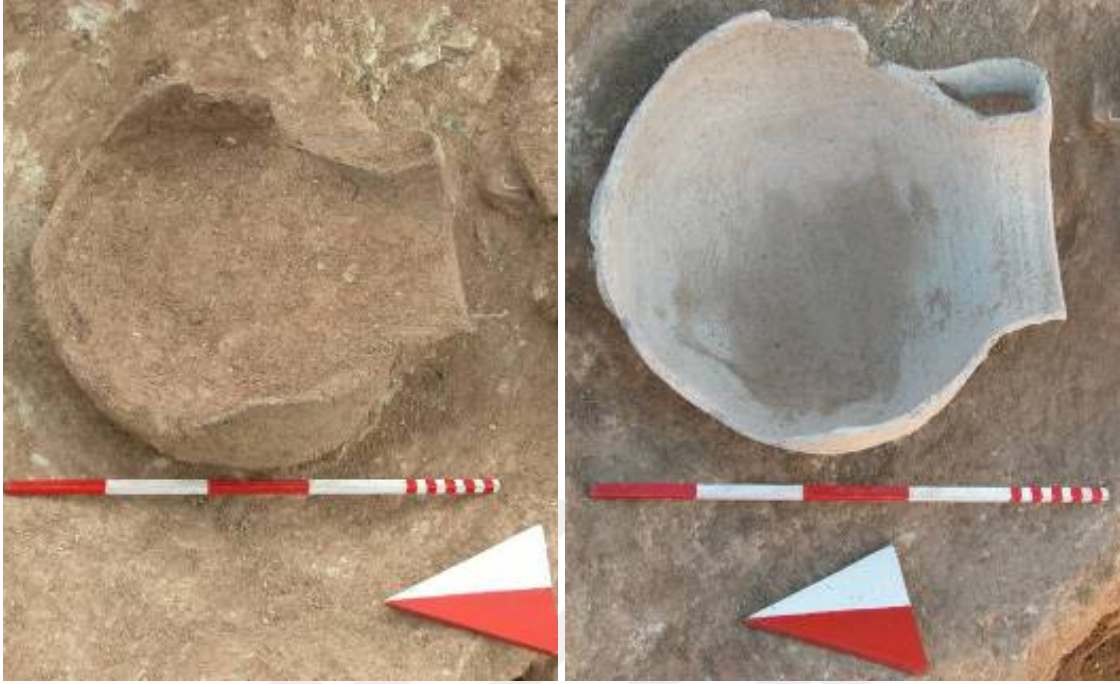

Figür 1,2: 06BM44 Numaralı Çömlek Mezar

Figür 3,4: 05BM50 Numaralı Çömlek Mezar

Levha 79

Figür 1,2: 05BM121 Numaralı Çömlek Mezar

Figür 3,4: 06BM16 Numaralı Pithos Mezar

Levha 80

Figür 1,2: 06BM20 Numaralı Pithos Mezar

Figür 3,4: 05BM65 Numaralı Pithos Mezar

Levha 81

Figür 1,2: 05BM112 Numaralı Pithos Mezar

Figür 3,4: 05BM127 Numaralı Pithos Mezar

Levha 82

Figür 1,2: 04BM08 Numaralı Pithos Mezar

Figür 3,4: 06BM36 Numaralı Urne Mezar

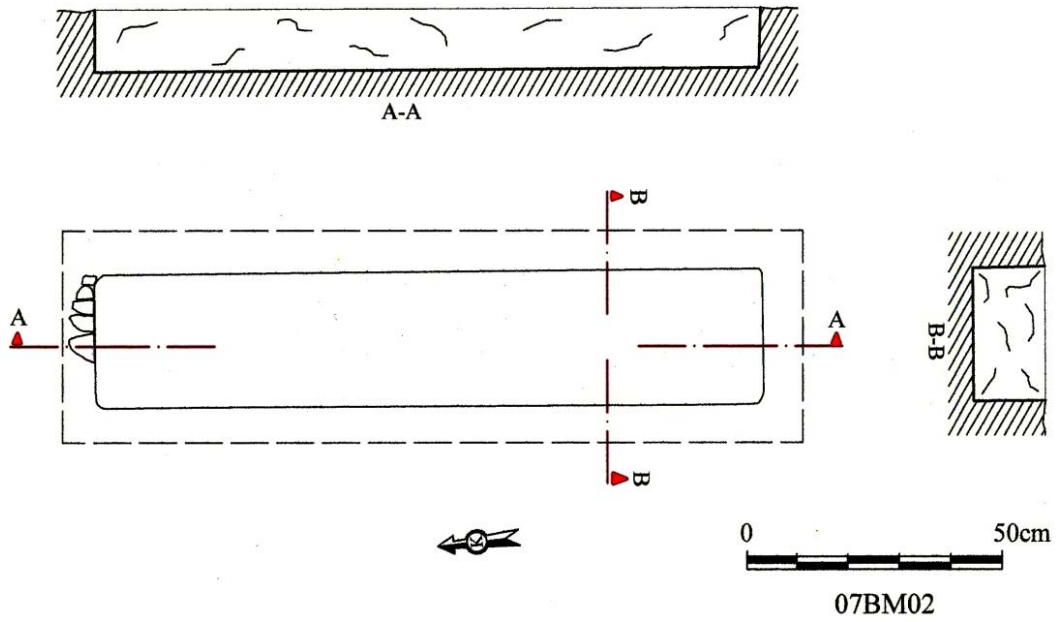

Figür 5,6: 05BM09 Numaralı Urne Mezar

Levha 83

Figür 1,2: 07BM02 Numaralı Basit Toprak Mezar

Figür 3: 07BM02 Numaralı Basit Toprak Mezar Plan-Kesit

Levha 84

Figür 1,2: 07BM17 Numaralı Basit Toprak Mezar

Figür 3,4: 05BM12 Numaralı Basit Toprak Mezar